Integrale Veiligheidsmonitor 2009

Landelijke rapportage

Centraal Bureau voor de Statistiek
Ministerie van Justitie
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
**	= nader voorlopig cijfer
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress en druk
Centraal Bureau voor de Statistiek – Grafimedia

Omslag
TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

ISSN: 1877-6167

Oplage: 810

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2010.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

6019010010 W-40

Onderzoekspartners

In deze rapportage treft u de belangrijkste landelijke en regionale resultaten aan van de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM), die in het najaar van 2009 voor het tweede opeenvolgende jaar in opdracht van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van Justitie en van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is uitgevoerd.
Bij de IVM zijn zowel op landelijk/regionaal niveau als op regionaal/lokaal niveau gegevens verzameld over de sociale veiligheid van inwoners in Nederland. Dit op basis van een gestandaardiseerde vragenlijst en onderzoeksmethode. Hierdoor zijn uitkomsten op verschillende beleidsniveaus goed met elkaar te vergelijken.

Het landelijke/regionale deel is uitgevoerd door het CBS. Tegelijkertijd werd dit onderzoek in 239 gemeenten op lokaal niveau of in (politie)regionaal verband uitgevoerd. Hierbij heeft het bureau Veiligheidsmonitor de taak om de uitvoering van deze lokale onderzoeken te coördineren en te faciliteren. Dit bureau is gevestigd bij het NICIS in Den Haag.

Hoewel werd beoogd om de IVM zo goed mogelijk te laten aansluiten bij zijn voorganger de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR), zijn de resultaten door methodologische en inhoudelijke verschillen niet zonder meer vergelijkbaar. Om meer inzicht in deze verschillen te verkrijgen is gelijktijdig met de IVM door het CBS in 2009 een extra VMR op beperkte schaal uitgevoerd (de zgn. VMR-extra). In 2008 was dit ook het geval.
In deze publicatie zijn de resultaten van de IVM 2008 en 2009 zowel op landelijk als op regionaal niveau weergegeven. Daarnaast zijn - uitsluitend op landelijk niveau - ook de resultaten van de VMR-extra in 2008 en 2009 in de betreffende overzichten opgenomen. Hiermee worden de verschillen in uitkomsten op basis van de ‘nieuwe’ en de ‘oude’ onderzoeksmethode meer inzichtelijk gemaakt.

Het onderzoek werd naast de vertegenwoordigers van de opdrachtgevers, Mr. C. Hermans (Justitie), drs. W. van Nunspeet (CBS) en mevr. mr. M.T.H. Hendriks (BZK), begeleid door de Raad voor de Veiligheidsmonitor en het bureau Veiligheidsmonitor.

Voor vragen kunt u zich wenden tot:
Centraal Bureau voor de Statistiek, de Heer G.J.H. Linden, telefoon 045-5707486, of via e-mail: glnn@cbs.nl
Drs. C.C. Schreuder van het Ministerie van BZK, telefoon 070-4267164, of via e-mail: cas.schreuder@minbzk.nl
Bureau Veiligheidsmonitor, Drs. W. van der Heide, telefoon 070-3494393, of via e-mail: heide@veiligheidsmonitor.nl

Voorwoord

De publicatie *Integrale Veiligheidsmonitor (IVM)* is samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het ministerie van Justitie.

Enkele belangrijke resultaten die in deze publicatie worden gepresenteerd, zijn:
- overlast van groepen jongeren niet verminderd ten opzichte van vorig jaar;
- gevoel van onveiligheid landelijk gelijk gebleven;
- vergeleken met vorig jaar zijn minder mensen tevreden over het algemene functioneren van de politie in de buurt.

Met de introductie van de IVM in het najaar van 2008 is een belangrijke stap gezet in het stroomlijnen van de cijfers over veiligheid in Nederland. In 2009 is de IVM opnieuw op grote schaal uitgevoerd. Naast de landelijke meting die door het CBS is uitgevoerd, werd door 239 gemeenten (in 2008: 77) de IVM op (politie)regionaal/lokaal niveau uitgevoerd. Hiermee is de IVM in potentie een adequaat meetinstrument voor het verschaffen van consistente informatie ten behoeve van het veiligheidsbeleid zowel op nationaal niveau als op regionaal en lokaal niveau.

Nader onderzoek door het CBS heeft geleid tot een aanpassing van het weegmodel voor zowel de IVM 2008 als de IVM 2009. Een gevolg hiervan is dat de hier gepubliceerde uitkomsten van de herziene IVM 2008 afwijken van de eerder gepubliceerde uitkomsten.

De opzet van de IVM heeft tot gevolg dat de uitkomsten hiervan niet zonder meer vergelijkbaar zijn met die van de eerdere Veiligheids Monitor Rijk (VMR) publicaties. Om zicht te houden op de landelijke trends op langere termijn is door het CBS parallel aan de IVM, zowel in 2008 als in 2009, nog een extra VMR op beperkte schaal onder ruim 6 000 respondenten uitgevoerd.

In deze publicatie zijn naast de resultaten op basis van de IVM 2008 en 2009 ook de onderzoeksresultaten opgenomen op basis van de VMR extra in 2008 en 2009.

Deze publicatie gaat vergezeld van een tabellenrapport, waarin een cijfermatige verdieping wordt gegeven van de objectieve en subjectieve veiligheid voor Nederland als geheel en voor de 25 politieregio's afzonderlijk.

DG CBS	SG ministerie van BZK	SG ministerie van Justitie
Drs. G. van der Veen	Mevr. Ing. R.M. Roos van Erp-Bruinsma	Mr. J. Demmink

Inhoudsopgave

Voorwoord 5

Samenvatting 9

1. Inleiding 15

1.1 Inhoud van dit rapport 15
1.2 Achtergronden 16
1.3 Geschiedenis 16
1.4 De Integrale Veiligheidsmonitor 2008 17
1.4.1 Algemeen 17
1.4.2 Plausibiliteitbeoordeling van de onderzoeksgegevens 18
1.4.3 De methodebreuk: vervolg van de IVM-reeks 19
1.5 Verschillen met eerdere rapportages 21
1.6 Betekenis van de resultaten 21
1.7 Berekening van resultaten 21
1.8 Betrouwbaarheid van de resultaten 22
1.9 Presentatie van de resultaten 23

2. Leefbaarheid van de woonomgeving 25

2.1 Inleiding 25
2.2 Fysieke voorzieningen 25
2.3 Sociale cohesie 26
2.4 Oordeel over de woonbuurt 28
2.5 Beoordeling gemeentelijke inzet voor leefbaarheid en veiligheid 31
2.6 Samenvatting 32

3. Buurtproblemen 35

3.1 Inleiding 35
3.2 Fysieke verloedering 35
3.3 Dreiging en sociale overlast 37
3.4 Overlast van vermogensdelicten 39
3.5 Verkeersoverlast 40
3.6 Overige overlast 42
3.7 Belangrijkste problemen in de buurt 43
3.8 Samenvatting 44

4. Onveiligheidsbeleving 47

4.1 Inleiding 47
4.2 Onveiligheidsgevoelens 47
4.3 Onveiligheidsgevoelens op specifieke plekken in eigen gemeente 50
4.4 Gepercipieerde slachtofferkans 51
4.5 Vermijdingsgedrag 52
4.6 Respectloos gedrag 53
4.7 Samenvatting 54

5. Slachtofferschap en ondervonden delicten 57

5.1 Inleiding 57
5.2 Persoonlijk slachtofferschap 57
5.2.1 Slachtofferschap totaal 58
5.2.2 Slachtofferschap van geweldsdelicten 59
5.2.3 Slachtofferschap van vermogensdelicten 60
5.2.4 Slachtofferschap van vandalismedelicten 61
5.2.5 Objectgebonden slachtofferschap 63
5.2.6 Indicatoren GSB III 63
5.3 Ondervonden delicten 66
5.3.1 Ondervonden delicten – totaal 66

5.3.2 Ondervonden geweldsdelicten 67
5.3.3 Ondervonden vermogensdelicten 68
5.3.4 Ondervonden vandalismedelicten 69
5.4 Bekendheid met daders 70
5.5 Ondervonden delicten naar plaats van het voorval 71
5.5.1 Geografische locatie 71
5.5.2 Pleegplek 72
5.6 Samenvatting 73

6. Melding en aangifte van misdrijven 75

6.1 Inleiding 75
6.2 Melding 75
6.2.1 Delicten totaal 75
6.2.2 Afzonderlijke delicten 76
6.2.3 Afzonderlijke politieregio's 76
6.3 Aangifte 77
6.3.1 Delicten totaal 77
6.3.2 Afzonderlijke delicten 78
6.3.3 Afzonderlijke politieregio's 79
6.4 Wijze van melden 80
6.5 Motieven voor al dan niet melden/aangeven 82
6.5.1 Redenen voor niet melden 82
6.5.2 Redenen voor aangifte 84
6.6 Mogelijk anoniem melden 86
6.7 Samenvatting 87

7. Contacten tussen politie en burgers 89

7.1 Inleiding 89
7.2 Contact met politie 89
7.3 Aard van het contact 90
7.3.1 Handhaving 90
7.3.2 Aangifte/melding 91
7.3.3 Andere contacten 92
7.4 Tevredenheid over optreden politie 93
7.4.1 Contacten totaal 93
7.4.2 Handhaving 95
7.4.3 Aangifte/melding 96
7.4.4 Andere contacten 97
7.5 Redenen voor ontevredenheid 99
7.6 Samenvatting 99

8. Functioneren van de politie in de woonbuurt 101

8.1 Inleiding 101
8.2 Tevredenheid over het totale functioneren van de politie 101
8.3 Functioneren van de politie 102
8.4 Beschikbaarheid van de politie 104
8.5 Politie betrouwbaar en bekwaam? 105
8.6 Interactie tussen politie en burgers 107
8.7 Samenvatting 109

9. Voorzorgsmaatregelen tegen criminaliteit 111

9.1 Inleiding 111
9.2 Techno-preventieve maatregelen 111
9.3 Socio-preventieve maatregelen 112
9.4 Preventie totaal 113
9.5 Samenvatting 114

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording (verkorte versie) 115
Bijlage 2 Van VMR naar IVM; methodebreukanalyse 139
Bijlage 3 Schaalscores 143
Bijlage 4 Indeling Nederland in politieregio's 149
Bijlage 5 Verwijzing naar IVM vragenlijst 2009 op de website 151

Samenvatting

Inleiding

In deze rapportage worden de ervaringen van de inwoners van Nederland beschreven rond de leefbaarheid van de woonbuurt, de beleving van buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens, aangiftegedrag, ervaringen met veel voorkomende criminaliteit, het oordeel van de bevolking over het optreden van de politie en preventiegedrag. Daarbij staan de resultaten van de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) 2009 centraal. De IVM is de opvolger van de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR), die in 2005 is ontstaan uit de integratie van (onderdelen uit) drie eerdere afzonderlijke reguliere onderzoeken (de PMB, de POLS-module Recht, en rijksrelevante delen uit de Enquête Leefbaarheid en Veiligheid). Met de IVM is een verdere stap gezet in de integratie van uitkomsten op het terrein van de objectieve en subjectieve veiligheid. Daarmee komen eenduidige cijfers beschikbaar en is de IVM een bruikbaar meetinstrument voor meerdere bestuurlijke niveaus binnen de (semi-)overheid.

Het onderzoeksdesign van de IVM verschilt om verschillende redenen sterk van dat van de VMR, waardoor trendbreuken onvermijdelijk zijn en de resultaten van beide onderzoeken niet zonder meer met elkaar zijn te vergelijken. Mede hierom is parallel aan de IVM in beide jaren in dezelfde periode nog een VMR op beperkte schaal uitgevoerd ('VMR-extra'). Hiermee kunnen de verschillen in omvang en ontwikkeling tussen de VMR en de IVM nog beter worden geanalyseerd. Mogelijk kunnen op basis daarvan VMR-uitkomsten uit eerdere jaren worden herberekend naar IVM-waarden.

Dit onderzoek is in het najaar van 2009 voor de tweede maal uitgevoerd. Daarbij zijn, evenals in 2008, zowel op landelijk/regionaal niveau (door het CBS) als op lokaal niveau – in opdracht van politieregio's, gemeenten en andere (semi-)overheidsinstanties – (door andere onderzoeksbureaus) onderzoeksgegevens verzameld. In 2009 is de IVM op veel grotere schaal uitgevoerd dan in het jaar daarvoor. Ging het in 2008 om gegevens van in totaal ruim 63 000 respondenten, in 2009 zijn gegevens verzameld van in totaal bijna 200 000 respondenten.
In de IVM -2009 zijn enkele beperkte inhoudelijke wijzigingen in de vragenlijst ten opzichte van 2008 doorgevoerd, die de vergelijkbaarheid van de belangrijkste indicatoren niet aantasten.
Een belangrijk verschil met de IVM-2008 is de mate waarin gemeenten aan dit onderzoek hebben meegedaan. In 2009 hebben 239 gemeenten aan het onderzoek meegedaan, met ca. 180 000 respondenten bovenop de landelijke steekproef van rond 20 000 respondenten. In 2008 ging het om 77 gemeenten met ongeveer 46 000 respondenten.
Een tweede belangrijke verandering had te maken met het sterk toegenomen gebruik van internet bij de beantwoording van de enquêtevragen (bijna 70 procent, tegen 56% in 2008) en het overeenkomstig lagere aandeel van de drie andere modes (papier, telefoon en face-to-face). Mede daardoor sloten de uitkomsten van de IVM-2008 en de IVM-2009 minder goed op elkaar aan. In overleg met de onderzoekspartners is daarop besloten om de op 1 maart 2010 geplande publicaties over de IVM 2009 op te schorten en nader onderzoek te (laten) verrichten. Dit heeft geleid tot de aanpassing van het weegschema, waardoor plausibele resultaten werden verkregen.

In deze rapportage staan de resultaten van de IVM-2009 op landelijk en (politie)regionaal niveau en de ontwikkelingen ten opzichte van het voorgaande jaar centraal. Ontwikkelingen over een langere periode (vanaf 2005-2008) worden alleen globaal en op landelijk niveau geschetst op basis van de resultaten van de VMR (inclusief de VMR-extra).

Leefbaarheid woonomgeving, buurtproblemen en onveiligheidsgevoelens

De *leefbaarheid van de woonomgeving* heeft vooral betrekking aspecten die in de IVM voor het eerst zijn gevraagd.
- Meer dan de helft van de respondenten vindt dat wegen en paden in de buurt goed zijn goed onderhouden, dat parken en plantsoenen goed zijn onderhouden, dat het buiten goed is verlicht, en dat er goede speelplekken voor kinderen zijn. Alleen met de stelling dat er goede voorzieningen voor jongeren zijn is minder dan één op de vijf het eens.
- Ten opzichte van 2008 gaven minder mensen aan dat wegen en paden goed zijn onderhouden.
- Ook is het merendeel van de inwoners het eens met vier van de zes stellingen over sociale cohesie in de buurt (tevreden over de bevolkingssamenstelling, mensen gaan prettig

met elkaar om, voelen zich thuis bij de mensen) of oneens met de negatief geformuleerde stelling hierover (mensen kennen elkaar nauwelijks). Met twee stellingen (gezellige buurt met veel saamhorigheid, veel contact met andere buurtbewoners) is minder dan de helft het eens. Uitgedrukt in een schaalscore van 0 (geen cohesie) tot 10 (sterke cohesie) bedraagt het landelijke gemiddelde 6,3, evenals in het jaar daarvoor.
- Ruim één op de zes inwoners geeft aan dat zij zelf actief zijn geweest om de buurt te verbeteren.
- In vergelijking met 2008 vinden meer inwoners dat hun woonbuurt is achteruit gegaan
- De woonomgeving van de eigen buurt wordt landelijk gewaardeerd met een rapportcijfer van 7,4, de leefbaarheid van de eigen buurt met een 7,3; de veiligheid in de buurt wordt met een 6,9 beoordeeld.
- De beleving van de leefbaarheid en van de veiligheid van de woonbuurt wordt in 2009 minder hoog gewaardeerd dan in het jaar daarvoor.
- Over de gemeentelijke inzet voor de leefbaarheid in de buurt vindt rond de helft van de burgers dat de gemeente bereikbaar is voor meldingen en klachten over leefbaarheid en overlast in de buurt, aandacht heeft voor klachten over leefbaarheid en veiligheid in de buurt, en de buurt informeert over de aanpak hiervan. Daarentegen is minder dan één op de drie inwoners het ermee eens dat de gemeente reageert op klachten over leefbaarheid en overlast, en is slechts één op de vier van mening dat de gemeente doet wat ze zegt bij het verbeteren ervan.

Regionale verschillen

- In de regio's IJsselland, Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Kennemerland, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost vinden meer inwoners dan gemiddeld dat er in de buurt goede speelplekken voor kinderen zijn.
- Inwoners van Fryslân, IJsselland en Brabant-Noord vinden meer dan gemiddeld dat er in de buurt goede voorzieningen zijn voor jongeren.
- De sociale cohesie is in de (overwegend minder stedelijke) regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Noord-Holland-Noord, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord hoger dan het landelijke gemiddelde. Ten opzichte van 2008 is de sociale cohesie in Limburg-Noord afgenomen.
- Het aandeel inwoners dat zelf actief is geweest om de buurt te verbeteren is in de regio Haaglanden lager dan het landelijke gemiddelde.
- Over de ontwikkeling van hun woonbuurt vinden meer inwoners in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid dan gemiddeld dat die is achteruitgegaan. Inwoners van Fryslân, IJsselland en Amsterdam-Amstelland vinden juist meer dan gemiddeld dat die vooruit is gegaan.
- Het rapportcijfer voor de woonomgeving, de leefbaarheid en de veiligheid in de buurt is in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord en Oost-Gelderland, Noord-Holland-Noord en Zeeland telkens hoger dan gemiddeld; in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid is dit telkens lager dan het landelijke gemiddelde.
- De gemeentelijke inzet voor de leefbaarheid van de buurt wordt in Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Zeeland op meerdere aspecten hoger beoordeeld dan gemiddeld; in Groningen, Fryslân, Gelderland-Midden, Noord-Holland-Noord, Haaglanden, en Limburg-Zuid is dit op meerdere aspecten lager dan het landelijke gemiddelde.

Van een 25-tal *buurtproblemen* is beschreven of die volgens de respondenten vaak voorkomen in hun buurt, en welke daarvan als eerste zouden moeten worden aangepakt. Deze buurtproblemen zijn gegroepeerd in probleemgroepen als fysieke verloedering, sociale overlast, overlast van vermogensdelicten, verkeersoverlast en overige overlast. Voor een aantal van deze probleemgroepen is een schaalscore vastgesteld die telkens loopt van 0 (geen ervaren buurtproblemen) tot 10 (veel problemen).
- Voor verloedering van de fysieke woonomgeving bedraagt de schaalscore 3,6. Dit is lager dan in 2008
- Hondenpoep op straat is de meest genoemde vorm van fysieke verloedering. Rommel op straat wordt in 2009 vaker als overlast ervaren dan in het voorgaande jaar; bekladding van muren en gebouwen en vernieling van straatmeubilair wordt juist minder vaak genoemd.
- De schaalscore voor sociale overlast is 1,7; voor dreiging 1,1. Overlast door groepen jongeren wordt daarbij het meest genoemd.
- Voor overlast van vermogensdelicten bedraagt de schaalscore 2,7. Autovandalisme en fietsendiefstal komen hiervan het meeste voor
- De schaalscore voor verkeersoverlast in de eigen woonbuurt bedraagt 3,8. Te hard rijden is de meest gesignaleerde vorm van verkeersoverlast. Meer inwoners noemden hierbij geluidsoverlast door verkeer dan in het voorgaande jaar.
- De schaalscore voor overige vormen van overlast bedraagt 1.4. Andere vormen van geluidsoverlast wordt daarbij het meest genoemd. In 2009 gebeurde dit meer dan in 2008.
- Te hard rijden wordt ook in 2009 verreweg het meest genoemd als probleem dat direct zou moeten worden aangepakt.

Regionale verschillen

- Fysieke verloedering is in de regio's Zaanstreek-Waterland, Amsterdam-Amstelland. Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid, Limburg-Zuid en Flevoland groter dan gemiddeld. In de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is de fysieke verloedering gedaald.
- Sociale overlast en dreiging zijn in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid groter dan voor Nederland als geheel.
- Overlast van vermogensdelicten is in Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid groter dan het landelijke gemiddelde. In Utrecht en Amsterdam-Amstelland is deze vorm van ervaren overlast gedaald.
- Verkeersoverlast is in de regio's Amsterdam-Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid en Limburg-Zuid groter dan gemiddeld. In Flevoland is de ervaren verkeersoverlast toegenomen.
- Overige overlast wordt meer dan gemiddeld ervaren in de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid. In Utrecht, Brabant-Noord en Flevoland is deze overlast toegenomen ten opzichte van 2008.
- In Amsterdam-Amstelland wordt rommel op straat het meest genoemd als probleem dat het eerst moet worden aangepakt; in Haaglanden is dat parkeeroverlast.
- In 2009 voelde 26 procent van de bevolking zich wel eens *onveilig.* Dit is hetzelfde als in 2008.

- Twee procent van de bevolking voelt zich vaak onveilig, evenals het voorgaande jaar.
- Inwoners voelen zich ook in 2009 het meest onveilig op plekken waar jongeren rondhangen. Dit aandeel (46%) is gestegen ten opzichte van vorig jaar.
- Zes procent vindt de kans groot tot heel groot dat in het komende jaar bij hen wordt ingebroken en vijf procent dat hun portemonnee wordt gestolen.
- 's Nachts niet opendoen vanwege gevoelens van onveiligheid is de meest voorkomende vorm van vermijdingsgedrag. Deze vorm van vermijdingsgedrag komt vaker voor dan in het voorgaande jaar.
- Meer dan één op de vier inwoners zegt wel eens door onbekenden op straat respectloos bejegend te zijn.

Regionale verschillen

- In de regio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in 2009 hoger dan gemiddeld.
- Inwoners van de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Midden-en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland voelen zich vaker dan gemiddeld wel eens onveilig. In Gelderland-Midden, Gooi en Vechtstreek, Midden- en West-Brabant en Flevoland is dit aandeel hoger dan in het jaar daarvoor.
- In de regio's Noord-Holland Noord, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Midden- en West-Brabant en Flevoland is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt op plekken waar jongeren rondhangen hoger dan het landelijke gemiddelde. In de regio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant en Limburg-Noord is dit aandeel gestegen in vergelijking met 2008.
- Inwoners van Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid vinden de kans op woninginbraak groter dan gemiddeld.

- Inwoners van de politieregio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland en Haaglanden ervaren meer dan gemiddeld dat zij op straat respectloos worden behandeld door onbekenden.

Slachtofferschap en ondervonden delicten

- Van alle inwoners werd 27 procent *slachtoffer van veel voorkomende criminaliteit*. Dit is vergelijkbaar met het voorgaande jaar.
- Zes procent werd slachtoffer van geweldsdelicten, dertien procent van vermogensdelicten en veertien procent van vandalisme. Ook deze percentages zijn niet wezenlijk anders.
- Volgens de (anders gedefinieerde) beleidsindicatoren voor het grotestedenbeleid (GSB-III) werd in totaal 21 procent slachtoffer, werd vijf procent slachtoffer van een of meer geweldsdelicten en achttien procent van vermogensdelicten. Ook deze cijfers zijn niet veranderd ten opzichte van 2008.
- Uitgedrukt in aantallen ondervonden delicten had de bevolking in Nederland in 2009 naar schatting te maken met in totaal 6,3 miljoen delicten, waaronder 1,2 miljoen geweldsdelicten, 2,3 miljoen vermogensdelicten en 2,8 miljoen vandalismedelicten. Het aantal vandalismedelicten, en daarmee ook het totale aantal ondervonden delicten, is hoger dan in het jaar daarvoor.
- Het aantal vermogensdelicten als indicator voor het veiligheidsbeleid bedraagt 1,7 miljoen. Hierbij is geen duidelijk verschil ten opzichte van 2008.

- Van de slachtoffers van geweldsdelicten, overige vernielingen en overige delicten geeft 28 procent aan dat zij de dader kennen. Bij geweldsdelicten is dit aandeel duidelijk hoger.
- Van alle ondervonden delicten gebeurt 85 procent in de eigen woongemeente van de slachtoffers; 64 procent gebeurt zelfs in de eigen buurt.
- Van de delicten gebeurt 28 procent op straat en een kwart in of bij het huis van de slachtoffers. Het aandeel delicten dat in een uitgaansgelegenheid gebeurt is hoger dan het jaar daarvoor

Regionale verschillen

- Het totale slachtofferpercentage is in de (meer stedelijke) regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid hoger dan gemiddeld.
- In Brabant-Noord is het totale slachtofferpercentage hoger dan in het jaar daarvoor; in Hollands Midden is dit juist lager.
- In Amsterdam-Amstelland en Flevoland werden meer inwoners slachtoffer van geweld dan gemiddeld.
- Van vermogensdelicten werden in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond relatief meer inwoners slachtoffer dan gemiddeld.
- In Brabant-Noord ligt het percentage slachtoffers van vermogensdelicten hoger dan in 2008.
- In Amsterdam-Amstelland en Haaglanden werden naar verhouding meer inwoners slachtoffer van vandalisme dan gemiddeld.
- In Noord-Holland Noord en Brabant-Noord is het slachtofferpercentage voor vandalisme in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.
- Inwoners van Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond worden relatief meer slachtoffer in eigen buurt dan gemiddeld.

Politie en burgers

- In 2009 werd 35 procent van de voorvallen door of namens de slachtoffers *bij de politie gemeld*. Dit is hetzelfde als in het voorgaande jaar.
- Van vermogensdelicten werd 52 procent gemeld, van geweldsdelicten 27 procent, en van vandalismedelicten 23 procent.
- Van de ondervonden delicten werd 27 procent aangegeven; bij 18 procent werd daadwerkelijk een document bij de politie ondertekend en negen procent werd via internet aangegeven.
- Van alle geweldsdelicten resulteerde twaalf procent in een aangifte; van vermogensdelicten werd 44 procent en van vandalismedelicten zeventien procent bij de politie aangegeven. Deze percentages komen vrijwel overeen met die in 2008.
- Van de niet gemelde delicten zou drie procent wel gemeld zijn als dit anoniem had gekund.
- Van de gemelde delicten werd 36 procent op het politiebureau gemeld, bij 30 procent delicten gebeurde dit telefonisch en 26 procent werd via internet gemeld. Geweldsdelicten worden vooral telefonisch gemeld, vermogens- en vandalismedelicten meer op het politiebureau.
- Het aandeel via internet gemelde delicten is hoger dan in het voorgaande jaar.
- De meest genoemde redenen om een voorval niet te melden zijn dat het toch niet helpt en dat het niet zo belangrijk was; de meest genoemde redenen om wel aangifte te doen waren omdat men vond dat de politie dit moest weten en vanwege de verzekering.

Regionale verschillen

- In Rotterdam-Rijnmond is de aangiftebereidheid hoger dan het landelijke gemiddelde.
- In Groningen, Fryslân, IJsselland en Zaanstreek-Waterland ligt het aandeel mogelijke anonieme meldingen van niet gemelde delicten lager dan gemiddeld.

- In 2009 heeft bijna één derde van de inwoners in de twaalf voorafgaande *maanden contact gehad met de politie.*
- Van de (laatste) contacten tussen bevolking en politie heeft 35 procent betrekking op aangifte of melding door burgers, een kwart komt voort uit handhaving, en vier van de tien contacten vallen in de categorie andere contacten.
- Zes op de tien inwoners die contact hebben gehad, zijn (zeer) tevreden over het politieoptreden tijdens hun laatste contact. Bij contacten vanwege aangifte of melding is dit vrijwel; hetzelfde; bij contacten vanwege handhaving is dit minder, bij de overige vormen van contact meer dan bij alle contacten samen.
- Meer dan één vijfde van de inwoners is ontevreden over het laatste contact met de politie. De meest genoemde reden hiervoor is dat de politie niets of te weinig deed.

Regionale verschillen
- Inwoners van de regio's Haaglanden, Amsterdam-Amstelland en Flevoland hadden vaker contact met de politie dan gemiddeld.
- In de regio's IJsselland, Kennemerland en Brabant-Noord is het aandeel inwoners dat tevreden is over de politiecontacten hoger dan het landelijke gemiddelde.

- Wat het oordeel over de *politie in de woonbuurt* betreft blijkt dat 41 procent van de inwoners tevreden tot zeer tevreden was over het algemene functioneren van de politie in de buurt.
- De schaalscore voor het functioneren van de politie (0 = volledig negatief, 10 = volledig positief) op basis van vijf stellingen hierover is lager dan in 2008. De vergelijkbare schaalscore voor de beschikbaarheid van de politie is niet gewijzigd.
- Ruim de helft van de inwoners vindt dat de politie je helpt als het er echt op aan komt. Rondt een derde vindt dat de politie weet hoe zij boeven moeten vangen; een op de vijf is het ermee eens dat de politie de criminaliteit succesvol bestrijdt.
- Drie van de tien inwoners zegt dat de politie rekening houdt met de wensen van de samenleving; bijna een kwart vindt dat de politie goed samenwerkt met de bewoners. Dat de politie de burgers informeert vindt ruim 30 procent.

Regionale verschillen
In de politieregio's Utrecht, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant en Limburg-Zuid zijn minder inwoners tevreden over het politiefunctioneren in het algemeen dan gemiddeld. In de regio's Fryslân, IJsselland, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Brabant-Noord en Twente zijn meer mensen dan gemiddeld tevreden.
- In de regio's IJsselland, Utrecht, Haaglanden en Limburg-Zuid is deze tevredenheid ten opzichte van 2008 gedaald.
- De schaalscore voor het functioneren van de politie is in de politieregio's Noord-Holland Noord, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland lager dan gemiddeld. In de regio's Twente, IJsselland, Gooi en Vechtstreek, Amsterdam-Amstelland en Haaglanden is die juist hoger.
- De schaalscore voor de *beschikbaarheid* van de politie is in de politieregio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland lager dan gemiddeld. In IJsselland, Twente Utrecht, Gooi en Vechtstreek, Amsterdam-Amstelland en Haaglanden is deze score hoger dan het landelijke gemiddelde.
- In Flevoland is deze score lager dan in 2008.

Voorzorgsmaatregelen

- Buitenverlichting en extra veiligheidssloten en/of grendels op de buitendeuren zijn de meest voorkomende *preventiemaatregelen* tegen inbraak. Bij meer dan zeven op de tien huishoudens zijn deze voorzieningen aanwezig.
- Rond driekwart van de inwoners neemt waardevolle spullen mee uit de auto, bijna de helft laat 's avonds bij afwezigheid het licht branden. Rond de helft inwoners laat waardevolle spullen thuis om diefstal of beroving te voorkomen, en ruim vier op de tien inwoners plaatst de fiets in een bewaakte stalling.

Regionale verschillen
- De somscore voor alle preventiemaatregelen samen is in de politieregio's Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid hoger dan het landelijk gemiddelde. In de regio's Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Utrecht, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is deze score lager dan gemiddeld.

1. Inleiding

1.1 Inhoud van dit rapport

Deze rapportage geeft zowel op landelijk als op politieregionaal niveau een beeld over slachtofferschap van criminaliteit, onveiligheidsgevoelens van burgers, meningen over het functioneren van de politie en de eigen gemeente alsmede over de leefbaarheid en de problemen in de eigen (woon)buurt. De belangrijkste databron is de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM), die in het najaar van 2009 voor de tweede opeenvolgende keer is uitgevoerd. De IVM is de opvolger van de in de afgelopen jaren uitgevoerde Veiligheidsmonitor Rijk (VMR). In deze rapportage wordt uitsluitend nog in bepaalde grafieken gebruik gemaakt van de eerdere resultaten van de Veiligheidsmonitor Rijk uit de jaren 2005-2008[1]. Voor cijfermatige gegevens wordt verwezen naar de rapportage van vorig jaar.

De Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) is een landelijk en jaarlijks terugkerend bevolkingsonderzoek, waarin zaken als leefbaarheid van de woonbuurt, beleving van de buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens, ervaringen met veel voorkomende criminaliteit, het oordeel van de bevolking over het optreden van de politie en preventiegedrag worden onderzocht. Met de IVM is een verdere stap gezet naar de integratie van cijfermatige uitkomsten op het terrein van de veiligheid. De IVM is opgebouwd rondom een gestandaardiseerde vragenlijst met verplichte en facultatieve vragenblokken. Bovendien biedt de vragenlijst de mogelijkheid om naast onderwerpen van landelijk belang ook lokale onderzoeksvragen op te nemen. Hierdoor is de vragenlijst geschikt voor onderzoek zowel op landelijk/politieregionaal niveau (verder aangeduid als landelijk) als op (politie)regionaal/lokaal niveau (verder aangeduid als lokaal). Naast een gestandaardiseerde vragenlijst is ook de methodologische uitvoering van het onderzoek op zowel landelijk als lokaal niveau zoveel mogelijk op elkaar afgestemd (zie ook paragraaf 1.4). Door deze verdere samenwerking op het gebied van informatie over veiligheid komen meer eenduidige cijfers beschikbaar en is de IVM een bruikbaar meetinstrument voor meerdere bestuurlijke niveaus binnen de (semi-) overheid.

Opdrachtgevers voor de uitvoering van de IVM zijn de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van Justitie en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Door de opdrachtgevers is daarnaast de Raad voor de Veiligheidsmonitor ingesteld, die in algemene zin toezicht uitoefent op de uitvoering van de Integrale Veiligheidsmonitor. In deze Raad zijn naast vertegenwoordigers van de opdrachtgevers ook andere organisaties zoals de G4, G27, Politie, WODC en Nicis opgenomen. Het CBS draagt zorg voor de landelijke uitvoering van dit onderzoek. Daarnaast is in meer dan de helft van de Nederlandse gemeenten dit onderzoek ook (politie)regionaal/lokaal (zie hierboven, aangeduid als 'lokaal') gehouden. De uitvoering hiervan is door de lokale deelnemers ondergebracht bij eigen statistische onderzoeksbureaus of externe veldwerkbureaus. Om de lokale onderzoeken te coördineren en te faciliteren is door BZK en Justitie het bureau Veiligheidsmonitor (bVm) opgericht. Dit bureau is gevestigd bij het Nicis in Den Haag.

De belangrijkste resultaten van de IVM worden gepresenteerd in twee rapporten, namelijk een landelijke rapportage en een tabellenrapport. In de rapporten is ook een uitsplitsing opgenomen naar afzonderlijke politieregio's. De rapporten zijn zowel elektronisch (in pdf-formaat) via de CBS-website (www.cbs.nl) als in gedrukte vorm beschikbaar. De gedrukte versie komt ongeveer 1 maand na de elektronische publicatie beschikbaar. De landelijke rapportage (het voorliggende rapport) geeft een schets van de achtergronden en de belangrijkste resultaten van het onderzoek dat in de periode van september tot en met december 2009 is uitgevoerd. Naast de beide genoemde onderzoeksrapporten wordt tevens een proces- en onderzoeksdocumentatie samengesteld, die in een iets latere fase uitsluitend elektronisch (in pdf-formaat) beschikbaar wordt gesteld.

De IVM wijkt gegeven de daaraan gestelde randvoorwaarden qua opzet zowel op inhoudelijke punten als vanuit methodologisch oogpunt af van de VMR. Hierdoor zijn de resultaten van beide onderzoeken niet zonder meer vergelijkbaar en is er sprake van methodebreuken ten opzichte van de eerder gepubliceerde VMR-reeksen. Om de omvang van deze verwachte methodebreuken te kunnen bepalen is, zowel in 2008 als in 2009, parallel aan de IVM op beperkte schaal een extra VMR uitgevoerd. In deze rapportage wordt nogmaals aandacht besteed aan de methodologische en inhoudelijke verschillen tussen IVM en VMR. Ook zijn eerdere resultaten van de parallel uitgevoerde VMR onderzoeken opgenomen in de rappor-

[1] De VMR-2005 was vooral een pilot-onderzoek, gericht op vergelijkbaarheid met de eerdere, afzonderlijke onderzoeken PMB (1993-2006) en POLS (1997-2004). De VMR was vanaf 2006-2008 een landelijk en jaarlijks terugkerend bevolkingsonderzoek.

tages. De belangrijkste bevindingen van de uitgevoerde methodebreukanalyse zijn in het kort opgenomen in paragraaf 1.4.4 en uitvoeriger in bijlage 2 van deze rapportage.

Het rapport bestaat uit drie inhoudelijke onderdelen.

In het eerste deel (dit hoofdstuk) worden de achtergronden en de geschiedenis van het onderzoek belicht. Daarnaast zal worden ingegaan op enkele belangrijke onderzoeksaspecten die bij het analyseren en publiceren van de veldwerkgegevens van de IVM 2009 een belangrijke rol hebben gespeeld. Bovendien worden nogmaals op beknopte wijze de verschillen met de eerdere Veiligheidsmonitor Rijk belicht en de belangrijkste resultaten van de methodebreukanalyse over zowel 2008 als 2009 toegelicht.

Het volgende deel (hoofdstukken 2 t/m 9) vormt de kern van de rapportage. Hierin komen de resultaten aan de orde binnen een drietal thema's. Het eerste thema heeft betrekking op subjectieve en objectieve ervaringen van de inwoners in hun woonomgeving. Hoofdstuk 2 gaat in op de leefbaarheid in de woonbuurt, terwijl de beleving van buurtproblemen en het functioneren van de gemeente in hoofdstuk 3 worden besproken. In hoofdstuk 4 staan diverse aspecten van onveiligheidsbeleving centraal. In hoofdstuk 5 wordt aandacht besteed aan slachtofferschap en het aantal ondervonden delicten. Het thema politie en burgers staat in de drie daaropvolgende hoofdstukken centraal. In hoofdstuk 6 komt de meldings- en aangiftebereidheid aan de orde, terwijl hoofdstuk 7 gaat over contacten tussen burgers en politie in het algemeen. Hoofdstuk 8 besteedt aandacht aan het functioneren van de politie in de woonbuurt. Het thema preventie komt in het laatste hoofdstuk (9) aan de orde.

Het derde deel van deze rapportage bevat de bijlagen met de methodologische aspecten van het onderzoek. In bijlage 1 wordt in de vorm van een verkorte onderzoeksdocumentatie de uitvoering van het onderzoek weergegeven. Verder bevat deze bijlage ook een beschrijving van de uitgevoerde weging. Bijlage 2 omvat een verslag van de methodebreukanalyse op landelijk niveau en geldt als bijdrage aan de onderzoeksdocumentatie. In bijlage 3 worden de schaalscores die in de rapportage zijn gebruikt toegelicht. Bijlage 4 geeft een kaart met de indeling van Nederland in 25 politieregio's. In bijlage 5 is de elektronische verwijzing opgenomen naar de vragenlijst die voor de IVM 2009 is gehanteerd. Deze bijlage wordt in pdf-vorm aangeboden.

1.2 Achtergronden

Een belangrijke achtergrond van de Veiligheidsmonitor ligt in het politieke belang dat aan veiligheid wordt toegekend. In het Veiligheidsprogramma 'Naar een veiliger samenleving', door het kabinet Balkenende I in oktober 2002 uitgebracht, wordt een aantal beleidsvoornemens rond het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid in Nederland aangekondigd. Deze voornemens vragen een gezamenlijke inspanning van verschillende actoren, zoals het Rijk, de provincies en gemeenten, de politie, het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht en maatschappelijke organisaties. Het kabinet Balkenende II heeft in het Hoofdlijnenakkoord het belang van het veiligheidsprogramma onderstreept en voorzien van een aantal aanvullende maatregelen. Ook het voormalige kabinet (Balkenende IV) kende aan veiligheid een hoge prioriteit toe, zoals blijkt uit het streven om de criminaliteit in de komende jaren met circa 25 procent terug te dringen. Als opvolger van het programma 'Naar een veiliger samenleving' werd in 2007 door het kabinet het programma 'Veiligheid begint bij Voorkomen' (VbbV) geïntroduceerd. In dit programma worden maatregelen om geweld, (jeugd-)criminaliteit, recidive, asociaal gedrag, overlast en verloedering te voorkomen geïntensiveerd. Als operationalisering van deze 'outcome' doelstellingen wordt een aantal indicatoren gehanteerd, die mede zijn gebaseerd op de IVM, de eerdere VMR-onderzoeken en de voorgangers van dit laatste onderzoek. Daarnaast zijn in deze rapportage en het tabellenrapport ook indicatoren opgenomen welke zijn gericht op het grote stedenbeleid (GSB). Dit als gevolg van kleine verschillen in de definitie voor deze indicatoren.

1.3 Geschiedenis

De ontstaansgeschiedenis van de slachtofferenquêtes in Nederland voert terug naar de jaren zeventig van de vorige eeuw. Het besef dat cijfers over de officieel geregistreerde criminaliteit geen adequaat beeld geven van de onveiligheidsproblematiek is steeds verder gegroeid. Het deel van de criminaliteit waarvan slachtoffers geen aangifte doen, vooral de minder ernstige vormen, blijft daarbij namelijk onzichtbaar (een "dark number").

De eerste slachtofferenquête in Nederland werd in 1973 gehouden. Sindsdien hebben het WODC en/of het CBS periodiek gestandaardiseerde landelijke slachtofferenquêtes uitgevoerd. Daarnaast werden door tal van gemeenten en politiekorpsen op eigen initiatief bevolkingsenquêtes verricht. De onderling niet vergelijkbare vraagstellingen en onderzoeksmethoden, het ontbreken van inzicht in de lokale behoefte aan veiligheidszorg en de onvolledigheid van de gegevens op basis van registraties vormden de aanleiding voor een gestandaardiseerd bevolkingsonderzoek op kleinere dan landelijke schaal. Hiertoe werd eind jaren tachtig besloten door de ministeries van Binnenlandse Zaken en van Justitie. In het najaar van 1990 werd deze standaard, onder de naam Politiemonitor Bevolking (PMB), uitgevoerd in 25 gemeenten van uiteenlopende grootte. Sindsdien is de PMB in veel afzonderlijke politieregio's toegepast. De eerste landelijke uitvoering vond plaats in 1993 en werd herhaald in 1995, 1997, 1999, 2001 en 2003. In 2002 is bovendien een tussenmeting uitgevoerd. In 2003 hebben de ministeries besloten het onderzoek jaarlijks af te nemen. De laatste reguliere editie vond plaats in 2006. Daarnaast bestond ook de Enquête Leefbaarheid en Veiligheid (L&V), die periodiek in opdracht van het ministerie van BZK in de G30-gemeenten werd uitgevoerd.

Het CBS heeft vanaf 1981 slachtofferenquêtes uitgevoerd. Deze enquêtes zijn primair gericht op landelijke cijfers. De Enquête Slachtoffers Misdrijven (ESM) werd in de periode 1981-1985 jaarlijks gehouden en vanaf 1985 tot en met 1992 in de oneven jaren, telkens over het voorgaande jaar. In de periode 1992-1996 werd de Enquête Rechtsbescherming en Veiligheid (ERV) uitgevoerd. Vanaf 1997 zijn de bestaande CBS-leefsituatieonderzoeken, waaronder de ERV, geïntegreerd in één systeem van leefsituatieonderzoeken: het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS), waarin het onderzoek naar rechtsbescherming en veiligheid tot en met 2004 als onderdeel is uitgevoerd.

Het naast elkaar bestaan van een aantal qua doelstelling grotendeels gelijke maar qua uitkomsten verschillende meetinstrumenten vormde echter een politiek afbreukrisico. Dit heeft geleid tot de instelling van de stuurgroep ‘Stroomlijning veiligheidsmonitors’, waarbij de ministeries van BZK en van Justitie en het CBS de opdrachtgevers waren. Een eerste stap op weg naar meer ‘stroomlijning’ omvatte de integratie van de eerder genoemde afzonderlijke onderzoeken uit POLS, PMB en L&V tot de VMR. In juni 2005 hebben de beide ministeries en het CBS een overeenkomst gesloten, waarin de samenwerking rond de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) is vastgelegd. In 2005 is de VMR alleen op landelijke schaal en met een beperkte steekproefomvang uitgevoerd. De resultaten hiervan dienden vooral als een schakel tussen de eerdere (POLS, PMB) en de volgende VMR-onderzoeken. Daarna is dit onderzoek in het eerste kwartaal van de jaren 2006-2008 op grotere schaal uitgevoerd.

Met de introductie van de IVM is een volgende stap gezet in het stroomlijnen van de cijfers over veiligheid in Nederland. In de IVM wordt immers ook aan (politie)regionale en lokale partners de mogelijkheid geboden om op een uniforme manier gegevens over de subjectieve en objectieve veiligheid te verzamelen. Dank zij de gestandaardiseerde vragenlijst en een vergaande afstemming van de onderzoeksmethode kunnen landelijke en lokale uitkomsten ten behoeve van het overheidsbeleid immers beter op elkaar worden afgestemd. Door deze integratie van onderzoeksgegevens vermindert bovendien de enquêtedruk en worden overheidsmiddelen efficiënter ingezet. In het najaar van 2008 is voor het eerst de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) uitgevoerd waarbij op grote schaal, zowel op landelijk- als lokaal niveau, gegevens over de sociale veiligheid in Nederland zijn verzameld, centraal verwerkt en gepubliceerd. Hierdoor werd een grote stap voorwaarts gemaakt in het verdere stroomlijnen van onderzoeksgegevens op dit terrein. Bij de IVM gaat het, net als bij zijn voorganger de VMR, om een jaarlijks onderzoek. In 2009 is de IVM derhalve opnieuw uitgevoerd.

1.4 De Integrale Veiligheidsmonitor 2009

1.4.1 Algemeen

De IVM, evenals diens voorgangers, wordt om vier redenen uitgevoerd.
In de eerste plaats levert de IVM gegevens die niet op andere wijze kunnen worden verkregen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het niveau van feitelijk slachtofferschap: omdat niet alle gevallen van slachtofferschap bij de politie worden aangegeven, blijft een deel van het feitelijke slachtofferschap buiten beeld. Gezien de omvang van de steekproef valt aan de hand van de IVM een nauwkeurigere schatting te maken van het niveau van slachtofferschap en de daarbij ondervonden delicten.
In de tweede plaats levert de IVM informatie, waarmee vergelijkingen, zowel in de tijd als tussen verschillende gebieden, mogelijk zijn. Het onderzoek is immers gestandaardiseerd.

In de derde plaats leveren de resultaten van de IVM bruikbare informatie voor de verschillende bestuurlijke niveaus waarop veiligheidsbeleid wordt gemaakt.
In de vierde plaats levert de IVM gegevens die gebruikt worden om ontwikkelingen te 'monitoren' aan de hand van specifieke indicatoren, zoals in het kader van de prestatie-afspraken die de ministeries van BZK en Justitie hebben gemaakt met de regionale politiekorpsen.

Het thema veiligheid is, zoals eerder aangegeven, een beleidsspeerpunt onder de opeenvolgende kabinetten Balkenende. Hiermee geeft de overheid aan dat aan veiligheid een hoge prioriteit wordt toegekend. Om de doelstellingen te realiseren is speciaal hiervoor het project 'Veiligheid begint bij Voorkomen (VbbV)' gestart. Het streven is om criminaliteit, ernstige overlast en fysieke verloedering in de komende jaren substantieel terug te dringen. Om het veiligheidsbeleid vorm te kunnen geven en eenduidig de effectiviteit van het beleid te kunnen meten is het hebben van één Veiligheidsmonitor binnen Nederland cruciaal.

De IVM is een geïntegreerd meetinstrument dat voorziet in de behoefte van landelijke, regionale en lokale (semi-) overheden aan informatie over de ontwikkeling van de sociale veiligheid in Nederland. De inhoudelijke reikwijdte van de IVM omvat onder meer het monitoren van de subjectieve en objectieve veiligheid van de Nederlandse burger en het functioneren van de politie en gemeenten op het gebied van veiligheid. Het landelijke deel van het onderzoek wordt uitgevoerd door het CBS. De ministeries van BZK en Justitie zijn medeopdrachtgever. Het bureau Veiligheidsmonitor (bVm) zorgt voor de coördinatie en methodologische begeleiding van de onderzoeksbureaus die bij de lokale uitvoering betrokken zijn.

In de periode van 15 september tot en met 31 december 2009 is de IVM voor de tweede keer op landelijk en lokaal niveau uitgevoerd. De doelpopulatie wordt gevormd door de in Nederland wonende personen van 15 jaar en ouder (exclusief bewoners van inrichtingen en tehuizen). Voor het landelijke deel werd gestreefd naar een gelijkmatige verdeling over alle politieregio's met ten minste 750 respondenten (netto) per politieregio. Uiteindelijk zijn op landelijk niveau van ruim 19.000 personen gegevens verzameld.

Bij de lokale uitvoering speelt het door bVm opgestelde Handboek Veiligheidsmonitor een centrale rol. Het CBS zorgde daarnaast voor het trekken van de lokale steekproeven, voor de centrale opslag van de microdata en voor de harmonisatie (vergelijkbaarheid van landelijk, regionale en lokale niveaus) en weging van de onderzoeksgegevens. De lokale deelname aan de IVM 2009 was veel omvangrijker dan bij de uitvoering van dit onderzoek in 2008. In 2009 is voor 244 gemeenten een steekproef getrokken, dit zijn bijna drie keer zoveel gemeenten als in 2008. Toen deden 82 gemeenten een aanvraag voor een lokale steekproef. Uiteindelijk deden in beide jaren respectievelijk 239 en 77 gemeenten mee aan het onderzoek. Door de grotere deelname aan het onderzoek van 2009 is in 21 van de 25 politieregio's sprake van een gedeeltelijke of volledige oversampling. De regio's waar geen oversampling plaatsvond zijn Drenthe, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland en Limburg-Zuid. Door de 239 deelnemende gemeenten werden bij bijna 180 000 personen onderzoeksgegevens verzameld. In totaal omvat de IVM 2009 informatie van bijna 200 000 personen in Nederland. Nadere gegevens over de deelname aan het onderzoek zijn opgenomen in bijlage 1 van deze rapportage.

1.4.2 Plausibiliteitbeoordeling van de onderzoeksgegevens

Nadat alle IVM-onderzoeksgegevens zijn verzameld, gecontroleerd en bij elkaar zijn gevoegd in een onderzoeksbestand worden de gegevens verder bewerkt tot bruikbare variabelen voor het genereren van de gewenste output. Door de uitvoering van de IVM in de onderzoeksjaren 2008 en 2009 konden de resultaten voor het eerst met elkaar worden vergeleken en getoetst. Hierbij kwam naar voren dat de uitkomsten van een deel van de onderzoeksvariabelen in beide IVM onderzoeken minder goed op elkaar aansloten. Vooral de ontwikkelingen van slachtofferschap en het aantal ondervonden delicten spoorden minder goed met die van het landelijk deel van het CBS en de uitgevoerde VMR-extra in 2008 en 2009. Dit laatste onderzoek is op beperkte schaal (ongeveer 6 000 respondenten) gelijktijdig met de IVM gehouden. Hierdoor zijn uitkomsten op het terrein van de veiligheid en criminaliteit zowel met de oude als de nieuwe opzet voorhanden.

Op basis van de resultaten uit de hiervoor genoemde bronnen is door de opdrachtgevers (BZK, Justitie, CBS) van de Integrale Veiligheidsmonitor en het bureau Veiligheidsmonitor besloten om de per 1 maart 2010 voorziene publicatie uit te stellen. In vervolg hierop is door het CBS nader onderzoek gedaan naar de mogelijke oorzaken van de minder plausibele resultaten. Bij dit nader onderzoek heeft het CBS zich gericht op een tweetal aspecten:

1) Om de mogelijkheid van procesmatige fouten uit te sluiten is er een screening uitgevoerd op het productieproces van de IVM;

2) Daarnaast zijn de gebruikte onderzoeksmethoden en verschillen tussen 2008 en 2009 onder de loep genomen.

Productieproces
Bij het controleren van het productieproces bleek dat de wijze waarop bij respondenten de ondervonden delicten in de afgelopen 12 maanden worden vastgesteld in sommige gevallen niet helemaal juist was. Dit had te maken met een onjuist gebruik van de interviewdatum. Deze interviewdatum was bij vooral de respondenten die een schriftelijke vragenlijst hebben ingevuld, niet altijd naar behoren ingevuld. Naar aanleiding van deze bevinding is er voor de afleiding van ondervonden delicten/slachtofferschap een verbetering doorgevoerd. Dit geldt zowel voor de IVM 2008 als 2009. Een beschrijving van de wijze waarop delicten/slachtofferschap wordt vastgesteld is weergegeven in de verkorte onderzoeksdocumentatie (zie bijlage 1 van dit rapport).

Onderzoeksmethoden en verschillen
Een van de belangrijke verschillen tussen de IVM 2008 en 2009 is de mate waarin gemeenten aan dit onderzoek hebben meegedaan. In 2009 hebben 239 gemeenten aan het onderzoek meegedaan waarbij van ca. 180 000 respondenten onderzoeksgegevens zijn verkregen. In 2008 hebben 77 gemeenten daadwerkelijk aan het onderzoek meegedaan en ging het om ongeveer 46 000 respondenten.
Een tweede belangrijke verandering had te maken met het sterk toegenomen gebruik van het instrument 'Internet' om de enquêtevragen te beantwoorden. Bijna 70 procent van alle respondenten leverde via Internet de gevraagde informatie aan. Dit was veel hoger dan bij de IVM 2008 (56 procent) en zorgde als zodanig ook voor een verschuiving van de andere drie vormen van waarneming (papier, telefoon en face- to-face). Met name deze laatste verandering gaf aanleiding om het weegmodel van de IVM, zoals eerder gebruikt bij de publicatie van 2008, nader te bezien.

Aanpassing weegmodel
Tijdens de fase van nader onderzoek heeft het CBS diverse exercities uitgevoerd op het weegmodel om de stabiliteit van de onderzoeksgegevens te bevorderen en publicatie van plausibele uitkomsten mogelijk te maken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het daadwerkelijk aanpassen van het bestaande weegmodel voor zowel de IVM 2008 als de IVM 2009 waarbij de verhouding van de gebruikte waarnemingsmethoden bij de IVM als nieuwe variabele in het weegmodel is meegenomen. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste verhouding van interviews zonder aanwezigheid van enquêteur of enquêtrice (Internet en schriftelijk) en interviews waarbij wel een interviewer betrokken is (telefonisch en face-to-face). Deze verhouding is vastgesteld op 60 procent Internet en papier en 40 procent telefonisch en face-to-face.

Door het aanpassen van het weegmodel van zowel 2009 als 2008 is een herziening van de uitkomsten van de IVM 2008 onvermijdelijk. Deze nieuwe uitkomsten kunnen dus afwijken van de eerder gepubliceerde resultaten zoals die onder andere zijn opgenomen in de landelijke rapportage en het tabellenrapport van de IVM 2008. Ook de gegevens die over dit onderzoeksjaar op StatLine zijn gepubliceerd zullen zo spoedig mogelijk worden aangepast.

Voor een meer uitvoerige toelichting over de diverse weegschema's van de IVM 2008 en 2009, de doorgevoerde aanpassing en de argumenten hiervoor, alsmede de weging van de parallel uitgevoerde VMR-extra, wordt verwezen naar de verkorte onderzoeksdocumentatie bij dit rapport (bijlage 1).

1.4.3 De methodebreuk: vervolg van de IVM-reeks[2]

Bij iedere vernieuwing in de opzet van onderzoeksinstrumenten, zoals enquêtes, zullen veranderingen in de uitkomsten het gevolg zijn. In sommige gevallen liggen de nieuwe en de oude uitkomsten binnen de statistische onzekerheidsmarges; in andere gevallen zijn de verschillen dusdanig groot dat er sprake is van statistisch significante verschillen. In (vrijwel) alle gevallen echter kan een bestaande tijdreeks niet zonder meer voortgezet worden.

Toen de cijfers van de eerste IVM in 2008 bekend waren, was duidelijk dat ook bij de overgang van VMR naar de IVM sprake is van ~~e~~en duidelijke breuk in de bestaande reeksen. De omvang van deze breuk is in kaart gebracht door zowel in 2008 als in 2009 tegelijk met de IVM in dezelfde periode nogmaals de VMR uit te voeren, zij het op beperkte schaal (de

[2] Over verschillen tussen uitkomsten VMR en eerdere uitkomsten van POLS en PMB, zie CBS, Landelijke rapportage VMR 2006, bijlage 4.

"VMR-extra"). Hierdoor kan op dit moment op landelijk niveau iets gezegd worden over het verschil in uitkomsten als gevolg van de onvermijdelijke onderzoeksveranderingen. In de publicatie is zowel op basis van IVM als de VMR-extra de ontwikkeling tussen 2008 en 2009 op landelijk niveau in de publicatie grafisch weergegeven. Hiermee worden de verschillen in meetniveaus tussen beide onderzoeken meer inzichtelijk gemaakt. Om de ontwikkelingen over een langere periode inzichtelijk te maken zijn daarnaast ook de reguliere VMR uitkomsten uit de periode 2005-2008 in de grafische overzichten opgenomen. Deze zijn echter niet omgerekend naar met IVM vergelijkbare uitkomsten.

De belangrijkste verschillen in de wijze van uitvoering worden hieronder toegelicht.

Periode van waarneming
Het veldwerk voor de IVM vindt plaats in de periode van 15 september tot en met 31 december. Voor de VMR vond dit steeds in de periode januari-maart van het kalenderjaar plaats. Daarnaast werden voor de VMR in het 2^{e} t/m 4^{e} kwartaal op beperkte schaal doorlopend waarnemingen gedaan voor het monitoren van landelijke ontwikkelingen.

Vragenlijst
Bij de overgang van de VMR naar de IVM in 2008 is de structuur van de vragenlijst wezenlijk veranderd en gestandaardiseerd. De vragenlijst is modulair opgebouwd met een aantal standaard vragenblokken. Deze kunnen worden verdeeld in verplichte en facultatieve vragenblokken. Het CBS neemt zowel de verplichte als de facultatieve vragenblokken mee in de vragenlijst. Lokale deelnemers zijn uiteraard gehouden aan de verplichte vragenblokken en kunnen zelf beslissen of ze de overige vragenblokken willen meenemen. Daarnaast wordt in de zogenaamde vrije ruimte op lokaal niveau de mogelijkheid geboden eigen vragen op te nemen. Hierdoor is ook de context veranderd, waarbinnen de overeenkomstige VMR-vragen zijn gesteld, hetgeen op zich al aanleiding kan zijn tot andere antwoorden. Daarnaast zijn – mede door de noodzaak van een papieren vragenlijstvariant voor de IVM – ook ingrijpende veranderingen (vereenvoudigingen) doorgevoerd in de vraagstellingen over slachtofferschap en over aangifte en melding van delicten.

Benadering respondenten
Een derde belangrijk verschil met de VMR is de wijze waarop de personen zijn benaderd. Zo wordt bij de IVM in eerste instantie gebruik gemaakt van interviewen via Internet (CAWI) en eventueel via een papieren vragenlijst (PAPI). Pas daarna worden de resterende steekproefpersonen telefonisch (CATI) dan wel face-to-face (CAPI) benaderd. Door deze multimode aanpak is er een grotere kans dat bepaalde groepen die anders niet zouden responderen, worden bereikt. Dat kan de representativiteit vergroten. In de VMR werd uitsluitend de CATI en CAPI benadering gehanteerd.
Door gebruik te maken van vier verschillende methoden van waarnemen worden specifieke groepen binnen de samenleving wellicht beter bereikt. Een belangrijk aspect hierbij is echter wel de mate waarin ook daadwerkelijk de steekproeven worden uitgebaat (de uiteindelijk behaalde respons). Dit verschilt sterk tussen de deelnemende lokale partijen. Het gebruik van CAPI biedt voordelen om respons bij moeilijke groepen binnen te halen. Aangezien voor de lokale deelnemers deze 'duurdere' waarnemingsmethode niet verplicht is gesteld, is deze maar in een beperkt aantal gemeenten ingezet.

Landelijk en lokaal: meer waarnemingen
Een vierde wezenlijk verschil met de VMR is dat bij de IVM in 2008 voor het eerst behalve op landelijk/regionaal niveau ook op lokaal niveau – in opdracht van regionale en lokale instanties zoals gemeenten - gegevens zijn verzameld. De steekproeftrekking voor de lokale interviews is door het CBS uitgevoerd op basis van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), waarna de verkregen responsen van alle lokale enquêtes met de landelijke gegevens van het CBS zijn samengevoegd tot één gezamenlijk bestand. Het gebruik van hetzelfde steekproefkader voor alle steekproeven biedt eveneens voordelen.
Door de lokale extra uitgebreide steekproef (ook wel oversampling genoemd) binnen de IVM is er sprake van veel meer waarnemingen. Hierdoor worden de marges rondom de uitkomsten op lokaal niveau kleiner. De oversampling kan echter jaarlijks in omvang verschillen, afhankelijk van de deelname bereidheid van gemeenten en andere lokale partijen. In 2009 is de deelname veel groter dan in 2008, waardoor sprake is van een betere spreiding in de oversampling bij de IVM. Dit is ook van invloed op de marges van de landelijke uitkomsten.

Om de omvang van de methodebreuken in beeld te brengen is in 2008 en in 2009 de VMR parallel aan de IVM uitgevoerd (VMR_extra). Op basis van dit traject is het mogelijk om de omvang van de breuken te analyseren. In bijlage 2 van deze rapportage zijn de resultaten opgenomen van deze analyse die is uitgevoerd voor een aantal indicatoren betreffende "Veiligheid Begint bij Voorkomen"

1.5 Verschillen met eerdere rapportages

De voorliggende (tweede) landelijke rapportage van de IVM sluit inhoudelijk volledig aan bij die van de IVM 2008. Dit betekent dat de onderwerpen en de volgorde hiervan in beide jaren overeenkomen. Centraal in de rapportages staan de indicatoren op basis van de IVM 2009, zowel landelijk als regionaal. Deze kunnen direct worden vergeleken met de indicatoren van de IVM 2008. Uitsluitend op landelijk niveau zijn daarnaast ook de indicatoren van de in 2008 en 2009 parallel uitgevoerde VMR-extra weergegeven. Hiermee worden eventuele verschillen in ontwikkeling op basis van de nieuwe en oude onderzoeksopzet nogmaals inzichtelijk gemaakt. Daarnaast zijn waar mogelijk ook grafische tijdreeksen opgenomen voor de VMR-jaren, vanaf 2005. Dit alleen op landelijk niveau. In tegenstelling tot vorig jaar zijn deze VMR resultaten niet omgerekend naar de IVM.

Belangrijkste verschil met de rapportage over 2008 is dat de uitkomsten over dat onderzoeksjaar zijn herzien als gevolg van het aanpassen van het weegmodel en dus kunnen afwijken van de eerder gepubliceerde resultaten.

Ten aanzien van de opgenomen bijlagen zijn geen wijzigingen doorgevoerd. Dit betekent dat opnieuw een verkorte onderzoeksdocumentatie is opgenomen waarin de uitvoering van zowel de IVM 2009 als de parallel gehouden VMR-extra is toegelicht. Daarnaast is er ook opnieuw een bijlage opgenomen met de resultaten van de methodebreukanalyse, ditmaal op basis van het parallelonderzoek in 2008 en in 2009 (bijlage 2), Ten slotte is ook opnieuw een toelichting op de schaalscores opgenomen (bijlage 3) en worden de gewogen rechte tellingen en ongewogen onderzoeksaantallen van de onderzoeksvariabelen weergegeven (bijlage 4).

1.6 Betekenis van de resultaten

De beschrijvende uitkomsten van de IVM zijn vooral van belang op landelijk, regionaal en lokaal niveau voor politie, bestuur en openbaar ministerie. De gegevens worden regelmatig gebruikt door ministeries (Justitie, BZK), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en onderzoeksinstituten via het Data Archiving and Networked Services (DANS). Daarnaast wordt een groot aantal gegevens over rechtsbescherming en veiligheid gebruikt voor de periodieke publicatie 'Criminaliteit en Rechtshandhaving' van het CBS en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie[3]. Deze publicatie dient als naslagwerk voor alle beschikbare statistische informatie op het terrein van criminaliteit en strafrechtelijke reacties. Ook diverse andere publicaties zijn tot stand gekomen in samenwerking met o.a. het WODC en het SCP.

Met de beschreven resultaten in tabellenrapport en landelijke rapportage is het potentieel van de IVM echter nog lang niet benut. Zo komen door de lokale uitvoering van de IVM ook resultaten op lokaal niveau beschikbaar. Het bureau Veiligheidsmonitor (bVm) heeft een tool laten ontwikkelen, waarmee de onderzoeksresultaten voor de betrokken lokale partijen via Internet toegankelijk worden gemaakt. De tool is bereikbaar via de website van dit bureau: www.veiligheidsmonitor.nl. Daarnaast zijn er mogelijkheden om de data van de IVM nog verder te benutten, bijvoorbeeld door verdiepende analyses of in combinatie met andere gegevens (bijvoorbeeld uit politieregistraties en andere registraties). Hoofdstuk 9 in de landelijke rapportage van de VMR 2007 vormt daarvan een voorbeeld.

1.7 Berekening van de resultaten

In de IVM worden respondenten vooral gevraagd naar hun mening, oordeel of verwachting over zaken als hun eigen woonbuurt, hun onveiligheidsbeleving en het functioneren van politie of gemeente in hun buurt. Bij de antwoordmogelijkheden van dergelijke 'attitude'-vragen kunnen respondenten doorgaans ook aangeven dat ze hierover geen mening hebben of het antwoord niet weten. Soms weigeren respondenten ook om de vraag te beantwoorden. Het al dan niet buiten beschouwing laten van deze antwoordcategorieën heeft invloed op de presentatie van de uitkomsten van de overige categorieën. Het berekenen van dergelijke resultaten wordt doorgaans door de onderzoekers zelf bepaald maar is zeker niet overal hetzelfde. Zo kan het buiten beschouwing laten van dergelijke antwoorden gezien worden als een vorm van imputatie (dat wil zeggen het zo goed mogelijk toekennen van reële waarden of antwoorden in gevallen waarin zo'n antwoord niet bekend is maar wel verwacht wordt). Immers het aandeel van de overige categorieën verandert hierdoor.

[3] Criminaliteit en rechtshandhaving 2008 (CBS en WODC 2009).

Imputatie kan uiteraard ook op andere wijze, bijvoorbeeld door het toepassen van de 'hot-deck methode'. Hierbij wordt een antwoord 'gekopieerd' van een 'donor', een respondent die in zoveel mogelijk opzichten lijkt op de respondent bij wie een geldige waarde ontbreekt. Voordeel hiervan is dat voor de analyses geen rekening gehouden hoeft te worden met eventuele onbekende antwoorden. Nadeel is echter dat de donorantwoorden niet altijd representatief hoeven te zijn voor de personen die geen mening hebben gegeven.

Bij de berekening van de basisgegevens in deze rapportage, zoals antwoorden op afzonderlijke stellingen, zijn de 'weigert'- en 'weet niet'-antwoorden niet buiten beschouwing gelaten, waardoor de berekening van de percentages van de overige categorieën niet wordt beïnvloed. Hiermee is aangesloten op de werkwijze die ook is gehanteerd bij de eerdere VMR-rapporten. Bij afgeleide gegevens zoals schaalscores zijn deze categorieën wel buiten beschouwing gebleven. Een aparte toelichting op de berekeningswijze van de gehanteerde schaalscores is opgenomen als bijlage in deze rapportage.

1.8 Betrouwbaarheid van de resultaten

Het steekproefontwerp van een onderzoek heeft grote invloed op de betrouwbaarheid van de uitkomsten. Deze betrouwbaarheid moet uiteraard worden bezien binnen de kaders en kwaliteitseisen welke zijn gesteld bij de opzet van het onderzoek, gegeven de wijze waarop de uitkomsten worden gebruikt. Wanneer deze randvoorwaarden veranderen, zal doorgaans de betrouwbaarheid en vaak ook het niveau van de uitkomsten veranderen. Bij de overgang van de VMR naar de IVM is dit het geval geweest. De betrouwbaarheid van de uitkomsten, zoals hierna beschreven, geldt dan ook voor het eerder beschreven onderzoeksdesign van de IVM. Dat wil zeggen dat hierbij vooral gekeken moet worden naar de betrouwbaarheid bij gebruik als instrument om regio's (en wijken en buurten) met elkaar te vergelijken in hetzelfde waarneemjaar en als instrument om ontwikkelingen vanaf 2008 te monitoren.

Bij steekproeven kan het gebeuren dat de berekende ontwikkelingen of vergelijkingen door toevalsfactoren niet volledig overeenstemmen met de werkelijkheid. In deze rapportage worden de meeste resultaten weergegeven als percentages van de totale bevolking (van Nederland als geheel of van een politieregio). Bij elk getoond percentage hoort een betrouwbaarheidsmarge die, behalve van het gekozen betrouwbaarheidsniveau en het onderzoeksdesign, vooral afhankelijk is van de spreiding in de antwoorden en van het aantal ondervraagde personen. Meestal wordt een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent gekozen. Dit betekent dat de werkelijke waarde in 95 van de 100 steekproeven tussen de grenzen zal liggen van de marges behorende bij de gevonden waarde.
Bij elk gegeven uit de IVM is de betrouwbaarheidsmarge bepaald, waarbij rekening is gehouden met de steekproefomvang en het onderzoeksdesign. Deze marges zijn voor zover mogelijk in de grafieken in dit rapport opgenomen.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op een combinatie van een landelijk/regionale steekproef en verschillende lokale steekproeven. Voor het landelijk/regionale deel is per afzonderlijke politieregio een steekproef getrokken uit de bevolking van 15 jaar of ouder, met uitzondering van de bevolking in instellingen, inrichtingen en tehuizen (de zogenaamde IIT-bevolking), zodanig dat ten minste 750 personen per regio ook daadwerkelijk de vragenlijst zouden beantwoorden. Landelijk zijn hierdoor 19 202 personen ondervraagd. Het aantal ondervraagde personen in de landelijk/politieregionale steekproef van het CBS varieert van 751 respondenten in politieregio Gelderland-Zuid tot 795 in de politieregio Hollands-Midden.
Voor het (politie)regionale/lokale deel heeft het CBS voor 244 gemeenten steekproeven getrokken, waarvan er uiteindelijk 239 aan het onderzoek hebben meegedaan. In totaal zijn van 178 920 personen uit deze gemeenten antwoorden uit de IVM-vragenlijst verwerkt.

De belangrijkste resultaten op basis van de verplichte vragenblokken, waaronder die van de leefbaarheid van de woonbuurt, de beleving van buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap, zijn gebaseerd op alle respondenten. Door het facultatieve karakter van een aantal vragenblokken kan het aantal respondenten voor onderwerpen uit deze blokken variëren. Omdat het CBS alle facultatieve vragenblokken wel opneemt in de vragenlijst, zijn voor deze blokken wel de antwoorden op basis van de landelijk/politieregionale respondenten beschikbaar. Daardoor kennen de landelijke uitkomsten een kleine marge. Voor de afzonderlijke regio's geldt dit in mindere mate gegeven het kleinere aantal respondenten, zeker in de regio's zonder of met een beperkte oversampling; anderzijds zijn er regio's met een forse oversampling. Hierdoor kunnen de marges rondom de uitkomsten per afzonderlijke politieregio sterk verschillen. Het is mogelijk dat een in relatieve zin een klein verschil tussen het resultaat in een politieregio en het landelijke gemiddelde wel significant is (oversampling) en een groter verschil niet (geen oversampling).
Over het algemeen leidt de oversampling in een bepaalde politieregio tot een verkleining van de marges. In gevallen dat er sprake is van een sterk geconcentreerde oversampling en

dus minder goede spreiding binnen de politieregio worden de marges echter niet altijd gereduceerd door de oversampling.

1.9 Presentatie van de resultaten

In de landelijke rapportage wordt vooral beschrijvende informatie gepresenteerd over diverse aspecten van criminaliteit en sociale veiligheid. Dit is voor het beleid vitale informatie. Ook in deze landelijke rapportage is deze beleidsrelevante informatie op basis van de IVM-gegevens opgenomen.
In deze editie is de aandacht voor ontwikkelingen in het landelijke totaalbeeld gehandhaafd, maar dan vooral gebaseerd op gegevens van de IVM 2008 en 2009. Grafische vergelijking van dit totaalbeeld met de parallel uitgevoerde VMR-extra is hierbij mogelijk. Het totaalbeeld over eerdere jaren kan alleen op basis van de VMR worden weergegeven; in de grafische presentatie is daarmee ook de ontwikkeling in de periode 2005-2008 opgenomen. Op basis van de IVM worden ook vergelijkingen op regionaal niveau gepresenteerd. Daarnaast worden deze regionale resultaten vergeleken met het landelijke totaalbeeld.

Voor de leesbaarheid en inzichtelijkheid zijn de belangrijkste resultaten in deze rapportage weergegeven in de vorm van staafdiagrammen, cartogrammen en lijndiagrammen. De cijfermatige uitkomsten staan in tabelvorm vermeld in het afzonderlijke tabellenrapport. Uitkomsten op basis van de eerdere reguliere VMR onderzoeken zijn hierbij niet meer opgenomen.
In de tekst worden significante verschillen soms in termen als ‘wezenlijk‘, ‘aanzienlijk‘, beduidend, enzovoorts beschreven. Niet significante verschillen zijn niet altijd als zodanig vermeld; soms is aangegeven dat de gegevens niet wezenlijk verschillen. In de staaf- en lijndiagrammen zijn betrouwbaarheidsmarges weergegeven in de vorm van dwarslijntjes. Statistisch significante verschillen (dat wil zeggen dat de betrouwbaarheidsintervallen van twee waarnemingen elkaar niet overlappen) kunnen daardoor eenvoudig worden herkend.
Voor elk soort diagram wordt de weergave en de interpretatie duidelijk gemaakt aan de hand van enkele voorbeelden uit de rapportage zelf.

In de *staafdiagrammen* staan alleen de landelijke resultaten van de IVM centraal. Daarbij wordt zoveel mogelijk aandacht besteed aan afzonderlijke onderwerpen. Er wordt hierbij meestal een vergelijking gemaakt met de situatie in 2009 ten opzichte van 2008. Verder is ter wille van de overzichtelijkheid een volgorde van hoge naar lage scores gebruikt. Gelet op de overzichtelijkheid zijn niet altijd alle mogelijke uitsplitsingen opgenomen. Eventuele significante verschillen in deze uitsplitsingen worden in de tekst wel genoemd. Zie als voorbeeld grafiek 8.3 van paragraaf 8.3.

Grafiek 8.3
Oordeel over het functioneren van de politie in de woonbuurt (% eens), IVM 2008-9

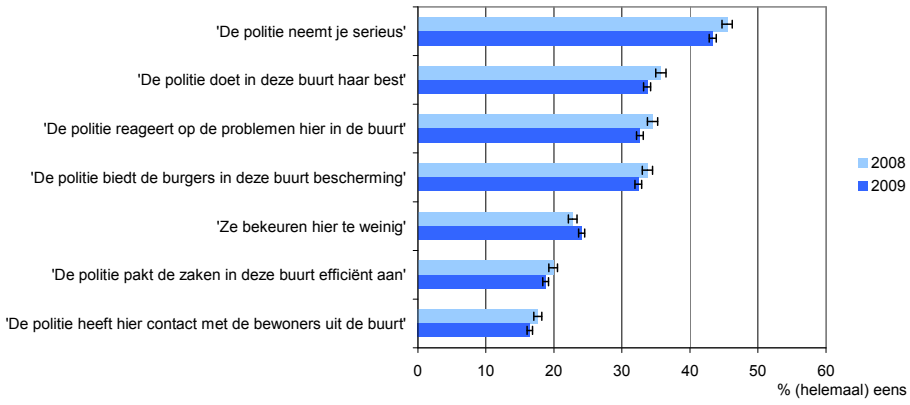

In de *lijndiagrammen* worden de gegevens waar mogelijk over een reeks van jaren weergegeven, in dit geval vanaf 2005. Hierbij ligt de nadruk op de ontwikkeling in de tijd, In de lijndiagrammen worden twee verschillende reeksen weergegeven. Een reeks heeft betrekking op de resultaten van de reguliere VMR’s uit de jaren 2005-2008 en van de parallel uitgevoerde VMR-extra in het vierde kwartaal van 2008 en 2009. De tweede reeks heeft betrekking op de IVM waarbij de resultaten voor de periode 2008 en 2009 zijn weergegeven. Hier-

door wordt zichtbaar in hoeverre verschillen tussen VMR[4] en IVM binnen een zelfde periode zijn toe te schrijven aan veranderingen in de onderzoeksopzet als geheel (steekproef, waarnemingsmethode, vragenlijst). De berekening van de omvang van deze methodebreuk is eerder weergegeven in paragraaf 1.4.4 en wordt uitvoeriger toegelicht in bijlage 2 van deze rapportage. Ook in de lijndiagrammen worden de betrouwbaarheidsmarges weergegeven, waardoor snel duidelijk is of en wanneer zich belangrijke ontwikkelingen of verschillen in waarneming hebben voorgedaan. Bij de berekening van deze marges is rekening gehouden met het steekproefontwerp. Zie als voorbeeld grafiek 7.1 van paragraaf 7.2.

Grafiek 7.1
Contacten tussen burgers en politie - totaal (% met contact)

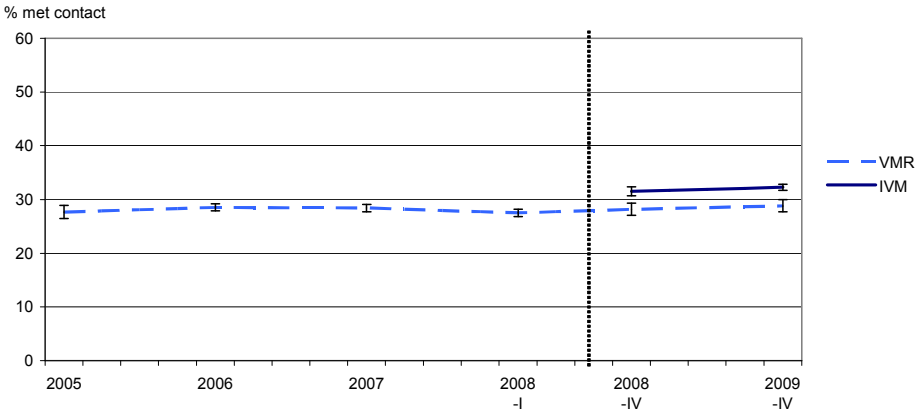

In de *cartogrammen* wordt per politieregio[5] telkens weergegeven of de situatie volgens de IVM-2009 significant verschilt van het landelijke gemiddelde. Daarnaast wordt aangegeven of de situatie in de regio in 2009 verschilt ten opzichte van het jaar ervoor. In deze cartogrammen gaat het alleen om de *richting* van de afwijking en niet om de interpretatie van deze afwijking. Een lichte kleur wijst daarbij op een significant lagere waarde dan voor Nederland als geheel, terwijl een donkere kleur op een significant hogere waarde wijst. Een kleur tussen licht en donker betekent dat er geen significant verschil is met het landelijke beeld. Zie als voorbeeld grafiek 7.16 van paragraaf 7.4.3

Grafiek 7.16
Tevredenheid over optreden politie bij laatste contact – aangifte/melding naar politieregio (% [zeer] tevreden), IVM 2009

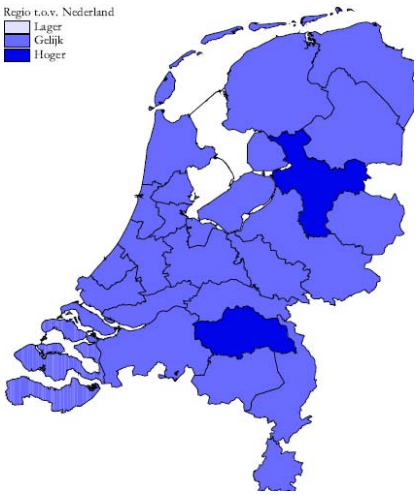

[4] Bij sommige VMR uitkomsten is daarnaast ook sprake van een seizoenseffect. In de rapportage van 2008 is in de grafiek een dergelijk effect bij de uitkomsten van de reguliere VMR (1e kwartaal) en van de VMR-extra (4e kwartaal) weergegeven via een stippellijn.

[5] Zie bijlage 3 voor de indeling van Nederland in 25 politieregio's.

2. Leefbaarheid van de woonomgeving

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de woonbuurt centraal. Het gaat hierbij om de meningen van de respondenten als buurtbewoners over de leefbaarheid van de woonomgeving. Respondenten kunnen hun eigen interpretatie geven aan wat zij onder hun 'woonbuurt' verstaan.
Over de leefbaarheid van de woonomgeving is in de IVM allereerst gevraagd naar de mening over een vijftal fysieke aspecten in de buurt, zoals over het onderhoud van parken en paden. Verder is via een aantal stellingen nagegaan in welke mate mensen zich betrokken voelen bij hun woonbuurt. Ook is gevraagd of zij zich persoonlijk hebben ingezet om de buurt te verbeteren, en wat hun oordeel is over de ontwikkeling van hun woonbuurt. Verder is de respondenten gevraagd om hun oordeel uit te drukken in een rapportcijfer voor de woonomgeving, voor de leefbaarheid en voor de veiligheid van hun woonbuurt.
Een verwant aspect vormt de mening van de inwoners over de inzet van de gemeente voor de leefbaarheid en veiligheid in hun buurt. Hierover is een zestal stellingen voorgelegd. De indicatoren over leefbaarheid in de woonbuurt zijn voor beide IVM-jaren vermeld in de tabellen 2.1 t/m 2.7 van het tabellenboek. De verdeling van de afzonderlijke antwoorden is voor de IVM 2009 (alleen landelijk) opgenomen in bijlage 3 van dit tabellenboek.

2.2 Fysieke voorzieningen

De ervaren aanwezigheid van goede fysieke voorzieningen in de buurt kan van invloed zijn op de beleving van veiligheid. Er zijn vijf stellingen aan de respondenten voorgelegd over fysieke collectieve voorzieningen in de buurt: wegen en paden zijn goed onderhouden; perken, plantsoenen en parken zijn goed onderhouden; buiten is het goed verlicht; er zijn goede speelplekken voor kinderen; er zijn goede voorzieningen voor jongeren.
De stelling 'in de buurt is het buiten goed verlicht' heeft de grootste instemming: iets minder dan driekwart van de respondenten (73 procent) is het hiermee eens of helemaal eens. Met de beide stellingen over het onderhoud van parken en plantsoenen en van wegen en paden is iets minder dan twee van de drie bewoners (64 procent) het eens. Dat er goede speelplekken voor kinderen zijn, vindt ruim de helft (53 procent) van de respondenten. Daarentegen is minder dan één op de vijf inwoners (19 procent) het eens met de stelling dat er goede voorzieningen voor jongeren zijn. Ten opzichte van het voorgaande jaar vinden in 2009 minder inwoners dat de wegen, paden en pleintjes goed zijn onderhouden, respectievelijk 65 en 64 procent.

Grafiek 2.1
Oordeel over fysieke voorzieningen in de woonbuurt (% (helemaal) eens), IVM 2008-2009

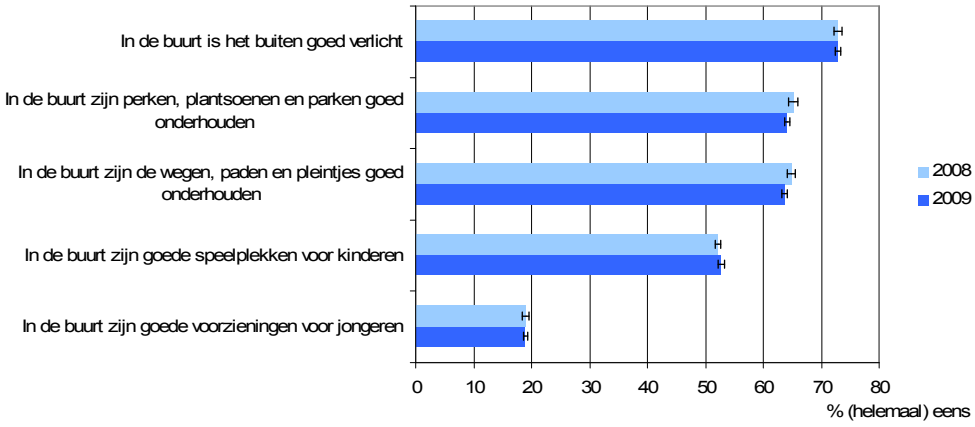

De instemming met deze vijf stellingen over de fysieke voorzieningen in de woonbuurt varieert sterk per stelling en per regio. Om die reden is hiervoor ook geen schaalscore afgeleid. Verder wordt in deze rapportage volstaan met alleen een beeld ten aanzien van de stellingen 'in de buurt zijn goede speelplekken voor jongeren' en in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren.

In de regio's IJsselland, Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Kennemerland, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost vinden duidelijk meer inwoners dat het beter is gesteld met goede speelplekken voor jongeren dan gemiddeld in het land. In de regio's Groningen, Haaglanden, Zeeland en Limburg-Zuid echter zijn de inwoners het minder vaak dan gemiddeld met deze stelling eens.

Inwoners van Fryslân, IJsselland en Brabant-Noord zijn het vaker dan gemiddeld eens met de stelling dat er in de buurt goede voorzieningen zijn voor jongeren. In de politieregio's Haaglanden en Limburg-Zuid zijn de mensen het duidelijk minder vaak dan gemiddeld met de voornoemde stelling eens. De mening in de overige politieregio's komt wel grosso mode overeen met de landelijke opvatting hierover.

Grafiek 2.2
Oordeel over fysieke voorzieningen in de woonbuurt naar politieregio en soort voorziening (% (helemaal) eens), IVM 2009

In de buurt zijn goede speelplekken voor kinderen

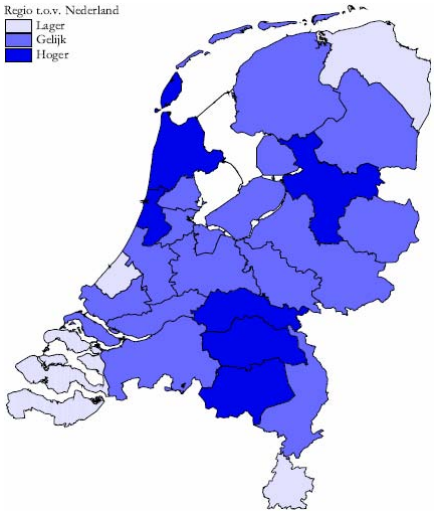

In de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren

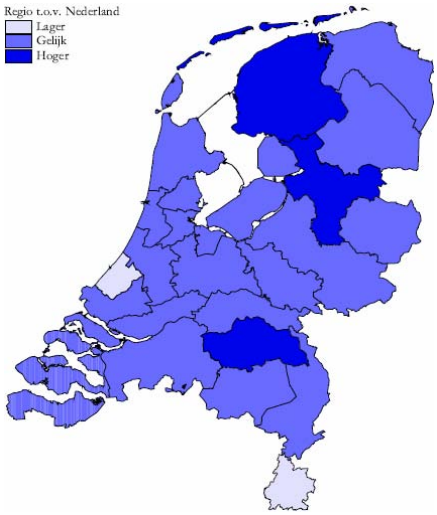

2.3 Sociale cohesie

Niet alleen de aanwezigheid van diverse fysieke voorzieningen bepalen de veiligheid en de beleving ervan. Ook de mate waarin burgers vinden dat zij zelf en anderen betrokken zijn bij

hun woonbuurt speelt een rol. In de IVM is dit geïnventariseerd met een zestal stellingen over sociale cohesie[6].

Meer dan zeven op de tien inwoners (71 procent) is het in 2009 eens of helemaal eens met de stelling 'Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in deze buurt'. Met de stelling 'De mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om' is een vrijwel even groot deel (70 procent) het eens; voor de stelling 'Ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen' geldt dit voor bijna twee op de drie inwoners (64 procent). De stelling 'Ik woon in een gezellige buurt, waar veel saamhorigheid is' wordt door iets minder dan de helft van de inwoners (45 procent) onderschreven. Vier op de tien inwoners (40 procent) zijn het eens met de stelling 'Ik heb veel contact met andere buurtbewoners'. Met de (negatief geformuleerde) uitspraak 'De mensen in deze buurt kennen elkaar nauwelijks' is iets meer dan een kwart (26 procent) het eens.

Grafiek 2.3
Sociale cohesie in de woonbuurt (% (helemaal) eens), IVM 2008-2009

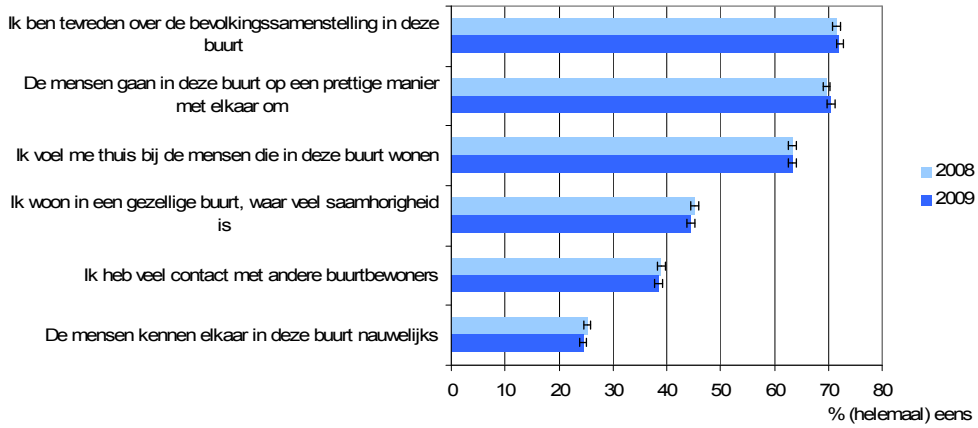

Op basis van vier van de zes genoemde stellingen (mensen kennen elkaar nauwelijks; mensen gaan op een prettige manier met elkaar om; gezellige buurt met veel saamhorigheid; thuis voelen bij de bewoners van de buurt) is een schaalscore voor sociale cohesie in de woonbuurt berekend[7]. Deze schaalscore loopt van 0 tot 10, waarbij een lagere score overeenkomt met minder sociale cohesie. Voor de IVM-2009 bedraagt deze score 6,3 (gelijk aan de score in 2008). Aan de cijfers op basis van de VMR is te zien dat deze schaalscore sinds 2005 vrijwel constant is gebleven.

[6] Deze stellingen komen overeen met de stellingen in de VMR. Daarin waren – mede op verzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau – acht stellingen hierover opgenomen; twee van deze stellingen zijn in de IVM dus vervallen.
[7] Deze schaalscore is gebaseerd op de indicatoren voor het grotestedenbeleid. Voor de VMR-jaren is deze schaalscore opnieuw berekend.

Grafiek 2.4
Sociale cohesie in de woonbuurt (schaalscore)

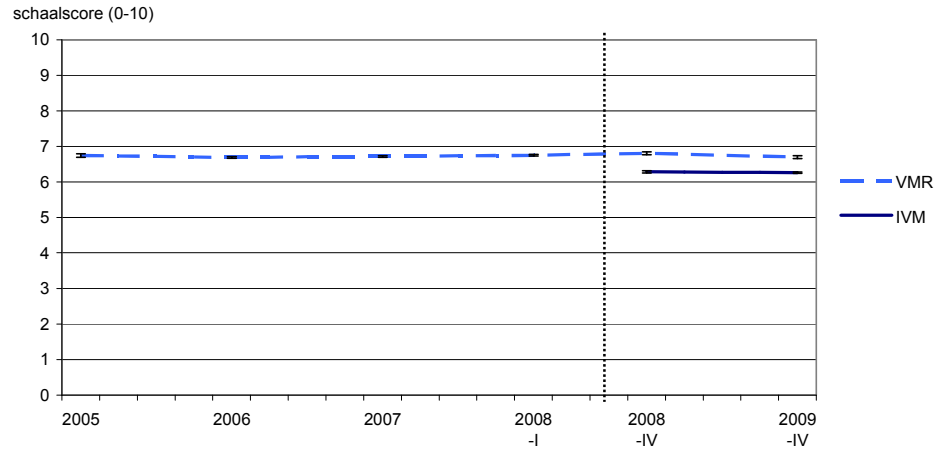

Wat betreft deze schaalscore zijn er duidelijke verschillen tussen de politieregio's. In de (overwegend minder stedelijke) regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Noord-Holland Noord, Zeeland, Brabant-Noord Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord is deze score in de IVM-2009 met 6,4 of meer hoger dan gemiddeld. Omgekeerd is deze score in Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden, Groningen en Flevoland met maximaal 6,1 veel lager dan voor Nederland als geheel.
In Limburg-Noord is de schaalscore in 2009 gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grafiek 2.5
Sociale cohesie in de woonbuurt naar politieregio (schaalscore), IVM 2009

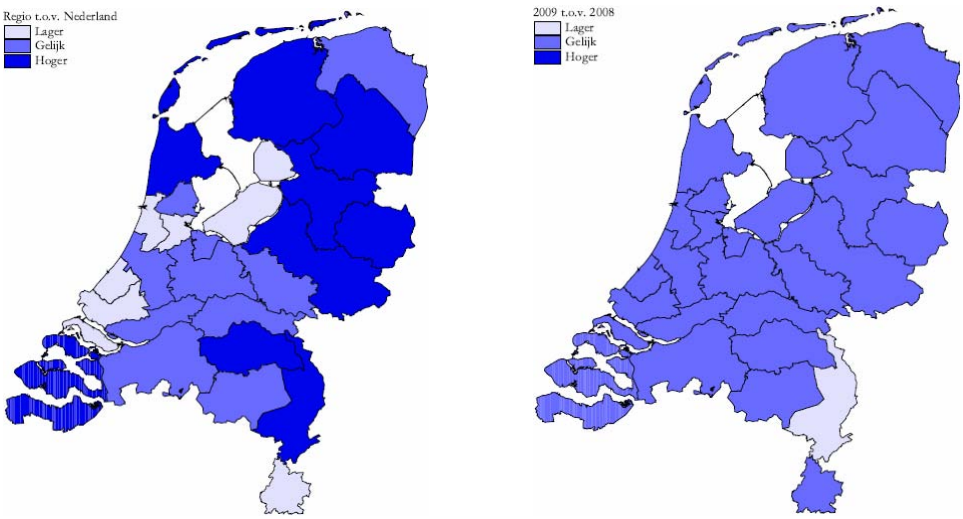

Sociale betrokkenheid bij de buurt kan ook tot uiting komen in de eigen inzet voor de buurt waarin men woont. In de IVM is gevraagd of men in het afgelopen jaar zelf actief is geweest om de eigen buurt te verbeteren. Iets meer dan één op de zes inwoners (18 procent) geeft in 2009 aan dat zij dat hebben gedaan. Dit is meer dan in 2008.
In de regio's Fryslân, Noord-Holland en Brabant-Noord geven significant meer inwoners dan het landelijk gemiddelde aan actief betrokken te zijn geweest bij het verbeteren van de woonbuurt. In de regio Haaglanden is dit percentage lager dan in Nederland als geheel. In geen enkele regio verschilt in 2009 het percentage actieve buurtverbeteraars significant van dat in 2008.

2.4 Oordeel over woonbuurt

Over wat bewoners in het algemeen van hun woonbuurt vinden, zijn vier vragen gesteld. Allereerst is gevraagd hoe hun buurt zich naar de mening van de respondenten in het afge-

lopen jaar heeft ontwikkeld. Daarnaast is gevraagd om de woonomgeving, de leefbaarheid en de veiligheid van hun buurt te waarderen in de vorm van een rapportcijfer.

Van alle inwoners vindt veertien procent dat hun buurt in het afgelopen jaar is vooruitgegaan. Vijftien procent is van mening dat hun buurt juist is achteruitgegaan. Het overgrote deel, tweederde (67 procent) vindt dat hun buurt gelijk is gebleven. Vier procent heeft hier geen mening over. Ten opzichte van 2008 vinden meer mensen in Nederland dat hun woonbuurt is achteruit gegaan. In vergelijking met het voorgaande jaar is in de regio Rotterdam-Rijnmond een verbetering zichtbaar. In Gelderland-Midden echter is het oordeel van de inwoners over hun woonbuurt verslechterd.

Grafiek 2.6
Oordeel over ontwikkeling woonbuurt naar politieregio (% 'vooruitgegaan' minus % 'achteruitgegaan'), IVM 2009

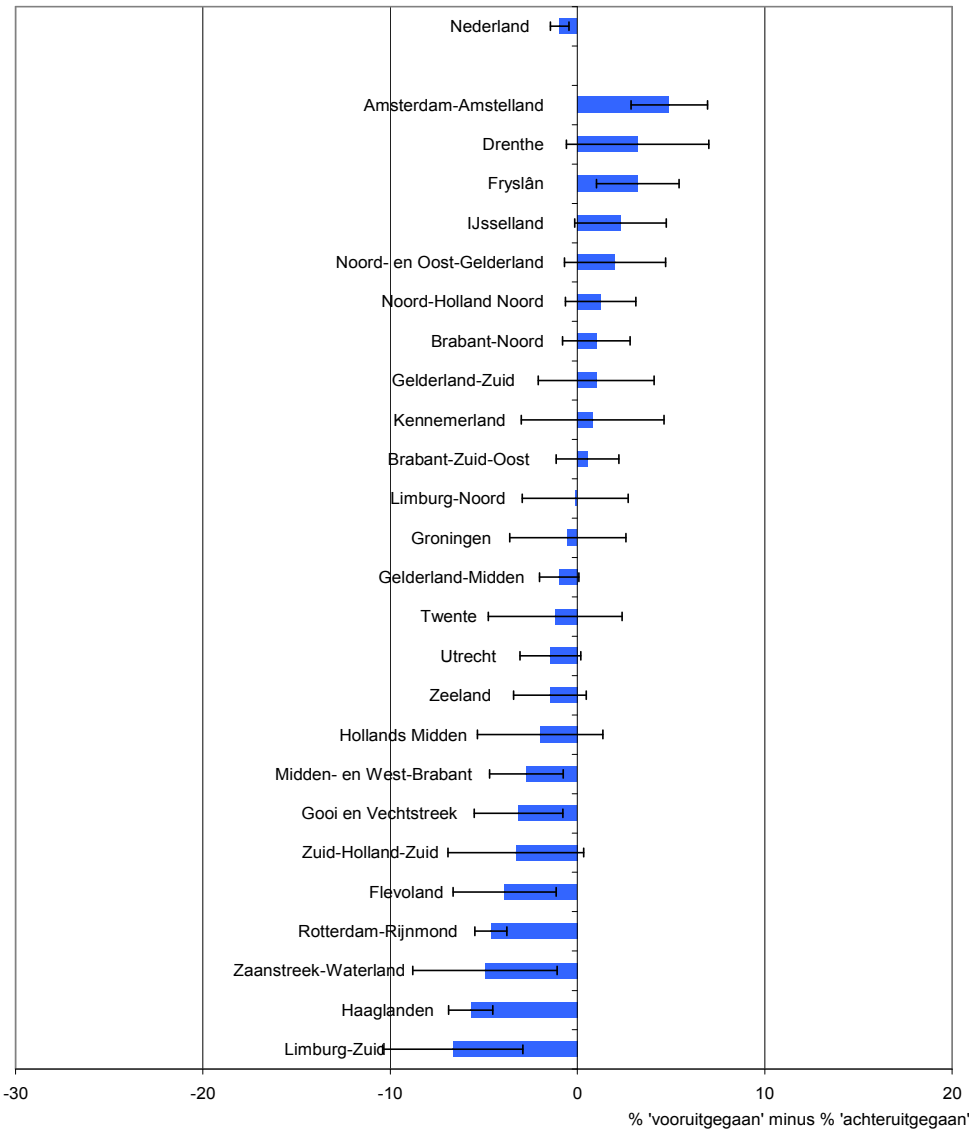

Het oordeel over de ontwikkeling van de woonbuurt kan ook worden uitgedrukt in het verschil tussen het aandeel buurtbewoners dat zegt dat de buurt is vooruitgegaan en het aandeel dat vindt dat die is achteruitgegaan. In vergelijking met de landelijke gemiddelde achteruitgang, geven significant meer mensen in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid aan dat hun buurt achteruit is gegaan. In de regio's Fryslân, IJsselland en Amsterdam-Amstelland vinden juist meer mensen dat hun buurt vooruit is gegaan.

Gemiddeld over alle inwoners wordt de woonomgeving gewaardeerd met een rapportcijfer 7,4. De leefbaarheid van de eigen buurt krijgt een 7,3. De veiligheid in de buurt wordt met een 6,9 iets minder gewaardeerd. Ten opzichte van 2008 zijn in Nederland als geheel de leefbaarheid van de woonbuurt en de veiligheid van de woonbuurt minder geworden.

Grafiek 2.7
Oordeel over aspecten van de woonomgeving (rapportcijfer), IVM 2008-2009

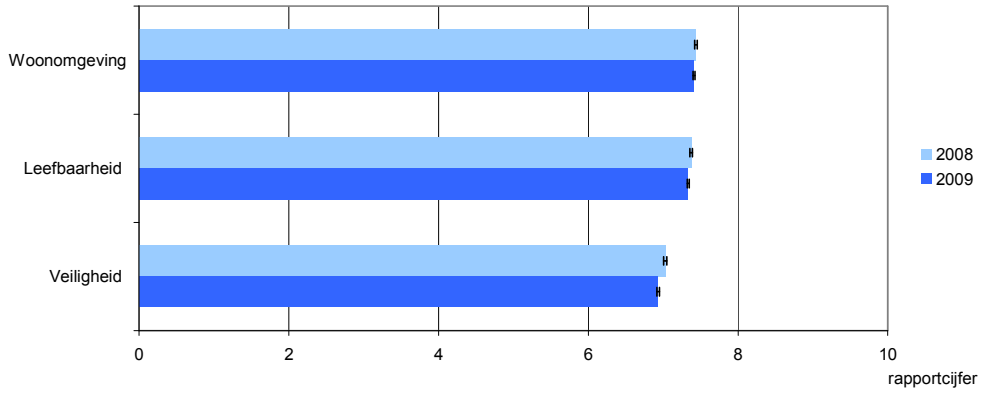

Ook binnen de afzonderlijke politieregio's zijn de rapportcijfers voor woonomgeving en leefbaarheid van de woonbuurt telkens hoger dan voor veiligheid. De rapportcijfers voor de woonomgeving variëren van 7,2 in de regio Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond tot 7,6 in Drenthe en Noord- en Oost-Gelderland.
Voor de leefbaarheid van de woonbuurt ligt het rapportcijfer tussen 7,1 in Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond en 7,5 in IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland.
De beoordeling van de veiligheid in de buurt varieert van 6,7 in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond tot 7,2 in IJsselland, Twente en Noord- en Oost-Gelderland. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde is de beoordeling van de woonomgeving, leefbaarheid en veiligheid zeer divers. Alle drie de aspecten worden als beter dan het landelijk gemiddelde beoordeeld in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Noord-Holland Noord en Zeeland. Alle drie de aspecten worden slechter dan het landelijke gemiddelde beoordeeld in de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam Rijnmonden Limburg-Zuid.

Indien de cijfers van de IVM 2009 worden vergeleken met het afgelopen jaar dan blijkt dat de beoordeling van de woonbuurt in de regio IJsselland lager is dan voorgaand jaar, de leefbaarheid in geen enkele regio hoger of lager wordt beoordeeld en dat de veiligheid van de woonbuurt in een zestal regio's als minder beoordeeld wordt dan in 2008. Deze regio's zijn: Fryslân, Gelderland-Midden, Noord-Holland Noord, Gooi en vechtstreek, Zeeland en Brabant-Noord.

Grafiek 2.8
Oordeel over de woonomgeving, de leefbaarheid en de veiligheid van de woonbuurt naar politieregio (rapportcijfers), IVM 2009

Woonomgeving

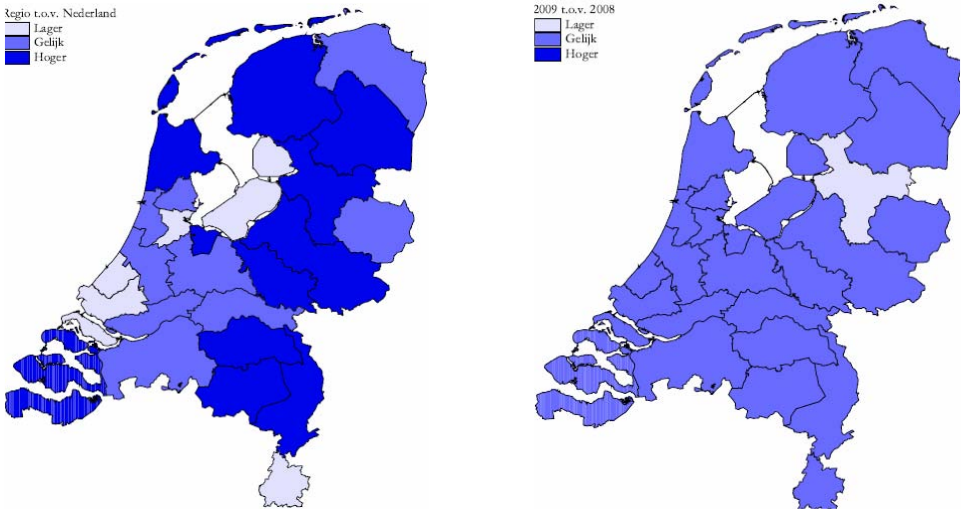

Leefbaarheid

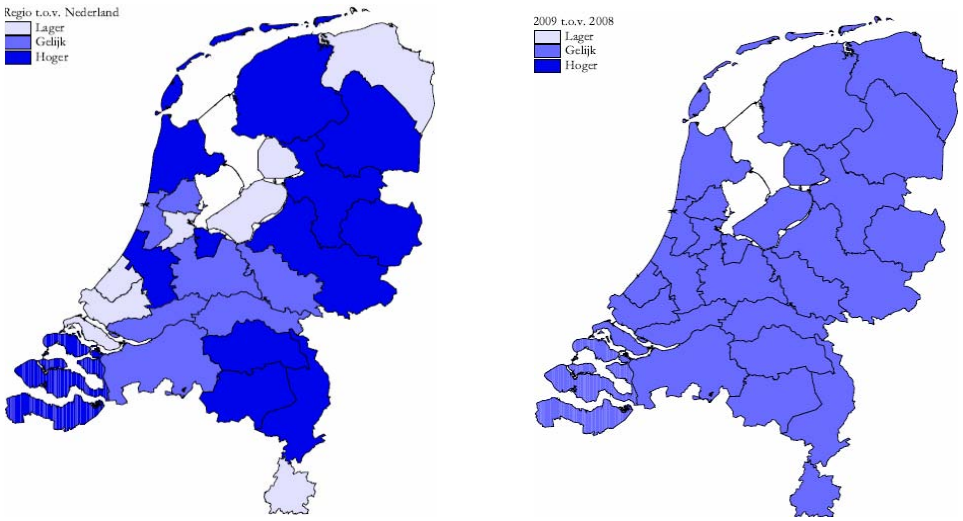

Veiligheid

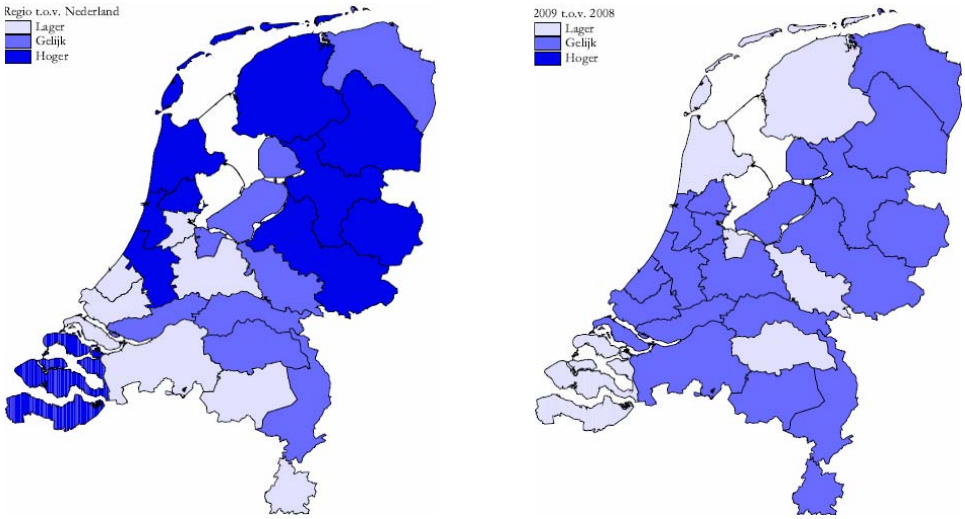

2.5 Beoordeling gemeentelijke inzet voor leefbaarheid en veiligheid

Een verwant onderwerp in de IVM heeft betrekking op de mening van de burgers over wat op gemeentelijk niveau wordt gedaan aan de leefbaarheid en de veiligheid in de buurt. Hierover zijn zes stellingen voorgelegd aan de respondenten.

Met de stelling dat de gemeente bereikbaar is voor klachten over leefbaarheid en overlast in de buurt is de helft van de inwoners (50 procent) het eens of helemaal eens. Bijna de helft (49 procent) is het eens met de stelling dat de gemeente aandacht heeft voor de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt. Een bijna even groot percentage inwoners (47 procent) stemmen in met de stelling dat de gemeente de buurt informeert over de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de buurt. Met de overige drie stellingen zijn minder inwoners het eens: twee op de vijf inwoners (40 procent) zijn van mening dat de gemeente de buurt betrekt bij hun aanpak van leefbaarheid en veiligheid, rond één op de drie inwoners (32 procent) vindt dat de gemeente reageert op klachten over leefbaarheid en overlast in de buurt. Slechts één op de vier inwoners (25 procent) is het eens met de stelling dat de gemeente doet wat ze zegt bij het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

Grafiek 2.9
Oordeel over gemeentelijke inzet voor leefbaarheid en veiligheid van de woonbuurt (% (helemaal) eens), IVM 2009

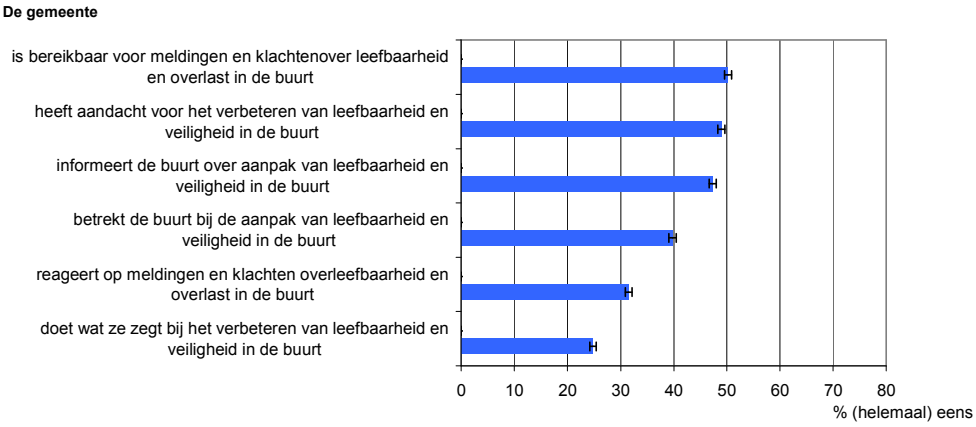

Er zijn per regio duidelijke verschillen in het aandeel inwoners dat het met deze stellingen eens is. In Zeeland, Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland is het aandeel voor twee of drie stellingen hoger dan gemiddeld; in Gelderland-Zuid, Utrecht en Limburg-Noord is dit voor één stelling het geval. Omgekeerd zijn de inwoners van de regio's Noord-Holland Noord en Haaglanden het met vier van de zes stellingen minder eens dan gemiddeld; in Groningen, Fryslân, Gelderland-Midden, Midden- en West-Brabant en Limburg-Zuid geldt dit voor twee of drie van de zes stellingen en in Noord- en Oost-Gelderland, Zuid-Holland-Zuid, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost telkens voor één stelling.

2.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk staat de leefbaarheid van de woonomgeving centraal, zoals deze beoordeeld wordt door de buurtbewoners. Naast het landelijke beeld over de leefbaarheid van de woonbuurt wordt ook nagegaan in hoeverre de meningen van de respondenten uit de verschillende politieregio's afwijken van het afgelopen jaar en van het landelijk patroon dit jaar. De interpretatie van het begrip 'woonbuurt' is niet ingekaderd. Respondenten kunnen zelf beslissen wat ze onder hun woonbuurt verstaan.

Allereerst komt daarbij de mening van de bewoners aan de orde over de aanwezigheid en de staat van fysieke voorzieningen in de buurt. Verder is nagegaan hoe mensen zich betrokken voelen bij hun woonbuurt, of zij zich persoonlijk hebben ingezet voor de verbetering

ervan, en wat hun oordeel is over de ontwikkeling van hun woonbuurt. Ook is hun gevraagd een rapportcijfer te geven voor de woonomgeving, de leefbaarheid en de veiligheid van hun buurt. Verder is aan alle landelijk/regionale en een deel van de lokale respondenten een zestal stellingen voorgelegd over de inzet van de gemeente voor de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

Landelijke resultaten

- Met vier van de vijf stellingen over fysieke voorzieningen in de buurt (wegen en paden zijn goed onderhouden, parken en plantsoenen zijn goed onderhouden, buiten is het goed verlicht, goede speelplekken voor kinderen) is meer dan de helft van de respondenten het eens. Alleen met de stelling dat er goede voorzieningen voor jongeren zijn is iets minder dan één op de vijf het eens. Ten opzichte van 2008 gaven minder mensen aan dat de wegen, paden en pleintjes in de buurt goed zijn onderhouden.
- Ook met vier van de zes stellingen over sociale cohesie in de buurt is het merendeel van de inwoners het eens (tevreden over de bevolkingssamenstelling, mensen gaan prettig met elkaar om, voelen zich thuis bij de mensen) of oneens met de negatief geformuleerde stelling (mensen kennen elkaar nauwelijks). Met twee stellingen (gezellige buurt met veel saamhorigheid, veel contact met andere buurtbewoners) is minder dan de helft het eens. Uitgedrukt in een schaalscore van 0 (geen cohesie) tot 10 (sterke cohesie) bedraagt het landelijke gemiddelde 6,3.
- Iets meer dan één op de zes inwoners geeft aan dat zij zelf actief zijn geweest om de buurt te verbeteren. In vergelijking met 2008 vinden meer mensen in Nederland dat hun woonbuurt is achteruit gegaan.
- De woonomgeving van de eigen buurt wordt landelijk gewaardeerd met een rapportcijfer van 7,4, de leefbaarheid van de eigen buurt met een 7,3; de veiligheid in de buurt wordt met een 6,9 beoordeeld. Het rapportcijfer voor zowel de leefbaarheid als de veiligheid van de woonbuurt is lager dan in 2008.
- Over de gemeentelijke inzet voor de leefbaarheid in de buurt vindt ongeveer de helft van de burgers dat de gemeente bereikbaar is voor meldingen en klachten over leefbaarheid en overlast in de buurt, aandacht heeft voor klachten over leefbaarheid en veiligheid in de buurt en de buurt informeert over de aanpak hiervan. Daarentegen is iets minder dan één op de drie het ermee eens dat de gemeente reageert op klachten over leefbaarheid en overlast. Slechts één op de vier is van mening dat de gemeente doet wat ze zegt bij het verbeteren ervan.

Regionale verschillen

- Fysieke voorzieningen: In de regio's IJsselland, Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Kennemerland, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost vinden duidelijk meer inwoners dat het beter is gesteld met goede speelplekken voor jongeren dan gemiddeld in het land. In de regio's Groningen, Haaglanden, Zeeland en Limburg-Zuid is dit minder vaak dan gemiddeld.

Inwoners van Fryslân, IJsselland en Brabant-Noord zijn het vaker dan gemiddeld eens met de stelling dat er in de buurt goede voorzieningen zijn voor jongeren. In de politieregio's Haaglanden en Limburg-Zuid is het omgekeerde het geval.

- De sociale cohesie is in de (overwegend minder stedelijke) regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Noord-Holland-Noord, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord hoger dan het landelijke gemiddelde; in de regio's Groningen, Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland is dit lager dan gemiddeld. Ten opzichte van 2008 is dit jaar de sociale cohesie in Limburg-Noord verslechterd.
- Het aandeel inwoners dat zelf actief is geweest om de buurt te verbeteren is in Fryslân, Noord-Holland-Noord en Brabant-Noord ongeveer gelijk aan het landelijke gemiddelde, en in de regio Haaglanden lager dan het landelijke gemiddelde. Wat betreft de ontwikkeling van de woonbuurt in vergelijking met Nederland als geheel vinden meer mensen in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid dat hun woonbuurt is achteruitgegaan. Daarentegen vinden meer mensen uit de regio's Fryslân, IJsselland en Amsterdam-Amstelland dat hun buurt vooruit is gegaan.
- Het gemiddelde rapportcijfer voor de woonomgeving, de leefbaarheid en de veiligheid in de buurt is in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord en Oost-Gelderland, Noord-Holland-Noord en Zeeland telkens hoger dan gemiddeld; in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid is dit telkens lager dan het landelijke gemiddelde.
- De beoordeling van de gemeentelijke inzet voor de leefbaarheid van de buurt is in Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Zeeland op meerdere aspecten hoger. In Groningen, Fryslân, Gelderland-Midden, Noord-Holland-Noord, Haaglanden, en Limburg-Zuid is dit op meerdere aspecten lager dan het landelijke gemiddelde.

3. Buurtproblemen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaat het over door de inwoners ervaren problemen in de buurt waar zij wonen. Voor 25 problemen is gevraagd of die volgens de respondenten in hun eigen woonbuurt vaak, soms of (bijna) nooit voorkomen. Deze buurtproblemen kunnen in een aantal subgroepen worden onderscheiden, zoals fysieke verloedering, dreiging en sociale overlast, overlast van vermogensdelicten en verkeersoverlast. Ook is aan de respondenten gevraagd welke van deze problemen met voorrang zouden moeten worden aangepakt. De mate waarin dergelijke problemen in de buurt worden ervaren kan een rol spelen bij de onveiligheidsgevoelens van burgers.
Vergeleken met de VMR is dit onderwerp in de IVM aanzienlijk uitgebreid. In de VMR was het aantal voorgelegde buurtproblemen beperkt tot veertien, en werd niet gevraagd welke problemen volgens de respondenten het eerste zouden moeten worden aangepakt[8].
De indicatoren over buurtproblemen zijn voor beide IVM-jaren vermeld in de tabellen 3.1 t/m 3.14 van het tabellenboek. De verdeling van de afzonderlijke antwoorden is voor de IVM 2009 (alleen landelijk) opgenomen in bijlage 3 van het tabellenboek.

3.2 Fysieke verloedering

Een van de problemen waar een woonbuurt mee te maken kan hebben betreft de mate van (fysieke) verloedering in de buurt. In de IVM zijn daarvan vier verschillende vormen onderscheiden: bekladding van muren en gebouwen, rommel op straat, hondenpoep en vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes.

De meest genoemde vorm van fysieke verloedering is hondenpoep op straat: 32 procent van de Nederlanders geeft in de IVM 2009 aan dat dit vaak in de buurt voorkomt. Ongeveer een op de vijf (21 procent) noemt rommel op straat als vaak voorkomend probleem, en twaalf procent vindt dat van vernieling van straatmeubilair in hun buurt. Bekladding van muren en gebouwen wordt met acht procent het minst als vaak voorkomend probleem rond verloedering genoemd. In vergelijking met de IVM 2008 zijn de ergernissen over rommel op straat significant toegenomen. Daarentegen hebben minder mensen last van vernielingen van telefooncellen, bus- of tramhokjes en bekladding van muren en gebouwen. Het aantal mensen dat hinder ondervindt van hondenpoep is sinds afgelopen jaar ongeveer gelijk gebleven.

Grafiek 3.1
Buurtproblemen: fysieke verloedering (% 'komt vaak voor'), IVM 2008-2009

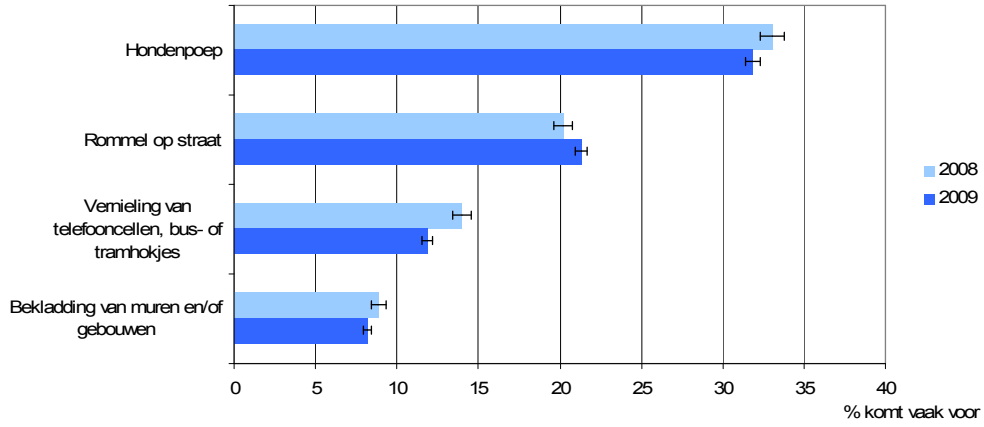

Voor de fysieke verloedering van de woonomgeving is een schaalscore berekend op basis van de vier hierboven genoemde stellingen. Deze score varieert tussen 0 en 10. Hiervoor geldt: hoe hoger deze waarde, hoe meer inwoners vinden dat fysieke verloedering vaak voorkomt in hun buurt.

[8] De veertien buurtproblemen in de VMR werden ingedeeld in de subgroepen: verkeersoverlast, overige overlast en fysieke verloedering. Daarop wordt hier zoveel mogelijk aangesloten.

Grafiek 3.2
Buurtproblemen: fysieke verloedering (schaalscore)

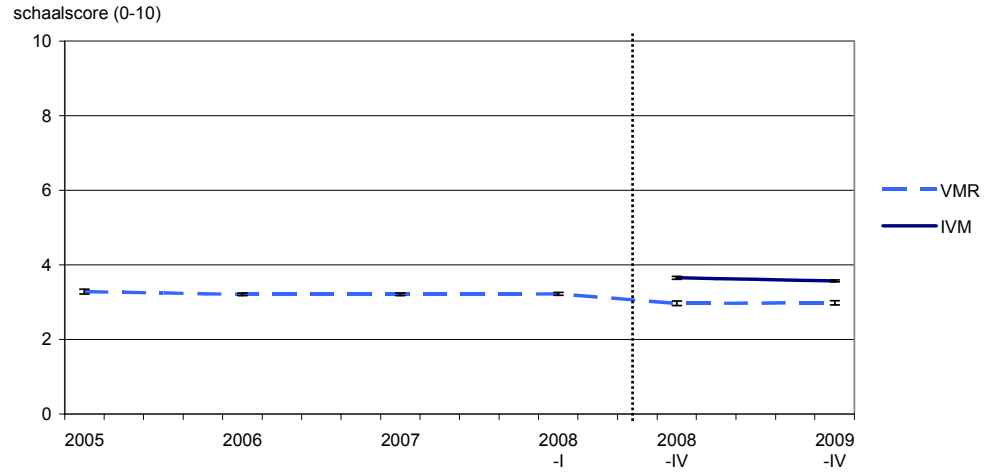

Deze schaalscore voor verloedering van de fysieke woonomgeving bedraagt 3,6 volgens de IVM 2009. Ten opzichte van 2008 is deze schaalscore op landelijk niveau gedaald. De cijfers op basis van de VMR laten op landelijk niveau zien dat deze schaalscore in 2008 is gedaald is. Alle gegevens, van zowel IVM als VMR, in aanmerking genomen, kan gezegd worden dat met ingang van 2008 een daling heeft ingezet en nog voortduurt.

Uit de IVM 2009 blijkt dat in de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond de schaalscore voor fysieke verloedering in 2009 significante lager is dan in 2008.

Grafiek 3.3
Buurtproblemen: fysieke verloedering (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

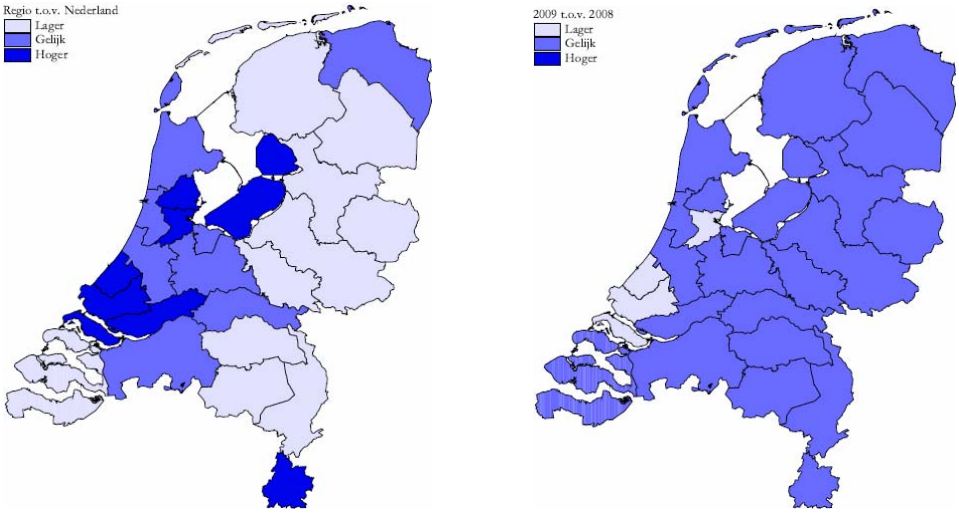

Per politieregio varieert de schaalscore voor fysieke verloedering van minder dan 3 in de regio's Twente, Noord- en Oost-Gelderland, en Limburg-Noord tot meer dan 4 in de regio's Zaanstreek-Waterland, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond. In deze vier laatstgenoemde regio's, in Zaanstreek-Waterland, Zuid-Holland-Zuid, Limburg-Zuid en Flevoland ligt deze schaalscore voor fysieke verloedering ook significant hoger dan gemiddeld. Omgekeerd is deze schaalscore, behalve in Twente, Noord- en Oost-Gelderland en Limburg-Noord ook lager dan gemiddeld in Fryslân, Drenthe, IJsselland, Gelderland-Midden, Zeeland, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost.
In 2009 ligt de schaalscore voor fysieke verloedering in de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond lager dan in 2008.

3.3 Dreiging en sociale overlast

In de IVM is ook gevraagd naar negen vormen van overlast in de buurt die in meer of mindere mate als bedreigend kunnen worden ervaren. Het gaat daarbij om dronken mensen op straat, mensen die op straat worden lastiggevallen, straatroof, drugsoverlast, overlast door groepen jongeren, geweldsdelicten, bedreiging, vrouwen en meisjes die worden nagefloten en jeugdcriminaliteit.

Grafiek 3.4
Buurtproblemen: dreiging en sociale overlast (% 'komt vaak voor'), IVM 2008-2009

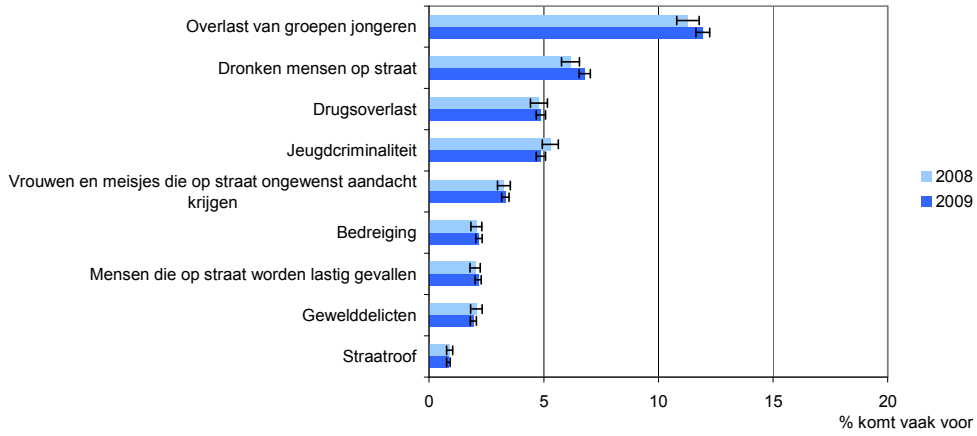

Overlast door groepen jongeren is naar verhouding de meest gesignaleerde vorm van bedreigende overlast in de woonbuurt. In 2009 geeft twaalf procent van de inwoners aan dat dit in hun buurt vaak voorkomt. Dronken mensen op straat komt volgens zeven procent van de bevolking vaak voor. Daarna volgen jeugdcriminaliteit en drugsoverlast. Deze twee vormen van overlast komen volgens vijf procent van de inwoners vaak voor. Vrouwen en meisjes die worden nagefloten of andere ongewenste aandacht krijgen wordt door drie procent als een frequent buurtprobleem ervaren; geweldsdelicten, bedreiging en lastig vallen van mensen op straat komt volgens twee procent van de inwoners vaak voor. Straatroof wordt het minst vaak als buurtprobleem genoemd (minder dan 1 procent). Ten opzichte van 2008 zijn deze voornoemde percentages onveranderd gebleven.

Op basis van de antwoorden over acht van deze problemen (dronken mensen op straat is niet opgenomen) is een schaalscore samengesteld voor dreiging. Ook deze schaalscore loopt van 0 tot 10, waarbij een hogere score betekent dat dreiging in de buurt volgens de inwoners vaker voorkomt. Volgens de IVM 2009 bedraagt deze schaalscore 1,1. Ten opzichte van de IVM 2008 is deze schaalscore gelijk gebleven, zowel op landelijk niveau als op het niveau van de afzonderlijke politieregio's.

Per politieregio varieert deze schaalscore voor dreiging van 0,7 (Noord- en Oost-Gelderland) tot 2,2 (Amsterdam-Amstelland). Behalve Noord- en Oost-Gelderland vertoont een aantal regio's in het noorden, midden, oosten en zuiden (Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Gooi en Vechtstreek, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord) een significant lagere score dan het landelijke gemiddelde. Naast Amsterdam-Amstelland vertonen ook de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid een hogere schaalscore dan Nederland als geheel. Geen van de politieregio's heeft in 2009 een significant hogere of lager schaalscore dan in 2008.

Grafiek 3.5
Buurtproblemen: dreiging (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

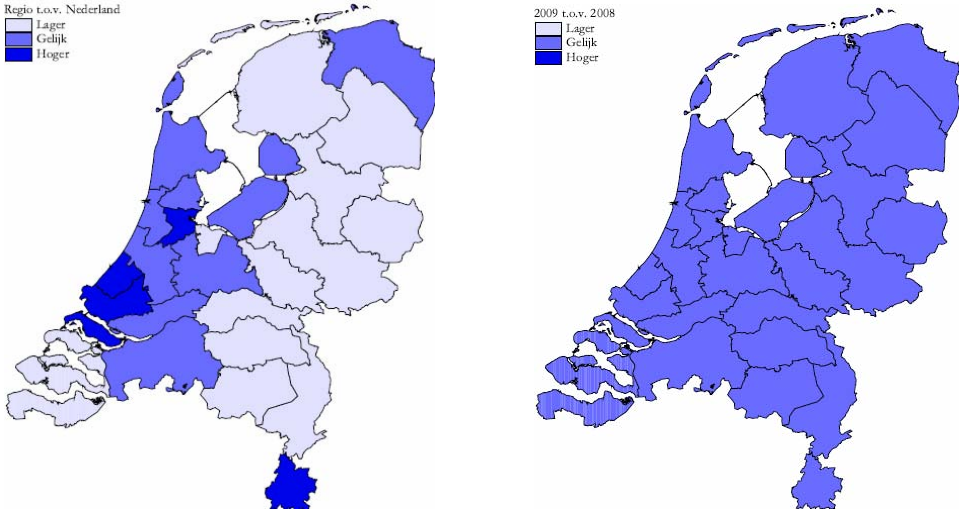

Uit de antwoorden over drugsoverlast, mensen die op straat worden lastiggevallen, overlast van groepen jongeren en dronken mensen op straat is een schaalscore afgeleid voor sociale overlast. Ook deze score varieert tussen 0 en 10; een hogere score wijst ook hier op een hoger aandeel inwoners dat aangeeft dat deze vormen van overlast in de eigen woonbuurt voorkomen.

In 2009 bedraagt deze schaalscore voor sociale overlast 1,7. Net als de schaalscore 'dreiging 'is deze score zowel op landelijk als op regionaal niveau gelijk aan de score in 2008. Ook de cijfers op basis van de VMR laten op landelijk niveau zien dat deze schaalscore in 2009 nog op hetzelfde niveau ligt als in 2005.

Grafiek 3.6
Buurtproblemen: sociale overlast (schaalscore)

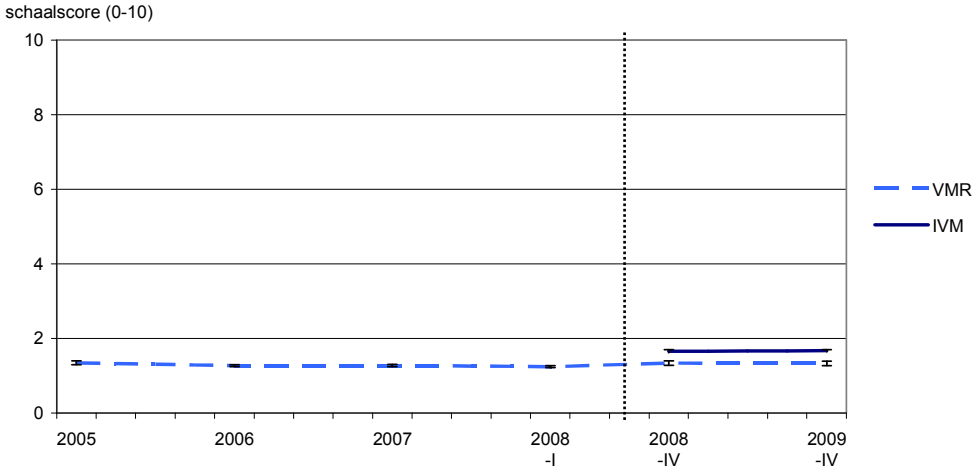

Op politieregio-niveau loopt deze schaalscore van 1,2 (Noord- en Oost-Gelderland)) tot 2,6 (Amsterdam-Amstelland). Behalve in Amsterdam-Amstelland is deze score ook in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid beduidend hoger dan het landelijke gemiddelde. Daarentegen wordt sociale overlast naast Noord- en Oost-Gelderland ook in Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Gooi en Vechtstreek, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord minder als een buurtprobleem ervaren dan in Nederland als geheel.
In geen van de regio's was deze schaalscore in 2009 hoger of lager dan vorig jaar.

Grafiek 3.7
Buurtproblemen: sociale overlast (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

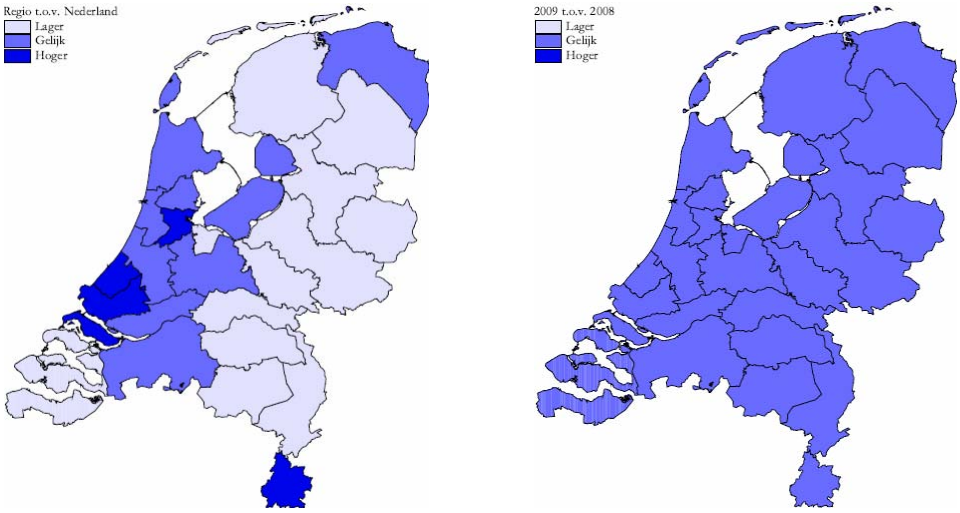

3.4 Overlast van vermogensdelicten

In de IVM is – anders dan in de VMR – ook gevraagd of bepaalde vermogensdelicten naar de mening van de inwoners vaak voorkomen in de buurt. Het betreft hier fietsendiefstal, diefstal uit auto's, autovandalisme (vernielingen aan of diefstal vanaf auto's) en inbraak in woningen.
Autovandalisme en fietsendiefstal komen hiervan het meeste voor: tien procent geeft aan dat deze vormen van criminaliteit in hun buurt vaak voorkomen. Diefstal uit auto's en woninginbraak komen met elk zes à zeven procent minder vaak voor.

Grafiek 3.8
Buurtproblemen: vermogensdelicten (% 'komt vaak voor'), IVM 2008-2009

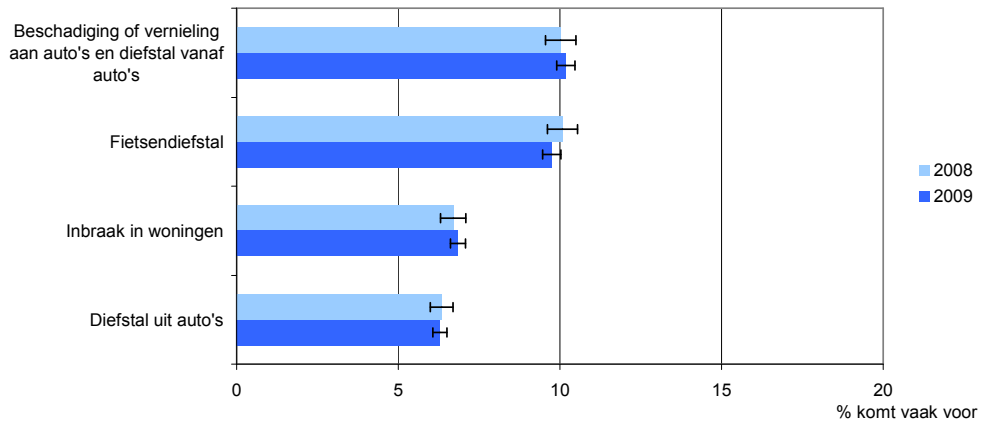

Ook van deze vormen van buurtproblemen is een schaalscore samengesteld, die wederom kan variëren tussen 0 (deze vormen van overlast komen niet voor) en 10 (alle vormen komen vaak voor). Deze schaalscore bedraagt voor Nederland als geheel 2,7. Op landelijk niveau wijkt de schaalscore niet af van de in 2008 gemeten score. In de politieregio's Utrecht en Amsterdam-Amstelland is deze schaalscore sinds 2008 gedaald.

Grafiek 3.9
Buurtproblemen: vermogensdelicten (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

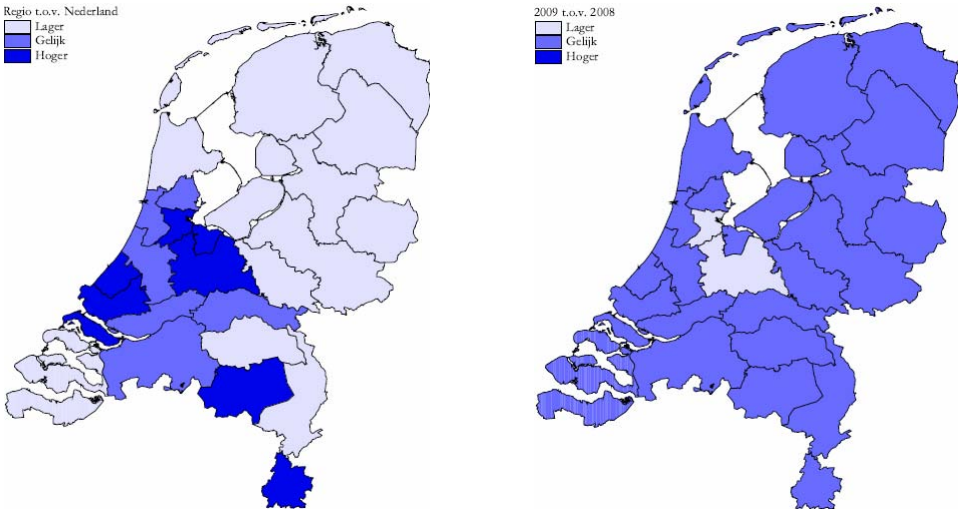

Tussen de politieregio's onderling zijn er duidelijke verschillen. Naar politieregio varieert deze score van minder dan twee in Fryslân en Zeeland tot bijna vier in Amsterdam-Amstelland. Behalve in Amsterdam-Amstelland is deze schaalscore ook in Utrecht, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid hoger dan het landelijke gemiddelde. Omgekeerd is deze score niet alleen in Fryslân en Zeeland, maar ook in Groningen, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Noord-Holland-Noord, Brabant-Noord, Limburg-Noord en Flevoland lager dan gemiddeld.

3.5 Verkeersoverlast

Te hard rijden is de meest gesignaleerde vorm van verkeersoverlast in de eigen woonbuurt. Ruim drie van de tien inwoners van Nederland (32 procent) vindt in 2009 dat dit vaak in de buurt voorkomt. Bijna een kwart (24 procent) vindt dat van parkeeroverlast. Vijftien procent vindt geluidsoverlast door verkeer een vaak voorkomend buurtprobleem, en twaalf procent vindt dat van agressief verkeersgedrag. Sinds 2008 is geluidsoverlast door verkeer duidelijk toegenomen.

Grafiek 3.10
Buurtproblemen: verkeersoverlast (% 'komt vaak voor'), IVM 2008-2009

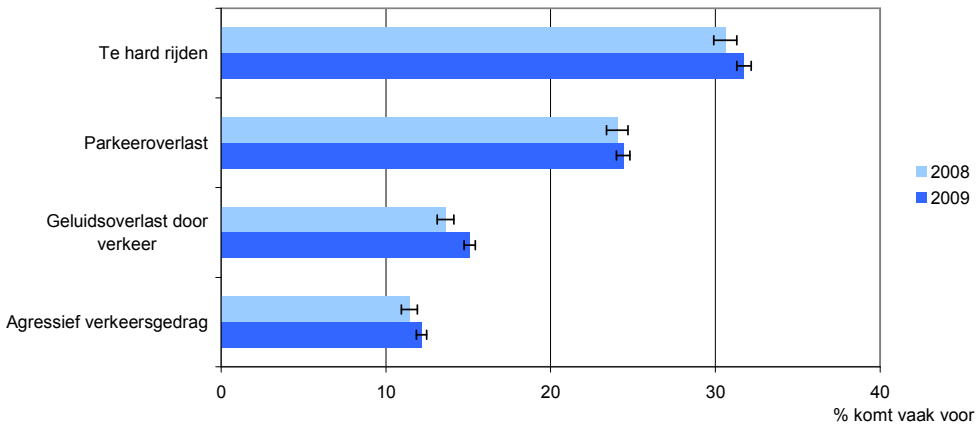

Van deze vormen van verkeersoverlast is een schaalscore berekend. Deze schaalscore loopt van 0 tot 10. Ook hier geldt: hoe hoger deze schaalscore, hoe meer inwoners vinden dat verkeersoverlast vaak voorkomt in hun buurt. De schaalscore voor verkeersoverlast

volgens de IVM bedraagt 3,8. Op landelijk niveau is deze gemeten schaalscore sinds 2008 gelijk gebleven.
De ontwikkeling op basis van de VMR[9] laat op landelijk niveau zien dat deze schaalscore tussen 2006 en 2008 een licht dalende trend vertoonde. Tussen het laatste kwartaal van 2008 en het laatste kwartaal van 2009 is ook in de VMR de schaalscore verkeersoverlast gelijk gebleven.

Grafiek 3.11
Buurtproblemen: verkeersoverlast (schaalscore)

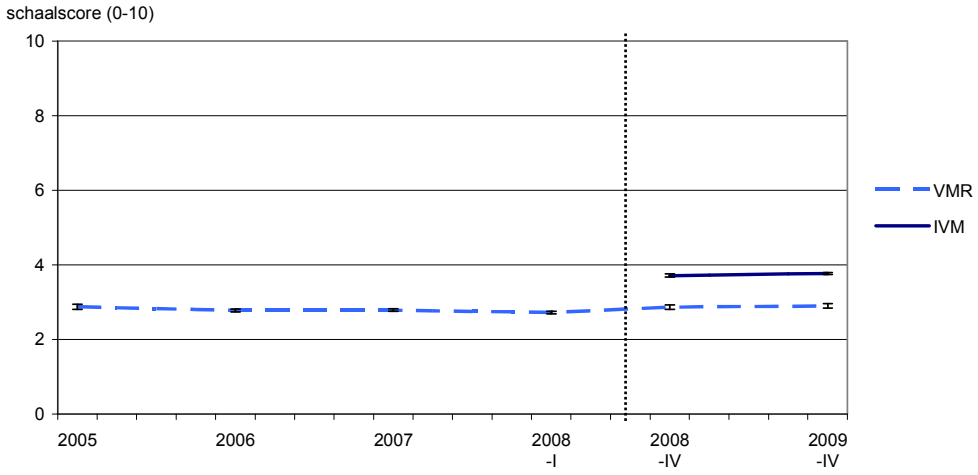

Per politieregio varieert de schaalscore voor verkeersoverlast in 2009 van 3,3 in Fryslân tot 4,5 in Limburg-Zuid. Inwoners van de regio's Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid en Limburg-Zuid ondervinden vaker verkeersoverlast. Inwoners van de regio's Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Brabant-Noord, Limburg-Noord en Flevoland ervaren daarentegen juist minder hinder.
Alleen in Flevoland ligt deze score in 2009 significant hoger dan in 2008.

Grafiek 3.12
Buurtproblemen: verkeersoverlast (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

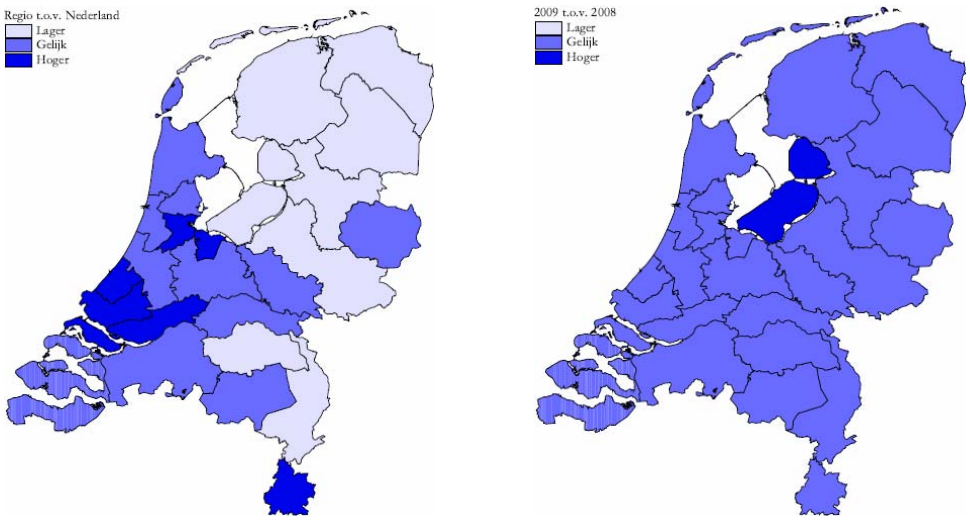

[9] In de VMR werd gevraagd naar aanrijdingen in plaats van naar parkeeroverlast.

3.6 Overige overlast

In de IVM is van nog een aantal andere problemen nagegaan in hoeverre die volgens de inwoners in hun buurt voorkomen. Het gaat hier om overlast van omwonenden, andere vormen van geluidsoverlast, overlast van zwervers of daklozen en overlast van horecagelegenheden.

Grafiek 3.13
Buurtproblemen: overige overlast (% 'komt vaak voor'), IVM 2008/2009

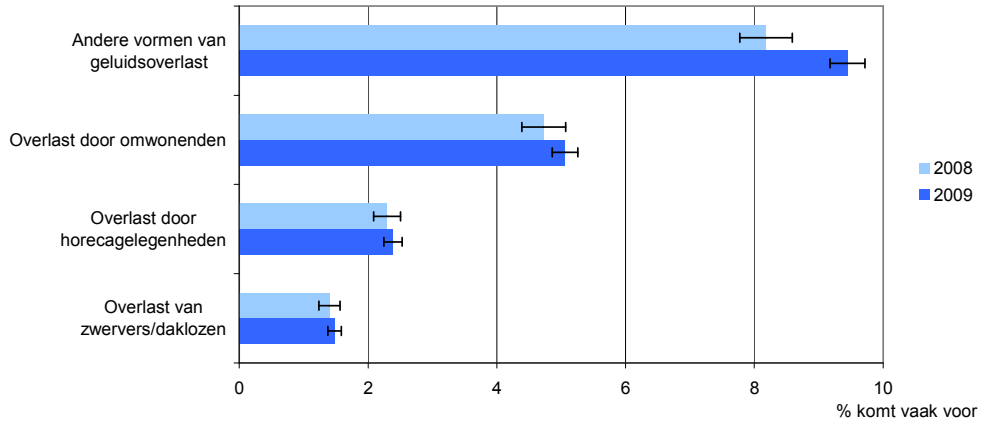

Van deze buurtproblemen komt overige geluidsoverlast volgens de inwoners het meest voor: negen procent geeft in 2009 aan dat dit in hun buurt vaak voorkomt. Overlast van omwonenden komt volgens vijf procent van de inwoners vaak voor. Overlast van de horeca of van zwervers en daklozen (beiden 2 procent) worden minder vaak als probleem gemeld. Sinds het afgelopen jaar is het aantal inwoners dat hinder heeft van overige geluidsoverlast gestegen.

Ook uit deze antwoorden is een schaalscore afgeleid, eveneens variërend tussen 0 en 10, met een hogere score wijzend op meer inwoners die deze vormen van overlast ervaren. In 2009 bedraagt deze score voor overige overlast 1,4. Op landelijk niveau is deze schaalscore sinds 2008 gelijk gebleven. In de regio's Utrecht, Brabant-Noord en Flevoland is de schaalscore toegenomen ten opzichte van 2008.

Grafiek 3.14
Buurtproblemen: Overige overlast (schaalscore) naar politieregio, IVM 2009

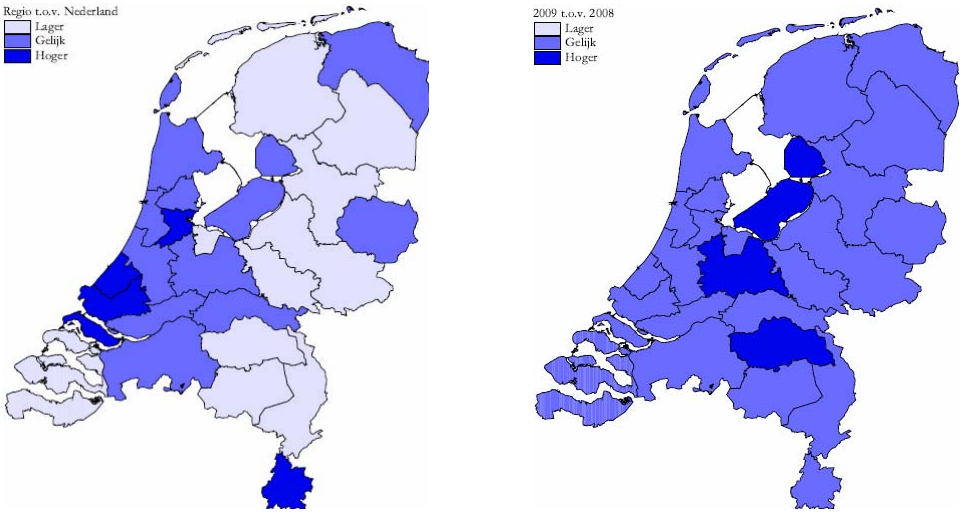

Per politieregio varieert deze score tussen 1,1 (Drenthe, Noord- en Oost-Gelderland en Brabant-Noord) en 2,1 (Amsterdam-Amstelland). Net als deze regio's vertonen ook Fryslân, IJsselland, Gelderland-Midden, Gooi en Vechtstreek, Zeeland, Brabant-Zuid-Oost en Lim-

burg-Noord een significant lagere score voor overige overlast dan het landelijke gemiddelde. Omgekeerd is deze score behalve in Amsterdam-Amstelland ook in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid hoger dan voor Nederland als geheel.

3.7 Belangrijkste problemen in de buurt

In dit hoofdstuk worden in totaal 25 buurtproblemen beschreven. Aan de respondenten is gevraagd welke twee buurtproblemen zij met voorrang aangepakt zouden willen zien.

Bijna een kwart (24 procent) van alle respondenten noemde te hard rijden als probleem dat met voorrang zou moeten worden aangepakt. Daarmee wordt te hard rijden verreweg het vaakst genoemd. Ook relatief vaak genoemd werden hondenpoep (17 procent), parkeeroverlast (15 procent), overlast door groepen jongeren (11 procent) en rommel op straat (eveneens 11 procent). Zes á zeven procent van de bewoners noemde inbraak, geluidsoverlast door verkeer, autovandalisme en/of agressief verkeersgedrag. Andere vormen van geluidsoverlast, vernieling van straatmeubilair, fietsendiefstal en/of overlast door omwonenden werd door vier procent genoemd. Het minst vaak (minder dan één procent) werden straatroof en overlast van zwervers of daklozen genoemd.
Significant vaker in 2009 dan in 2008 werd rommel op straat, overlast door omwonenden en andere vormen van geluidsoverlast genoemd. Significant minder vaak werd vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes genoemd.
Iets meer dan een kwart (26 procent) heeft geen enkel probleem genoemd. Dit percentage is sinds het afgelopen jaar gestegen (was 22 procent).

Grafiek 3.15
Buurtproblemen: genoemd als meest urgent (%), IVM 2008/2009

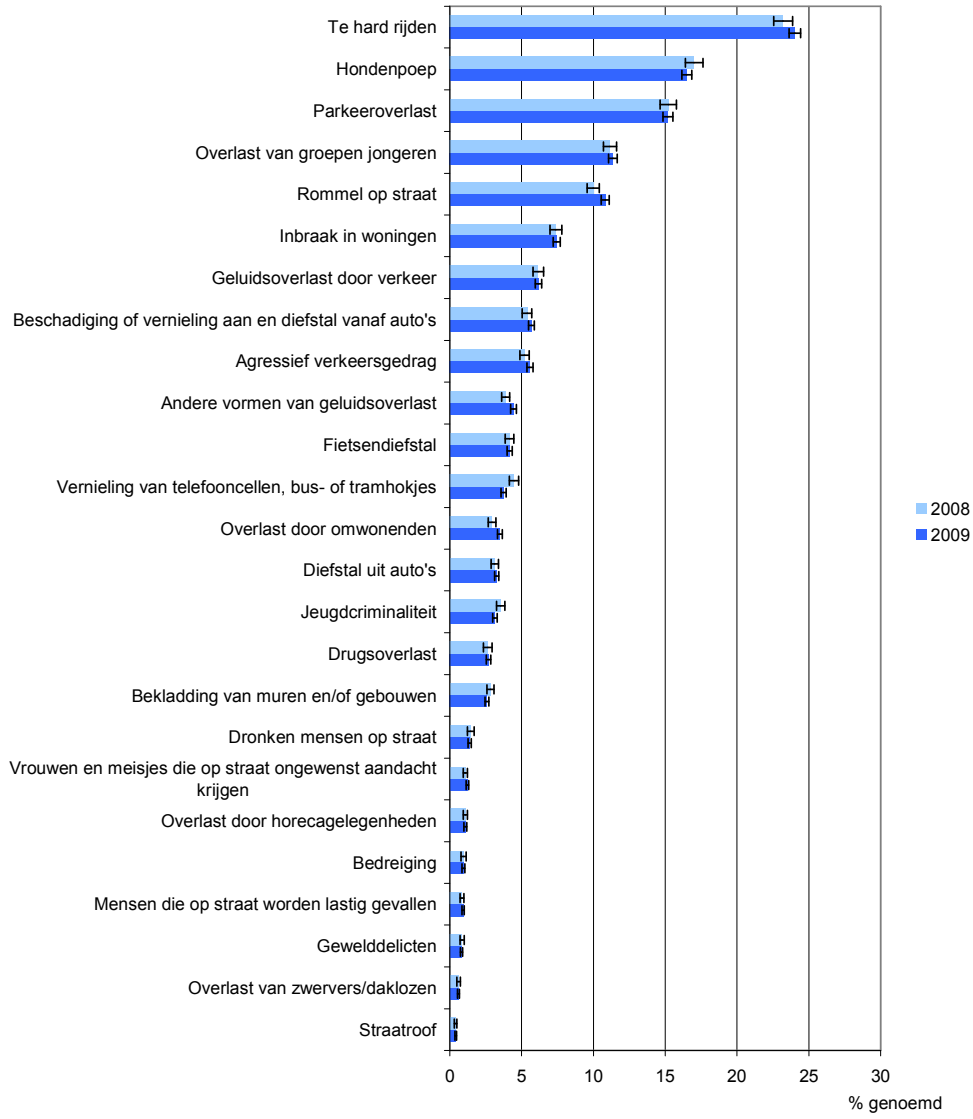

Te hard rijden, hondenpoep, parkeeroverlast, overlast door jongeren en rommel op straat worden in vrijwel alle politieregio's eveneens vaker dan andere problemen genoemd. Maar de volgorde is niet altijd dezelfde. Zo worden in Amsterdam-Amstelland rommel op straat (19 procent) en overlast door jongeren (16 procent) meer genoemd dan te hard rijden (13 procent), parkeeroverlast (11 procent) en hondenpoep (10 procent). In Haaglanden is parkeeroverlast (20 procent) het meest genoemde probleem; in Rotterdam-Rijnmond zijn dat te hard rijden en parkeeroverlast (beide 17 procent).

3.8 Samenvatting

In dit hoofdstuk is op basis van de IVM 2009 van een 25-tal buurtproblemen beschreven of die volgens de respondenten vaak voorkomen in hun buurt. Hierbij is tevens aangegeven welke van die problemen als eerste zouden moeten worden aangepakt. Ook is weergegeven in hoeverre politieregio's daarbij afwijken van het landelijke patroon. Indien de resultaten significant afwijkend waren met de IVM 2008 is dat vermeld.
De buurtproblemen zijn gegroepeerd in probleemgroepen als fysieke verloedering, sociale overlast, overlast van vermogensdelicten, verkeersoverlast en overige overlast. Voor een aantal van deze probleemgroepen is een schaalscore vastgesteld die telkens loopt van 0 (geen ervaren buurtproblemen) tot 10 (veel problemen).

Landelijke resultaten
- De schaalscore voor verloedering van de fysieke woonomgeving bedraagt 3,6. Deze schaalscore is sinds 2008 afgenomen. De meest genoemde vorm van fysieke verloedering is hondenpoep op straat. Sinds het afgelopen jaar is de overlast van hondenpoep gelijk gebleven. Meer mensen ervaren overlast van rommel op straat. Daarentegen ondervinden minder mensen hinder van bekladding van muren en/of gebouwen, en van vernieling van straatmeubilair.
- De schaalscore voor sociale overlast is 1,7; voor dreiging 1,1. Overlast door groepen jongeren wordt daarbij het meest genoemd.
- Voor overlast van vermogensdelicten bedraagt de schaalscore 2,7. Autovandalisme en fietsendiefstal komen hiervan het meeste voor.
- De schaalscore voor verkeersoverlast in de eigen woonbuurt bedraagt 3,8. Te hard rijden is de meest gesignaleerde vorm van verkeersoverlast. Sinds 2008 wordt er meer hinder ondervonden van geluidsoverlast door verkeer.
- Onder overige vormen van overlast komen andere vormen van geluidsoverlast het meest voor. Naast geluidsoverlast door verkeer ondervinden sinds het afgelopen jaar ook meer mensen hinder van andere geluidsoverlast. De schaalscore 'overige overlast' bedraagt 1.4.
- Van de onderscheiden buurtproblemen wordt te hard rijden verreweg het meest genoemd als probleem dat met voorrang zou moeten worden aangepakt. Ook relatief vaak genoemd worden hondenpoep, parkeeroverlast, overlast door groepen jongeren en rommel op straat. Het minst vaak worden overlast door zwervers en daklozen en/of straatroof genoemd.

Regionale verschillen
- In grote lijnen geven inwoners in meer stedelijke regio's meer en inwoners in minder stedelijke regio's minder dan gemiddeld aan dat buurtproblemen vaak voorkomen. Wel zijn er daarbij verschillen per groep van buurtproblemen.
- Hoewel in de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond de fysieke verloedering ten opzichte van 2008 is gedaald, is de fysieke verloedering in deze regio's nog altijd hoger dan het landelijke gemiddelde. Daarnaast is de fysieke verloedering hoger dan het landelijke gemiddelde in de regio's Zaanstreek-Waterland, Zuid-Holland-Zuid, Limburg Zuid en Flevoland. Lager dan het landelijke gemiddelde is de fysieke verloedering in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord. Behalve in de drie eerstgenoemde regio's is de fysieke verloedering in vergelijking met het afgelopen jaar in alle overige regio's gelijk gebleven.
- De schaalscore voor sociale overlast is in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid hoger dan voor Nederland als geheel. In de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Gooi en Vechtstreek, Zeeland, Brabant-Noord en Brabant-Zuid-Oost is deze score lager dan gemiddeld. Ten opzichte van het afgelopen jaar is de sociale overlast in alle politieregio's gelijk gebleven.
- De schaalscore 'dreiging' is eveneens hoger in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid. In de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Gooi en Vechtstreek,

Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord is deze score lager dan gemiddeld. Ook voor deze schaalscore is de overlast in alle politieregio's gelijk gebleven aan die van afgelopen jaar.

- Hoewel de schaalscore 'overlast van vermogensdelicten' in 2009 is gedaald in de politieregio's Utrecht en Amsterdam-Amstelland, ondervinden inwoners van deze politieregio's nog altijd meer hinder dan inwoners in Nederland als geheel. Daarnaast is deze schaalscore hoger in de regio's Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid. In Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Noord-Holland-Noord, Zeeland, Brabant-Noord en Flevoland is de schaalscore voor overlast van vermogensdelicten lager dan het landelijke gemiddelde.
- Ten opzichte van de IVM 2008 is de verkeersoverlast in Flevoland toegenomen. Desondanks is de verkeersoverlast in deze regio in 2009 lager dan in Nederland als geheel. Andere regio's waar de verkeersoverlast lager is dan het landelijke gemiddelde zijn de regio's Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Brabant-Noord en Limburg-Noord. In de regio's Amsterdam-Amstelland, Gooi- en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid en Limburg-Zuid is de (schaalscore voor) verkeersoverlast hoger dan gemiddeld.
- Wat betreft 'overige overlast' is de schaalscore in Utrecht, Brabant-Noord en Flevoland significant gestegen ten opzichte van het afgelopen jaar. In vergelijking met Nederland als geheel is de schaalscore hoger in de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid en lager in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gooi- en Vechtstreek, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord.
- In Amsterdam-Amstelland wordt rommel op straat het meest genoemd als probleem dat het eerst moet worden aangepakt; in Haaglanden is dat parkeeroverlast.

4. Onveiligheidsbeleving

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de onveiligheidsbeleving, dat wil zeggen algemene onveiligheidsgevoelens, onveiligheidsgevoelens op specifieke plekken in de eigen gemeente, de gepercipieerde slachtofferkans en vermijdingsgedrag. Ook respectloze bejegening komt in dit hoofdstuk aan de orde.
Om de beleving van onveiligheid in kaart te brengen wordt aan de respondenten in de IVM een aantal vragen voorgelegd over door hen ervaren onveiligheidsgevoelens. Allereerst is gevraagd of men zich wel eens onveilig voelt. Aan degenen die aangeven zich wel eens onveilig te voelen is vervolgens gevraagd of dat vaak, soms, of zelden het geval is. Daarnaast is aan alle respondenten gevraagd of ze zich onveilig voelen in de eigen buurt, en hoe groot ze de kans schatten dat ze het komende jaar zelf slachtoffer worden van enkele specifieke vormen van criminaliteit. Ook is gevraagd of ze zich onveilig voelen op een aantal locaties in de gemeente, en of ze bepaalde onveilige situaties liever vermijden. Ten slotte is aan de respondenten gevraagd of ze wel eens respectloos behandeld worden door bepaalde personen in bepaalde situaties.
In de volgende paragrafen komen alleen de belangrijkste indicatoren op landelijk en regionaal niveau aan de orde. Een groot deel van deze indicatoren is gebaseerd op één antwoordmogelijkheid, bijvoorbeeld het aandeel 'ja'-antwoorden op de vraag 'Voelt u zich wel eens onveilig?'. Andere indicatoren zijn afgeleid uit een combinatie van meerdere antwoordcategorieën. Zo is de indicator voor de gepercipieerde kans op woninginbraak (% '(heel) groot') gebaseerd op de antwoorden 'hele grote kans' en 'grote kans'. De betreffende indicatoren over onveiligheidsgevoelens zijn voor alle IVM-jaren vermeld in de tabellen 4.1 t/m 4.13 van het tabellenrapport. De verdeling van de afzonderlijke antwoorden is voor de IVM 2009 (alleen landelijk) opgenomen in bijlage 3 van het tabellenrapport (blokken 3, 9 (gedeeltelijk), 10 en 11).

4.2 Onveiligheidsgevoelens

Volgens de IVM 2009 voelt vrijwel 26 procent van de bevolking van 15 jaar en ouder zich wel eens onveilig; Ruim 2 procent van de inwoners voelt zich vaak onveilig. Beide cijfers zijn niet significant verschillend van die uit 2008.

In de eigen woonbuurt voelt zeventien procent zich in 2009 wel eens onveilig. Dit is significant meer dan in 2008 (15 procent). Twee procent voelt zich vaak onveilig in de eigen buurt, dit is niet significant verschillend van het voorgaande jaar.

Grafiek 4.1
Onveiligheidsgevoelens (% voelt zich onveilig)

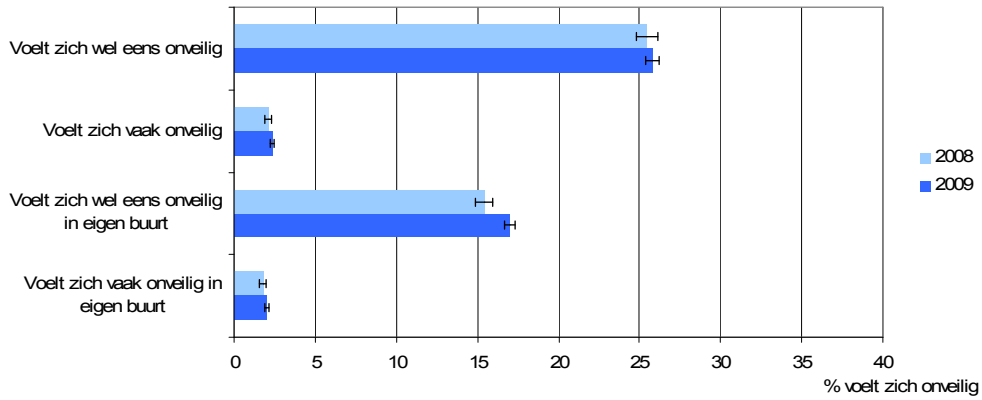

Volgens de tegelijk met de IVM uitgevoerde VMR is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in 2009 eveneens niet significant verschillend van het jaar daarvoor.

Grafiek 4.2
Onveiligheidsgevoelens (% voelt zich wel eens onveilig; IVM en VMR)

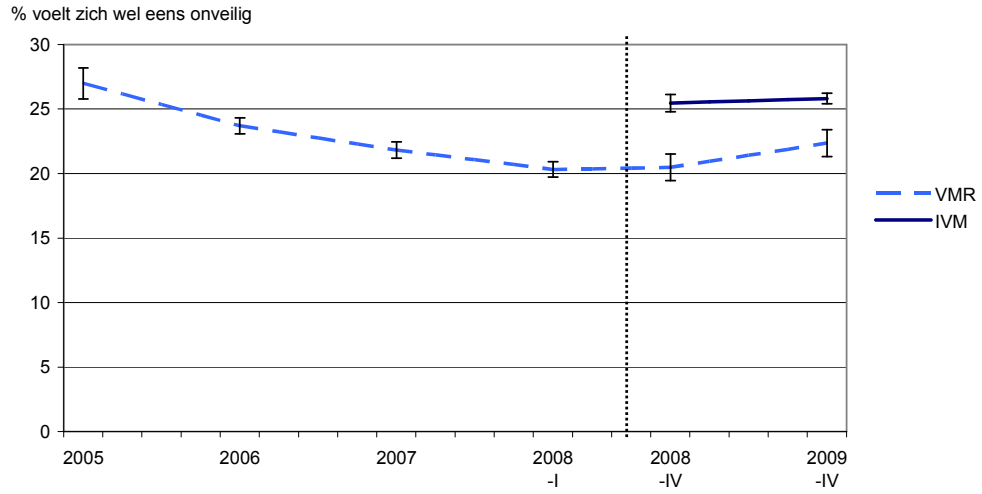

Volgens de VMR wijkt het aandeel dat zich in 2009 wel eens onveilig voelde niet significant af van het cijfer van 2008. Het aandeel dat zich volgens de VMR vaak onveilig voelt is na de dalende trend tussen 2005 en 2007 sindsdien niet meer wezenlijk veranderd.

Naar politieregio varieert het aandeel inwoners dat in 2009 zegt zich wel eens onveilig te voelen van rond twintig procent in Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente en Noord- en Oost-Gelderland tot 35 procent in Amsterdam-Amstelland. Vergeleken met het landelijke gemiddelde, is het aandeel inwoners dat zich wel eens onveilig voelt significant lager in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Brabant-Noord. Omgekeerd ligt dit percentage in de regio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland hoger dan gemiddeld. Er is geen significante wijziging ten opzichte van de cijfers van het voorgaande jaar.

Grafiek 4.3
Onveiligheidsgevoelens naar politieregio (% voelt zich wel eens onveilig), IVM 2009

Voelt zich wel eens onveilig

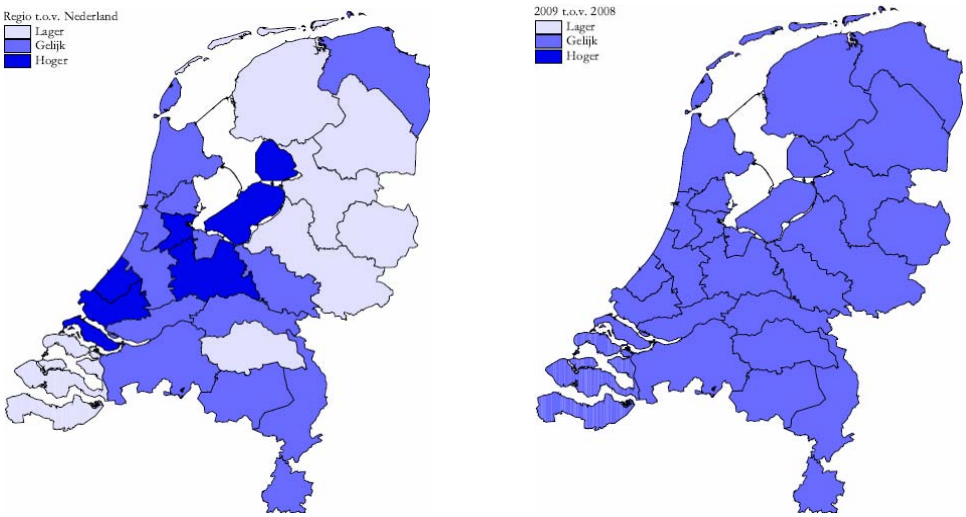

Voelt zich vaak onveilig

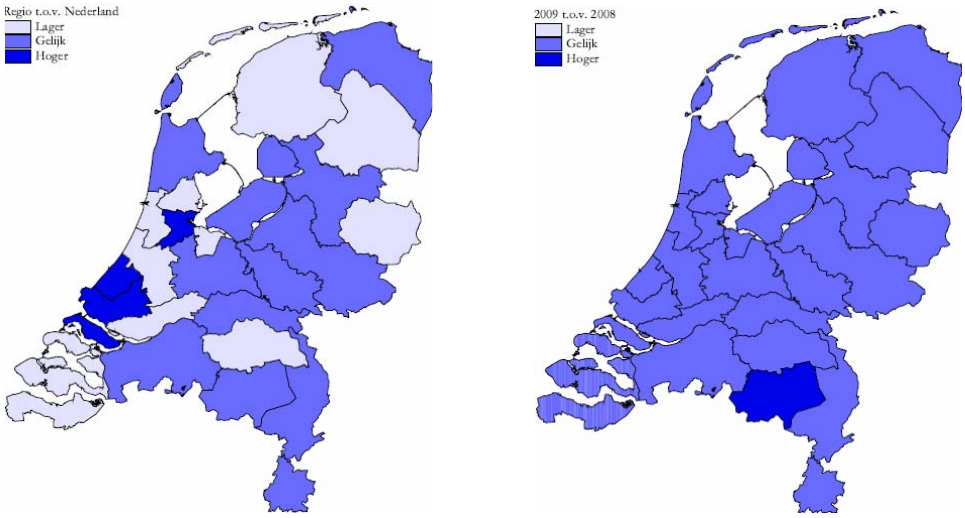

Het aandeel inwoners dat zich vaak onveilig voelt varieert in 2009 van rond één procent tot vier procent. In de regio's Fryslân, Drenthe, Twente, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Gooi en Vechtstreek, Hollands Midden, Zuid-Holland-Zuid, Zeeland en Brabant-Noord is dit aandeel significant lager dan gemiddeld. In de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is het percentage dat zich vaak onveilig voelt significant hoger dan het landelijke gemiddelde in Nederland. In Brabant-Zuid-Oost is er een duidelijke toename ten opzichte van 2008.

Inwoners van de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland voelen zich in 2009 vaker dan gemiddeld wel eens onveilig in de eigen woonbuurt. Daarentegen voelen de bewoners van de politieregio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Hollands Midden, Zeeland en Brabant-Noord zich minder vaak dan gemiddeld wel eens onveilig in hun eigen buurt. In Gelderland-Midden, Gooi en Vechtstreek, Midden- en West-Brabant en Flevoland is dit aandeel beduidend hoger dan in 2008.

Grafiek 4.4
Onveiligheidsgevoelens in de eigen woonbuurt naar politieregio (% dat zich onveilig voelt), IVM 2009

Voelt zich wel eens onveilig in de eigen woonbuurt

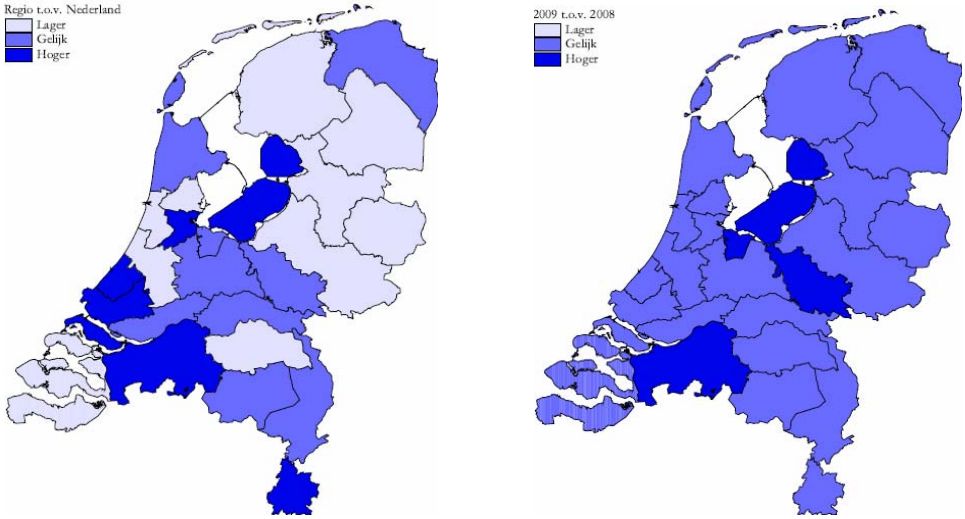

Voelt zich vaak onveilig in de eigen woonbuurt

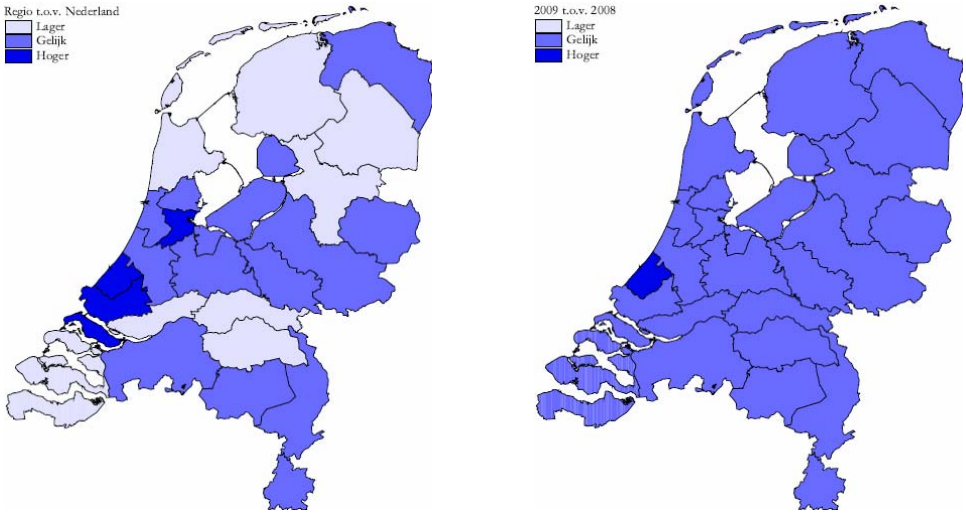

Inwoners van Fryslân, Drenthe, IJsselland, Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Zuid-Holland-Zuid, Zeeland en Brabant-Noord geven significant minder dan gemiddeld aan zich vaak onveilig te voelen in hun eigen buurt. In de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit aandeel hoger dan gemiddeld. In 2009 is in Haaglanden sprake van een hoger aandeel dat zich vaak in eigen buurt onveilig voelt dan in het voorgaande jaar.

4.3 Onveiligheidsgevoelens op specifieke plekken in de eigen gemeente

In de IVM wordt de respondenten ook gevraagd of zij zich wel eens onveilig voelen op een aantal specifieke plekken in de eigen gemeente, zoals in het openbaar vervoer, rondom uitgaansgelegenheden of op plekken waar groepen jongeren rondhangen. Met 'wel eens' wordt hier bedoeld dat de respondenten aangeven dat zij zich daar vaak of soms onveilig voelen.

Plekken waar jongeren rondhangen worden verreweg het meest als onveilig ervaren. Van alle inwoners geeft 46 procent aan dat zij zich daar wel eens onveilig voelen. Andere locaties worden minder genoemd: meer dan een kwart (26 procent) voelt zich wel eens onveilig bij het treinstation; een kwart voelt zich wel eens onveilig rondom uitgaansgelegenheden en 23 procent heeft dit wel eens in het centrum van de eigen woongemeente. Negentien procent zegt zich wel eens onveilig te voelen in het openbaar vervoer en vijftien procent in het winkelgebied of winkelcentrum in de eigen buurt. Het eigen huis wordt het minst genoemd: zeven procent voelt zich in eigen huis wel eens onveilig. Uitgezonderd in het centrum van de eigen woongemeente en bij het treinstation, is het aandeel dat zich in de andere, hierboven genoemde, situaties wel eens onveilig voelt in 2009 duidelijk hoger dan in het jaar daarvoor.
Het percentage inwoners dat zich op zulke locaties wel eens onveilig voelt verschilt sterk per politieregio. Voor de meest genoemde situatie (plekken waar jongeren rondhangen) is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in de regio's Noord-Holland Noord, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Midden- en West-Brabant en Flevoland hoger dan het landelijke gemiddelde. In de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord is dit juist lager dan gemiddeld. Voor de regio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant en Limburg-Noord was er een beduidende stijging in vergelijking met het jaar 2008.

Grafiek 4.5
Onveiligheidsgevoelens op specifieke plekken in de eigen gemeente (% 'wel eens' (vaak/soms) onveilig)

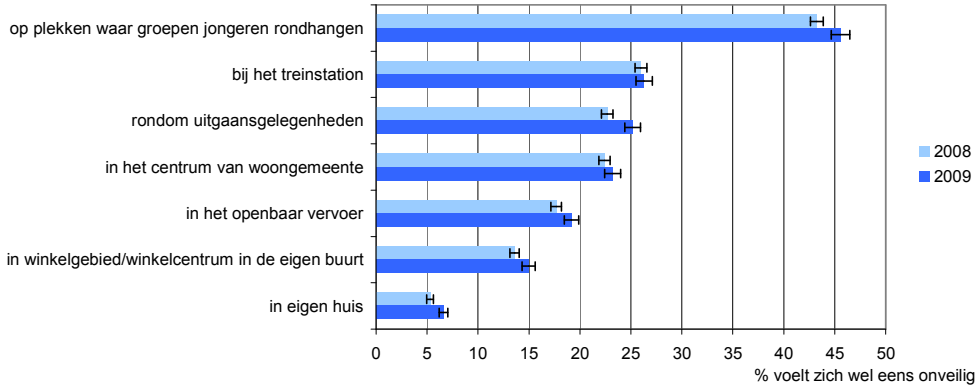

4.4 Gepercipieerde slachtofferkans

In de IVM wordt de respondenten ook gevraagd hoe groot zij de kans achten dat zij komend jaar zelf slachtoffer worden van woninginbraak, mishandeling of portemonneediefstal.

In 2009 vindt bijna zes procent de kans op inbraak in hun woning groot of heel groot. Vijf procent vindt dat van de kans op portemonneediefstal. Twee procent denkt een grote of heel grote kans te lopen op mishandeling.

Grafiek 4.6
Gepercipieerde slachtofferkans (% (heel) groot)

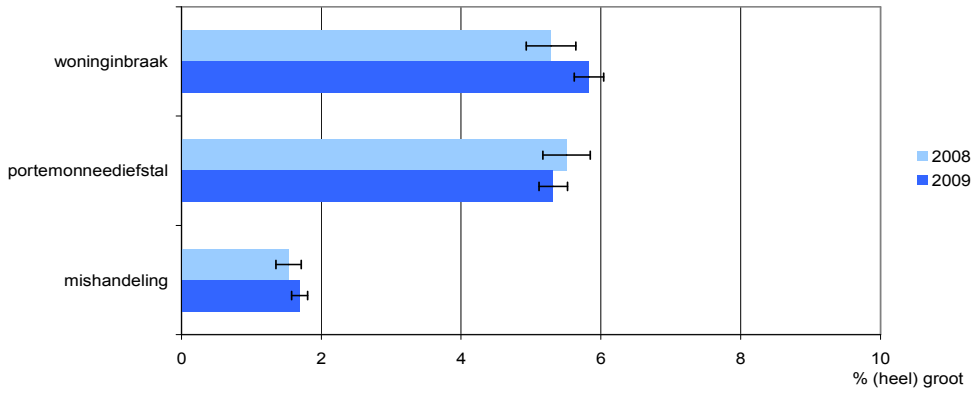

Inwoners van de regio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid vinden de kans op woninginbraak groter dan gemiddeld, terwijl inwoners van Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Kennemerland en Zeeland de kans op woninginbraak juist kleiner dan gemiddeld inschatten. Nergens was er een significant verschil ten opzichte van de cijfers uit 2008.
Wat mishandeling betreft vinden burgers uit de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond dat de kans daarop groter is dan gemiddeld. Inwoners uit Fryslân, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Kennemerland, Brabant-Noord, Limburg-Noord en Flevoland schatten de kans op mishandeling kleiner dan gemiddeld in Nederland. In Gelderland-Midden was er significante stijging ten opzichte van de IVM 2008.
Ten slotte vinden respondenten uit de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond de kans op portemonneediefstal groter dan gemiddeld. Inwoners van de regio's Fryslân, Drenthe, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden en Brabant-Noord schatten deze kans kleiner dan het landelijke gemiddelde. Ook hier zijn er geen significante verschillen tussen de cijfers van de IVM 2009 en die van 2008.

4.5 Vermijdingsgedrag

In de IVM is ook gevraagd of men bepaalde situaties vermijdt vanwege een gevoel van onveiligheid in de buurt, zoals 's avonds de deur niet open doen, omrijden of omlopen in de eigen buurt, en kinderen niet toestaan ergens naar toe te laten gaan in de buurt. In dit kader zijn ook vragen gesteld over onveiligheidsgevoelens 's avonds op straat en 's avonds thuis.

Tien procent van alle inwoners van 15 jaar en ouder zegt dat het vaak voorkomt dat zij 's avonds of 's nachts niet open doen omdat men het niet veilig vindt. Vier procent geeft aan vaak om te lopen of te rijden in de eigen buurt om onveilige plekken te mijden. Eveneens vier procent van alle inwoners zegt dat zij hun kinderen vaak niet toestaan ergens naar toe te gaan in de buurt vanwege onveiligheid[10]. Vergeleken met het voorgaande jaar is het aandeel van de inwoners dat 's avonds en 's nachts niet opendoet vanwege onveiligheid duidelijk gestegen.

Grafiek 4.7
Vermijdingsgedrag (% komt vaak voor)

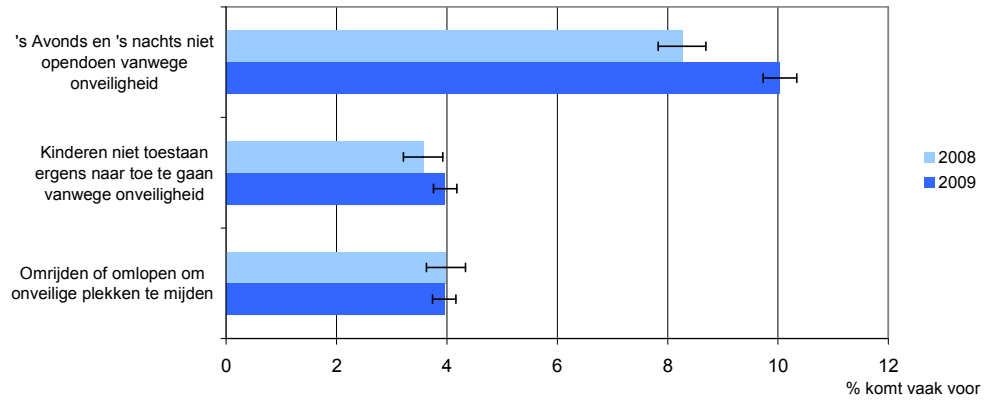

Inwoners van Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid zeggen in 2009 meer dan gemiddeld dat zij 's avonds en 's nachts niet opendoen. In de politieregio's Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht, Noord-Holland Noord, Hollands Midden en Zeeland komt dit juist minder voor dan gemiddeld. Voor Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland is er een beduidende stijging in vergelijking met het voorgaande jaar.
In Fryslân, Drenthe, Noord- en Oost-Gelderland, Zuid-Holland-Zuid en Zeeland komt het minder vaak dan gemiddeld voor dat mensen omrijden of omlopen in de eigen buurt om onveilige plekken te vermijden. In Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-

[10] Meer dan één op de drie inwoners geeft aan dat deze vraag op hen niet van toepassing is (zie bijlage 3).

Rijnmond komt dit vaker voor dan gemiddeld. Er zijn geen opmerkelijke verschillen ten opzichte van de IVM 2008.
In Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond komt het vaker voor dan gemiddeld dat de inwoners van die politieregio de kinderen niet toestaan ergens naar toe te gaan in de buurt vanwege onveiligheid. In IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland komt dit minder vaak voor dan gemiddeld. In Rotterdam-Rijnmond, Zeeland en Brabant-Noord was er een significante stijging in vergelijking met de cijfers van de IVM 2008.

Vier procent van de inwoners zegt in 2009 dat het vaak voorkomt dat zij zich 's avonds op straat in de buurt onveilig voelen; bijna tweeëneenhalf procent geeft aan zich 's avonds alleen thuis vaak niet op zijn gemak te voelen.

Grafiek 4.8
Onveiligheidsgevoelens in specifieke situaties (% komt vaak voor)

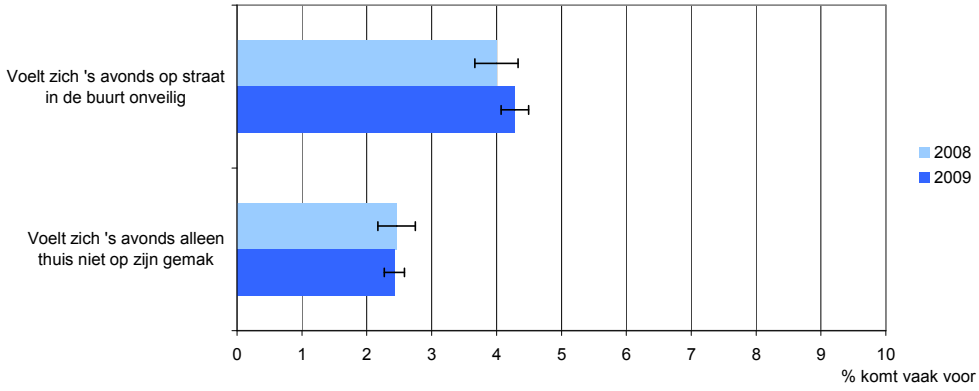

In de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Midden- en West-Brabant zeggen relatief meer inwoners dan gemiddeld dat zij zich 's avonds op straat in de buurt vaak onveilig voelen. In Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland en Gelderland-Zuid is dit aandeel juist lager dan gemiddeld. Gelderland-Midden vertoont een beduidende stijging in het percentage inwoners dat zich 's avonds op straat in de buurt vaak onveilig voelt in vergelijking met het percentage in 2008.
Bewoners uit de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland geven vaker dan gemiddeld aan dat ze zich 's avonds alleen thuis niet op hun gemak voelen, terwijl dit minder vaak dan gemiddeld voorkomt in Fryslân, Drenthe en Kennemerland. Voor deze laatste stelling zijn geen significante verschillen merkbaar ten opzichte van de IVM 2008.

4.6 Respectloos gedrag

In de IVM wordt ook gevraagd naar respectloos gedrag, dat wil zeggen gedrag dat volgens de respondenten de grenzen van goed fatsoen overschrijdt. Aan de respondenten is gevraagd of zij zelf wel eens persoonlijk respectloos zijn behandeld door onbekenden op straat, in het openbaar vervoer, door personeel van winkels of bedrijven, door overheidspersoneel of door bekenden. 'Wel eens' betekent hier dat de respondenten aangeven dat dergelijk gedrag jegens hen vaak of soms voorkomt.
Van deze vijf onderscheiden vormen overkomt respectloos gedrag door onbekenden op straat de meeste mensen: meer dan een kwart van alle inwoners (27 procent) geeft in 2009 aan dat dit wel eens voorkomt. Respectloos gedrag door personeel van winkels of bedrijven komt bij bijna een op de vijf inwoners wel eens voor. Respectloos gedrag door onbekenden in het openbaar vervoer komt even veel voor (19 procent). Meer dan één op de zeven inwoners (15 procent) geeft aan wel eens respectloos te worden behandeld door personeel van overheidsinstanties. Respectloos gedrag door bekenden (partner, familie of vrienden) werd met zeven procent het minst vaak genoemd. Er zijn geen significante wijzigingen ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grafiek 4.9
Respectloos gedrag (% komt 'wel eens' (vaak/soms) voor)

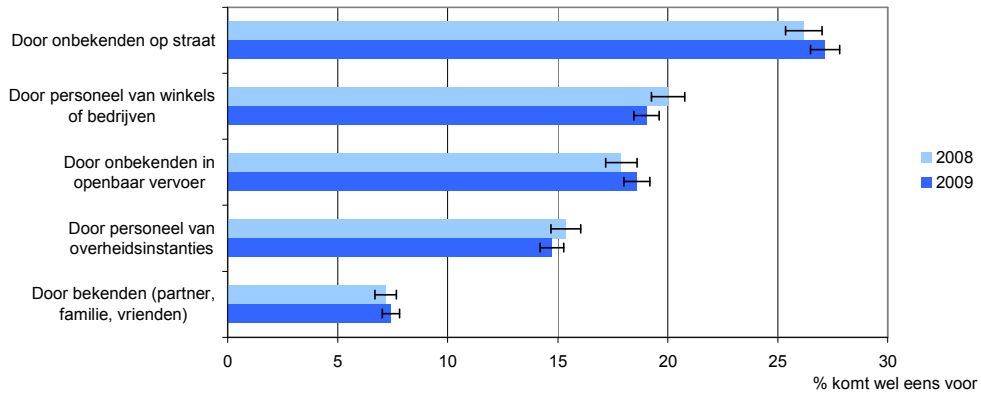

Inwoners van de politieregio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland en Haaglanden ervaren meer dan alle inwoners van Nederland als geheel dat zij op straat respectloos worden behandeld door onbekenden. Omgekeerd ervaren inwoners van de politieregio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord dit respectloos gedrag op straat door onbekenden minder dan gemiddeld. Er zijn geen significante wijzingen ten opzichte van 2008.

4.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de ervaren onveiligheidsgevoelens en de eventuele gedragsaanpassingen vanwege (vermeende) onveiligheid weergegeven. De landelijke resultaten van de IVM 2009 en de eventuele verschillen met het voorgaande jaar staan daarbij centraal. Ook zijn de cijfers voor de afzonderlijke politieregio's vergeleken met het landelijke beeld en met die van het voorgaande jaar.

Landelijke uitkomsten
- In 2009 voelde 26 procent van de bevolking zich wel eens onveilig. Dit is niet significant verschillend van het cijfer uit 2008.
- Twee procent van de bevolking voelt zich vaak onveilig, gelijk aan het percentage in 2008.
- Inwoners voelen zich ook in 2009 het meest onveilig op plekken waar jongeren rondhangen. Dit aandeel is bovendien significant gestegen ten opzichte van vorig jaar.
- Zes procent vindt de kans groot tot heel groot dat in het komende jaar bij hen wordt ingebroken en vijf procent dat hun portemonnee wordt gestolen.
- 's Nachts niet opendoen vanwege gevoelens van onveiligheid is de meest voorkomende vorm van vermijdingsgedrag. Deze vorm van vermijdingsgedrag komen vaker voor dan in het voorgaande jaar.
- Meer dan één op vier inwoners zegt wel eens door onbekenden op straat respectloos bejegend te zijn. Evenals respectloos gedrag door onbekenden in het openbaar vervoer, door winkel- of bedrijfspersoneel, door personeel van overheidsinstanties of door bekenden komt dit volgens de inwoners in 2009 evenveel voor als in het voorgaande jaar.

Regionale verschillen
- In de regio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in 2009 hoger dan gemiddeld; in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Brabant-Noord is dit lager. De cijfers zijn per politieregio niet significant verschillend ten opzichte van het voorgaande jaar.
- Inwoners van de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Midden-en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland voelen zich vaker dan gemiddeld wel eens onveilig in de eigen woonbuurt; inwoners van Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Hollands Midden, Zeeland en Brabant-Noord juist minder vaak dan gemiddeld. In Gelderland-Midden, Gooi en Vechtstreek, Midden- en West-Brabant en Flevoland is dit aandeel in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.
- In de regio's Noord-Holland Noord, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Midden- en West-Brabant en Flevoland is het aandeel dat zich wel eens onveilig voelt op plekken

waar jongeren rondhangen hoger dan het landelijke gemiddelde; in de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord is dit lager dan gemiddeld. Voor de regio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant en Limburg-Noord is er een significante stijging in vergelijking met het voorgaande jaar .

- Inwoners van Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid vinden de kans op woninginbraak groter dan gemiddeld; inwoners van Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Kennemerland en Zeeland vinden die kans kleiner dan gemiddeld. Nergens was er een significant verschil ten opzichte van de cijfers uit de IVM 2008.
- In Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid zeggen meer inwoners dan gemiddeld dat zij 's avonds en 's nachts niet opendoen. In Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht, Noord-Holland Noord, Hollands Midden en Zeeland is dit minder dan gemiddeld. In Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland is dit aandeel hoger dan het voorgaande jaar.
- Inwoners van Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Midden- en West-Brabant zeggen relatief meer dan gemiddeld dat zij zich 's avonds op straat in de buurt vaak onveilig voelen; inwoners van Fryslân, Drenthe, IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland en Gelderland-Zuid zeggen dit minder dan gemiddeld. In Gelderland-Midden is dit aandeel hoger dan het voorgaande jaar.
- Inwoners van politieregio's Utrecht, Amsterdam-Amstelland en Haaglanden ervaren meer dan gemiddeld dat zij op straat respectloos worden behandeld door onbekenden; in Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Zeeland, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord wordt dit minder dan gemiddeld ervaren. Geen enkele politieregio vertoont een significant verschil ten opzichte van de IVM 2008.

5. Slachtofferschap en ondervonden delicten

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de mate waarin de inwoners van Nederland als burger zijn geconfronteerd met diverse vormen van veel voorkomende criminaliteit centraal. Het gaat hierbij in de eerste plaats om slachtofferschap van delicten, uitgedrukt als het percentage van de bevolking (van 15 jaar en ouder[11]) dat in een periode van 12 maanden éénmaal of vaker is geconfronteerd met een of meer delicten, ongeacht de plaats waar en het aantal malen dat dit is gebeurd. Voor sommige vormen van criminaliteit is ook een nadere specificatie mogelijk naar specifieke groepen of objecten. Zo kan fietsdiefstal ook worden uitgedrukt ten opzichte van het aantal fietsbezitters en autodelicten ten opzichte van het aantal inwoners van 18 jaar en ouder of het aantal autogebruikers. Inbraken en pogingen daartoe kunnen behalve aan het aantal personen ook worden gerelateerd aan het aantal huishoudens.
Slachtofferschap kan ook worden uitgedrukt in het aantal ondervonden delicten. Dit geeft weer hoe vaak de bevolking met delicten is geconfronteerd. Het aantal in Nederland ondervonden delicten biedt aanknopingspunten voor het opsporingsbeleid van politie en justitie. Anders dan bij slachtofferschap hebben de gegevens over ondervonden delicten alleen betrekking op voorvallen die in Nederland hebben plaatsgevonden. Voorvallen in het buitenland blijven daarbij dus buiten beschouwing. Alleen de vraag over de geografische locatie van het voorval heeft wel betrekking op alle delicten, ongeacht of dit in Nederland of het buitenland plaatsvond.

In de IVM worden veertien afzonderlijke delictsoorten onderscheiden. Door combinatie van de afzonderlijke soorten delicten kunnen gegevens voor alle delicten samen en voor delictgroepen worden vastgesteld. In de volgende paragrafen worden de delicten zoveel mogelijk besproken naar de indeling in gewelds-, vermogens- en vandalismedelicten. Deze indeling en combinatie van delictsoorten sluit zoveel mogelijk aan op de (hoofd)groepenindeling in de Politiestatistiek. Ook voor alle delicten samen (waarbij de categorie 'overige delicten' buiten beschouwing blijft) kan een beeld worden gegeven.

Allereerst komt slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit aan de orde. Eerst wordt het totaalbeeld van alle delicten samen beschreven, gevolgd door een schets van de groepen van delicten en de afzonderlijke delictsoorten binnen die groep. Vervolgens wordt ingegaan op het aantal ondervonden delicten, waarbij dezelfde volgorde wordt aangehouden (totaal, delictsgroepen, afzonderlijke delictsoorten). Ten slotte wordt aandacht besteed aan de mogelijke relatie tussen slachtoffer en dader en aan de plaats (gemeente, locatie) waar het voorval plaatsvond. Bij gegevens naar politieregio komen alleen de totalen en de groepen van delicten aan de orde.
Voor onderlinge vergelijking kunnen de slachtofferpercentages en het aantal delicten per 100 inwoners (van 15 jaar en ouder) worden gebruikt. Daarnaast wordt voor Nederland als geheel het absolute aantal ondervonden delicten vermeld. Daarbij staan de gegevens uit de IVM centraal. Waar mogelijk worden de landelijke ontwikkelingen vergeleken met de VMR-extra, die zowel in 2008 als in 2009 parallel aan de IVM is uitgevoerd. Daarnaast wordt een globaal beeld geschetst van de ontwikkeling op basis van de VMR sinds 2005.
De betreffende cijfers over slachtofferschap en ondervonden delicten zijn voor alle IVM-jaren vermeld in de tabellen 5.1 t/m 5.24 van het tabellenrapport. De verdeling van de afzonderlijke antwoorden is voor de IVM 2009 (alleen landelijk) opgenomen in bijlage 3 van het tabellenrapport (blok 4).

5.2 Persoonlijk slachtofferschap

In deze paragraaf wordt een totaalbeeld geschetst van de criminaliteit in Nederland voor zover de inwoners in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek persoonlijk slachtoffer zijn geweest van een of meer met name genoemde delicten. Het gaat daarbij om geweldsdelicten (seksuele delicten, mishandeling en bedreiging), vermogensdelicten (inbraak of poging daartoe, fietsdiefstal, diefstal van of uit de auto, zakkenrollerij met of zonder geweld[12] en overige diefstal), vandalismedelicten (beschadiging/diefstal vanaf de auto en overige vernielingen) en overige, niet nader gespecificeerde delicten.

[11] Beschadiging van de auto of diefstal van of uit de auto: 18 jaar en ouder.

[12] Omdat in eerdere CBS-enquêtes geen onderscheid is gemaakt tussen zakkenrollerij met en zonder geweld worden beide vormen – anders dan volgens de standaardclassificatie – ook in de IVM tot de vermogensdelicten gerekend.

5.2.1 Slachtofferschap totaal

Van alle inwoners van Nederland van 15 jaar en ouder werd 27 procent volgens de IVM-2009 eenmaal of vaker slachtoffer van één of meer van de genoemde delicten. Dit wijkt niet wezenlijk af van het aandeel in het voorgaande jaar (26 procent). Ook uit de VMR-extra blijkt geen wezenlijke verandering. In de jaren 2005-2008 blijkt het totale landelijke slachtofferpercentage volgens de VMR geleidelijk te zijn gedaald[13].

Grafiek 5.1
Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit – totaal (% slachtoffer)

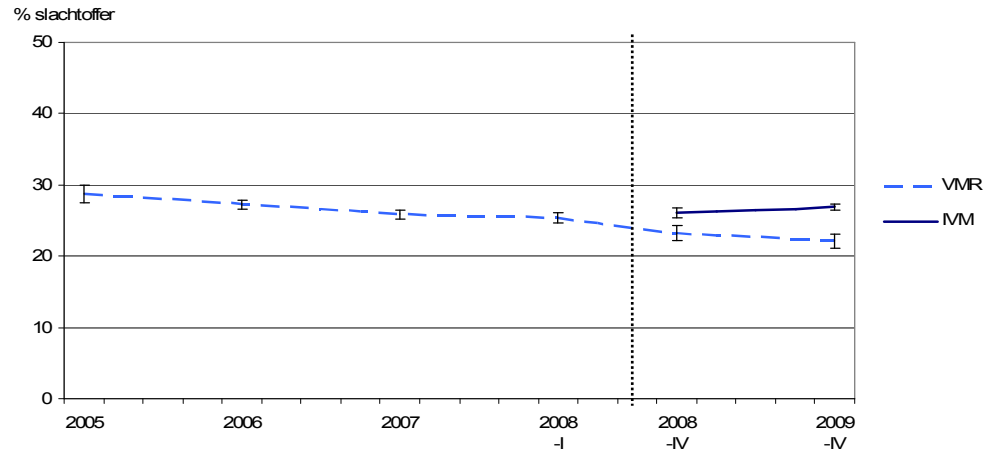

Per politieregio varieert dit totale slachtofferpercentage volgens de IVM-2009 van twintig procent (Noord- en Oost-Gelderland) tot 36 procent (Amsterdam-Amstelland). Behalve in Noord- en Oost-Gelderland ligt dit percentage ook in Fryslân, IJsselland, Twente, Noord-en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord lager dan het landelijke gemiddelde. Een hoger dan gemiddeld slachtofferpercentage komt behalve in Amsterdam-Amstelland ook voor in de regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid. Anders dan voor Nederland als geheel is in de regio Brabant-Noord sprake van een wezenlijke toename, in Hollands Midden van een duidelijke daling ten opzichte van 2008.

Grafiek 5.2
Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit – totaal naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

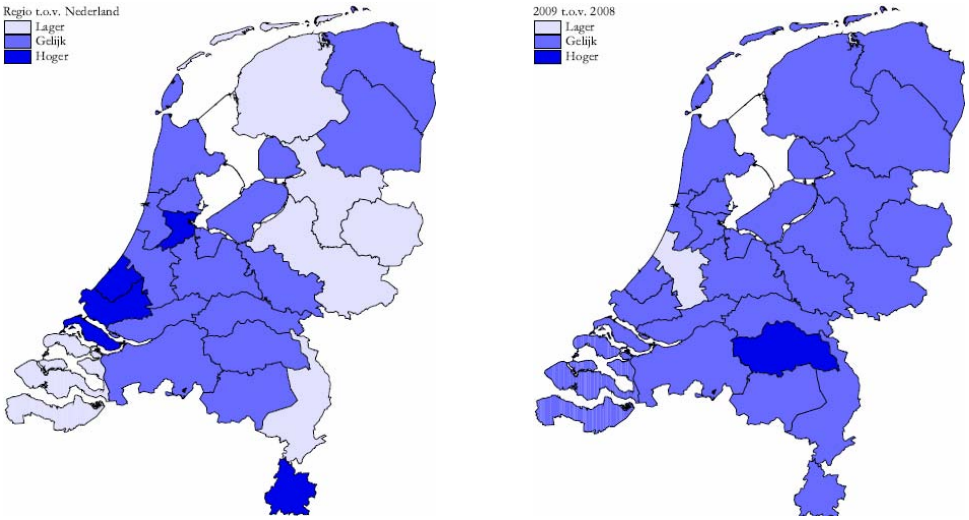

[13] De daling van slachtofferschappen en ondervonden delicten in de VMR tussen het eerste en vierde kwartaal van 2008 kan mede worden toegeschreven aan een licht seizoenseffect. Uit analyses van eerdere (kleinschalige)VMR-kwartaalmetingen in de periode 2005-2008 is gebleken dat deze cijfers telkens in het vierde kwartaal iets lager liggen dan in het eerste kwartaal.

5.2.2 *Slachtofferschap van geweldsdelicten*

In 2009 werd bijna zes procent van alle inwoners slachtoffer van een of meer geweldsdelicten. Dit wijkt niet wezenlijk af van het percentage in het voorgaande jaar. Slachtofferschap van bedreiging komt daaronder het meeste voor (4 procent). Van seksuele delicten werd anderhalf procent slachtoffer, van mishandeling één procent. Ook deze percentages verschillen niet wezenlijk van die in het voorgaande jaar.

Grafiek 5.3
Slachtofferschap van geweldsdelicten (% slachtoffer), IVM 2008-2009

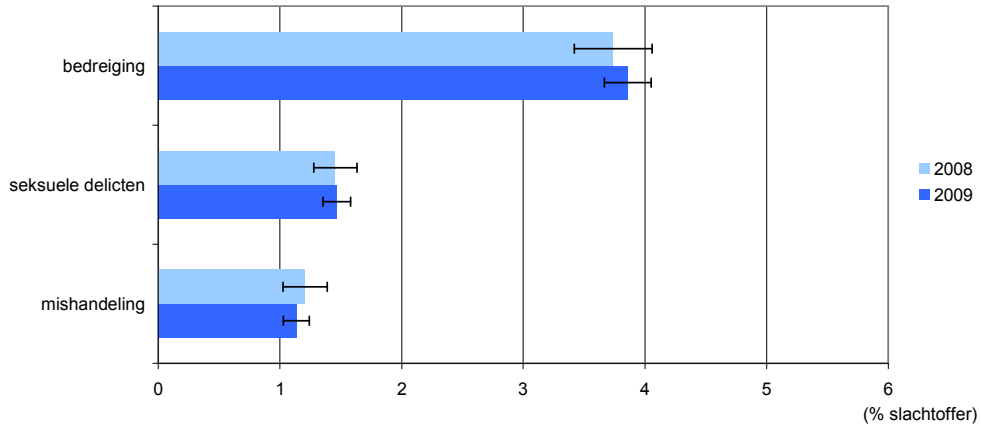

Ook in de periode 2005-2008 is het percentage inwoners dat slachtoffer werd van een of meer geweldsdelicten niet wezenlijk veranderd.

Grafiek 5.4
Slachtofferschap van geweldsdelicten – totaal (% slachtoffer)

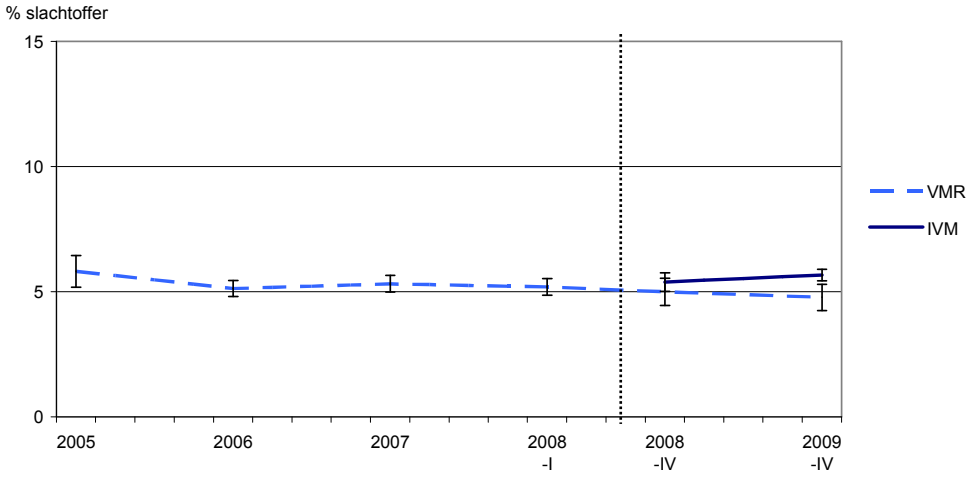

Per politieregio varieert het slachtofferpercentage voor geweldsdelicten in 2009 van iets meer dan vier in Noord-en Oost-Gelderland tot meer dan acht in Amsterdam-Amstelland. In de regio's IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland ligt dit aandeel significant lager dan het landelijke gemiddelde; in Amsterdam-Amstelland en Flevoland is dit hoger dan gemiddeld. Dit percentage wijkt in 2009 voor geen enkele regio af van het aandeel in het voorgaande jaar.

Grafiek 5.5
Slachtofferschap van geweldsdelicten naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

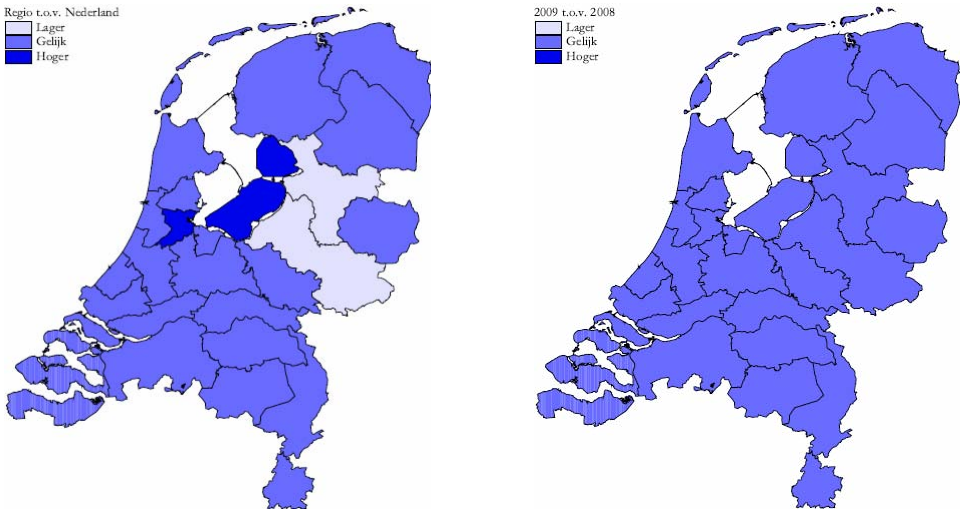

5.2.3 Slachtofferschap van vermogensdelicten

In 2009 geeft dertien procent van de bevolking aan binnen een jaar slachtoffer van één of meer vermogensdelicten te zijn geweest. Fietsdiefstal telt hiervan de meeste slachtoffers: ruim vijf procent had hiermee te maken. Bijna drie procent had te maken met een inbraak of een poging daartoe (elk 1 à 2%). Bijna twee procent werd slachtoffer van zakkenrollerij (met of zonder geweld) en eveneens bijna twee procent van diefstal uit de auto. Met autodiefstal werd minder dan één procent geconfronteerd. Van andere dan deze genoemde diefstaldelicten werd bijna vier procent slachtoffer.

Grafiek 5.6
Slachtofferschap van vermogensdelicten (% slachtoffer), IVM 2008-2009

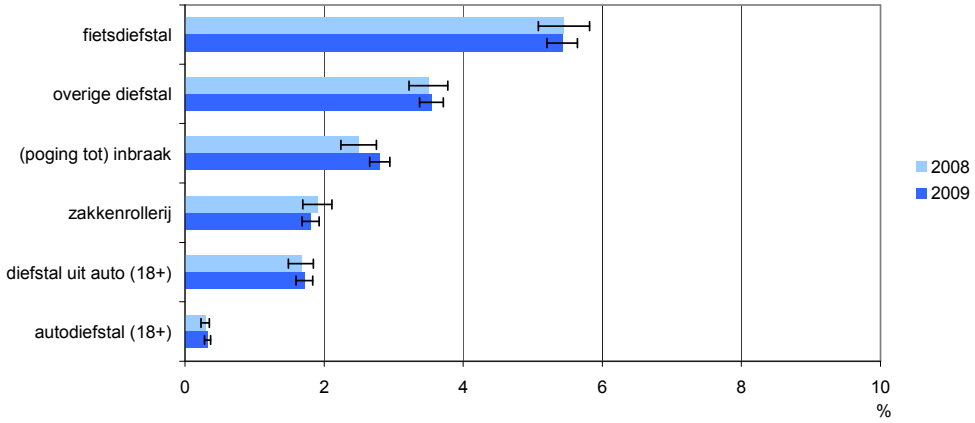

Het aandeel dat in 2009 slachtoffer werd van één of meer vermogensdelicten is vrijwel gelijk aan dat in het voorgaande jaar. Ook voor alle afzonderlijke vermogensdelicten is het percentage slachtoffers niet wezenlijk veranderd.
Op basis van de VMR-extra is evenmin een significante verandering waarneembaar. In de jaren 2005-2008 was volgens de VMR sprake van een dalende trend van slachtofferschap van vermogensdelicten

Grafiek 5.7
Slachtofferschap van vermogensdelicten – totaal (% slachtoffer)

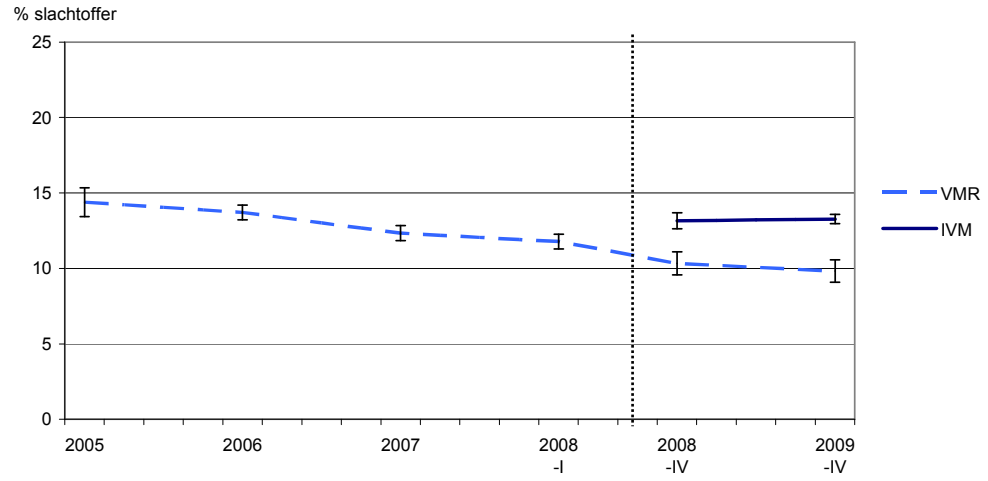

Per politieregio varieerde het percentage slachtoffers van vermogensdelicten in 2009 van acht in Noord- en Oost-Gelderland tot 21 in Amsterdam-Amstelland. In Fryslân, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zuid-Holland-Zuid en Zeeland is dit percentage lager dan het landelijke gemiddelde. In Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit hoger dan gemiddeld. In de politieregio Brabant-Noord is het aandeel slachtoffers in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.

Grafiek 5.8
Slachtofferschap van vermogensdelicten naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

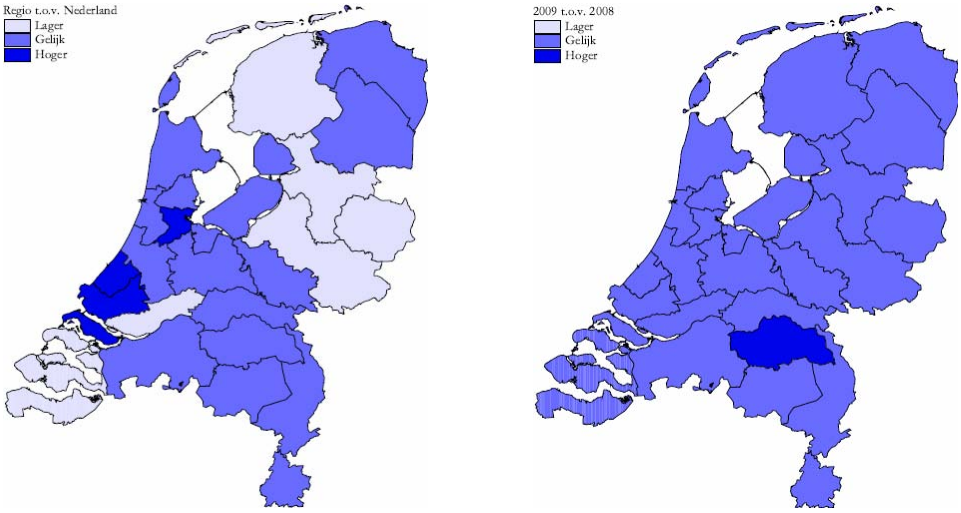

5.2.4 Slachtofferschap van vandalismedelicten

Veertien procent van de inwoners geeft in de IVM-2009 aan dat zij in de voorgaande 12 maanden slachtoffer van vandalismedelicten zijn geweest. Ruim negen procent werd slachtoffer van vandalisme aan of diefstal vanaf de auto, bijna zeven procent had te maken met (nog) andere vernielingen. Daarmee wijkt het percentage inwoners dat in 2009 slachtoffer werd van deze vandalismedelicten niet wezenlijk af van dat in het voorgaande jaar. Ook de VMR-extra laat in beide jaren geen duidelijke wijziging in dit percentage zien.
Volgens de VMR is dit aandeel ook in de jaren 2005-2008 nauwelijks gewijzigd.

Grafiek 5.9
Slachtofferschap van vandalismedelicten (% slachtoffer), IVM 2008-2009

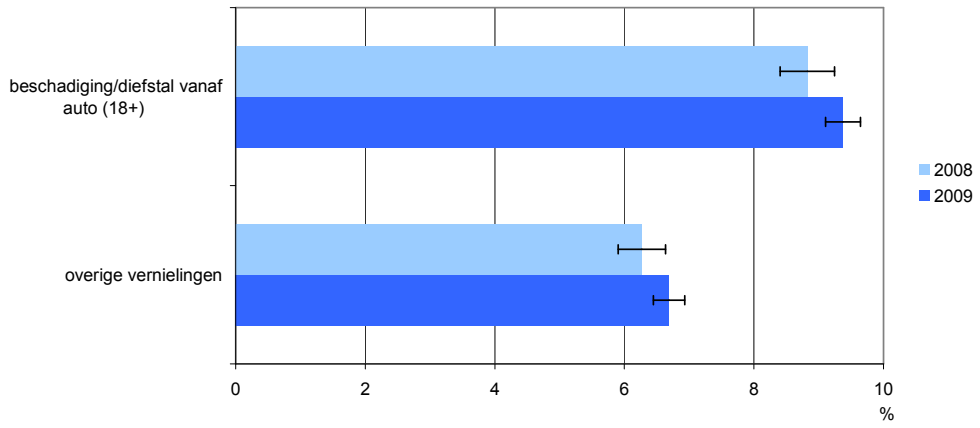

Grafiek 5.10
Slachtofferschap van vandalismedelicten – totaal (% slachtoffer)

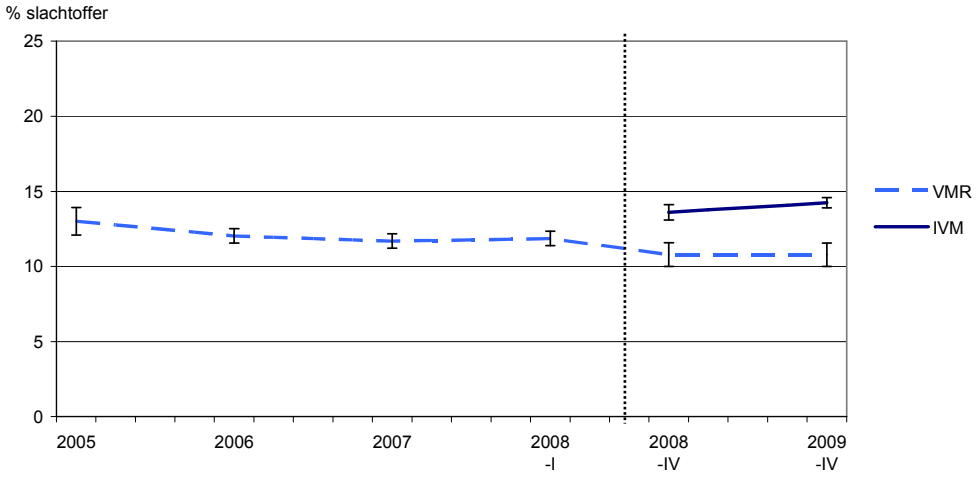

Per regio varieert dit percentage volgens de IVM-2009 van elf in Limburg-Noord tot achttien in Amsterdam-Amstelland. Behalve in Limburg-Noord is het percentage slachtoffers van vandalismedelicten ook in Fryslân, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden en Zeeland lager dan gemiddeld. In de regio's Amsterdam-Amstelland en Haaglanden is dit percentage significant hoger dan het landelijke gemiddelde. In Noord-Holland-Noord en Brabant-Noord is het percentage vandalismeslachtoffers in de IVM-2009 hoger dan in het jaar daarvoor.

Grafiek 5.11
Slachtofferschap van vandalismedelicten naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

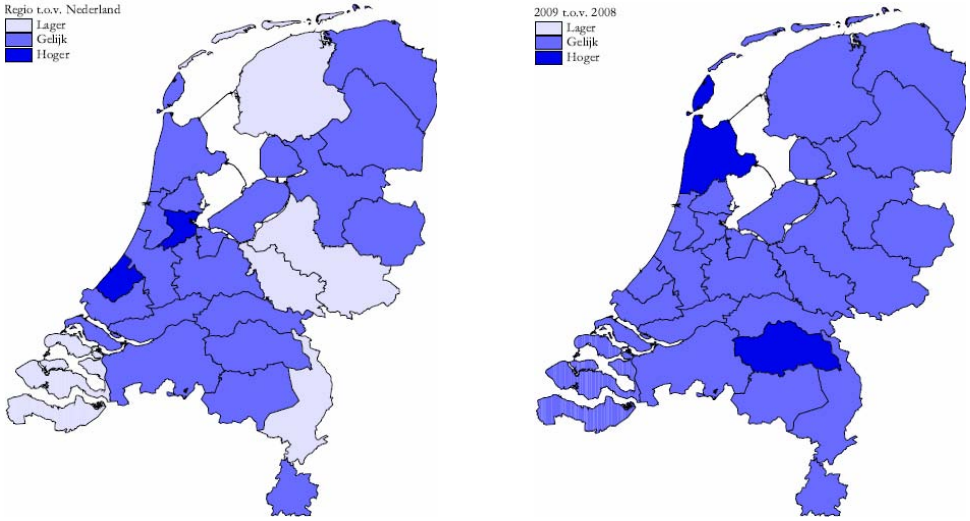

5.2.5 Objectgebonden slachtofferschap

Slachtofferschap kan behalve aan personen ook worden gerelateerd aan huishoudens of aan objecten. In de IVM gebeurt dit voor inbraken en pogingen daartoe (huishoudens) en voor fietsdiefstal (fietsbezitters)[14].
Voor (poging tot) inbraak komen de landelijke slachtofferpercentages op huishoudensniveau vrijwel overeen met die op persoonsniveau. Voor fietsdiefstal is dit percentage onder fietsbezitters zes, maar vanwege het hoge fietsbezit onder de bevolking is dit niet significant hoger dan de vijf procent onder alle inwoners van 15 jaar en ouder.
Ook in de VMR-extra zijn er nauwelijks verschillen tussen persoons- en huishoudensniveau voor (poging tot) inbraak. Ook het slachtofferpercentage voor fietsdiefstal onder fietsbezitters is volgens de VMR niet wezenlijk hoger dan onder alle inwoners van 15 jaar en ouder samen.

Naar politieregio komen de verschillen met de landelijke cijfers voor objectgebonden slachtofferschap in grote lijnen overeen met die voor persoonlijk slachtofferschap. Zo hebben in de regio's Fryslân, IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland ook huishoudens minder, en in Amsterdam-Amstelland en Haaglanden meer dan gemiddeld te maken met (poging tot) inbraak. Maar anders dan onder personen wijkt dit voor huishoudens in Zuid-Holland-Zuid, Zeeland, Limburg-Noord (lager) en Rotterdam-Rijnmond (hoger) niet wezenlijk af van het landelijke gemiddelde[15]. Onder fietsbezitters is slachtofferschap van fietsdiefstal in de dezelfde regio's lager (IJsselland, Noord- en Oost-Gelderland Zaanstreek-Waterland, Zuid-Holland-Zuid, Zeeland) of hoger (Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond) dan bij fietsdiefstal onder alle inwoners. Alleen in Fryslân is dit aandeel wel onder fietsbezitters, anders dan onder alle inwoners, lager dan gemiddeld.

5.2.6 Indicatoren GSB III

Gegevens over slachtofferschap van bepaalde delicten spelen een rol als indicator binnen het grotestedenbeleid (GSB-III). Het gaat daarbij om mishandeling, bedreiging en zakkenrollerij met geweld (samen aangeduid als geweldsdelicten-gsb), om (poging tot) inbraak, fietsdiefstal, autodiefstal, diefstal uit auto, beschadiging van/diefstal vanaf de auto (samen aangeduid als vermogensdelicten-gsb), en om slachtofferschap van één of meer van deze delicten samen (gsb-totaal). Omdat deze indicatoren niet overeenkomen met de standaardcijfers wordt hier aan deze gsb-slachtofferschapindicatoren afzonderlijk aandacht besteed. De afzonderlijke slachtofferschappen binnen deze indicatoren zijn hierboven al aan de orde geweest en blijven hier daarom buiten beschouwing. Deze indicatoren zijn alleen afgeleid voor de IVM.

[14] Autodelicten (autodiefstal, diefstal uit de auto en autovandalisme) kunnen niet worden gerelateerd aan autobezitters, omdat persoonlijk autobezit in de IVM alleen bekend is in relatie tot het meest recente voorval (per soort delict).
[15] Omgekeerd wijkt dit onder huishoudens in Zuid-Holland-Zuid en Brabant-Zuid-Oost niet af van het gemiddelde, terwijl dit voor personen in Zuid-Holland-Zuid lager en in Brabant-Zuid-Oost hoger is dan gemiddeld.

Volgens de IVM 2009 werd 21 procent van de inwoners van 15 jaar en ouder slachtoffer van een of meer delicten die binnen de gsb-definitie vallen. Dit is niet wezenlijk anders dan het percentage in het voorgaande jaar (20 procent).
Dit totale gsb-slachtofferpercentage varieert in 2009 per politieregio van dertien procent in Noord- en Oost-Gelderland tot 29 procent in Amsterdam-Amstelland. In Fryslân, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord ligt dit percentage lager dan gemiddeld, in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit hoger dan gemiddeld. In Drenthe, Noord-Holland Noord en Brabant-Noord ligt het totale gsb-slachtofferpercentage in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.
Deze verschillen naar regio komen vrijwel overeen met de verschillen bij de reguliere totale slachtofferpercentages. Alleen is het totale reguliere slachtofferschap voor Limburg-Zuid in 2009 significant hoger dan het landelijke gemiddelde, en vertonen Drenthe en Noord-Holland Noord hierbij geen duidelijke toename ten opzichte van 2008.

Grafiek 5.12A
Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit – totaal (GSB-indicatoren) naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

Totaal

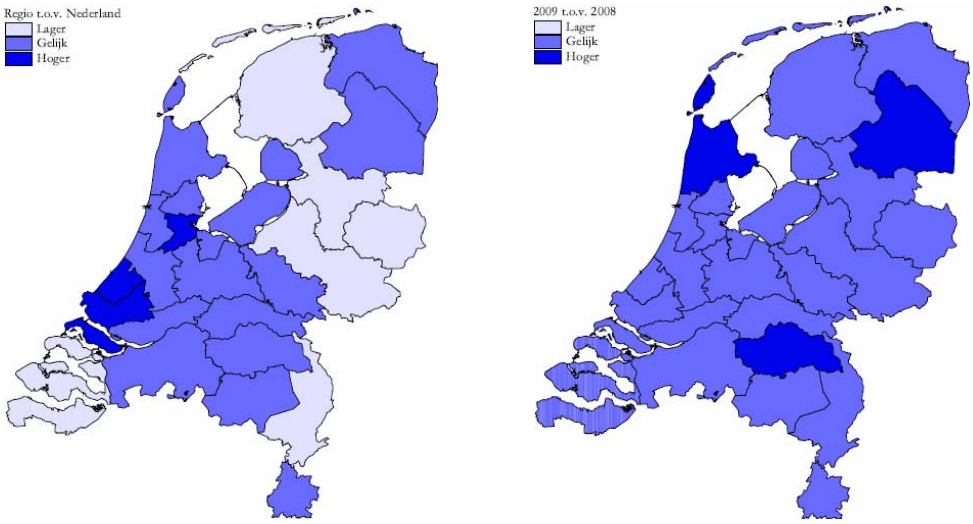

Van geweldsdelicten volgens de GSB-definitie werd bijna vijf procent slachtoffer in 2009; dit wijkt niet significant af van het jaar daarvoor. Per politieregio varieert dit percentage van drie in Noord- en Oost-Gelderland tot zeven in Amsterdam-Amstelland. In IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland ligt dit aandeel significant lager dan het landelijke gemiddelde; Amsterdam-Amstelland en Flevoland hebben een hoger dan gemiddeld slachtofferpercentage voor deze geweldsdelicten. Noord-Holland-Noord telt in 2009 relatief gezien meer slachtoffers volgens deze gsb-indicator dan in 2008.
Ook hier komen de regionale verschillen in grote lijnen overeen met die bij de reguliere slachtofferpercentages voor geweldsdelicten. Alleen vertoont Noord-Holland Noord volgens de reguliere cijfers in 2009 geen significant verschil ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grafiek 5.12B
Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit – geweldsdelicten (GSB-indicatoren) naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

Geweldsdelicten

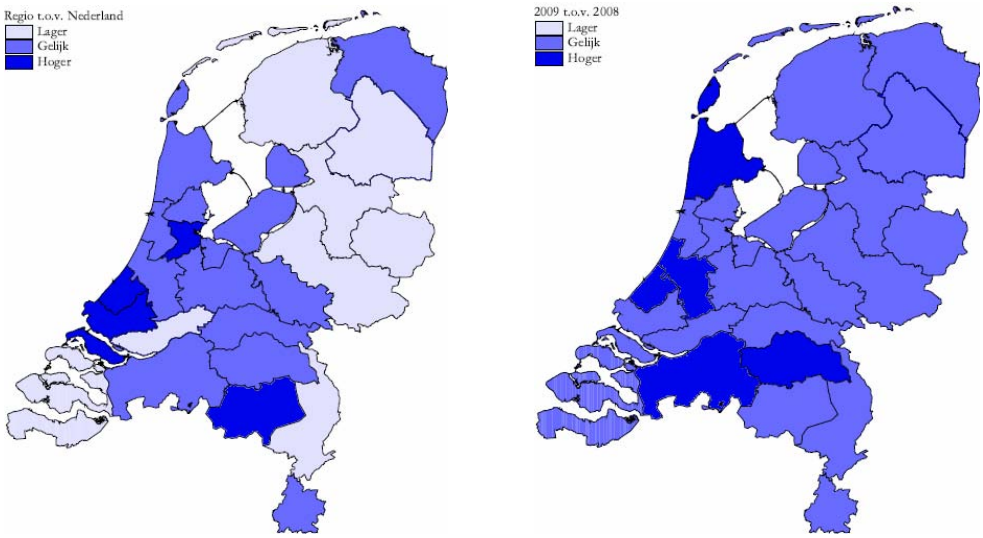

In 2009 werd achttien procent slachtoffer van een of meer vermogensdelicten volgens de gsb-indeling. Dit is vergelijkbaar met 2008, toen zeventien procent slachtoffer was. Dit percentage varieert per politieregio van elf in Noord- en Oost-Gelderland tot 25 in Amsterdam-Amstelland. In Fryslân, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord is dit percentage lager, in Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Brabant-Zuid-Oost hoger dan gemiddeld. In de regio Brabant-Noord is dit percentage voor 2009 hoger dan dat in het jaar daarvoor.
Deze afwijkingen naar regio komen voor een groot deel overeen met de verschillen voor de reguliere slachtofferpercentages van vermogensdelicten. Daar wijkt het reguliere percentage in 2009 voor Utrecht, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Noord echter niet af van het landelijke gemiddelde en is dit voor Zuid-Holland-Zuid lager dan gemiddeld.

Grafiek 5.12C
Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit – vermogensdelicten (GSB-indicatoren) naar politieregio (% slachtoffer), IVM 2009

Vermogensdelicten

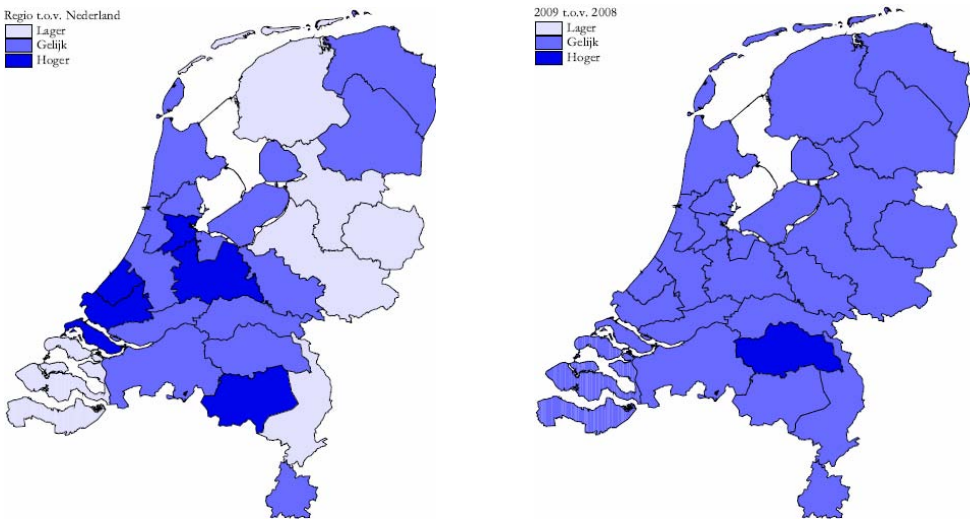

5.3 Ondervonden delicten

De mate waarin de bevolking met veel voorkomende criminaliteit wordt geconfronteerd blijkt niet alleen uit het aandeel dat zelf slachtoffer is geworden, maar ook uit het aantal delictsvoorvallen waarmee de bevolking wordt geconfronteerd. Hoewel gegevens over slachtofferschap en over ondervonden delicten in grote lijnen overeenkomen, hebben zij toch hun eigen karakteristiek. Iemand kan immers meer dan éénmaal slachtoffer worden van eenzelfde soort delict.
In de IVM is per soort delict waarvan iemand sinds 1 januari van het voorgaande kalenderjaar slachtoffer is geweest, gevraagd in welk jaar en in welke maand het laatste en eventueel het voorlaatste voorval plaatsvond. Ook is per soort delict gevraagd hoe vaak hij of zij daarvan in totaal in de laatste twaalf maanden slachtoffer is geworden. Van het meest recente voorval per soort delict is - indien dit plaatsvond na 1 januari van het voorgaande kalenderjaar, bovendien gevraagd of dit in de eigen buurt, elders in de eigen gemeente, ergens anders in Nederland of in het buitenland gebeurde. Op basis van deze gegevens kan een verantwoorde schatting worden gemaakt van het aantal delicten dat de inwoners binnen 12 maanden in Nederland hebben ondervonden.
De volgende paragrafen hebben hierop betrekking.

5.3.1 Ondervonden delicten – totaal

Volgens de IVM-2009 werden de inwoners in de voorgaande twaalf maanden binnen Nederland naar schatting geconfronteerd met in totaal 6,3 miljoen delicten (uitgezonderd overige delicten). Dit komt overeen met 47 voorvallen per 100 inwoners. Het totale aantal ondervonden delicten is vergeleken met 2008 toegenomen. In dat jaar ging het om 5,9 miljoen delicten (45 per 100 inwoners).
De schattingen op basis van de VMR-extra laten geen significant verschil ten opzichte van het voorgaande jaar zien[16]. In de periode 2005-2008 is het aantal ondervonden delicten per 100 inwoners volgens de VMR geleidelijk en voortdurend gedaald.

Grafiek 5.13
In Nederland ondervonden delicten – totaal (delicten per 100 inwoners)

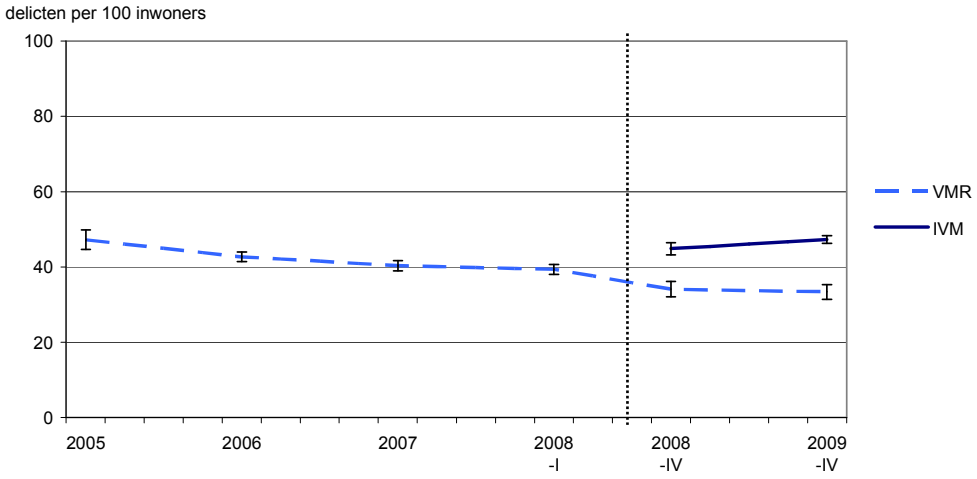

Er zijn grote verschillen tussen de regio's in het aantal ondervonden delicten per 100 inwoners. Dit varieert in 2009 van 32 in Noord- en Oost-Gelderland tot meer dan het dubbele (72) in Amsterdam-Amstelland. In de regio's Fryslân, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland, Brabant-Noord en Limburg-Noord is dit aandeel lager dan het landelijke gemiddelde. Voor Noord-Holland Noord, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit aandeel hoger dan gemiddeld. Anders dan voor Nederland als geheel is het aantal ondervonden delicten per 100 inwoners in Noord-Holland Noord, Zeeland, Midden- en West-Brabant en Brabant-Noord in 2009 hoger dan in 2008.

[16] De VMR-schattingen wijken onder meer af van die van de IVM vanwege verschillen in vragen over details van afzonderlijke voorvallen.

Grafiek 5.14
Door de bevolking in Nederland ondervonden delicten – totaal naar politieregio (delicten per 100 inwoners), IVM 2009

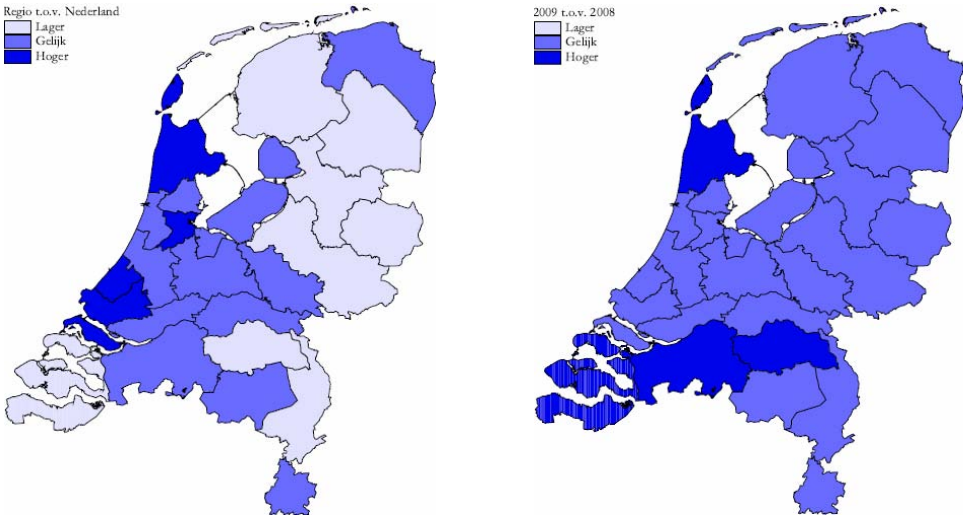

5.3.2 Ondervonden geweldsdelicten

In 2009 hadden de inwoners in Nederland te maken met 1,2 miljoen geweldsdelicten; dat zijn negen geweldsvoorvallen per 100 inwoners. Dit wijkt niet significant af van de uitkomsten in 2008. Ook volgens de VMR-extra is er geen duidelijk verschil tussen beide jaren. In de periode 2005-2008 is er volgens de VMR geen sprake van een duidelijke toe- of afname van het aantal ondervonden geweldsdelicten.

Grafiek 5.15
In Nederland ondervonden geweldsdelicten (delicten per 100 inwoners)

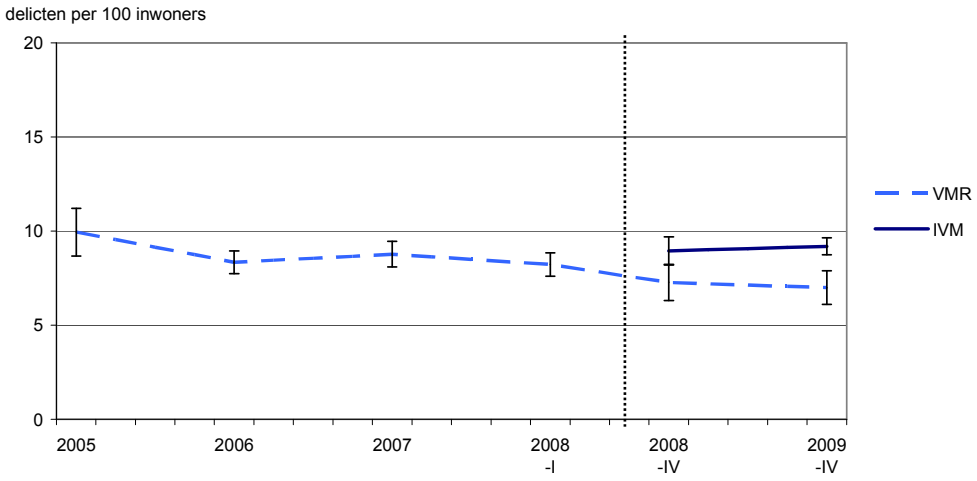

Van de onderscheiden geweldsdelicten in 2009 heeft meer dan de helft (bijna 750 duizend voorvallen) betrekking op bedreigingen. Dit komt overeen met 5,5 bedreigingen per 100 inwoners. Seksuele delicten kwamen bijna 300 duizend keer voor (2 per 100 inwoners); met mishandelingen werden de inwoners in totaal rond 200 duizend keer geconfronteerd (1 à 2 per 100 inwoners). Deze aantallen zijn vergelijkbaar met die in 2008.

Per regio varieert het aantal geweldsdelicten per 100 inwoners in 2009 van zes (Twente, Noord- en Oost-Gelderland) tot veertien (Amsterdam-Amstelland). In IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland en Brabant-Noord is dit aandeel lager dan het landelijke gemiddelde; in Groningen, Amsterdam-Amstelland en Flevoland is dit hoger dan gemiddeld. In Zuid-Holland-Zuid is het aandeel in 2009 lager dan in 2008.

Grafiek 5.16
Door de bevolking in Nederland ondervonden geweldsdelicten naar politieregio (delicten per 100 inwoners), IVM 2009

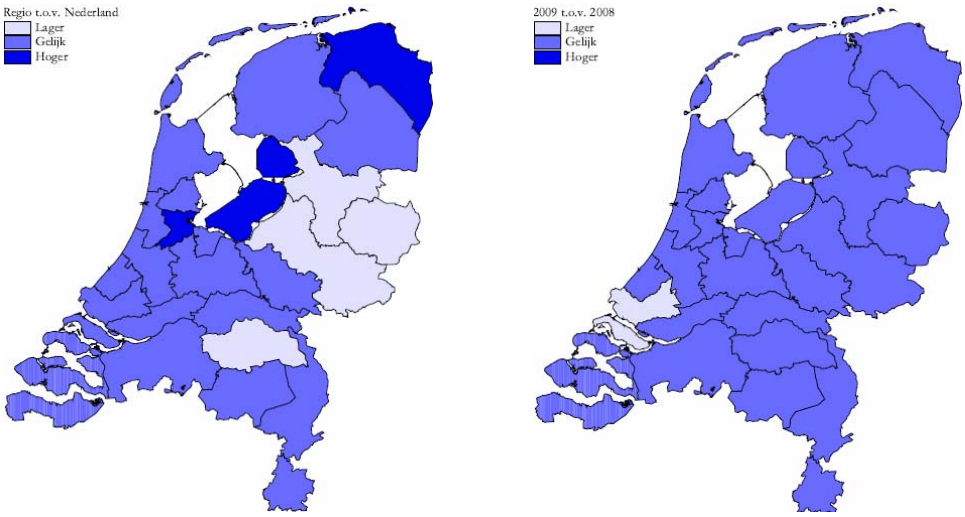

5.3.3 Ondervonden vermogensdelicten

Volgens de IVM-2009 had de bevolking in de voorafgaande 12 maanden te maken met in totaal bijna 2,3 miljoen vermogensdelicten. Dit komt overeen met zeventien vermogensdelicten per 100 inwoners. Dit wijkt niet wezenlijk af van de gegevens van de IVM-2008. Ook volgens de schattingen op basis van de VMR-extra liggen deze cijfers voor beide jaren op eenzelfde niveau. Uit de VMR-schattingen over eerdere jaren blijkt een duidelijke daling van vermogensdelicten tussen 2005 en 2008.

Van de vermogensdelicten komt fietsdiefstal volgens de IVM met bijna 900 duizend voorvallen in 2009 (bijna 7 per 100 inwoners) het meeste voor. Overige, niet nader gespecificeerde diefstallen komen met bijna 600 duizend voorvallen daarna het meeste voor. Inwoners werden 250 duizend keer geconfronteerd met diefstallen uit de auto (2 per 100 inwoners). Ook hadden zij te maken met ongeveer even veel inbraken of pogingen daartoe en met even zovele gevallen van zakkenrollerij, hoofdzakelijk zonder geweld. Autodiefstal kwam met rond 50 duizend voorvallen van alle onderscheiden vermogensdelicten het minst vaak voor. Evenals voor alle vermogensdelicten samen verschilt het aantal voorvallen in 2009 voor geen van de onderscheiden vermogensdelicten van dat in het jaar daarvoor.

Grafiek 5.17
In Nederland ondervonden vermogensdelicten (delicten per 100 inwoners)

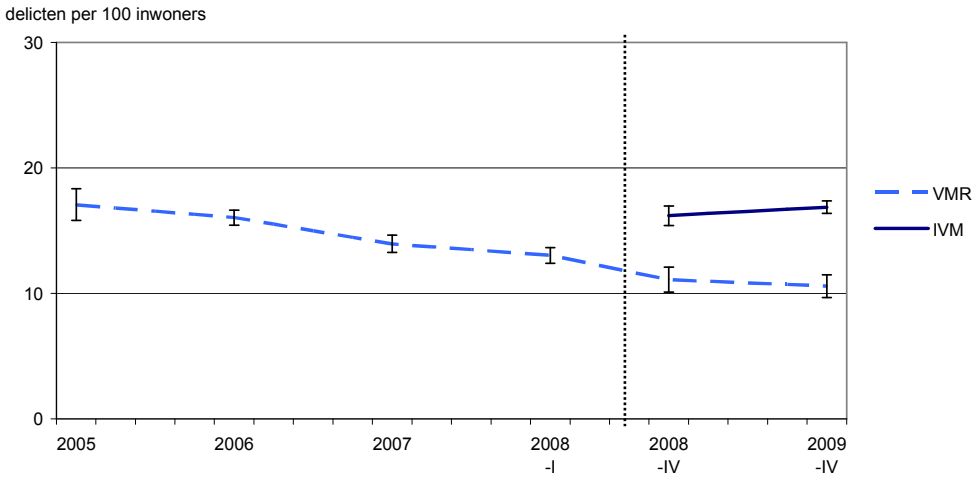

Het aantal vermogensdelicten per 100 inwoners varieert per regio volgens de IVM 2008 van tien in Noord- en Oost-Gelderland tot 30 in Amsterdam-Amstelland. Behalve in Noord- en Oost-Gelderland ligt het aandeel vermogensdelicten ook in Drenthe, IJsselland, Twente, Zuid-Holland-Zuid, Zeeland en Limburg-Noord lager dan gemiddeld. Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond hebben een hoger dan gemiddeld aandeel vermogensdelicten per 100 inwoners. Brabant-Noord vertoont in 2009 een hoger aandeel vermogensdelicten dan het voorgaande jaar.

Grafiek 5.18
Door de bevolking in Nederland ondervonden vermogensdelicten naar politieregio (delicten per 100 inwoners), IVM 2009

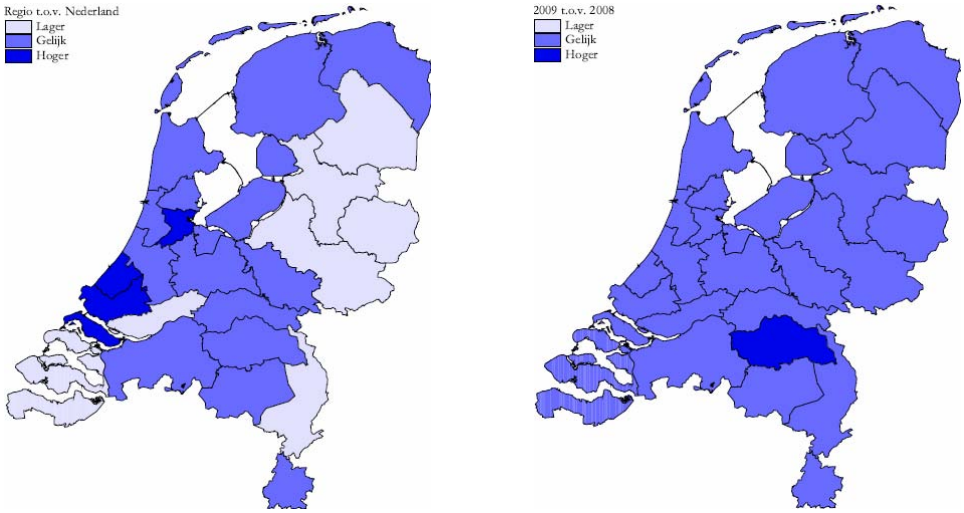

5.3.4 Ondervonden vandalismedelicten

In 2009 werd de bevolking in Nederland geconfronteerd met naar schatting ruim 2,8 miljoen vandalismedelicten. Dat zijn 21 gevallen van vandalisme per 100 inwoners. Deze cijfers zijn hoger dan die voor het voorgaande jaar. De schattingen op basis van de VMR-extra laten geen duidelijke verschillen zien ten opzichte van het voorgaande jaar. Uit de VMR-schattingen over de periode 2005-2008 blijkt evenmin een duidelijke trend.

Grafiek 5.19
In Nederland ondervonden vandalismedelicten (delicten per 100 inwoners)

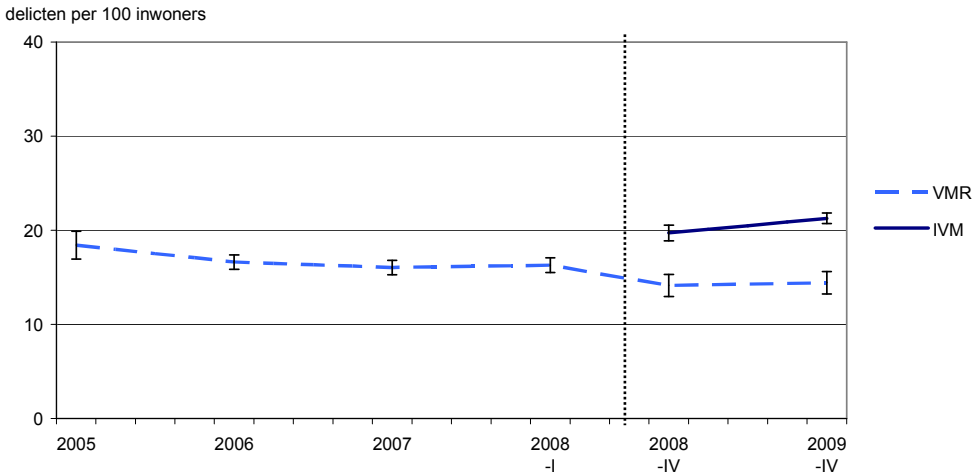

Van de beide onderscheiden vormen van vandalisme komt beschadiging van/diefstal vanaf de auto met 1,6 miljoen voorvallen het meeste voor. Met bijna dertien gevallen per 100 inwoners is dit ook de meest voorkomende vorm van alle binnen de IVM onderscheiden delicten. Met overige vernielingen werden de inwoners 1,2 miljoen keer geconfronteerd.

Daarmee komt deze vorm van veel voorkomende criminaliteit, met negen voorvallen per 100 inwoners, na autovandalisme op de tweede plaats in aantallen voorvallen.

Per regio varieert het aantal vandalismedelicten waarmee de bevolking volgens de IVM-2009 werd geconfronteerd van zestien per 100 inwoners (Fryslân, Limburg-Noord) tot 28 (Amsterdam-Amstelland). In de regio's Fryslân, Noord- en Oost-Gelderland en Limburg-Noord is dit aandeel in 2009 lager dan het landelijke gemiddelde; voor Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit hoger dan gemiddeld. In Noord-Holland Noord en Brabant-Noord is dit aandeel in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.

Grafiek 5.20
Door de bevolking in Nederland ondervonden vandalismedelicten naar politieregio (delicten per 100 inwoners), IVM 2009

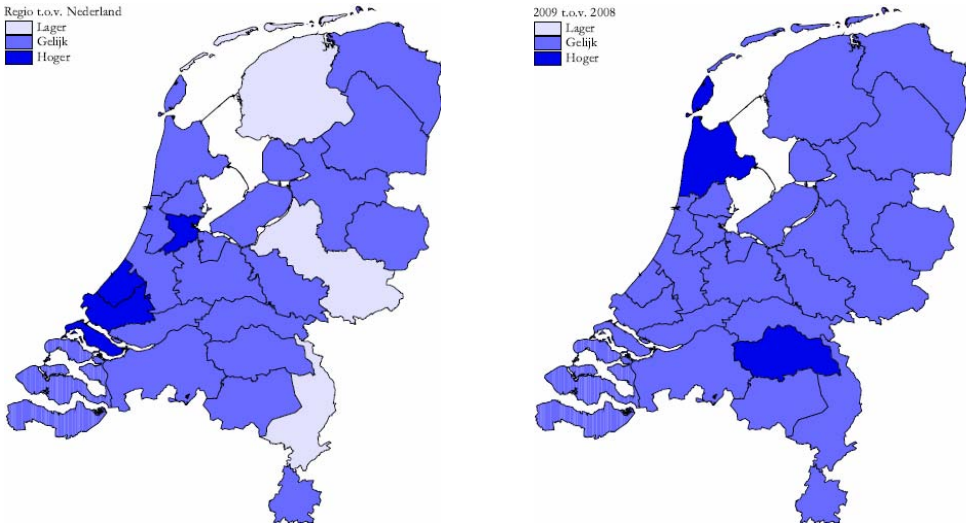

5.4 Bekendheid met daders

In de IVM is aan slachtoffers van geweldsdelicten (seksuele delicten, mishandeling, bedreiging), zakkenrollerij met geweld, overige vernielingen en overige delicten bij elk laatste voorval gevraagd of zij de dader(s) kenden. Van de slachtoffers van deze delicten geeft 28 procent in 2009 aan dat zij de dader kennen. Dit verschilt niet significant van het percentage in 2008, toen dit aandeel 30 procent bedroeg. Bij geweldsdelicten is het aandeel dat de dader(s) kent veel hoger dan gemiddeld (43 procent in 2009). Dit is niet verwonderlijk vanwege het vaak directe contact tussen slachtoffer en dader bij deze geweldsdelicten. Bij overige vernielingen is de dader slechts bij dertien procent bekend.
Aan de slachtoffers is ook gevraagd welke relatie zij tot de dader(s) hadden[17]. In 2009 worden een buurtgenoot (11 procent) en een niet nader aangeduide andere bekende (10 procent) het meest genoemd. Bij telkens drie á vier procent van al deze delicten gaat het om iemand van het werk of om een (ex-)partner of ander familielid. Bij slachtoffers van seksuele delicten gaat het – naast een andere bekende – relatief vaak ook om iemand van het werk (16 procent); buurtgenoten worden hierbij relatief weinig genoemd. Bij mishandelingen is – naast andere bekenden (17 procent) – relatief vaak een buurtgenoot van het slachtoffer (16 procent) betrokken. Ook iemand van het werk en een (ex)partner of ander familielid worden bij mishandelingen vaker dan gemiddeld als dader genoemd. Bij bedreigingen worden – na andere bekenden (19 procent) – eveneens relatief vaak (ex-) partners of andere familieleden als daders genoemd (11 procent). Bij overige vernielingen is de dader juist minder vaak dan gemiddeld iemand van het werk of een (ex)-partner of ander familielid.

[17] Hierbij kan meer dan één relatie met de dader(s) worden genoemd.

Grafiek 5.21
In Nederland ondervonden delicten naar bekendheid met daders (% bekend), IVM 2009

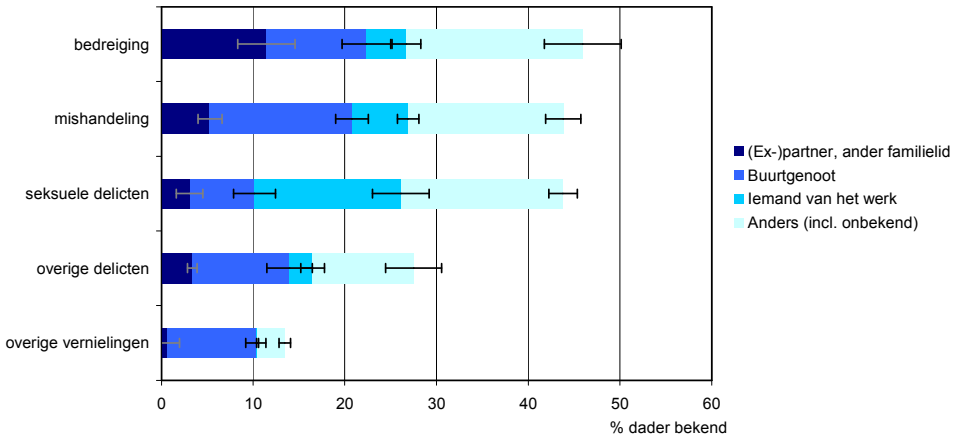

Het aandeel van de delicten waarbij de dader bekend is varieert in 2009 per politieregio van achttien procent (Amsterdam-Amstelland) tot 39 procent in Fryslân en Zeeland. In deze beide regio's is de dader vaker bekend dan voor Nederland als geheel. In de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond is dit juist minder vaak dan gemiddeld.

5.5 Ondervonden delicten naar plaats van het voorval

In de IVM is bij alle delictsoorten behalve (poging tot) inbraak gevraagd naar de geografische locatie (eigen woonbuurt, elders in de eigen woongemeente, elders in Nederland, buitenland) waar het laatste voorval plaatsvond. Aan slachtoffers van zakkenrollerij, overige diefstal, geweldsdelicten en overige delicten is verder gevraagd naar een nadere aanduiding van de pleegplek. De cijfers over de geografische locatie hebben betrekking op alle ondervonden delicten; informatie over de pleegplek is beperkt tot delicten die de slachtoffers in Nederland hebben ondervonden.

5.5.1 Geografische locatie

Van alle ondervonden delicten – afgezien van inbraken en pogingen daartoe – vond 85 procent in 2009 plaats in de eigen woongemeente van het slachtoffer. Dit is vrijwel even veel als in het jaar daarvoor (84%). Bijna tweederde (64 procent) vindt zelfs plaats in de eigen woonbuurt. Dit aandeel is hoger dan in 2008, toen dit 62 procent bedroeg. Van alle door de inwoners ondervonden delicten gebeurt 12 procent elders in Nederland, terwijl twee procent in het buitenland gebeurt. Van één procent is de geografische locatie niet bekend.
Er zijn in 2009 duidelijke verschillen per soort delict naar de geografische locatie. Autodelicten (diefstallen van en uit de auto, beschadiging van de auto), overige diefstallen en overige vernielingen gebeuren relatief vaak in de eigen woonbuurt. Geweldsdelicten (seksuele delicten, mishandeling, bedreiging), fietsdiefstallen en zakkenrollerij gebeuren vaker dan gemiddeld elders in de eigen gemeente; van geweldsdelicten, diefstal uit de auto, zakkenrollerij en overige delicten worden inwoners naar verhouding ook vaak elders in Nederland slachtoffer. Seksuele delicten, zakkenrollerij, overige diefstal en overige delicten gebeuren vaker dan gemiddeld ook in het buitenland.

Grafiek 5.22
Ondervonden delicten naar geografische locatie (%), IVM 2009

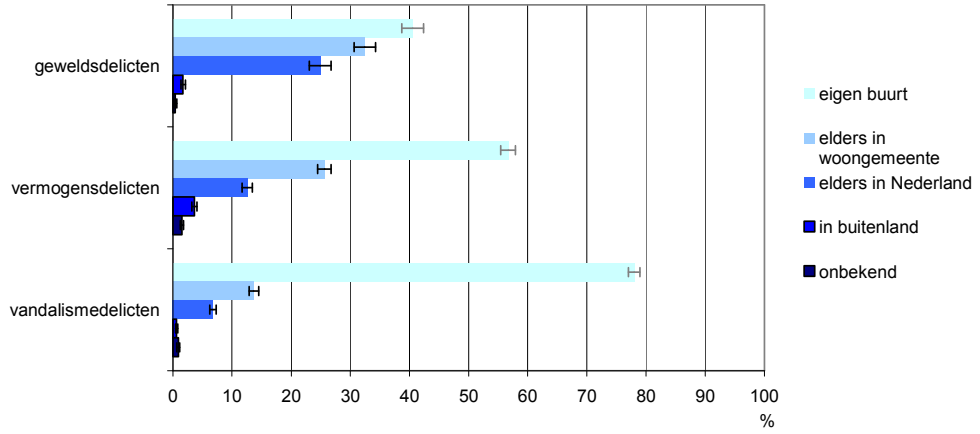

Per politieregio zijn er voor alle delicten samen enkele duidelijke verschillen in de geografische locatie waar het voorval plaatsvond. Zo werden inwoners van grootstedelijke regio's (Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond) in 2009 relatief meer dan gemiddeld slachtoffer in hun eigen woonbuurt. In Twente, Midden- en West-Brabant en Limburg-Noord zijn inwoners naar verhouding vaak slachtoffer op andere plaatsen in de eigen woongemeente, terwijl inwoners van Groningen en Hollands Midden relatief vaak slachtoffer worden in een andere dan hun eigen woongemeente in Nederland.

5.5.2 Pleegplek

Uit de IVM-2009 blijkt dat 28 procent van de betreffende delicten (geweldsdelicten, zakkenrollerij met en zonder geweld, overige diefstal, overige delicten) op straat gebeurt, en een iets minder groot deel (26 procent) bij het slachtoffer thuis. Veertien procent van deze delicten overkomt de slachtoffers op het werk (11 procent) of op school (3 procent). Uitgaansgelegenheden (café/bar/disco/restaurant) worden door twaalf procent van de slachtoffers als pleegplek genoemd. Andere plekken komen minder voor. Uitgaansgelegenheden worden in 2009 relatief vaker genoemd dan in het voorgaande jaar.

Er zijn duidelijke verschillen in pleegplek naar soort delict. Seksuele delicten gebeuren vaker dan gemiddeld in een horecagelegenheid, op het werk of in het openbaar vervoer. Mishandelingen en bedreigingen gebeuren meer dan gemiddeld op straat; mishandelingen vinden ook relatief vaak plaats op het werk of in een auto. Zakkenrollerij vindt naar verhouding vaak plaats in winkels en (zonder geweld) op school, in of rond het openbaar vervoer en in of bij sportaccommodaties. Zakkenrollerij met geweld gebeurt vooral vaak op straat. Overige diefstallen vinden naar verhouding vaak bij het slachtoffer thuis of bij sportaccommodaties plaats.

Ook naar politieregio zijn er opmerkelijke verschillen in pleegplek van alle ondervonden delicten samen[18]. Zo gebeuren volgens de IVM-2009 in Fryslân en IJsselland relatief veel delicten bij het slachtoffer thuis. In Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond worden inwoners vaker dan gemiddeld slachtoffer op straat en in (Amsterdam-Amstelland, Haaglanden) of rond (Rotterdam-Rijnmond) het openbaar vervoer. In Rotterdam-Rijnmond gebeurt dit ook relatief vaak in winkels. In Zeeland komen delicten op het werk relatief vaak voor.

[18] Deze verschillen kunnen overigens ook samenhangen met verschillen per regio in de aard van de ondervonden delicten.

Grafiek 5.23
Ondervonden delicten naar pleegplek (%), IVM 2008-2009

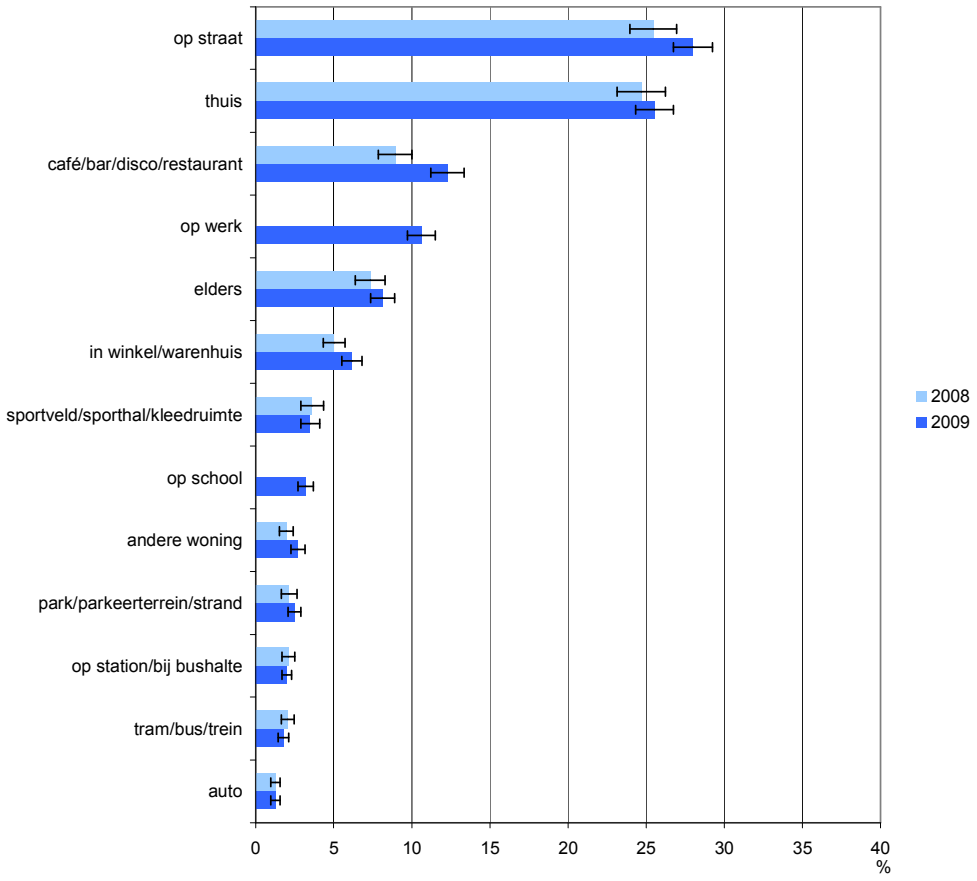

5.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk is beschreven in hoeverre de bevolking van Nederland volgens de IVM 2009 is geconfronteerd met veel voorkomende criminaliteit, en hoe dit zich heeft ontwikkeld ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit is gedaan zowel in termen van slachtofferschap als in termen van het aantal ondervonden delicten binnen 12 maanden. De veertien onderscheiden delicten zijn daarbij gegroepeerd in geweldsdelicten, vermogensdelicten en vandalismedelicten. Daarbij is ook een vergelijking gemaakt met de ontwikkeling op basis van de gegevens uit de VMR-extra. Verder is – waar mogelijk – een globale schets gegeven van de ontwikkelingen volgens de reguliere VMR, die is uitgevoerd tussen 2005 en 2008. Voor de politieregio's is verder nagegaan in hoeverre de cijfers van de IVM-2009 verschillen van het landelijke gemiddelde en van het voorgaande jaar. Ten slotte is bekeken in hoeverre de slachtoffers bekend waren met de daders en is een beeld geschetst van de locatie waar het voorval plaats vond.

Landelijke uitkomsten

- Van alle inwoners werd 27 procent volgens de IVM-2009 slachtoffer van één of meer delicten. Dit wijkt niet significant af van het percentage in het voorgaande jaar. Ook de VMR-gegevens laten geen duidelijk verschil zien. In de jaren 2005-2008 is het totale slachtofferpercentage volgens de VMR-gegevens geleidelijk gedaald.
- Zes procent werd slachtoffer van geweldsdelicten, dertien procent van vermogensdelicten en veertien procent van vandalisme. Ten opzichte van 2008 zijn deze percentages niet wezenlijk anders. Ook de VMR-cijfers laten hierin geen duidelijke verandering zien. In de jaren 2005-2008 is volgens de VMR het percentage slachtoffers van vermogensdelicten duidelijk gedaald.
- Volgens de definities van de beleidsindicatoren voor het grotestedenbeleid (GSB-III) werd in totaal 21 procent slachtoffer, werd vijf procent slachtoffer van een of meer geweldsdelicten en achttien procent van vermogensdelicten. Ook deze GSB-cijfers zijn niet veranderd ten opzichte van 2008.

- Uitgedrukt in aantallen ondervonden delicten had de bevolking in Nederland in 2009 naar schatting te maken met in totaal 6,3 miljoen delicten. Dit komt neer op 47 voorvallen per 100 inwoners. Het totale aantal ondervonden delicten is hoger dan in het jaar daarvoor (5,9 miljoen). Uit de VMR-gegevens blijkt geen duidelijke verandering. Wel is volgens de VMR sprake van een daling in de periode 2005-2008.
- De bevolking werd in 2009 geconfronteerd met 1,2 miljoen geweldsdelicten, 2,3 miljoen vermogensdelicten en 2,8 miljoen vandalismedelicten. Het aantal vandalismedelicten is hoger dan in het voorgaande jaar; volgens de VMR is geen sprake van een duidelijke verandering ten opzichte van 2008. In de periode 2005-2008 is volgens de VMR-gegevens het aantal ondervonden vermogensdelicten gedaald.
- Het aantal vermogensdelicten volgens de indicator voor het veiligheidsbeleid bedraagt in 2009 1,7 miljoen, d.i. 13 per 100 inwoners. Hierbij is geen sprake van een toename ten opzichte van het voorgaande jaar. Ook volgens de VMR-gegevens is er geen duidelijk verschil. Volgens deze VMR-gegevens is in de periode 2005-2008 sprake van een daling.
- Van de slachtoffers van geweldsdelicten (seksuele delicten, mishandeling, bedreiging), zakkenrollerij met geweld, overige vernielingen en overige delicten geeft 28 procent aan dat zij de dader kennen. Bij geweldsdelicten is dit aandeel duidelijk hoger.
- Van alle ondervonden delicten gebeurt 85 procent in de eigen woongemeente van de slachtoffers; 64 procent gebeurt zelfs in de eigen buurt.
- Van de delicten gebeurt 28 procent op straat en een kwart in of bij het huis van de slachtoffers. Het aandeel delicten dat in een uitgaansgelegenheid gebeurt is in 2009 hoger dan het jaar daarvoor. Er zijn verschillen per soort delict in de locatie van het voorval.

Regionale verschillen
- Het totale slachtofferpercentage volgens de IVM-2009 is in de (overwegend minder stedelijke) politieregio's Fryslân, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zeeland en Limburg-Noord lager dan gemiddeld. In de (meer stedelijke) regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Limburg-Zuid is dit juist hoger.
- In Brabant-Noord is het totale slachtofferpercentage in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor; in Hollands Midden is dit juist lager.
- In IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland werden minder inwoners slachtoffer van geweld dan gemiddeld; in Amsterdam-Amstelland en Flevoland was dit meer dan gemiddeld.
- Van vermogensdelicten werden in Fryslân, IJsselland, Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Zuid-Holland-Zuid en Zeeland relatief minder inwoners slachtoffer dan gemiddeld; in Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond relatief meer.
- In Brabant-Noord ligt het percentage slachtoffers van vermogensdelicten in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.
- In Fryslân, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Zeeland en Limburg-Noord werden naar verhouding minder inwoners slachtoffer van vandalisme dan gemiddeld, in Amsterdam-Amstelland en Haaglanden juist meer.
- In Noord-Holland Noord en Brabant-Noord is het slachtofferpercentage voor vandalisme in 2009 hoger dan in het jaar daarvoor.
- De regionale verschillen in slachtofferschap (totaal, gewelds- en vermogensdelicten) gelden in grote lijnen ook voor de GSB-indicatoren van slachtofferschap.
- Inwoners van grootstedelijke regio's (Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond) worden relatief meer slachtoffer in eigen buurt dan gemiddeld.

6. Melding en aangifte van delicten

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de contacten tussen de politie en slachtoffers van delicten aan de orde. Slechts een deel van de door de bevolking ondervonden delicten wordt door de politie geregistreerd. Allereerst worden de meeste voorvallen om wat voor reden dan ook niet bij de politie bekend. Deze delicten die buiten het gezichtsveld van de politie blijven, worden aangeduid met de term 'verborgen misdaad' (dark number). Maar ook van de voorvallen die wel bekend zijn (door melding of door de politie zelf ontdekt) komen alleen die delicten in de politieregistraties terecht waarvoor een ondertekende aangifte is gedaan of die via internet zijn gemeld.
In dit hoofdstuk staan de meldingsbereidheid en aangiftebereidheid centraal. Eerst wordt een algemeen beeld en een vergelijking door de tijd voor alle delicten samen geschetst. Daarna komen de afzonderlijke delicten aan de orde. Ook wordt een vergelijking naar/per politieregio gegeven. Daarbij wordt ingegaan op verschillen met het landelijke gemiddelde en met het voorgaande jaar. Verder wordt aandacht besteed aan de wijze van melden en de redenen waarom slachtoffers wel of geen aangifte doen van delicten. Ten slotte komt aan de orde of niet gemelde delicten wel zouden zijn gemeld als dit anoniem had gekund.

In de IVM is alleen van het meest recente voorval per slachtoffer, en niet, zoals in de VMR, van het laatste voorval per soort delict, bekend of dit is gemeld en/of aangegeven Hierdoor kunnen de marges bij vergelijkbare aantallen respondenten in de IVM hoger uitvallen dan in de VMR.

Cijfers over melding en aangifte van delicten zijn voor beide IVM-jaren vermeld in de tabellen 6.1 t/m 6.23 van het tabellenrapport. De verdeling van de afzonderlijke antwoorden is voor de IVM 2009 (alleen landelijk) opgenomen in bijlage 3 van het tabellenrapport (blok 5).

6.2 Melding

In deze paragraaf wordt ingegaan op de meldingsbereidheid van slachtoffers van delicten. Van melding is sprake als het voorval door of namens het slachtoffer is gemeld bij de politie.

6.2.1 Delicten totaal

Volgens de IVM-2009 werd 35 procent van alle in Nederland ondervonden delicten gemeld bij de politie, vrijwel hetzelfde als in het voorgaande jaar. Een klein deel, rond één procent, werd in beide jaren door de politie zelf ontdekt.
Volgens de VMR-2009 bedroeg het meldingspercentage 34 procent, eveneens vergelijkbaar met dat in 2008. In de periode 2005-2009 is dit percentage vrij stabiel gebleven.

Grafiek 6.1
Bij de politie gemelde delicten – totaal (% gemeld)

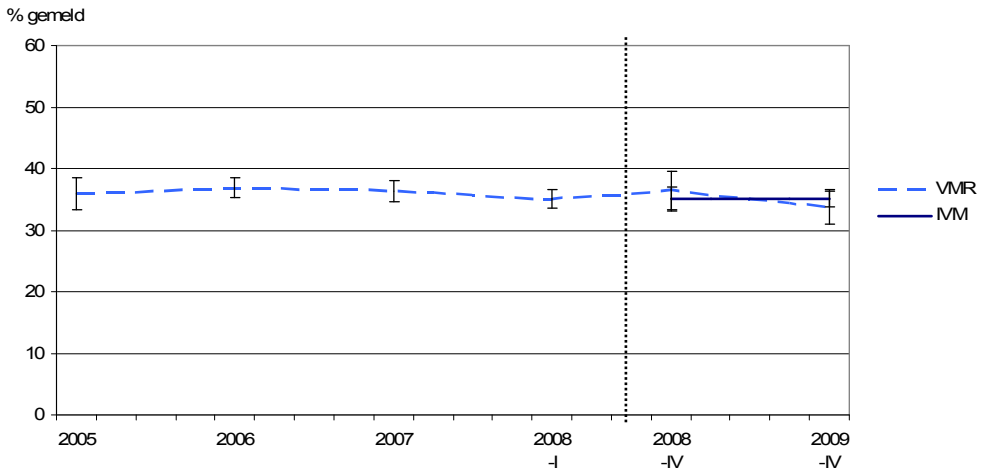

6.2.2 Afzonderlijke delicten

Er bestaan duidelijke verschillen in de mate waarin delicten worden gemeld bij de politie. Vermogensdelicten en overige delicten worden over het algemeen vaker gemeld dan gewelds- en vandalismedelicten. Van alle vermogensdelicten samen werd in 2009 ruim de helft gemeld (52 procent), even veel als in 2008. Autodiefstal werd daarvan relatief het vaakst gemeld (85 procent). Ook de andere soorten vermogensdelicten worden duidelijk vaker gemeld dan gemiddeld, behalve overige diefstal. Dat werd met 30 procent het minst gemeld van alle vermogensdelicten.
In 2009 werd 27 procent van alle geweldsdelicten bij de politie gemeld, Dit verschilt niet wezenlijk van het aandeel in 2008 (29%). Mishandeling werd hiervan, met 53% van de gevallen, meer dan gemiddeld gemeld. Bedreiging werd door 29 procent van de slachtoffers gemeld en seksuele delicten door 11 procent.
Vandalismedelicten werden in 23 procent van de gevallen gemeld. Dit komt vrijwel overeen met het aandeel in 2008. Van beschadigingen van of diefstallen vanaf de auto werd 23 procent gemeld, van overige vernielingen 24 procent.
Voor geen van de afzonderlijke delictsoorten wijkt het meldingspercentage volgens in 2009 wezenlijk af van dat in het jaar daarvoor.

Grafiek 6.2
Bij de politie gemelde delicten (% gemeld), IVM 2008-2009

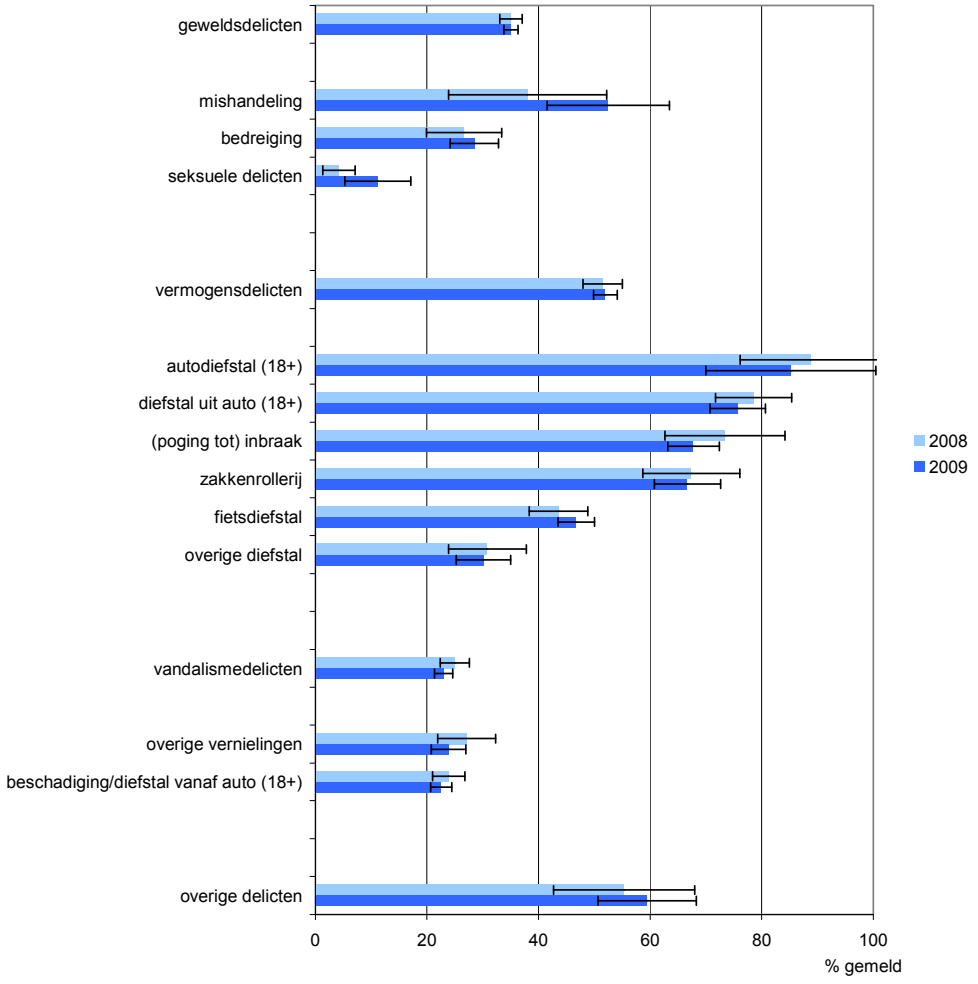

6.2.3 Afzonderlijke politieregio's

Per politieregio varieert de meldingsbereidheid in 2009 voor alle ondervonden delicten samen van 28 procent (Gooi en Vechtstreek) tot 42 procent (IJsselland). In geen enkele regio wijkt dit aandeel gemelde delicten wezenlijk af van het landelijke gemiddelde; ook is in geen

enkele regio de meldingsbereidheid van alle delicten samen in 2009 duidelijk anders dan in het voorgaande jaar.

Grafiek 6.3
Bij de politie gemelde delicten – totaal naar politieregio (% gemeld), IVM 2009

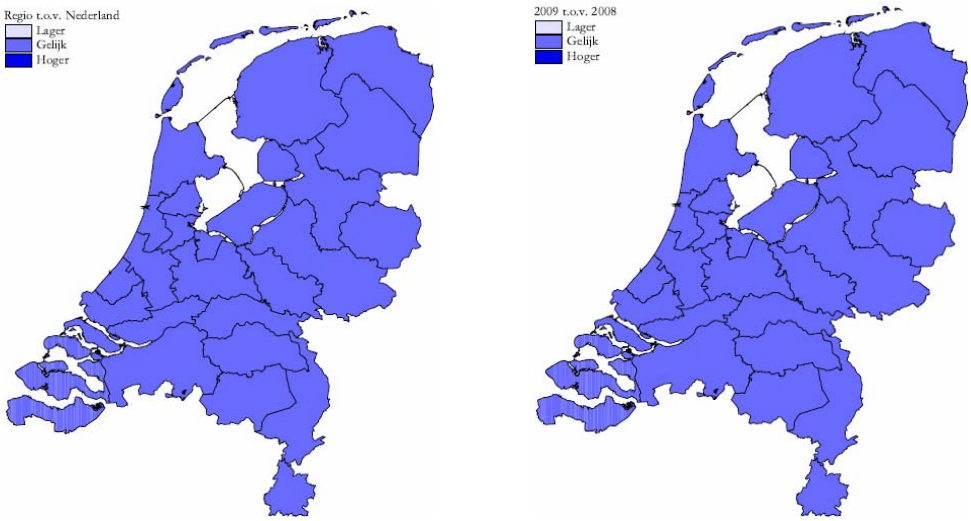

Ook het aandeel gemelde geweldsdelicten ligt in geen enkele regio duidelijk hoger of lager dan gemiddeld. Vermogensdelicten werden in Amsterdam-Amstelland in 2009 minder dan gemiddeld gemeld. Voor vandalismedelicten is er opnieuw in geen enkele regio sprake van een wezenlijk verschil met het landelijke gemiddelde. In geen enkele regio wijkt het aandeel gemelde gewelds-, vermogens- of vandalismedelicten in 2009 – voor zover beschikbaar – af van dat in 2008.

6.3 Aangifte

In deze paragraaf staat de aangiftebereidheid centraal. Aangifte kan worden gedaan door het ondertekenen van een schriftelijke verklaring of proces-verbaal. Maar ook via internet[19] is aangifte mogelijk. Omdat bij deze laatste manier van melden geen ondertekening plaats-vindt, worden deze vormen van aangifte ook afzonderlijk weergegeven. Alle 'meldingen' die via internet zijn gedaan worden in de IVM als daadwerkelijke aangifte beschouwd.

6.3.1 Delicten totaal

Ruim één op de vier (27 procent) van alle delicten werd in 2009 aangegeven bij de politie. Dit is vrijwel even veel als in het jaar daarvoor (26 procent). Van alle delicten werd 9 procent aangegeven via internet; bij 18 procent is een document ondertekend. Het aandeel dat via internet werd aangegeven verschilt niet wezenlijk van dat in het voorgaande jaar (8%). Ook het percentage waarbij een document werd ondertekend is vergelijkbaar met dat in 2008 (19 procent). Volgens de VMR ligt het aangiftepercentage in beide jaren rond 23 procent. Dit aandeel is tussen 2005 en 2008 niet wezenlijk veranderd.

[19] Alleen vermogensdelicten en vernielingen kunnen via internet worden aangegeven, met uitzondering van diefstal uit of inbraak in woning, diefstal van voer- en vaartuigen met een kenteken of registratie (m.u.v. fietsen en bromfietsen), diefstal van identificatiebewijzen, delicten waarbij geweld is gebruikt, waarbij de dader gezien is, of waarbij sporen van de dader zijn gevonden.

Grafiek 6.4
Bij de politie aangegeven delicten – totaal (% aangegeven)

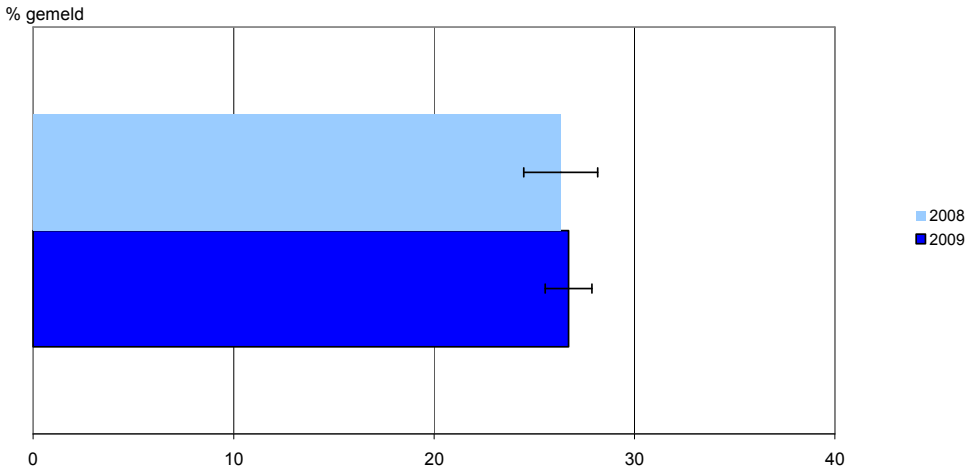

6.3.2 Afzonderlijke delicten

Zoals ook bij de meldingsbereidheid hangt de aangiftebereidheid sterk af van het soort delict.

Van alle geweldsdelicten in 2009 werd twaalf procent aangegeven, even veel als in 2008. Mishandeling werd hiervan met 36 procent relatief vaak aangegeven; bedreiging werd door elf procent van de slachtoffers aangegeven en seksuele delicten door drie procent. De aangiftepercentages voor deze geweldsdelicten in 2009 wijken niet af van die in het jaar daarvoor. Dit geldt ook voor de overeenkomstige VMR-cijfers.

Vermogensdelicten worden gemiddeld vaker aangegeven dan gewelds- en vandalismedelicten. In 2009 werd 44 procent van alle vermogensdelicten aangegeven. Dit wijkt niet significant af van het aandeel in 2008 (41 procent).
Ook de afzonderlijke vermogensdelicten behalve overige diefstal werden vaker dan gemiddeld aangegeven. Autodiefstal, inbraak en diefstal uit of van de auto werden hiervan met resp. 89, 77 en 70 procent relatief het meest aangegeven. Zakkenrollerij werd in 55 procent van de gevallen aangegeven. Fietsdiefstal, poging tot inbraak en overige diefstal werd met resp. 41, 34 en 24 procent minder vaak aangegeven. Voor geen van deze vermogensdelicten is het aangiftepercentage in 2009 wezenlijk veranderd ten opzichte van het jaar daarvoor.
Aangifte van diefstallen uit de auto en fietsdiefstallen gebeurde in 2009 met resp. 32 en 22 procent meer dan gemiddeld via internet.
Vandalismedelicten werden in zeventien procent van de gevallen aangegeven. Dit verschilt nauwelijks van het aandeel in 2008, toen achttien procent werd aangegeven. Van beschadiging aan/diefstal vanaf de auto werd zeventien procent aangegeven, van overige vernielingen vijftien procent.
Van de overige delicten werd 40 procent aangegeven. Dit is echter niet wezenlijk anders dan in 2008, toen 31 procent werd aangegeven.

Grafiek 6.5
Bij de politie aangegeven delicten naar wijze van aangifte – (% aangegeven), IVM 2009

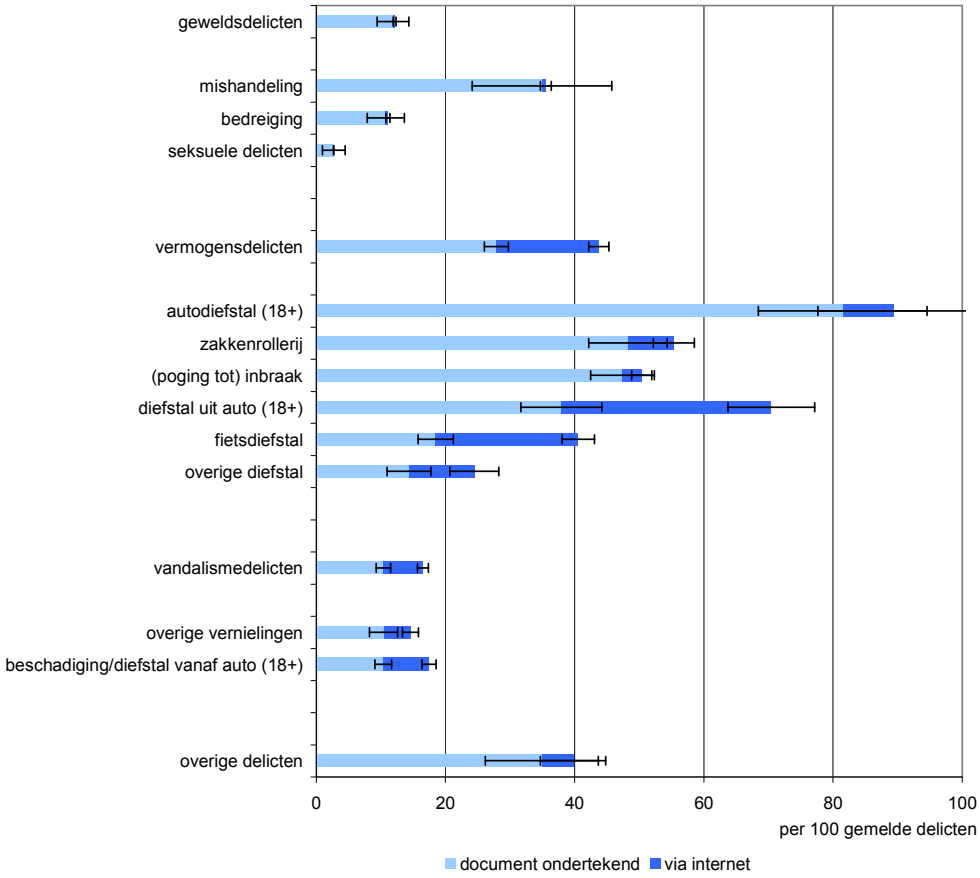

6.3.3 Afzonderlijke politieregio's

Per politieregio varieert de aangiftebereidheid in 2009 voor alle ondervonden delicten samen van twintig procent (Groningen, Fryslân,) tot 34 procent (IJsselland). In Rotterdam-Rijnmond is deze bereidheid hoger dan het landelijke gemiddelde. In geen enkele regio wijkt de aangiftebereidheid in 2009 af van die in het voorgaande jaar.

Grafiek 6.6
Bij de politie aangegeven delicten – totaal naar politieregio (% aangegeven), IVM 2009

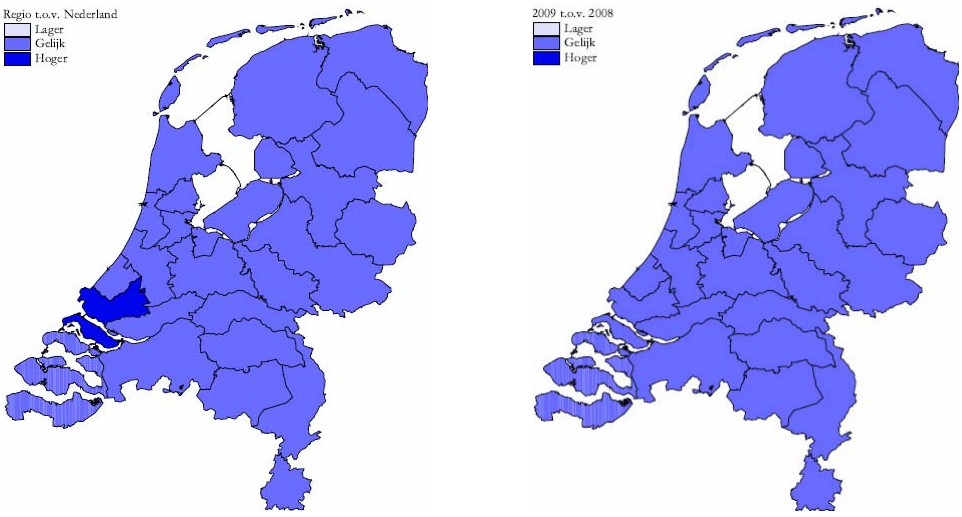

In Utrecht, Amsterdam-Amstelland en Limburg-Noord ligt het aandeel aangegeven geweldsdelicten lager dan gemiddeld. Ook vermogensdelicten werden in Amsterdam-Amstelland minder dan gemiddeld aangegeven. Vandalismedelicten werden relatief weinig aangegeven in Fryslân en Flevoland; in Rotterdam-Rijnmond was dit aandeel juist hoger dan gemiddeld. Ook voor deze delictsgroepen is er geen duidelijk verschil per regio in de aangiftebereidheid in 2009 ten opzichte van het jaar daarvoor.

6.4 Wijze van melden

Indien het laatste ondervonden delict bij de politie gemeld is, is aan het slachtoffer daarvan gevraagd naar de wijze waarop dit is gebeurd.

In 2009 werd 36 procent op het politiebureau gemeld; 30 procent werd telefonisch gemeld, vooral via het algemene telefoonnummer (21 procent), en anders via alarmnummer 112 (5 procent) of een ander telefoonnummer van de politie (4 procent). Meer dan een kwart van de meldingen (26 procent) gebeurde via internet. Twee procent werd bij een agent op straat gemeld; zes procent gebeurde op een andere manier. Het aandeel meldingen via internet is hoger dan in het voorgaande jaar, toen 21 procent via internet werd gemeld.

Grafiek 6.7
Gemelde delicten naar wijze van melden, IVM 2009

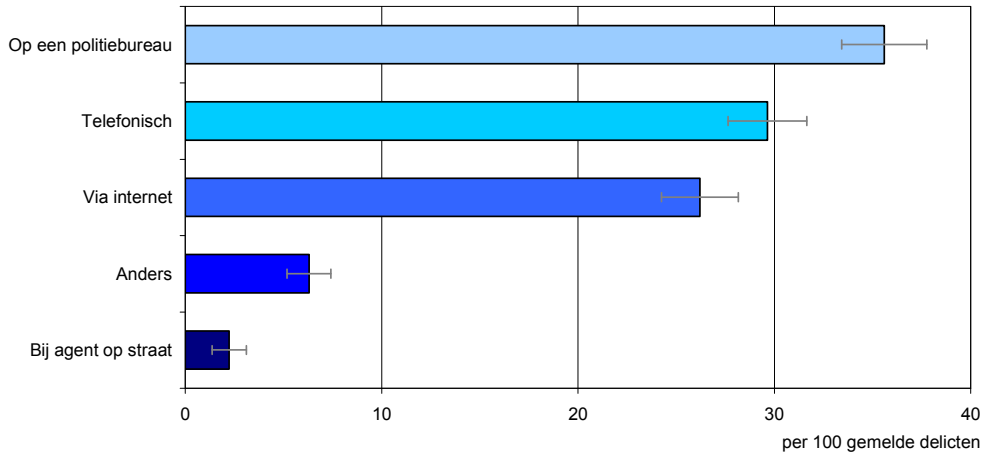

De manier waarop een delict wordt gemeld hangt ook samen met het soort delict. Zo worden geweldsdelicten vooral telefonisch gemeld (49 procent) en minder vaak op een politiebureau (28 procent). Geweldsdelicten worden nauwelijks via internet gemeld.
Vermogens- en vandalismedelicten worden daarentegen het vaakst op een politiebureau gemeld (respectievelijk 36 en 37 procent), terwijl deze delicten minder vaak telefonisch worden gemeld (respectievelijk 26 en 29 procent). Vermogensdelicten worden inmiddels met 31 procent vaker via internet gemeld dan telefonisch. Ook voor vandalisme bedraagt dit aandeel reeds 27 procent.

Grafiek 6.8
Gemelde delicten naar wijze van melden, per delictsgroep, IVM 2009

Geweldsdelicten

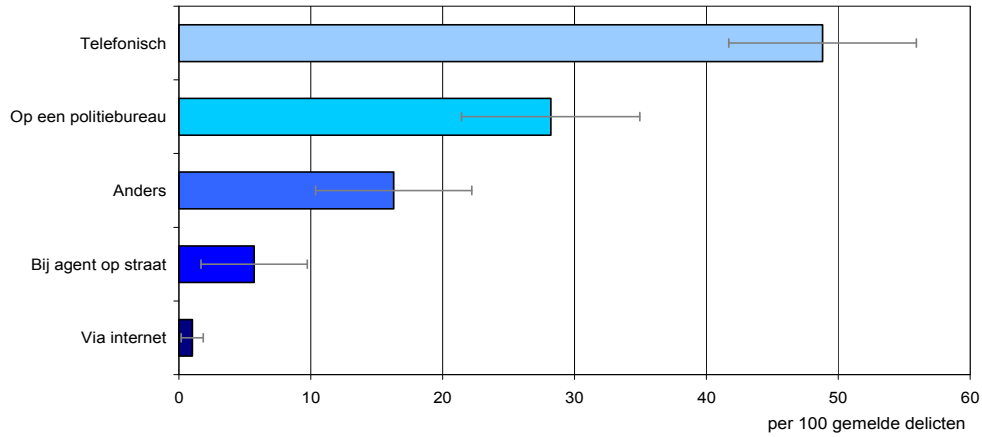

Vermogensdelicten

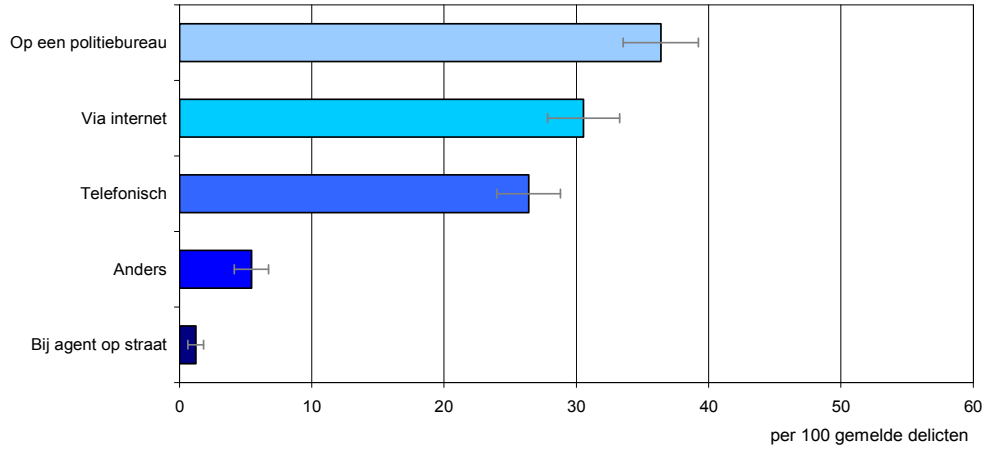

Vandalismedelicten

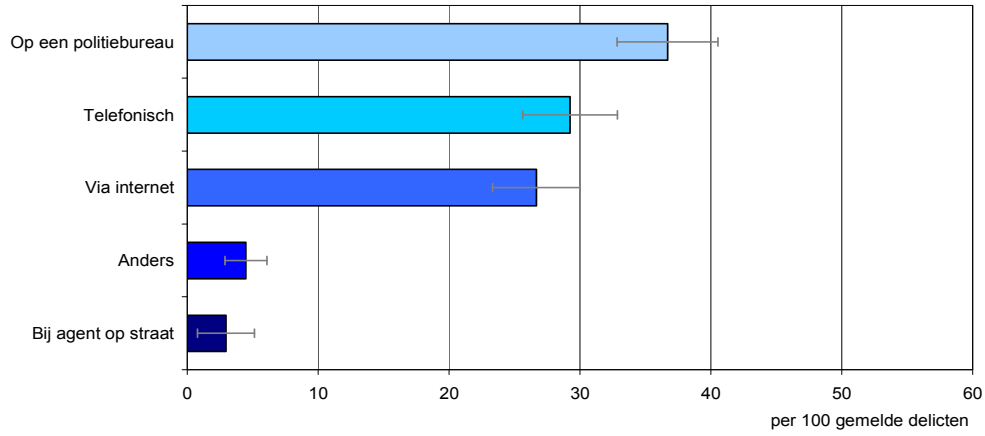

Er zijn slechts enkele beperkte regionale verschillen in de wijze van melden. In Rotterdam-Rijnmond is het aandeel meldingen op het politiebureau hoger, in Gelderland-Midden en Brabant-Noord lager dan gemiddeld. In Haaglanden is het percentage telefonische meldingen relatief laag, in Brabant-Noord relatief hoog. In Rotterdam-Rijnmond is het aandeel meldingen via internet lager dan het landelijke gemiddelde. Meldingen bij een agent op straat kwamen in Groningen, Twente en Flevoland niet, en in Noord-Holland Noord en Brabant-Noord minder dan gemiddeld voor

6.5 Motieven voor al dan niet melden/aangeven

Aan slachtoffers die een voorval niet bij de politie hebben gemeld is gevraagd naar de reden waarom zij dat niet hebben gedaan. Aan slachtoffers die het delict wel hebben aangegeven is gevraagd waarom ze dat hebben gedaan.

6.5.1 Redenen voor niet melden

De meest genoemde reden om een delict niet te melden is dat het toch niet helpt. In 2009 werd deze reden voor 36 procent van de niet gemelde voorvallen gegeven. Ook werd vaak gezegd dat het niet zo belangrijk was (27 procent). In vijftien procent van de gevallen werd als reden gegeven dat het geen zaak voor de politie was; bij acht procent werd genoemd dat de zaak was opgelost. In een zeer beperkt aantal gevallen (één procent) werd gevreesd voor represailles. Bij veertien procent speelden andere, niet nader bekende redenen een rol om het voorval niet te melden. De verdeling van deze redenen in 2009 verschilt niet van die in het voorgaande jaar.

Grafiek 6.9
Niet gemelde delicten naar reden van niet melden, IVM 2009

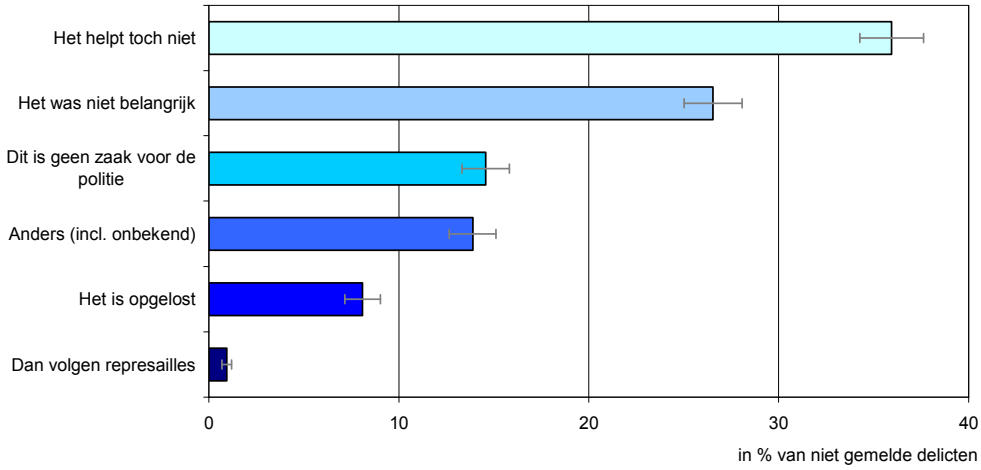

Tussen de verschillende soorten delicten bestaan duidelijke verschillen in de mate waarin deze redenen worden genoemd. Zo wordt bij geweldsdelicten ‘het was niet belangrijk’ met dertig procent het vaakst genoemd. Bij vermogensdelicten en vandalismedelicten wordt vooral ‘het helpt toch niet’ als reden genoemd. Bij vermogensdelicten wordt dit in 46 procent van de gevallen genoemd; bij vandalisme is dit in 37 procent van de gevallen zo. Bij deze delicten wordt met respectievelijk 24 en 27 procent ook vaker aangegeven dat het niet belangrijk was. Vergeleken met geweldsdelicten wordt bij vermogens- en vandalismedelicten, met ongeveer één op de vijf gevallen, veel minder ‘het is opgelost’ als reden genoemd.

Grafiek 6.10
Niet gemelde delicten naar reden voor niet melden, per delictsgroep, IVM 2009

Geweldsdelicten

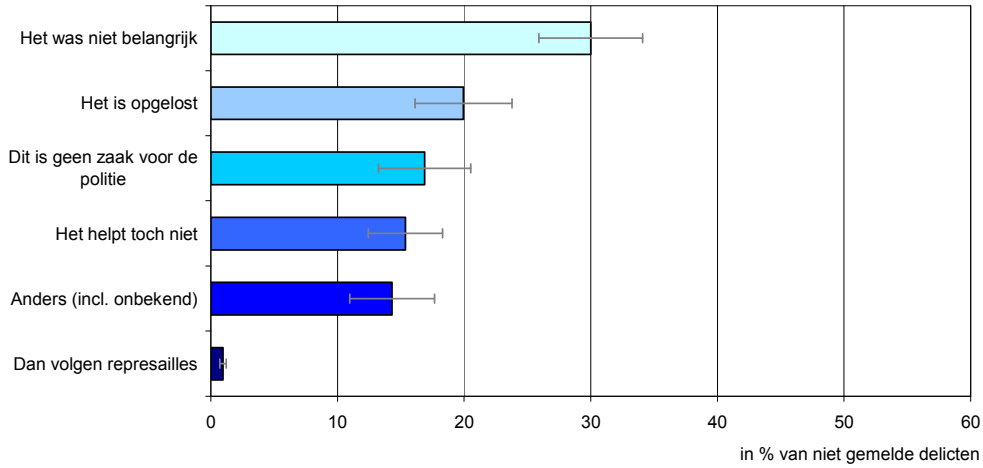

Vermogensdelicten

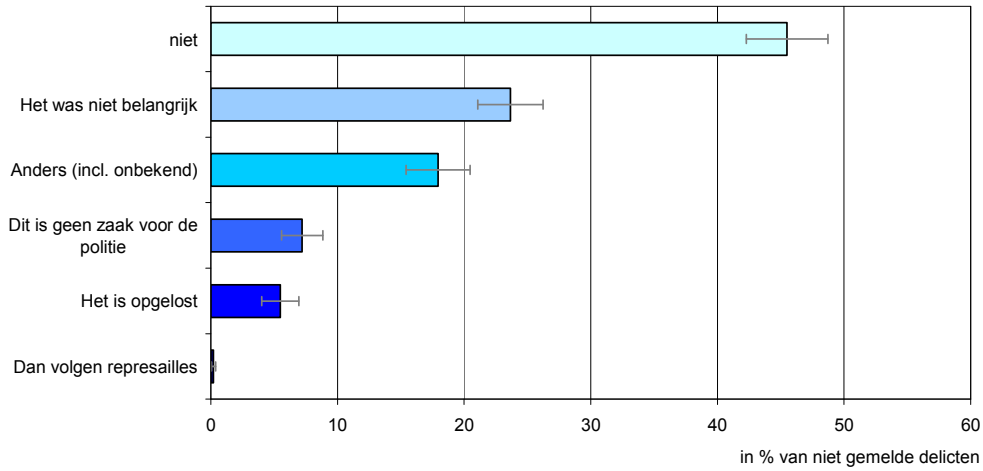

Vandalismedelicten

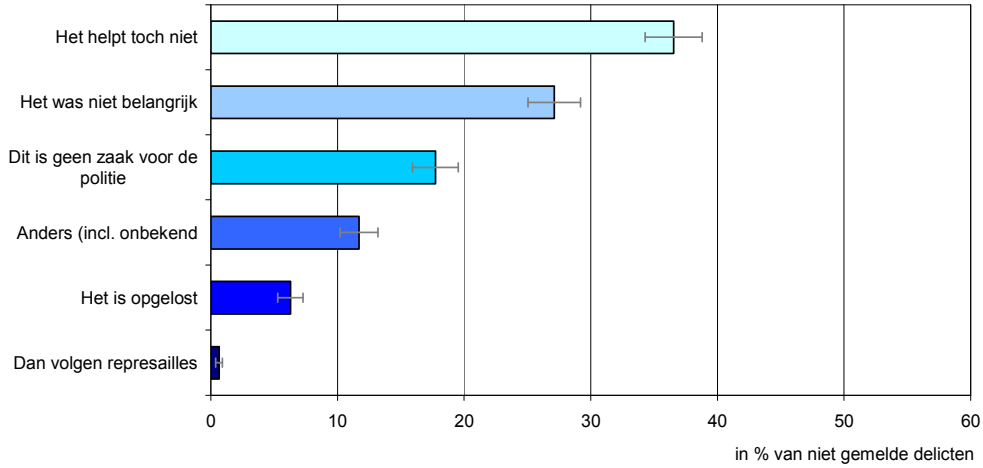

Bij de afzonderlijke politieregio's bestaan slechts incidentele en beperkte verschillen met het landelijke gemiddelde in redenen om een delict niet te melden. In Rotterdam-Rijnmond werd 'het helpt toch niet' vaker dan gemiddeld genoemd (41 procent). In Hollands Midden werd 'het was niet belangrijk' minder vaak dan gemiddeld genoemd; in Amsterdam-Amstelland

geldt dit voor 'het is opgelost' en in Fryslân en Brabant-Zuid-Oost voor 'dit is geen zaak voor de politie'. Vrees voor represailles kwam als reden niet voor in Gelderland-Zuid, Kennemerland, Hollands Midden en Limburg-Zuid. In Gelderland-Zuid kwamen andere redenen relatief vaak voor.

6.5.2 Redenen voor aangifte

De meest genoemde redenen om een delict wel bij de politie aan te geven waren in 2009 dat men vond dat de politie het moest weten (25 procent) of vanwege de verzekering (23 procent). In achttien procent van de aangegeven delicten gebeurde dit om het gestolene terug te krijgen, en in zestien procent van de gevallen omdat de slachtoffers vonden dat de dader moet worden gepakt. 'Ik vond het mijn plicht' werd met negen procent relatief het minst als concrete reden genoemd. De verdeling van deze redenen in 2009 komt vrijwel overeen met die in het voorgaande jaar.

Grafiek 6.11
Aangegeven delicten naar reden van aangifte, IVM 2009

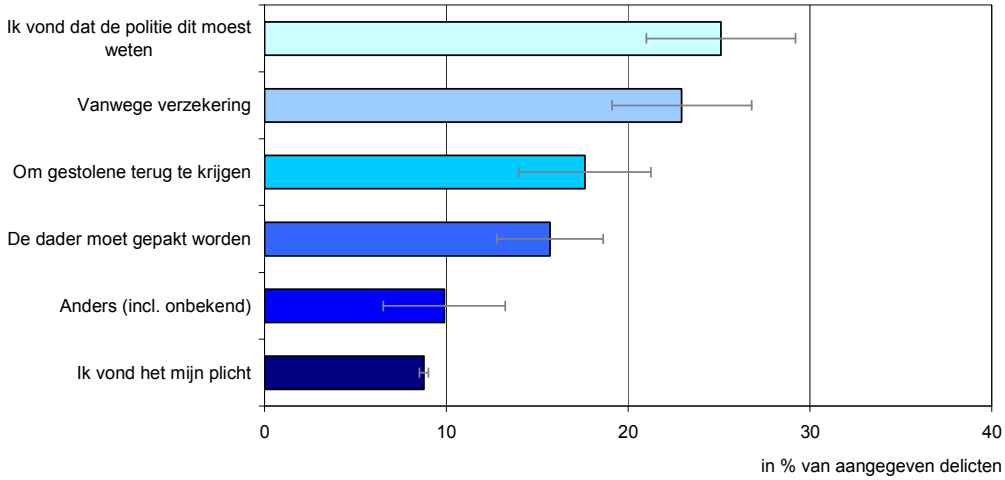

Ook de redenen om wel aangifte te doen hangen samen met het soort delict. Zo geeft bij de aangifte van geweldsdelicten ruim 40 procent aan dat de politie dit moet weten. Voor vermogens- een vandalismedelicten bedragen deze percentages respectievelijk 19 en 31 procent. Voor geweldsdelicten is ook 'de dader moet worden gepakt' (22 procent)en 'andere redenen' (26 procent) een belangrijke aanleiding om aangifte te doen. Bij vermogensdelicten wordt aangifte vooral gedaan om het gestolene terug te krijgen, terwijl dit bij vandalisme vooral gedaan wordt vanwege de verzekering. Daarnaast vindt men bij deze laatste delictsoort ook belangrijk dat de politie dit moet weten. Voor alle genoemde delictsoorten samen geldt dat dit bij minder dan één op de tien aangiften als een plicht werd gevoeld.

Er zijn geen grote verschillen in redenen van aangifte tussen de afzonderlijke regio's en het landelijke gemiddelde. Wel werd 'om het gestolene terug te krijgen' in Limburg-Noord vaker en in Amsterdam-Amstelland en Zuid-Holland-Zuid minder vaak dan gemiddeld als reden voor aangifte genoemd. 'Ik vond dat de politie dit moest weten' werd minder vaak dan gemiddeld genoemd in Noord- en Oost-Gelderland.

Grafiek 6.12
Aangegeven delicten naar reden van aangifte, per delicstgroep, IVM 2009

Geweldsdelicten

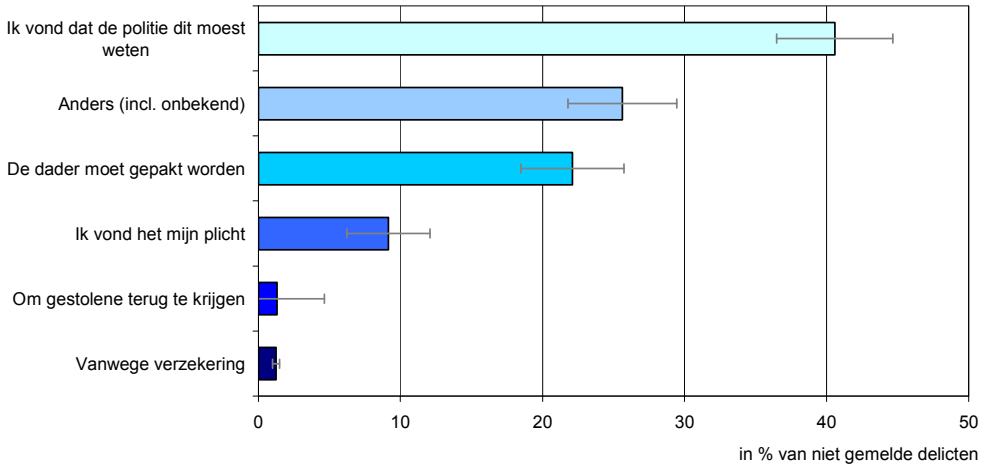

Vermogensdelicten

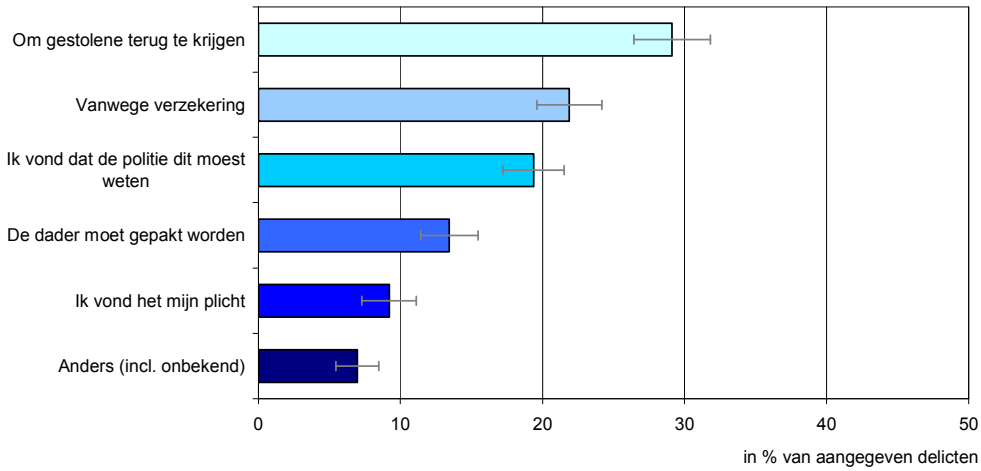

Vandalismedelicten

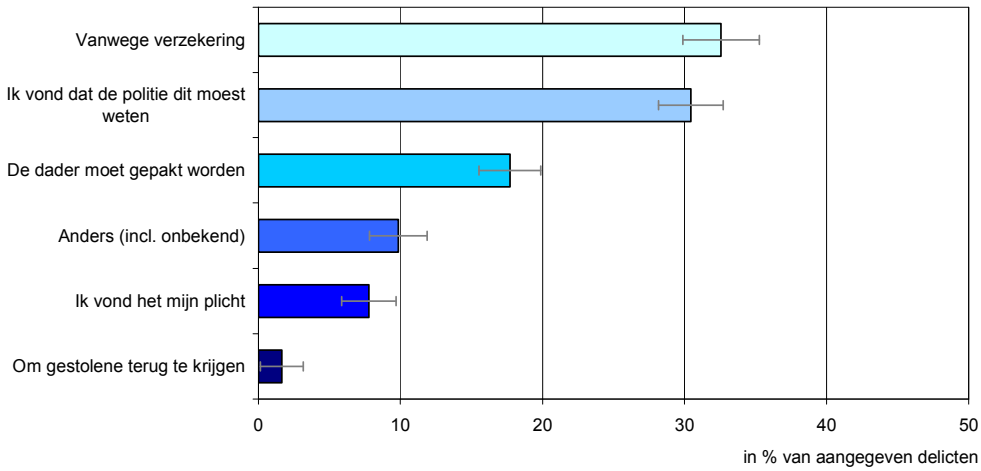

6.6 Mogelijk anoniem melden

In de IVM 2009 is bij delicten die niet bij de politie gemeld zijn ook gevraagd of dit wel zou zijn gemeld als dit anoniem kon gebeuren. Van al deze delicten samen zou drie procent gemeld zijn als dit anoniem had gekund[20].
Wel spelen ook hier – zij het beperkte – verschillen per soort delict en naar politieregio. Seksuele delicten (9 procent) en overige delicten (13 procent) zouden vaker dan gemiddeld wel anoniem worden gemeld.

In geen enkele politieregio zouden niet gemelde delicten vaker dan gemiddeld anoniem worden gemeld; in Groningen, Fryslân, en IJsselland zou dit wel minder dan gemiddeld of (in Zaanstreek-Waterland) niet gebeuren.

Grafiek 6.13
Niet gemelde delicten naar mogelijk anoniem melden, IVM 2009

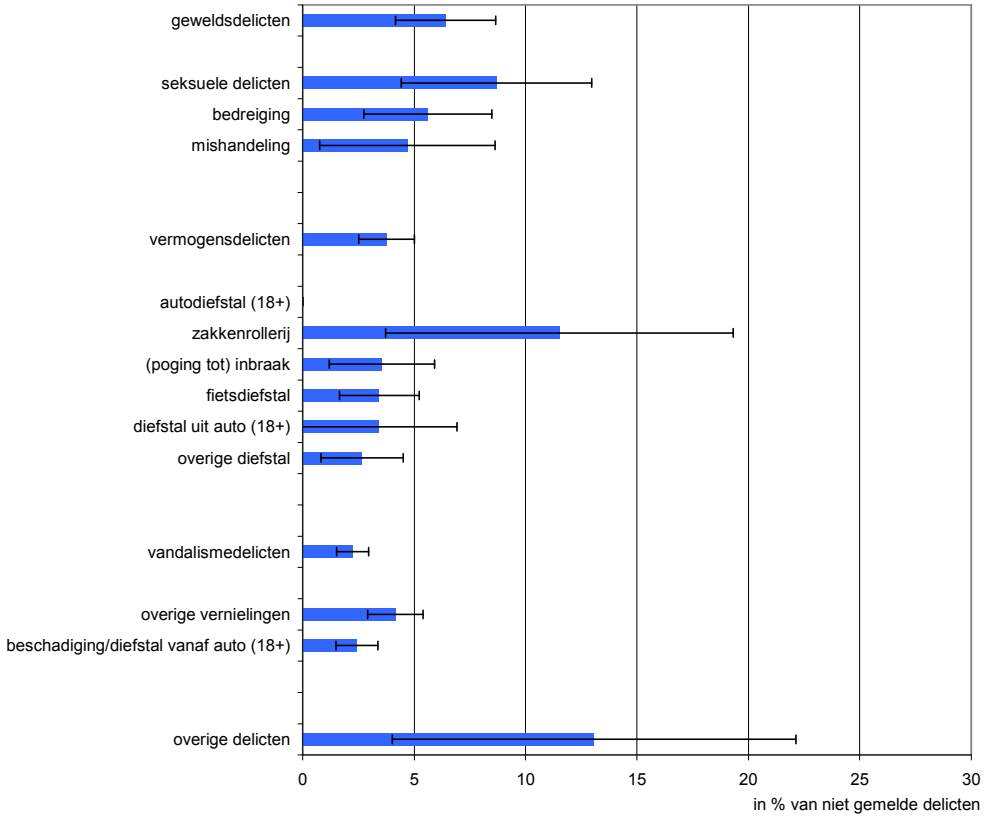

[20] In acht procent van de gevallen was dit onbekend; in twaalf procent was mogelijke anonieme aangifte (om welke reden dan ook) niet van toepassing.

Grafiek 6.14
Niet gemelde delicten naar mogelijk anoniem melden en politieregio (% van niet gemelde delicten), IVM 2009

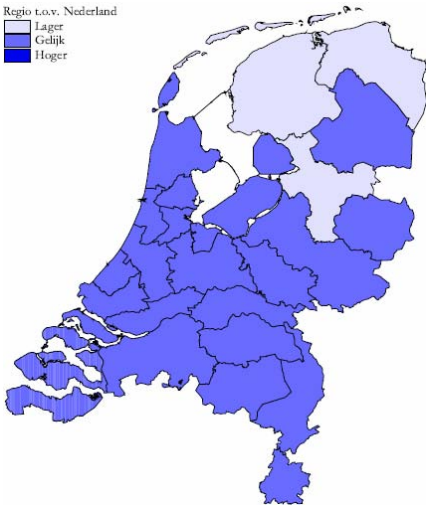

6.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk staan de contacten tussen politie en slachtoffers van delicten centraal. Daarbij is een beeld geschetst van de meldings- en aangiftebereidheid van de slachtoffers.

Melding en aangifte
- In 2009 werd 35 procent van de delicten door of namens de slachtoffers bij de politie gemeld. Dit is hetzelfde als in het voorgaande jaar.
- Van vermogensdelicten werd 52 procent gemeld, van geweldsdelicten 27 procent, en van vandalismedelicten 23 procent.
- Van de ondervonden delicten werd 27 procent aangegeven; bij 18 procent werd daadwerkelijk een document bij de politie ondertekend en negen procent werd via internet aangegeven.
- Van alle geweldsdelicten resulteerde twaalf procent in een aangifte; van vermogensdelicten werd 44 procent en van vandalismedelicten zeventien procent bij de politie aangegeven. Deze percentages komen vrijwel overeen met die in 2008.
- Van de niet gemelde delicten zou drie procent wel gemeld zijn als dit anoniem had gekund.

Wijze van melden
- Van de gemelde delicten werd 36 procent op het politiebureau gemeld, bij 30 procent delicten gebeurde de melding telefonisch en 26 procent werd via internet gemeld.
- Geweldsdelicten worden vooral telefonisch gemeld, vermogens- en vandalismedelicten meer op het politiebureau.
- Het aandeel meldingen via internet is hoger dan in het voorgaande jaar.

Motieven
- De meest genoemde redenen om een voorval niet te melden zijn dat het toch niet helpt (36 procent) en dat het niet zo belangrijk was (27 procent).
- De meest genoemde redenen om juist wel aangifte te doen waren dat men vond dat de politie dit moest weten (25 procent) en vanwege de verzekering (23 procent).

Regionale verschillen
- In geen enkele regio ligt het aandeel gemelde delicten lager of hoger dan gemiddeld.
- Ook wijkt het aandeel gemelde delicten in 2009 in geen enkele regio af van dat in het jaar daarvoor.
- In Rotterdam-Rijnmond is de aangiftebereidheid hoger dan het landelijke gemiddelde.
- De aangiftebereidheid is in 2009 in geen enkele regio hoger of lager dan in 2008.
- In Groningen, Fryslân, IJsselland en Zaanstreek-Waterland ligt het aandeel mogelijke anonieme meldingen van niet gemelde delicten lager dan gemiddeld.

7. Contacten tussen politie en burgers

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk handelt over het contact tussen de politie en de burger in het algemeen. Een burger kan om verschillende redenen contact hebben met de politie. Men kan bijvoorbeeld een delict aangeven of melden, maar dit kan eveneens gaan om verkeerszaken, vragen om hulp, openbare orde problemen of veiligheidskwesties. Paragrafen 7.2 en 7.3 handelen respectievelijk over de omvang en de aard van het politiecontact. Hierbij wordt ook aangifte vanwege slachtofferschap van een delict meegerekend, voor zover dit gaat om het laatste contact. Paragraaf 7.4 beschrijft de tevredenheid van de burger over het contact met de politie, terwijl paragraaf 7.5 ingaat op redenen waarom niet alle inwoners tevreden zijn over het contact met de politie. Dit hoofdstuk beschrijft uitsluitend contacten met de politie in de eigen woongemeente.

7.2 Contact met politie

Bijna één op de drie (32 procent) inwoners van 15 jaar en ouder heeft volgens de IVM 2009 in de afgelopen 12 maanden om de een of andere reden contact gehad met de politie. Dit is vrijwel gelijk aan het cijfer van het voorgaande jaar. Ook uit de VMR-extra blijkt dat het contact vrijwel gelijk gebleven is.

Grafiek 7.1
Contacten tussen burgers en politie – totaal (% met contact)

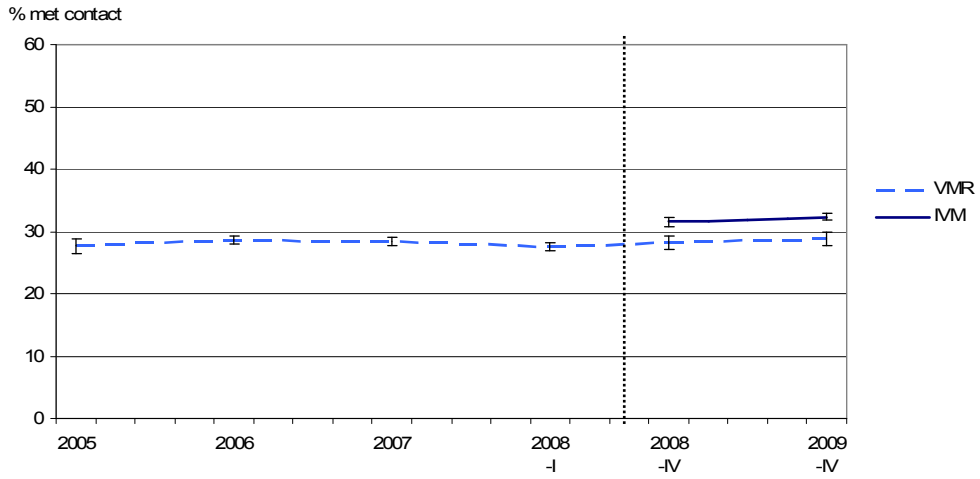

De inwoners uit Drenthe, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden en Brabant-Noord hebben ten opzichte van de andere politieregio's opmerkelijk minder contact gehad met de politie. Respectievelijk 28 procent (voor Drenthe, Noord- en Oost-Gelderland en Brabant-Noord) en 30 procent van de inwoners van Gelderland-Midden heeft in de voorbije 12 maanden contact gehad met de politie, dit is lager dan het landelijke gemiddelde.
Inwoners uit de regio Amsterdam-Amstelland en Flevoland hebben het meeste contact gehad met de politie (39 procent). Ook de regio Haaglanden behaalt met 36 procent politiecontact een beduidend hoger cijfer dan het landelijke gemiddelde.
In geen enkele regio was het politiecontact in 2009 significant hoger of lager dan in 2008.

Grafiek 7.2
Contacten tussen burgers en politie naar politieregio (% met contact), IVM 2009

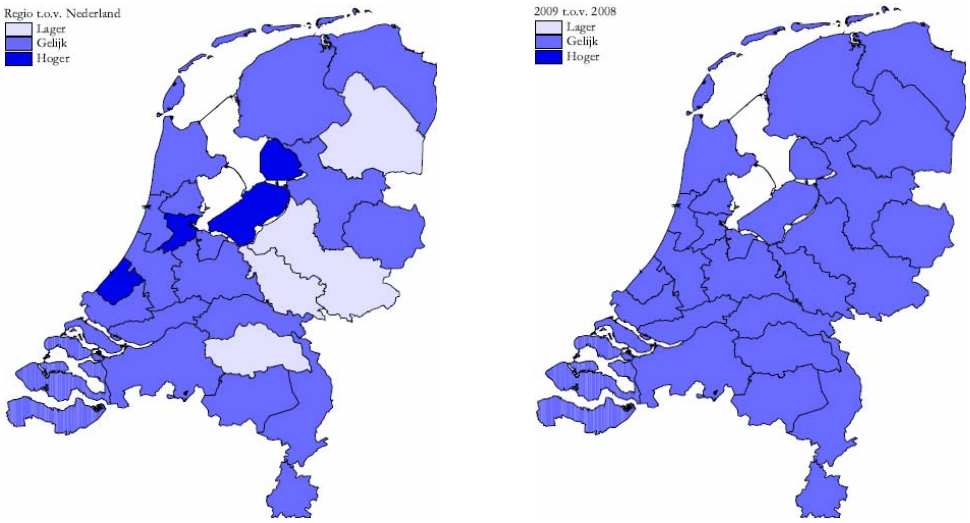

7.3 Aard van het contact

Aan de burgers die in de voorgaande 12 maanden contact met de politie hebben gehad, werd vervolgens gevraagd naar de reden van het laatste contact. De contacten kunnen ingedeeld worden in drie categorieën: handhaving door de politie, aangifte of melding door de burgers en 'andere' contacten. Eén vierde van alle contacten kan volgens de IVM 2009 ingedeeld worden onder de categorie handhaving. Bij 35 procent van de contacten werd een aangifte of melding gedaan. De resterende 40 procent betrof andere contacten.
In de volgende sub-paragrafen zullen de redenen tot contact nader in detail besproken worden voor elk van de drie categorieën.

Grafiek 7.3
Contacten met politie naar reden van contact (% van laatste contact), IVM 2008-2009

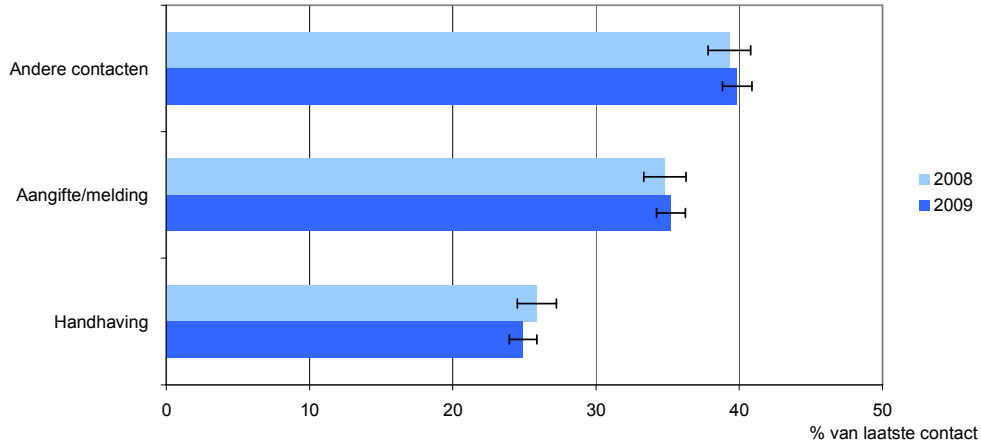

7.3.1 Handhaving

Een belangrijk verschil tussen de categorieën, is dat bij handhaving het initiatief uitgaat van de politie, terwijl bij aangifte of melding het initiatief uitgaat van de burger. Handhaving gaat om contacten omtrent bekeuringen (15 procent), waarschuwingen (4 procent) en controle door de politie (6 procent).

Grafiek 7.4
Contact met politie wegens handhaving (% van laatste contact), IVM 2008-2009

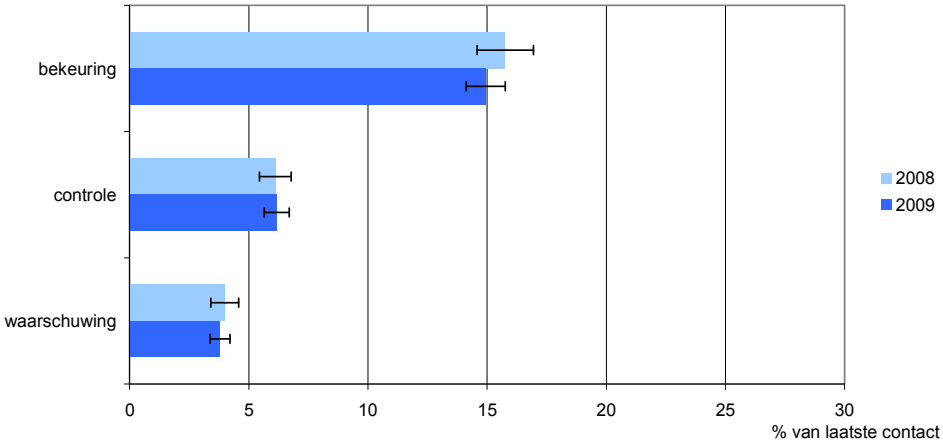

Het percentage contacten met de politie met betrekking tot handhaving is in de politieregio Fryslân met 33 procent significant hoger dan het landelijke gemiddelde. Daarentegen, in de regio Brabant-Zuid-Oost is het aandeel contacten vanwege handhaving beduidend lager dan het landelijk gemiddelde (20 procent).
In geen enkele regio was het politiecontact vanwege handhaving in 2009 significant hoger of lager dan in 2008.

Grafiek 7.5
Contacten met politie vanwege handhaving naar politieregio (% met contact), IVM 2009

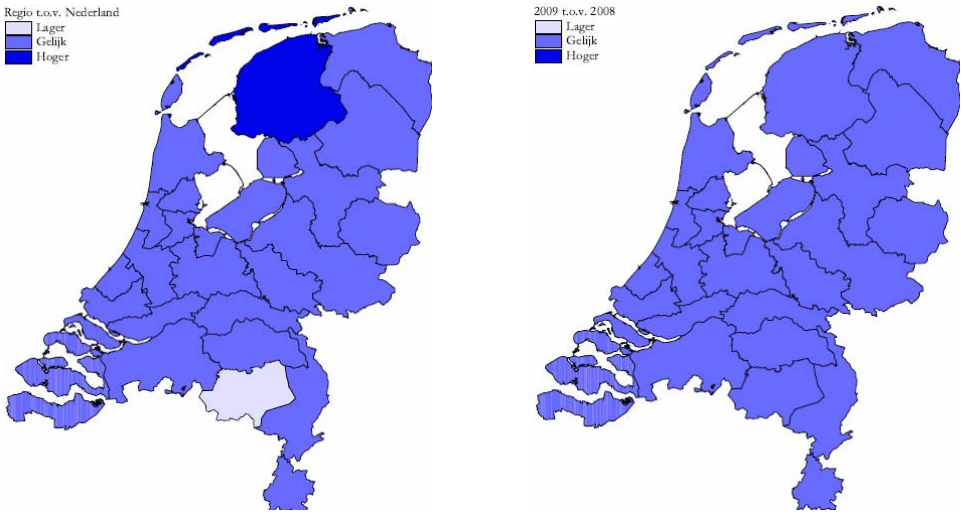

7.3.2 Aangifte/melding

Aangifte of melding betreft contacten vanwege aangifte van eigen slachtofferschap van een delict, vanwege het melden van een verdachte situatie of delict, melding van een ongeval of vanwege het getuige geweest zijn van een misdrijf. Meer dan één op de drie contacten met de politie, 35 procent, heeft volgens de IVM 2009 hierop betrekking.

Dertien procent van de contacten met de politie betreft de melding van een verdachte situatie of delict en veertien procent heeft te maken met een aangifte van een misdrijf met ondertekend procesverbaal.
Verder zijn er nog drie andere types van contacten met een relatief klein aandeel. Het betreft: melden van een ongeval (3 procent), getuige zijn van een misdrijf (2 procent) en internetaangifte (4 procent). In vergelijking tot voorgaand jaar is aangifte via internet duidelijk toegenomen.

Grafiek 7.6
Contact met politie wegens aangifte of melding (% van laatste contact), IVM 2008-2009

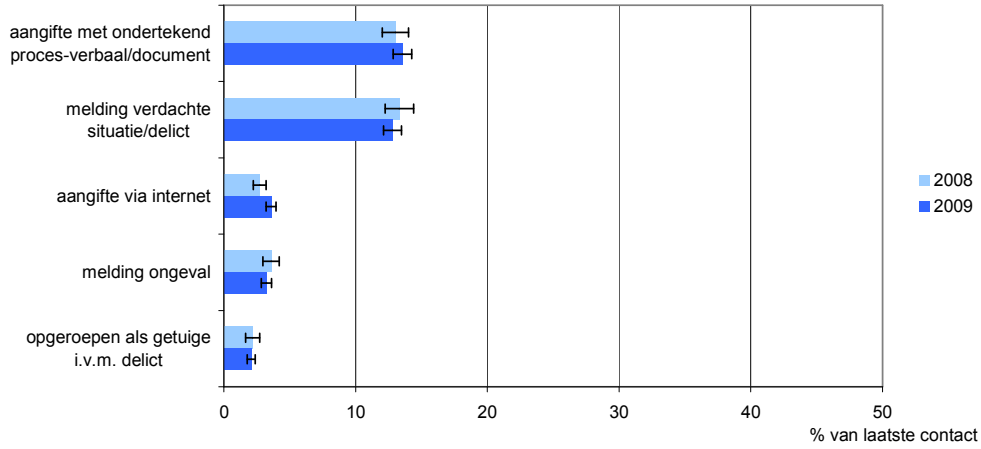

De politieregio's Brabant-Zuid-Oost (44 procent), Zaanstreek-Waterland (43 procent), Midden-en West-Brabant (42 procent) en Brabant-Noord (41 procent) hebben een significant hoger aandeel contacten vanwege aangifte/melding ten opzichte van het nationale gemiddelde. Dit is in tegenstelling tot Fryslân en Utrecht: het cijfer van deze beide politieregio's (27 procent) is significant lager dan het landelijke gemiddelde.
De cijfers van Zaanstreek-Waterland en Brabant-Noord zijn in 2009 tevens beduidend hoger dan in 2008.

Grafiek 7.7
Contact met politie vanwege aangifte/melding[1)] naar politieregio (% van laatste contact), IVM 2009

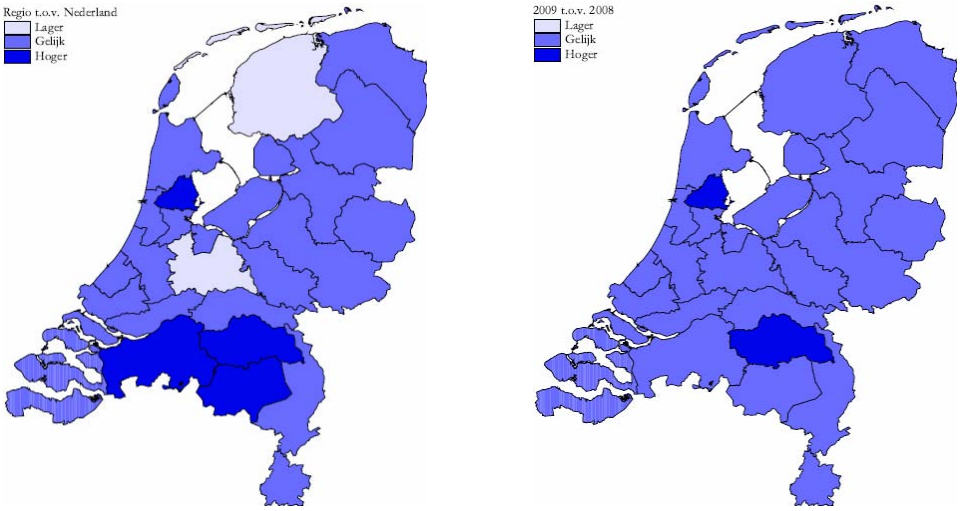

[1] Aangifte/melding van een delict, verdachte situatie en getuige misdrijf.

7.3.3 Andere contacten

Van alle (laatste) contacten met de politie hadden volgens de IVM 2009 vier van de tien betrekking op andere redenen dan handhaving of aangifte en melding.

Dit behelst contacten zoals een vraag om hulp (6 procent) of informatie en advies (4 procent). Afgezien van deze contacten en het beperkte aantal contacten vanwege een vergunningsaanvraag of een andere administratieve handeling (anderhalf procent) of vanwege voorlichting of een open dag (0,6 procent), is het merendeel van de contacten in deze categorie (28 procent) niet nader uit te splitsen. Deze groep 'overig' varieert van 'een praatje maken' tot ' gevonden voorwerpen'.

Grafiek 7.8
Contact met politie wegens andere contacten (% van laatste contact), IVM 2008-2009

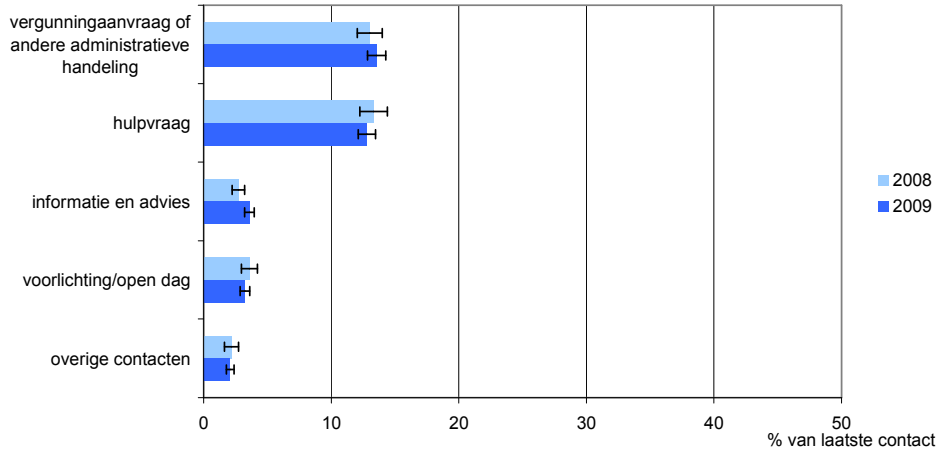

Het totale aandeel van andere contacten varieert in 2009 per politieregio van 34 procent in Flevoland tot 49 procent in Utrecht. In Utrecht is dit cijfer beduidend hoger dan het landelijke gemiddelde. Ook in de politieregio Noord-Holland-Noord is dit percentage met 46 procent hoger dan het landelijke gemiddelde. Nergens is dit percentage significant lager dan het landelijke gemiddelde.
In de politieregio Utrecht was het aandeel andere politiecontacten in 2009 significant hoger dan in 2008.

Grafiek 7.9
Contact met politie vanwege andere contacten naar politieregio (% van laatste contact), IVM 2009

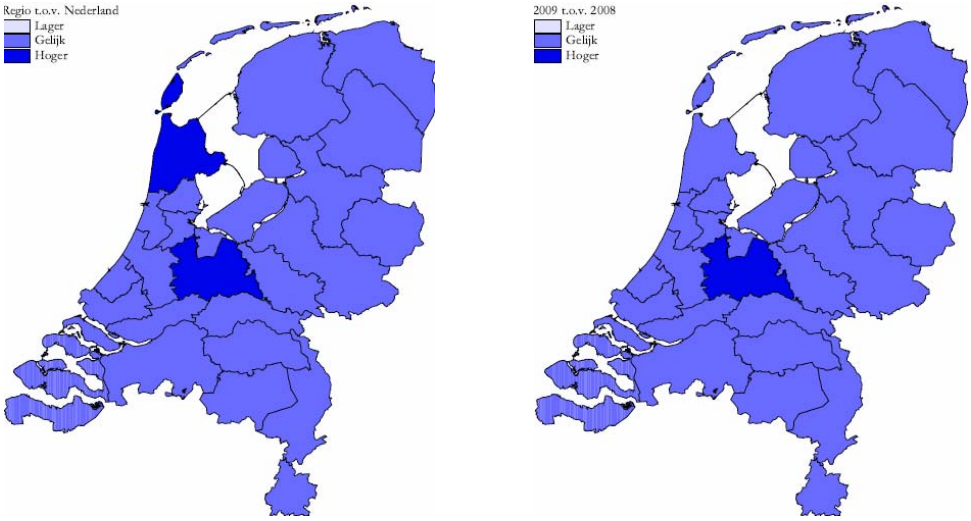

7.4 Tevredenheid over optreden politie

Aan alle inwoners die in de onderzochte periode contact hadden gehad met de politie is gevraagd naar hun tevredenheid over het politieoptreden bij het laatste contact. Hierna wordt, in de eerste subsectie de (on)tevredenheid over alle contacten besproken en in de daarop volgende subsecties komt de (on)tevredenheid bij de afzonderlijke redenen voor contact (handhaving, aangifte/melding en 'andere' contacten) aan bod.

7.4.1 Contacten totaal

Volgens de IVM 2009 zijn er zes op de tien inwoners die contact hadden met de politie tevreden of zeer tevreden over het optreden van de politie tijdens hun laatste contact. 23 procent is ontevreden of zeer ontevreden.

Het percentage (zeer) tevreden is in 2009 weliswaar iets lager dan in 2008, maar het verschil is niet significant. Ook op basis van de VMR-cijfers blijkt het percentage (zeer) tevreden mensen niet significant gewijzigd te zijn.

Grafiek 7.10
Tevredenheid over optreden van de politie bij laatste contact – totaal (% [zeer] tevreden)

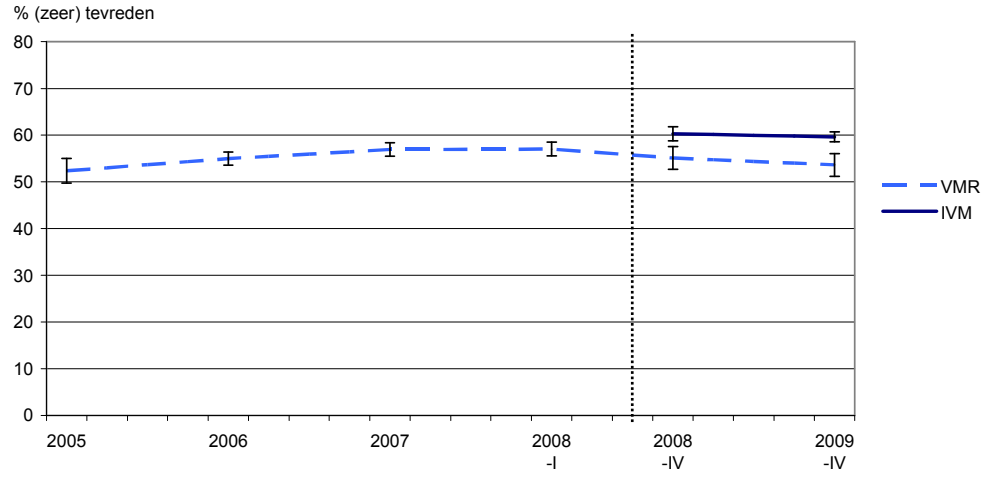

Per politieregio varieert het aandeel dat volgens de IVM 2009 tevreden of zeer tevreden is met het optreden van de politie bij het laatste contact tussen 52 procent voor Zaanstreek-Waterland tot 69 procent in IJsselland. Dit laatste cijfer is tevens significant hoger dan het landelijke gemiddelde. Dit geldt ook voor de percentages van de politieregio's Kennemerland (68 procent) en Brabant-Noord (65 procent). Voor de politieregio Hollands-Midden is er met een percentage van 55 in 2009 ten opzichte van de 67 procent in 2008 een significante daling merkbaar.

Het aandeel dat volgens de IVM 2009 ontevreden of erg ontevreden is over het politieoptreden voor alle contacten varieert van 17 procent in Kennemerland tot 29 procent in Zaanstreek-Waterland, Limburg-Noord en Flevoland. IJsselland en Brabant-Noord (beiden 19 procent) hebben een significant lager percentage dan het Nederlandse gemiddelde.

Grafiek 7.11
Tevredenheid over optreden politie bij laatste contact – totaal naar politieregio (% [zeer] tevreden), IVM 2009

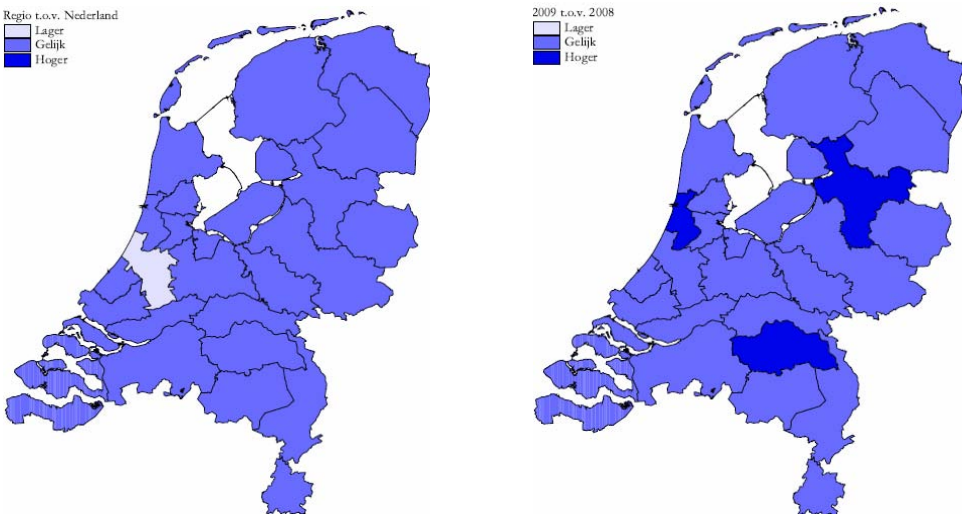

7.4.2 Handhaving

Van de burgers die volgens de IVM 2009 contact hebben gehad met de politie omwille van handhaving (bekeuring, waarschuwing of controle) is de helft tevreden of zeer tevreden; dit is minder dan gemiddeld voor alle contacten samen (60 procent). Contacten die betrekking hebben op waarschuwingen of controle worden over het algemeen wel positief bevonden (respectievelijk 60 en 70 procent is tevreden tot zeer tevreden over het politiecontact). Slechts 38 procent is tevreden of zeer tevreden over het contact vanwege een bekeuring.
Bij bijna drie van de tien (29 procent) contacten in verband met handhaving is men ontevreden of zeer ontevreden. Dit is hoger dan gemiddeld voor alle contacten samen (23 procent).

Grafiek 7.12
Tevredenheid over optreden politie bij handhaving (% [zeer] tevreden), IVM 2008-2009

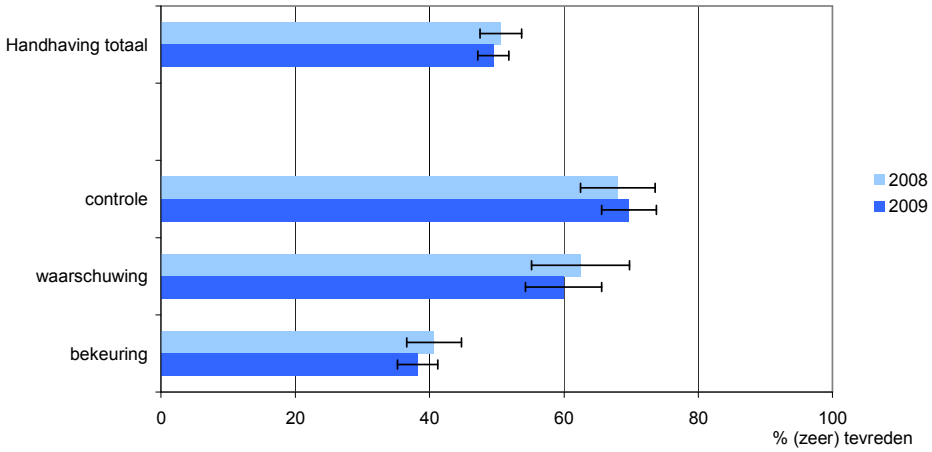

Uit de IVM-metingen blijkt dat de tevredenheid met de handhavingscontacten in 2008 en 2009 ongeveer gelijk is. Uit de VMR-metingen blijkt dat het aandeel personen dat tevreden was met de handhavingscontacten ook sinds 2005 vrijwel stabiel gebleven is.

Grafiek 7.13
Tevredenheid over politieoptreden bij laatste contact – handhaving (% [zeer] tevreden)

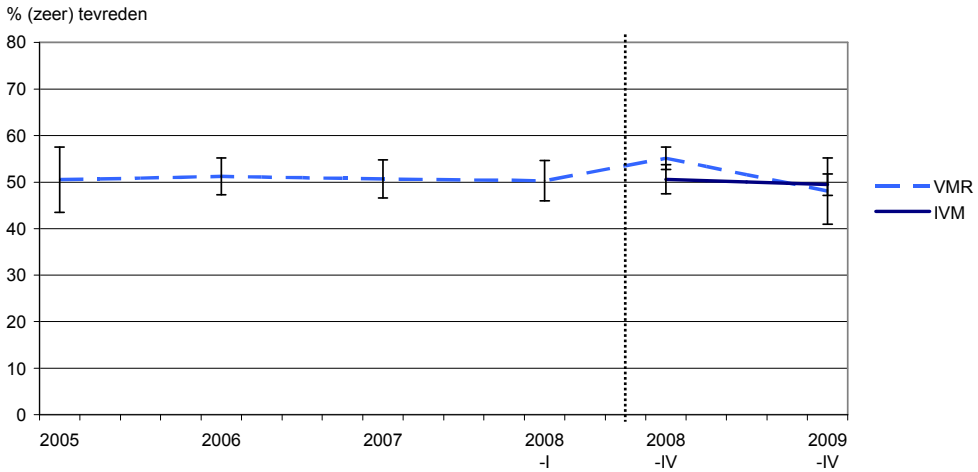

Met respectievelijke cijfers van 60 en 58 procent hebben de politieregio's Brabant-Noord en Gelderland-Midden een beduidend hoger aandeel inwoners dat tevreden was over het laatste contact met de politie vanwege handhaving in vergelijking met het landelijke gemiddelde. Voor Hollands Midden (32 procent) was het cijfer lager dan het landelijke gemiddelde.
Amsterdam-Amstelland vertoont in 2009 een hoger cijfer in vergelijking met dat van de IVM 2008, terwijl Hollands Midden een lager cijfer vertoont dan het vorige jaar. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet voor alle politieregio's een vergelijking met het vorige jaar moge-

lijk was vanwege het beperkte aantal ondervraagde personen in sommige politieregio's dat volgens de IVM 2008 contact heeft gehad met de politie vanwege handhaving.

7.4.3 Aangifte/melding

Van de burgers die contact hebben gehad met de politie vanwege aangifte of melding van een delict, verdachte situatie of ongeval, of als getuige van een misdrijf is 60 procent hierover tevreden of zeer tevreden volgens de IVM 2009. Dit is gelijk aan de tevredenheid over alle contacten samen. Bij 23 procent van de contacten wegens aangifte of melding is men ontevreden of erg ontevreden.

Grafiek 7.14
Tevredenheid over optreden politie bij aangifte/ melding (% [zeer] tevreden), IVM 2008-2009

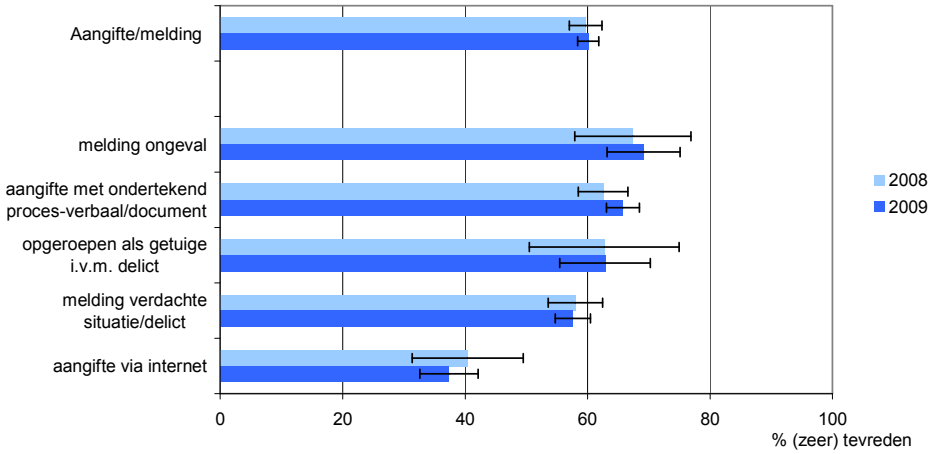

Over internetaangifte is men duidelijk minder vaak tevreden (37 procent) dan over andere contacten wegens aangifte. Over contacten wegens melding van een ongeval is men in 69 procent van de gevallen (zeer) tevreden. Aangiften met een ondertekend procesverbaal haalt 66 procent (zeer) tevreden burgers in 2009, oproepen als getuige i.v.m. een delict 63 procent en melding van een verdachte situatie of delict 58 procent.

Uit de VMR blijkt dat het aandeel personen dat (zeer) tevreden was over het contact wegens aangifte of melding de laatste jaren stabiel is (geen significante veranderingen). De IVM cijfers vertonen in de vergelijking 2008-2009 eveneens geen significante verschillen.

Grafiek 7.15
Tevredenheid over politieoptreden bij laatste contact – aangifte/ melding (% (zeer) tevreden)

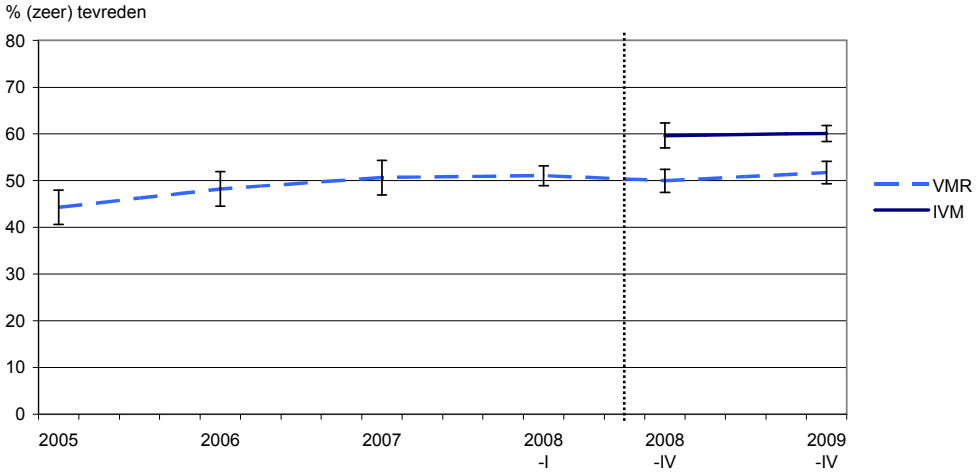

Per politieregio varieert het aandeel dat tevreden of zeer tevreden is over het contact met de politie vanwege aangifte of melding in 2009 van 49 procent in Gelderland-Zuid tot 72 procent in IJsselland. In IJsselland en Brabant-Noord is dit significant hoger dan het landelijke gemiddelde. Er zijn geen regio's met een significant lager cijfer dan het landelijke gemiddelde.

Grafiek 7.16
Tevredenheid over optreden politie bij laatste contact – aangifte/melding, naar politieregio (% [zeer] tevreden), IVM 2009

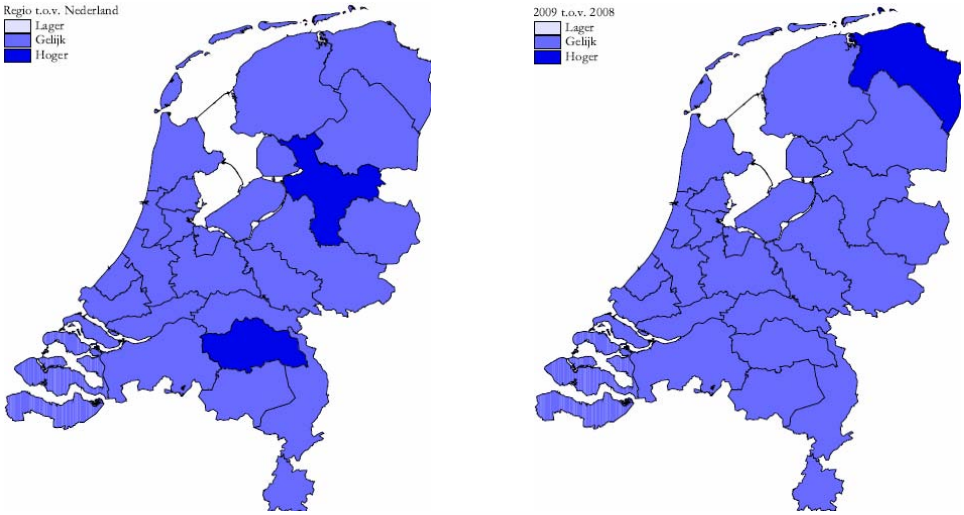

7.4.4 Andere contacten

Van de burgers die om een andere reden dan handhaving of aangifte/melding contact hebben gehad met de politie (d.i. vanwege hulp, vergunningsaanvraag of andere administratieve handeling, informatie en advies, voorlichting of open dag, overige contacten) is bijna twee derde (66 procent) tevreden of zeer tevreden. Dit percentage is hoger dan het cijfer voor alle contacten samen. Eén op vijf (20 procent) inwoners is ontevreden of zeer ontevreden over deze andere contacten.

Men is het meest tevreden over contacten vanwege een vergunningsaanvraag of andere administratieve handeling. Binnen de verzamelgroep 'overige contacten' is men het meest tevreden over het 'sociale praatje'. Over contacten vanwege een hulpvraag is men minder tevreden (49 procent).

Grafiek 7.17
Tevredenheid bij optreden politie – andere contacten (% [zeer] tevreden), IVM 2008-2009

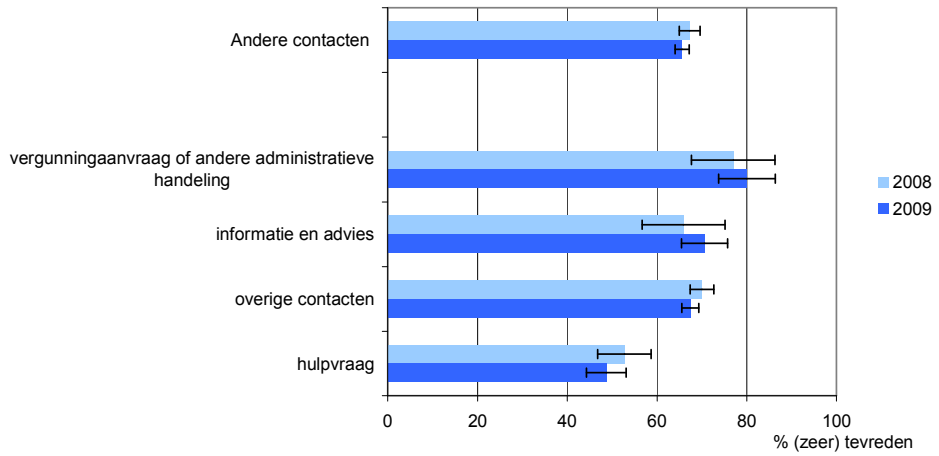

De VMR 2009-cijfers over tevredenheid bij ‘andere’ contacten geven geen significant afwijkend beeld ten opzichte van eerdere jaren. Ook in de IVM vertonen de cijfers van 2008 en 2009 geen significant verschil.

Grafiek 7.18
Tevredenheid over politieoptreden bij laatste contact – andere contacten [1)] (% [zeer] tevreden

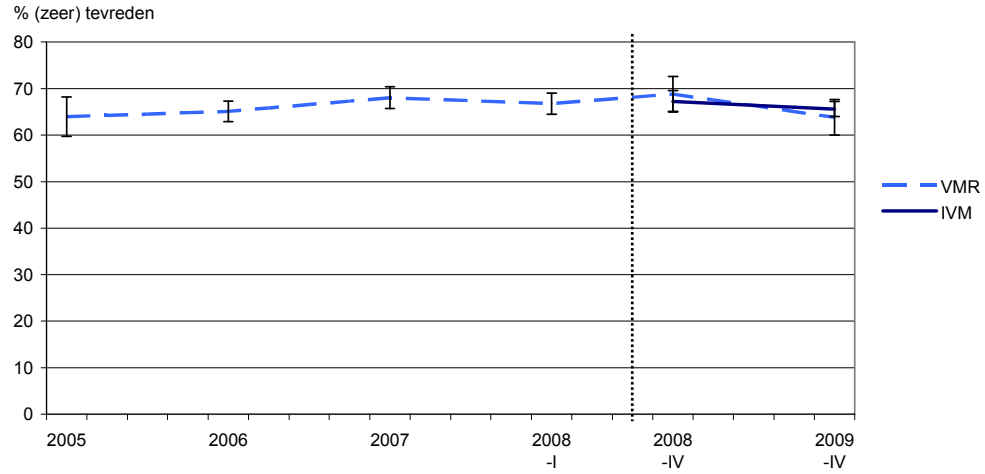

[1] Hulpvraag, vergunningsaanvraag of andere administratieve handeling, informatie en advies, voorlichting/open dag, overige contacten

Volgens de IVM 2009 varieert het aandeel (zeer) tevreden burgers over andere contacten met de politie per regio van 53 procent in Zaanstreek-Waterland tot 76 procent in IJsselland. Alleen in deze twee regio’s was er een significante afwijking (respectievelijk lager en hoger) dan het landelijke gemiddelde.

Grafiek 7.19
Tevredenheid over optreden politie bij laatste contact – andere contacten[1)] , naar politieregio (% [zeer] tevreden), IVM 2009

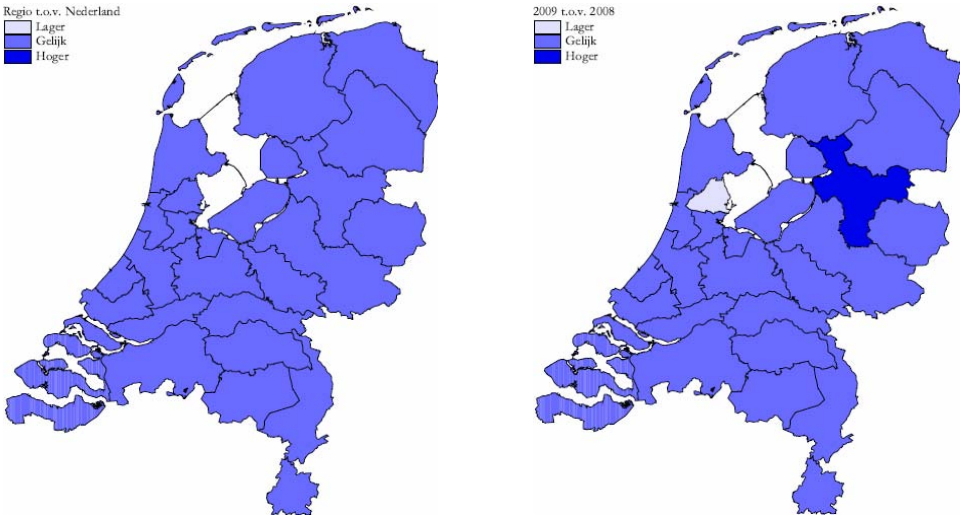

[1] Hulpvraag, vergunningsaanvraag of andere administratieve handeling, informatie en advies, voorlichting/open dag, overige contacten.

7.5 Redenen voor ontevredenheid

In deze paragraaf wordt gerapporteerd over de cijfers van 2009. Een vergelijking met cijfers van de IVM 2008 is niet mogelijk, wegens een andere wijze van de vraagstelling.

Aan de respondenten, die in 2009 aangaven dat zij ontevreden of zeer ontevreden waren over het optreden van de politie bij het laatste contact (23 procent), is gevraagd naar de redenen hiervoor. Deze redenen kunnen betrekking hebben op de bereikbaarheid of de komst van de politie, op het optreden van de politie of op het resultaat van het contact[21].
Ten aanzien van de *bereikbaarheid of komst* van de politie gaven diegenen die niet tevreden waren als belangrijkste reden dat de politie niets deed of te weinig (33 procent), of dat de politie hen te lang liet wachten of te laat was (20 procent). Tien procent gaf nog aan dat de politie niet kwam.
Rond het *optreden* van de politie werd als belangrijkste reden voor ontevredenheid aangehaald dat de politie niet efficiënt optrad (27 procent). Ook werd vaak vermeld dat de politie onverschillig was (26 procent). In één op de vijf gevallen gaf men aan dat de politie onvoldoende tijd of aandacht schonk en in zestien procent gaf de politie onvoldoende informatie. Tot slot werd door vijftien procent van de mensen aangegeven dat de politie niets kon doen.
Indien de burger niet tevreden was over *het resultaat of de afloop* van het contact, dan werd in 2009 als belangrijkste reden opgegeven dat de problemen niet opgelost waren (29 procent) en dat er geen bericht was over de afloop (25 procent).

Grafiek 7.20
Redenen voor ontevredenheid over politiecontact (% genoemd), IVM 2009

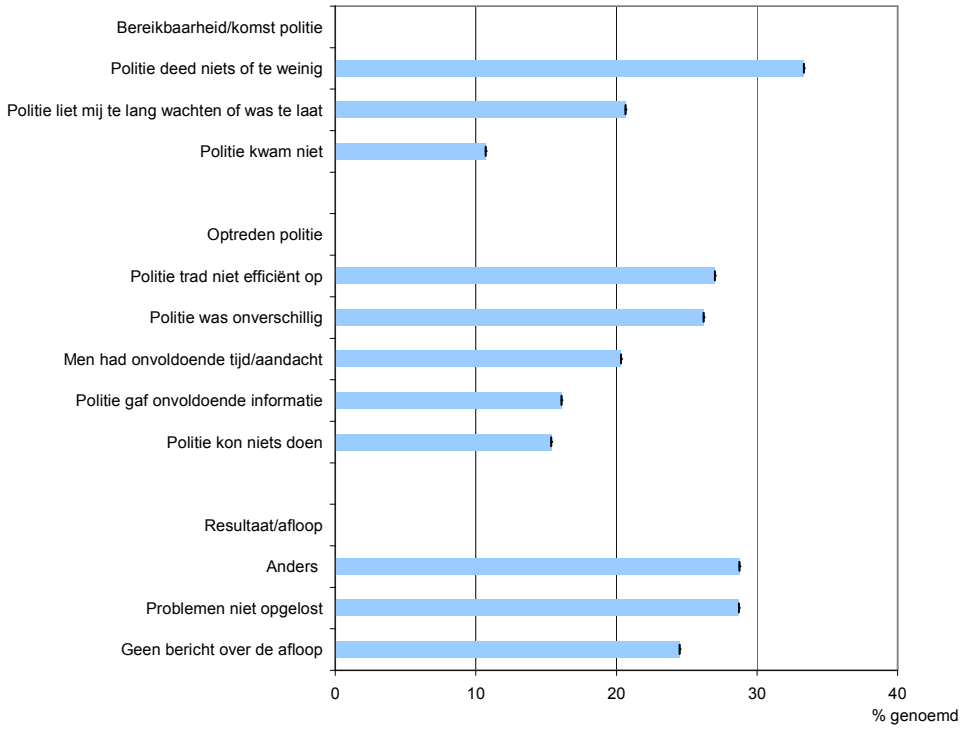

7.6 Samenvatting

Dit hoofdstuk beschrijft de contacten van de burger met de politie in het algemeen. Daarbij kwam aan de orde hoeveel burgers contact hebben gehad met de politie, wat de reden was voor dit contact (handhaving, aangifte of melding, andere contacten), en hoe tevreden men was over het optreden van de politie. Daarbij stonden de cijfers uit de IVM 2009 centraal en de significante verschillen met de IVM 2008 werden aangeduid. Voor de politieregio's zijn deze cijfers ook vergeleken met het landelijke gemiddelde. Waar mogelijk werd deze informatie ook aangevuld met een tijdreeks gegeven op basis van de VMR.

[21] Respondenten kunnen meer dan één reden noemen.

Landelijke uitkomsten

- In 2009 heeft bijna één derde van de inwoners in de twaalf voorafgaande maanden contact gehad met de politie.
- 35 procent van de (laatste) contacten tussen bevolking en politie heeft betrekking op aangifte of melding door burgers, een kwart komt voort uit handhaving. Vier van de tien contacten valt in de categorie andere contacten.
- Zes op de tien inwoners die contact hebben gehad, zijn (zeer) tevreden over het politieoptreden tijdens hun laatste contact.
- Bij politiecontacten vanwege handhaving is het aandeel dat (zeer)tevreden is minder dan bij alle contacten samen. Bij contacten wegens aangifte of melding is dit ongeveer gelijk, bij de overige vormen van contact is dit meer dan bij alle contacten samen.
- Meer dan één vijfde van de inwoners is ontevreden over het laatste contact met de politie. De meest genoemde reden hiervoor is dat de politie niets of te weinig deed.

Regionale verschillen

- Naar verhouding hadden de inwoners van de regio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Flevoland vaker contact met de politie dan gemiddeld op landelijk niveau. In de regio's Drenthe, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden en Brabant-Noord hadden naar verhouding de minste inwoners contact met de politie.
- In de regio's IJsselland, Kennemerland en Brabant-Noord is het aandeel inwoners dat tevreden is over de politiecontacten duidelijk hoger dan het landelijke gemiddelde.

8. Functioneren van de politie in de woonbuurt

8.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken stonden de ervaringen van respondenten die in de afgelopen twaalf maanden met de politie te maken hebben gehad centraal. Maar ook burgers die in die 12 maanden geen contact hebben gehad met de politie kunnen een oordeel hebben over de politie. In paragraaf 8.2 komt eerst het oordeel over het totale functioneren van de politie aan de orde. Vervolgens wordt in paragrafen 8.3 en 8.4 ingegaan op specifieke aspecten van het functioneren en de beschikbaarheid van de politie. Daarna volgt in paragraaf 8.5 een bespreking van het vertrouwen in de (bekwaamheid van de) politie en paragraaf 8.6, tot slot, toont de mening over de interactie tussen politie en burgers.

8.2 Tevredenheid over het totale functioneren van de politie

In de IVM is, evenals voorheen in de VMR, aan de respondenten een oordeel gevraagd over het totale functioneren van de politie in de buurt. In 2009 is 41 procent van alle inwoners van 15 jaar en ouder tevreden of zeer tevreden over het functioneren van de politie in de buurt. Dit is een significante daling ten opzichte van 2008 (44 procent).

Volgens de VMR blijkt het percentage tevreden inwoners in de periode 2005-2007 vrij stabiel. Na 2007 lijkt er zich een lichte daling in te zetten, welke door IVM 2008-2009 bevestigd wordt.

Grafiek 8.1
Tevredenheid over het totale functioneren van de politie (% [zeer] tevreden)

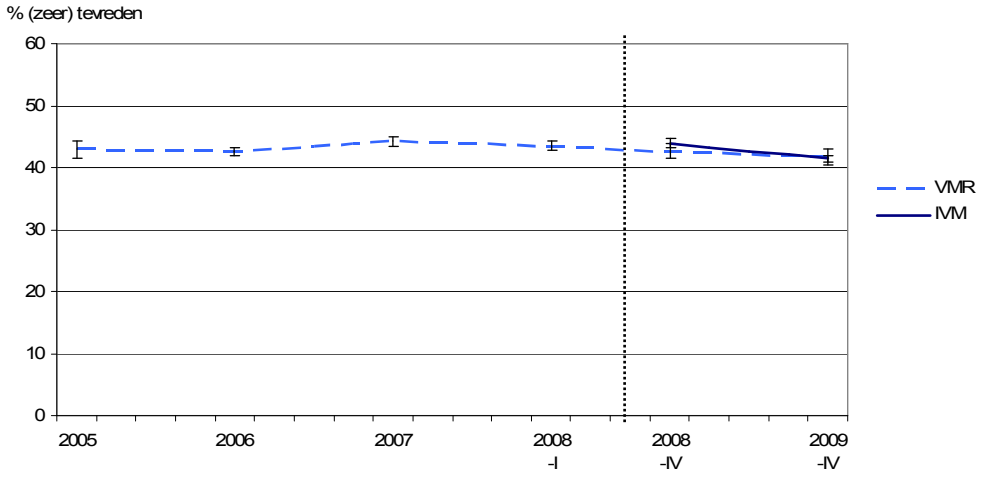

Het aandeel burgers dat in 2009 tevreden of zeer tevreden is over het totale politiefunctioneren varieert van 31 procent in Limburg-Zuid tot 51 procent in Twente. In de politieregio's Fryslân, IJsselland, Twente, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Noord is het aandeel burgers dat (zeer) tevreden is over het totale functioneren van de politie significant hoger dan het landelijke gemiddelde. In Utrecht, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant en Limburg-Zuid, echter, is het aandeel tevreden burgers beduidend minder dan het nationale gemiddelde. In IJsselland, Utrecht, Haaglanden en Limburg-Zuid is dit cijfer tevens significant lager dan in de IVM 2008.

Grafiek 8.2
Tevredenheid over het totale functioneren van de politie naar politieregio (% [zeer] tevreden), IVM 2009

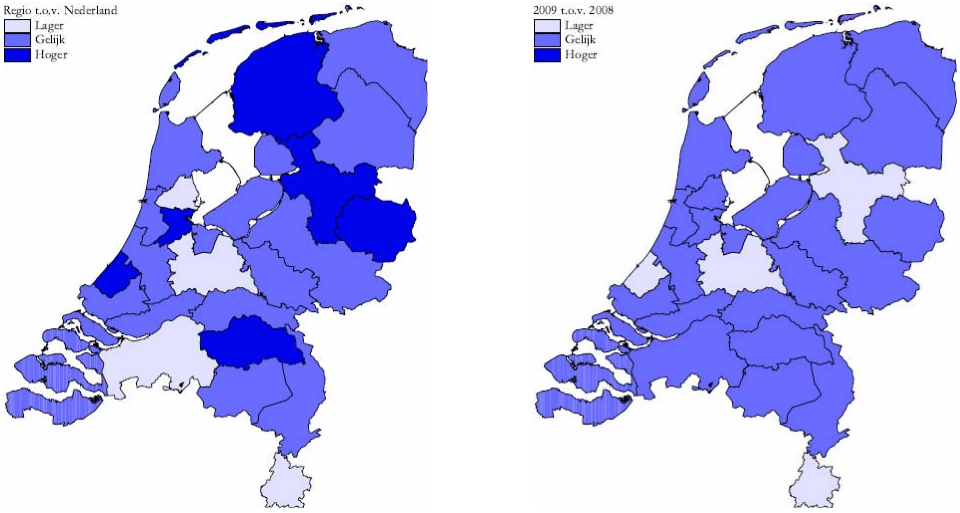

8.3 Functioneren van de politie

Het functioneren van de politie in de buurt is tevens, naast het oordeel over het totale functioneren, specifieker gemeten aan de hand van zeven stellingen. De stellingen zijn – op één na – positief geformuleerd. Dit betekent dat hoe meer men het eens is met een stelling, hoe positiever men oordeelt over het functioneren van de politie in de buurt.

Volgens de IVM 2009 is één op de drie inwoners (34 procent) het eens met de stelling dat de politie haar best doet en met de stelling dat de politie reageert op problemen in de buurt (33 procent). Een iets kleiner aandeel (32 procent) vindt dat de politie bescherming biedt in de buurt. Negentien procent van de ondervraagden geeft aan dat de politie de zaken efficient aanpakt, terwijl een iets kleiner deel (17 procent) de stelling onderschrijft dat de politie contact heeft met de bewoners. Voor elk van voorgaande stellingen is er bovendien een significante daling in het aandeel in vergelijking met de IVM 2008. Meer dan vier op tien inwoners (43 procent) vindt dat de politie je serieus neemt. Ook hier is er in 2009 een opmerkelijke daling ten opzichte van 2008. Tot slot is 24 procent het eens met de (negatief geformuleerde) stelling dat de politie te weinig bekeurt in de buurt. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar.

Grafiek 8.3
Oordeel over het functioneren van de politie in de woonbuurt (% (helemaal) eens), IVM 2008-2009

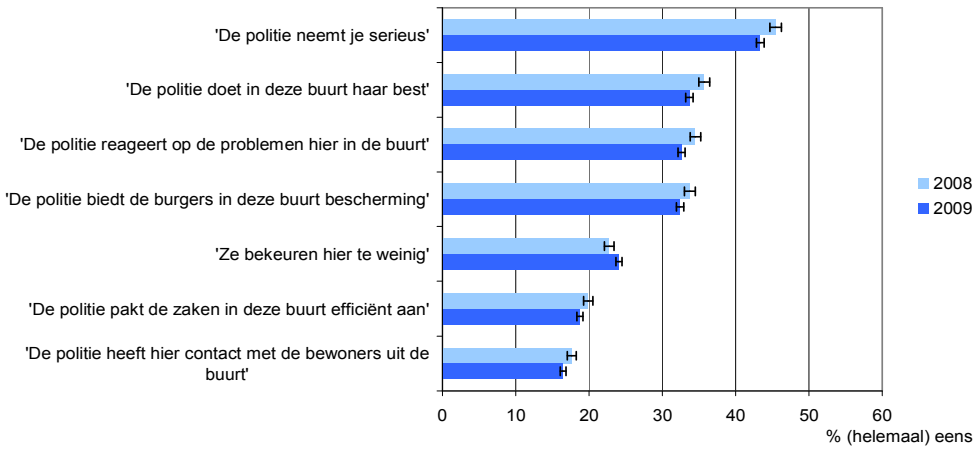

Voor het functioneren van de politie is een schaalscore berekend op basis van de antwoorden op de eerste vijf genoemde stellingen in de voorgaande alinea. Hiermee kan het totale oordeel van de bevolking over het functioneren van de politie worden beschreven. Deze

score moet nadrukkelijk niet worden opgevat als een op zichzelf staand rapportcijfer, maar is het resultaat van een herberekening[22]. De score loopt van 0 tot 10; hoe hoger, hoe tevredener men is over het functioneren van de politie in de buurt. Merk op dat deze cijfers anders zijn dat de score uit paragraaf 8.2 die handelde over het totale politiefunctioneren in de buurt. In 2009 bedroeg deze schaalscore 5,186. Dit is een significante daling ten opzichte vaan 2008, toen was het cijfer 5,249.
Volgens de VMR is de schaalscore over het functioneren van de politie in de buurt sinds 2005 nauwelijks veranderd; wel zit er ook in deze cijfers een niet significante daling van 2008 op 2009.

Grafiek 8.4
Functioneren van de politie (schaalscore)

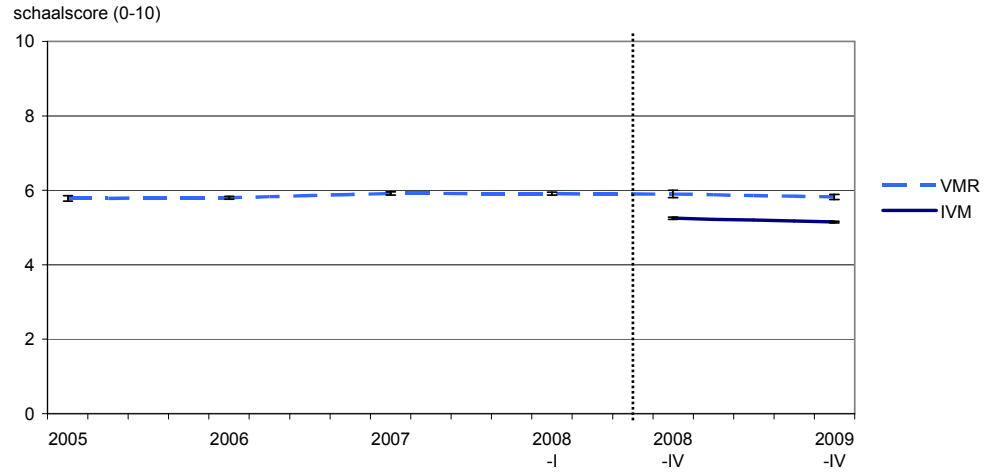

In 2009 beoordelen de inwoners van de regio Amsterdam-Amstelland met een schaalscore van 5,5; in Twente en Haaglanden met een schaalscore van 5,4 en in IJsselland en Gooi en Vechtstreek met een schaalscore van 5,3 het functioneren van de politie in 2009 positiever dan gemiddeld in Nederland. De politieregio's Noord-Holland Noord, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland scoren wezenlijk lager dan het landelijke gemiddelde, namelijk 5 of minder.
In geen van de regio's is de schaalscore over het functioneren van de politie in 2009 significant anders dan in 2008.

Grafiek 8.5
Functioneren van de politie naar politieregio (schaalscore), IVM 2009

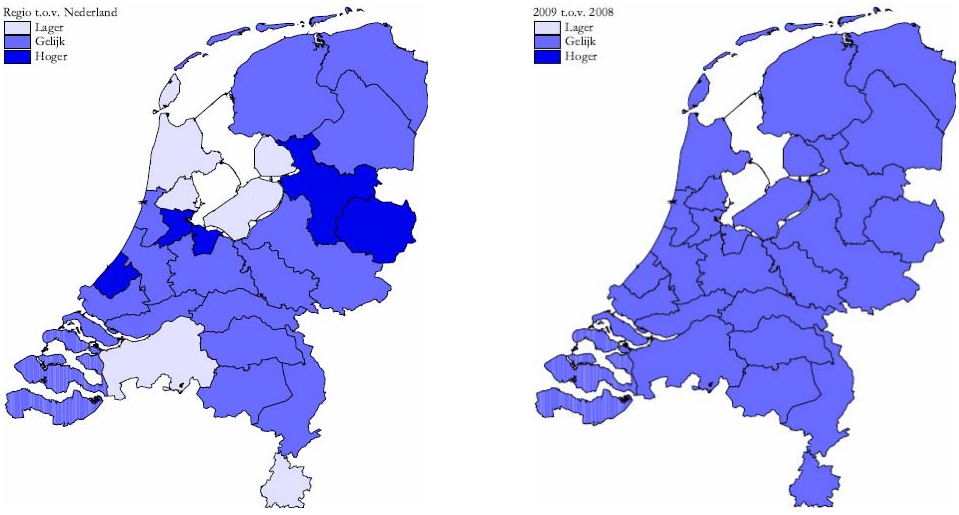

[22] Zie bijlage van dit rapport voor een beschrijving van de berekening van de schaalscores.

8.4 Beschikbaarheid van de politie

Het oordeel over de beschikbaarheid van de politie is gemeten door aan de respondenten te vragen in hoeverre zij het eens of oneens zijn met vijf uitspraken. Anders dan de stellingen in de voorgaande paragraaf zijn deze stellingen negatief geformuleerd; hoe meer men het met een stelling eens is, hoe negatiever men dus denkt over de beschikbaarheid van de politie.

Volgens de IVM 2009 is 51 procent van de inwoners de mening toegedaan dat zij de politie te weinig zien in de buurt. Ruim vier van de tien respondenten (41 procent) vindt dat de politie te weinig uit de auto komt, en 36 procent vindt dat de politie te weinig aanspreekbaar is. Bijna drie van de tien inwoners zijn van mening dat de politie te weinig tijd heeft voor allerlei zaken. Dat de politie niet snel komt als je ze roept vindt bijna één op de vijf burgers.

Grafiek 8.6
Oordeel over de beschikbaarheid van de politie (% (helemaal) eens), IVM 2008/2009

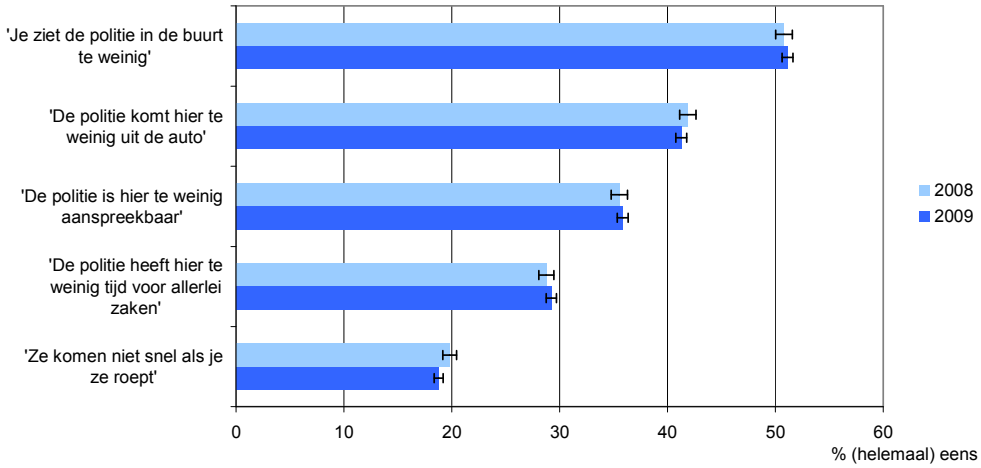

Evenals bij het functioneren van de politie vormen de vijf stellingen over de beschikbaarheid van de politie samen een cluster waarvoor een schaalscore kan worden berekend. Hiervoor geldt: hoe hoger de score, hoe positiever men is over de beschikbaarheid van de politie in de buurt (dit in tegenstelling tot de percentages over de aparte stellingen). In 2009 bedroeg de schaalscore voor de beschikbaarheid van de politie 4,3; in 2008 was deze eveneens 4,3. Volgens de VMR cijfers is deze schaalscore tussen 2005 en 2008 licht gestegen, daarna gedaald.

Grafiek 8.7
Beschikbaarheid van de politie (schaalscore)

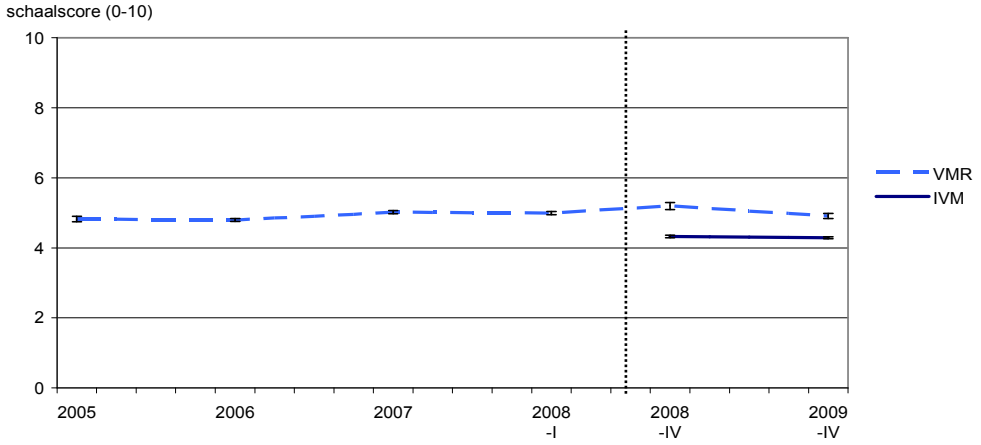

De schaalscore voor de beschikbaarheid van de politie is in 2009 lager dan het landelijke gemiddelde in de politieregio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland. In deze regio's is de score 4,1 of lager. In Flevoland is er bovendien een significante daling ten opzichte van de schaalscore in 2008. De regio Amsterdam-Amstelland heeft met 4,9 in 2009 de hoogste score voor de beschikbaarheid van de politie. Ook in de regio's IJsselland, Twente, Utrecht, Gooi en Vechtstreek en Haaglanden is deze schaalscore duidelijk hoger dan het nationale gemiddelde. Elk van deze laatste vier regio's heeft een score van 4,4 of meer.

Grafiek 8.8
Beschikbaarheid van de politie naar politieregio (schaalscore), IVM 2009

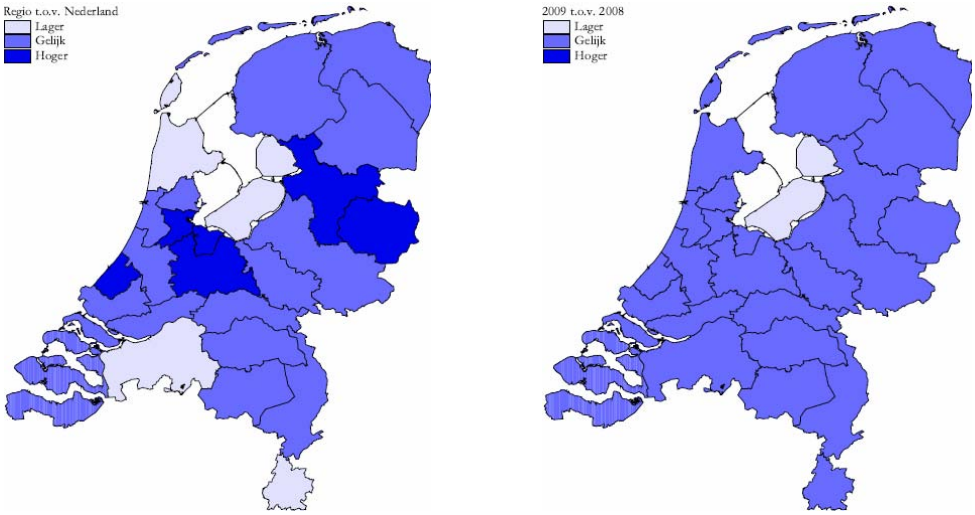

8.5 Politie betrouwbaar en bekwaam?

In de IVM worden de respondenten vier stellingen voorgelegd die betrekking hebben op het vertrouwen in (de kundigheid) van de politie. Deze stellingen zijn positief geformuleerd, dus hoe meer men het eens is met een stelling, hoe positiever men op dat aspect over de politie is.

Grafiek 8.9
Vertrouwen in (de bekwaamheid) van de politie (% eens), IVM 2008-2009

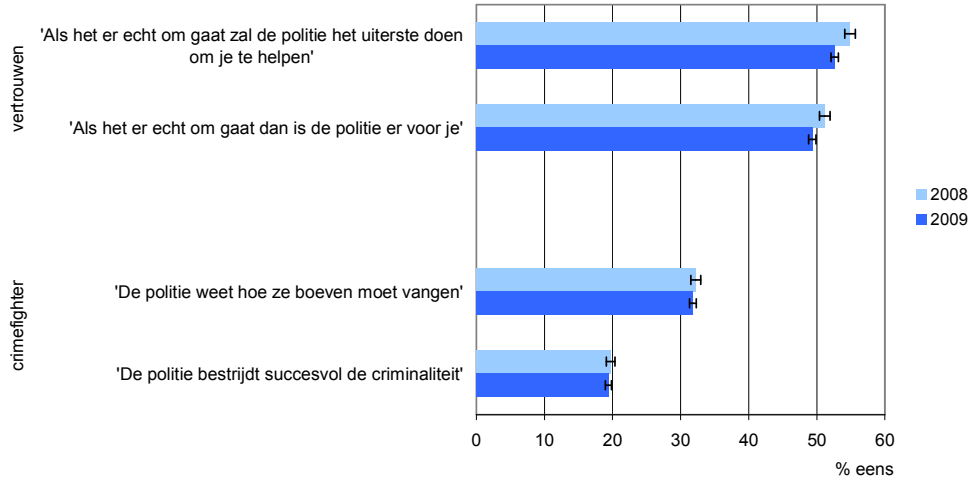

Ruim de helft van de inwoners heeft vertrouwen in de politie in die zin dat ze denken dat de politie het uiterste zal doen om hen te helpen (53 procent) en 49 procent denkt dat de politie er voor hen is als het er echt op aan komt. Beide percentages zijn beduidend lager dan de cijfers van de IVM 2008. Over de politie als 'crimefighter' zegt ruim drie op tien (32 procent)

van de ondervraagden dat de politie criminelen kan ‘vangen’. Negentien procent van de respondenten is het eens met de stelling dat de politie de criminaliteit succesvol bestrijdt.

Op grond van de antwoorden op bovenstaande stellingen is een schaalscore voor het vertrouwen in de politie en een schaalscore voor de politie als crimefighter berekend. Deze scores lopen beide van 0 tot 10 waarbij een hogere score betekent dat men positiever is over dat aspect. Voor Nederland was de schaalscore voor het vertrouwen in de politie 6,3 en voor de politie als crimefighter 5,1. Beide cijfers vertonen geen beduidend verschil met de IVM 2008.

De schaalscore voor het vertrouwen in de politie is in 2009 significant hoger dan het landelijke gemiddelde in de regio’s IJsselland, Gelderland-Midden, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Noord met cijfers van 6,4 of meer. In de politieregio’s Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid liggen de schaalscores met cijfers van 6,2 of minder beduidend lager dan het nationale gemiddelde. In de regio’s Utrecht en Hollands Midden is er bovendien een opmerkelijke daling in 2009 ten opzichte van 2008.

De schaalscore voor de politie als crimefighter is in 2009 significant hoger dan gemiddeld in de regio’s Twente, Gelderland-Midden en Haaglanden met een score van 5,3. Zaanstreek-Waterland scoort met 4,9 lager dan het landelijke gemiddelde. Gelderland-Midden vertoont een significante stijging ten opzichte van 2008, terwijl Utrecht en Hollands Midden een daling laten zien.

Grafiek 8.10
Vertrouwen in politie en politie is goede crimefighter (schaalscores), IVM 2009

Vertrouwen in politie

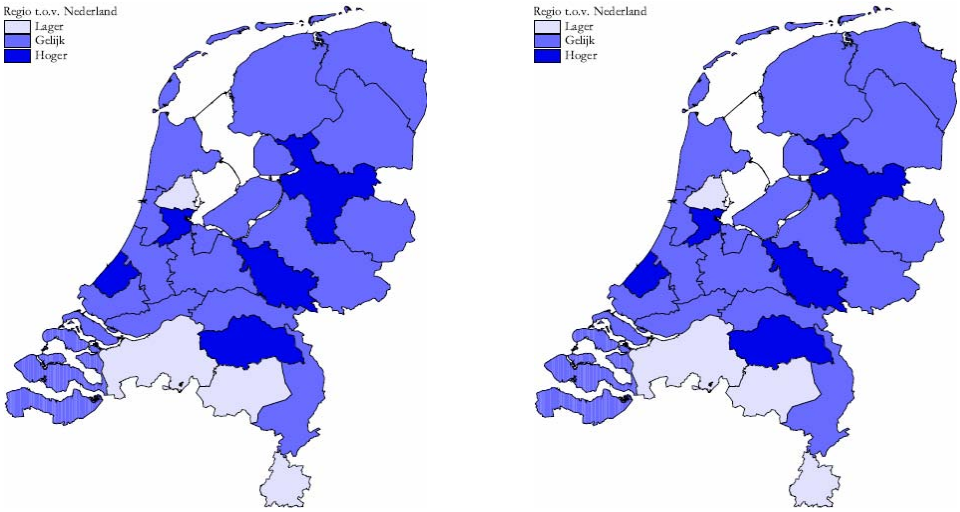

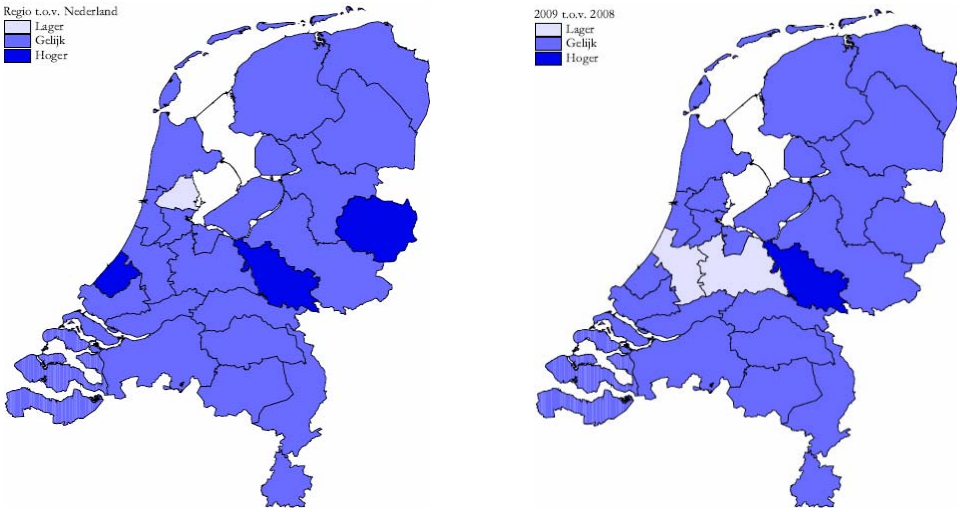

8.6 Interactie tussen politie en burgers

In de IVM 2009 zijn verder vijf stellingen aan de respondenten voorgelegd die betrekking hebben op de interactie tussen politie en burgers. Analoog aan paragraaf 8.5 zijn ook deze stellingen positief geformuleerd, dus hoe meer mensen het eens zijn met een stelling, hoe positiever de bevolking op dat aspect over de politie is.

Grafiek 8.11
Interactie tussen politie en burgers (% eens), IVM 2008-2009

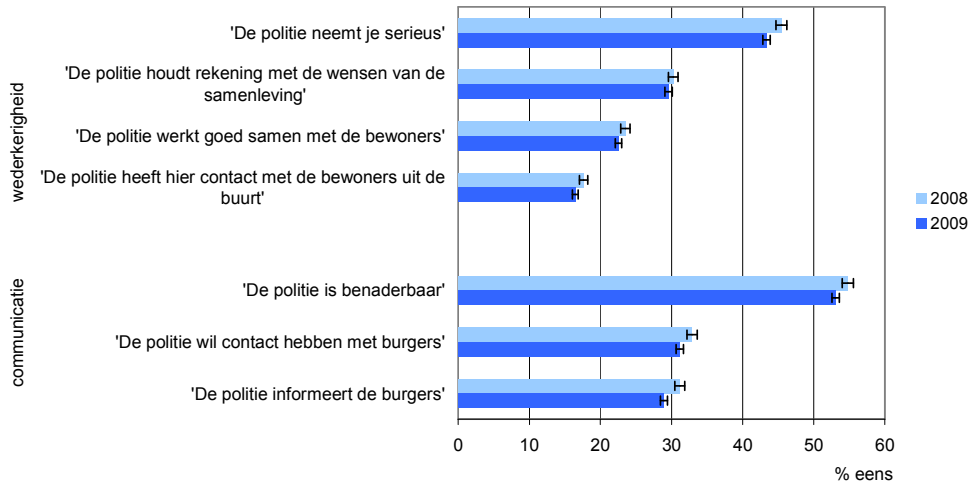

In 2009 is drie van de tien ondervraagde inwoners van mening dat de politie rekening houdt met de wensen van de samenleving, terwijl meer dan een vijfde (23 procent) stelt dat de politie goed samenwerkt met de bewoners. Naast deze stellingen hebben ook twee eerder in dit rapport beschreven stellingen betrekking op de wederkerigheid van de politie. Zoals reeds beschreven in paragraaf 8.3 vindt 43 procent dat de politie je serieus neemt. Het aandeel van de respondenten dat het eens is met deze laatste stelling is significant gedaald ten opzichte van 2008. De laatste stelling in verband met wederkerigheid, die zegt dat de politie daadwerkelijk contact heeft met de bewoners in de buurt, wordt ondersteund door 17 procent van de ondervraagden. Ook hier is sprake van een significante daling in vergelijking met het cijfer van 2008.
Drie stellingen gaan specifiek over de communicatie tussen politie en burgers. Ruim drie op de tien inwoners (31 procent) is van mening dat de politie contact *wil* hebben met de burgers. Meer dan de helft (53 procent) vindt de politie benaderbaar. 29 procent van de respondenten zegt ten slotte dat de politie de burgers informeert. Elk van deze stellingen ver-

toont een opmerkelijke daling tussen 2009 en 2008 in het aandeel personen dat het hiermee eens is.

Op grond van de antwoorden op bovenstaande stellingen zijn twee schaalscores berekend. Dit betreft een schaalscore voor de wederkerigheid tussen politie en burgers, en één voor de communicatie tussen politie en burgers. Deze scores variëren tussen 0 en 10. Hoe hoger deze score, des te positiever men is over dat aspect. Voor Nederland was in 2009 de schaalscore voor de wederkerigheid tussen politie en burgers 5,2 voor de communicatie tussen politie en burgers 5,6. Analoog aan de daling bij de aparte stellingen, geldt ook hier dat beide schaalscores beduidend lager zijn in vergelijking met die van 2008.

Grafiek 8.12
Wederkerigheid en communicatie met burgers (schaalscores), IVM 2009

Wederkerigheid politie-burgers

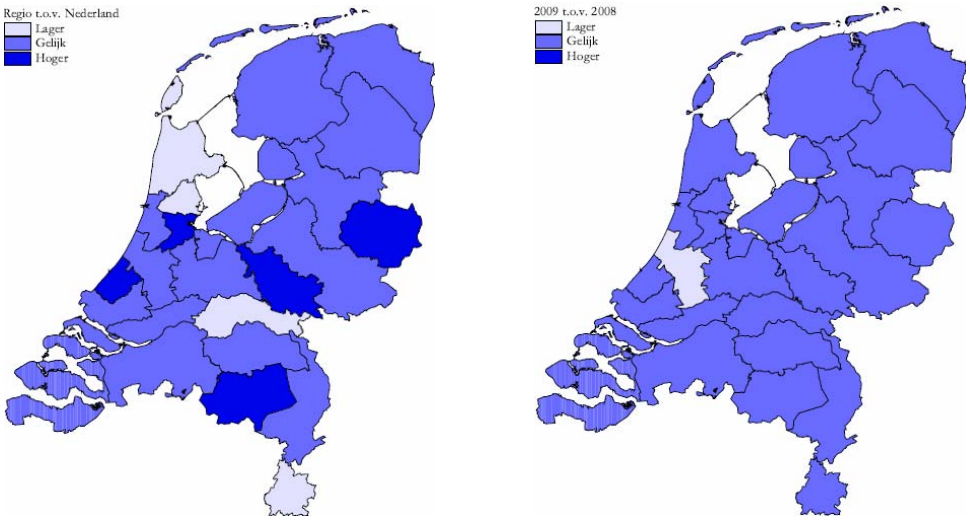

Communicatie politie-burgers

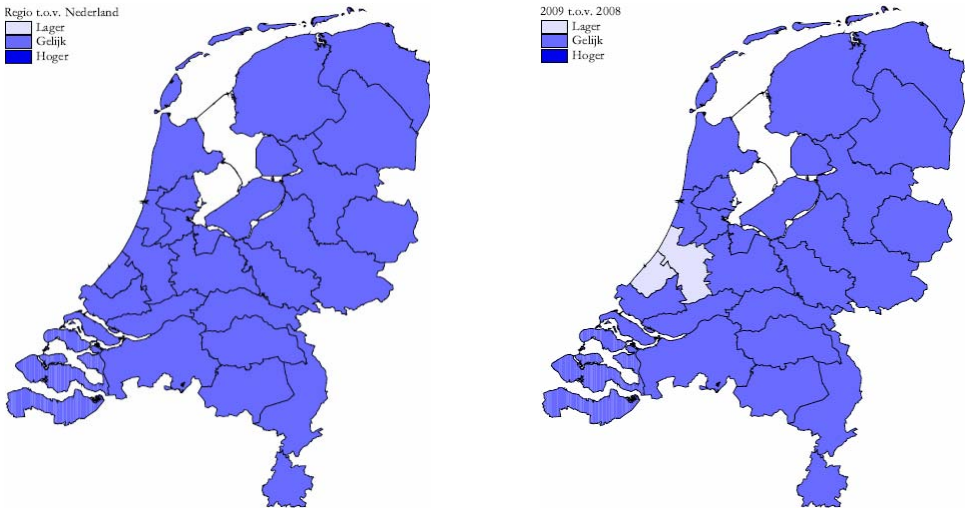

De schaalscore voor de wederkerigheid tussen politie en burgers is significant hoger dan het landelijke gemiddelde in de politieregio's Twente, Gelderland-Midden, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Zuid-Oost. Lager dan gemiddeld scoren de regio's Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Zaanstreek-Waterland en Limburg-Zuid. De politieregio Holland Midden vertoont daarenboven een opmerkelijke daling in schaalscore in vergelijking met de cijfers van de IVM 2008.
De schaalscore voor de communicatie tussen politie en burgers varieert van 5,3 in Zaanstreek-Waterland en Limburg-Zuid tot 5,8 in Gelderland-Midden, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Limburg-Noord, maar nergens zijn er wezenlijke afwijkingen van het natio-

nale gemiddelde voor 2009. Ten opzichte van het cijfer van 2008 vertonen de politieregio's Haaglanden en Hollands Midden in 2009 wel een daling.

8.7 Samenvatting

Dit hoofdstuk geeft weer hoe de inwoners van Nederland volgens de IVM 2009 denken over het functioneren van de politie in de woonbuurt. Naast de resultaten uit de IVM zijn, waar mogelijk, vergelijkbare metingen uit de VMR in de tijd geplaatst. Ook zijn de resultaten van de verschillende politieregio's aan de hand van schaalscores vergeleken met het landelijke gemiddelde.

Hieronder worden de belangrijkste resultaten samengevat.

Landelijke uitkomsten
- In 2009 was 41 procent van de inwoners tevreden tot zeer tevreden over het algemene functioneren van de politie in de buurt. De metingen uit de VMR (sinds 2005) laten vanaf 2007 een lichte daling zien, maar over het algemeen is het beeld sinds 2005 behoorlijk stabiel.
- Verscheidene stellingen werden samengebracht in een schaalscore die varieert van 0 (totaal negatief beeld) tot 10 (volledig positief beeld). Voor het functioneren van de politie is er een significante daling in schaalscore ten opzichte van het cijfer uit 2008. Het oordeel van de bevolking op de schaalscore inzake beschikbaarheid van de politie wijzigde niet significant tussen 2008 en 2009.
- Ruim de helft van de inwoners is het er mee eens dat de politie je helpt als het er echt op aan komt. Bijna een derde van de inwoners vindt dat de politie weet hoe ze boeven moet vangen; één op de vijf is van mening dat de politie de criminaliteit succesvol bestrijdt.
- Eén op de drie inwoners zegt dat de politie rekening houdt met de wensen van de samenleving; een even groot deel vindt dat de politie de burgers informeert. Bijna een kwart is van mening dat de politie goed samenwerkt met de bewoners.

Regionale verschillen
- In de politieregio's Utrecht, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant en Limburg-Zuid zijn minder inwoners tevreden over het politiefunctioneren in het algemeen dan gemiddeld. In de regio's Fryslân, IJsselland, Twente, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Noord zijn meer mensen dan gemiddeld tevreden. Er is een significante daling merkbaar in tevredenheid ten opzichte van de cijfers van 2008 in de regio's IJsselland, Utrecht, Haaglanden en Limburg-Zuid.
- Wanneer het *functioneren* concreter gemeten wordt aan de hand van een aantal stellingen en daarop een *schaalscore* wordt berekend blijkt dat de politieregio's Noord-Holland Noord, Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland minder tevreden inwoners hebben dan gemiddeld. In de regio's IJsselland, Twente, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek en Haaglanden zijn meer inwoners tevreden dan gemiddeld.
- De *schaalscore* voor de *beschikbaarheid* van de politie is in de politieregio's Noord-Holland Noord, Midden- en West-Brabant, Limburg-Zuid en Flevoland lager dan gemiddeld. In IJsselland, Twente, Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek en Haaglanden is deze score hoger dan het nationale gemiddelde. Flevoland vertoont bovendien een significant lagere score dan in 2008.
- In de regio's Zaanstreek-Waterland, Midden- en West-Brabant, Brabant-Zuid-Oost en Limburg-Zuid heeft men volgens de *schaalscore* minder *vertrouwen* in de politie dan gemiddeld. In de regio's IJsselland, Gelderland-Midden, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Noord juist meer. Voor Utrecht en Hollands Midden is er een significante daling in vergelijking met het vorige jaar.
- De *schaalscore* voor de politie als *crimefighter* is in de politieregio's Twente, Gelderland-Midden en Haaglanden beduidend hoger dan gemiddeld. Zaanstreek-Waterland scoort beduidend lager dan het landelijke gemiddelde. Gelderland-Midden vertoont een opmerkelijke stijging in schaalscore van 2009 ten opzichte van 2008, terwijl Utrecht en Hollands Midden significant dalen ten opzichte van het voorgaande jaar.
- De *schaalscore* voor de *wederkerigheid* van de politie vertoont voor de politieregio's Twente, Gelderland-Midden, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Brabant-Zuid-Oost een cijfer dat opmerkelijk hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. In de regio's Gelderland-Zuid, Noord-Holland Noord, Zaanstreek-Waterland en Limburg-Zuid is de score beduidend lager dan gemiddeld. In de politieregio Hollands Midden is deze dit jaar tevens lager dan in 2008.
- Voor geen enkele politieregio vertoont de *schaalscore communicatie* in 2009 geen wezenlijk verschil met het landelijke gemiddelde. In de politieregio's Haaglanden en Hollands Midden is deze schaalscore in 2009 wel lager dan in 2008.

9. Voorzorgsmaatregelen tegen criminaliteit

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat het preventiegedrag van burgers ten aanzien van enkele vormen van criminaliteit centraal. Men heeft immers ook een eigen verantwoordelijkheid om te voorkómen dat men slachtoffer wordt van criminaliteit.

In de volgende paragraaf komen enkele techno-preventieve maatregelen tegen woninginbraak aan de orde. Met techno-preventieve maatregelen worden onder meer veiligheidssloten, buitenverlichting en alarminstallaties bedoeld.
In paragraaf 9.3 staat een aantal socio-preventieve maatregelen centraal. Deze hebben betrekking op bijvoorbeeld 's avonds het licht laten branden, de fiets in de bewaakte stalling plaatsen en geen waardevolle spullen in de auto laten liggen.
De gegevens die in deze paragraaf worden besproken zijn gepresenteerd in de tabellen 9.1 tot en met 9.7.

9.2 Techno-preventieve maatregelen

In de IVM is aan respondenten gevraagd welke voorzieningen bij hen thuis aanwezig zijn om inbraak te voorkomen of om de gevolgen van inbraak zoveel mogelijk te beperken. Het gaat daarbij om extra veiligheidssloten of grendels op de buitendeuren, (rol)luiken voor ramen en/of deuren, de aanwezigheid van buitenverlichting en de aanwezigheid van een alarminstallatie.
Omdat de vraagstellingen en antwoordcategorieën betreffende techno- en socio-preventieve maatregelen in de IVM 2009 afwijken van die in de IVM 2008 is het vergelijken van de resultaten van beide jaren niet zinvol. In dit hoofdstuk wordt daarom alleen op de resultaten van 2009 ingegaan.

De aanwezigheid van buitenverlichting en extra veiligheidssloten en/of grendels op de buitendeuren zijn volgens de resultaten van de IVM 2009 de meest voorkomende maatregelen om inbraak tegen te gaan. Bij bijna 81 respectievelijk 72 procent van alle huishoudens zijn deze voorzieningen aanwezig. Andere voorzieningen tegen inbraak komen aanzienlijk minder veel voor: bij bijna 16 procent van de huishoudens zijn er aan de woning (rol)luiken voor ramen en deuren en bij bijna 12 procent is een inbraakalarm aanwezig.

Grafiek 9.1
Techno-preventieve maatregelen (% aanwezig), IVM 2009

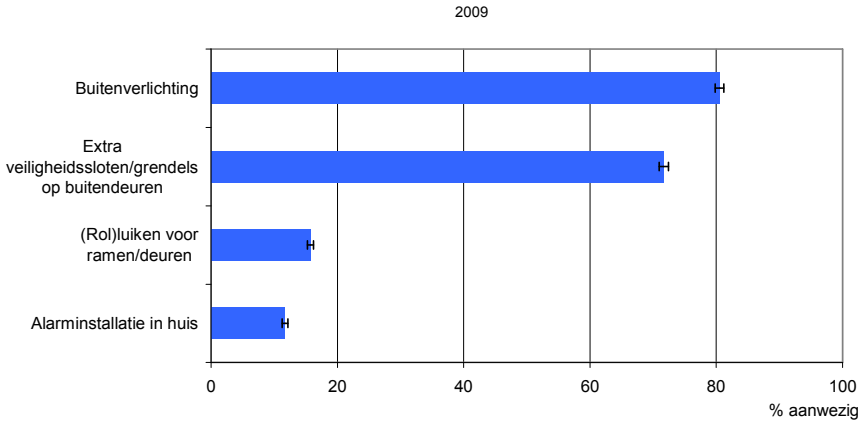

Wat betreft de techo-preventieve maatregelen zijn er duidelijke verschillen tussen de afzonderlijke politieregio's. Om deze regio's met elkaar te kunnen vergelijken zijn er zogeheten som- of indicatorscores berekend (zie bijlage 3).
De gemiddelde somscore varieert van 1,3 in Amsterdam-Amstelland tot 2,3 in Limburg-Noord. Behalve in de grootstedelijke politieregio's zoals Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden is ook in de regio's Groningen, Fryslân en Kennemerland sprake van een significant lagere score dan gemiddeld (1,8) in Nederland.
Omgekeerd is de score voor inbraakpreventie significant hoger dan het landelijk gemiddelde in de regio's Twente, Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid,

Zeeland, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid.

Grafiek 9.2
Techno-preventieve maatregelen (somscore) naar politieregio, IVM 2009

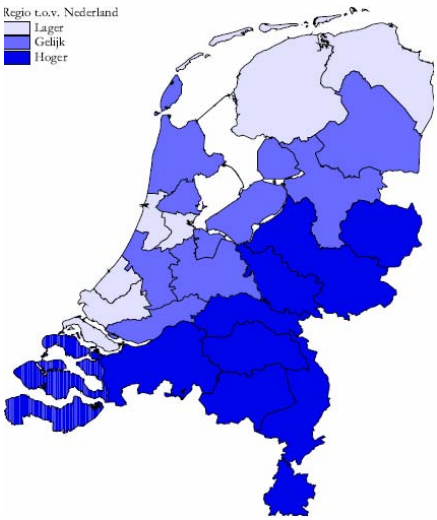

9.3 Socio-preventieve maatregelen

In de IVM 2009 is ook een viertal vragen gesteld over andere maatregelen ter voorkoming van inbraak, fietsdiefstal, auto-inbraak of diefstal en/of beroving op straat, de zogeheten socio-preventieve maatregelen. Het gaat hierbij om preventieve maatregelen zoals 's avonds thuis het licht laten branden, de fiets in een bewaakte stalling plaatsen, waardevolle spullen meenemen uit de auto of waardevolle spullen thuis laten om diefstal of beroving op straat te voorkomen.

Grafiek 9.3
Socio-preventieve maatregelen (% ja), IVM 2009

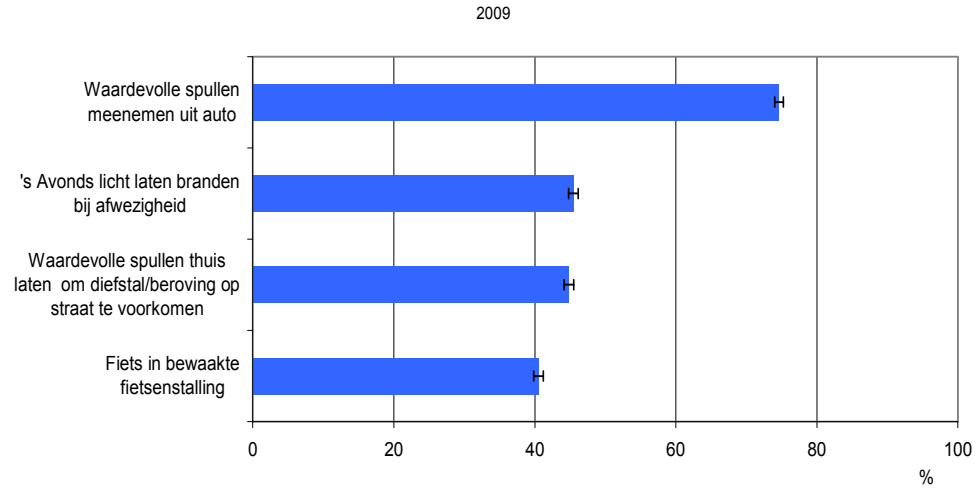

Bijna driekwart van alle respondenten zegt waardevolle spullen uit de auto mee te nemen om auto-inbraak te voorkomen. Bijna 46 procent van de inwoners van 15 jaar of ouder laat 's avonds bij afwezigheid het licht branden. Ook de fiets in de bewaakte stalling plaatsen en waardevolle spullen thuislaten om diefstal / beroving op straat te voorkomen komen vaak voor. Deze maatregelen worden elk door een aanzienlijk deel van de bevolking genomen (respectievelijk bijna 41 en bijna 45 procent).

Er zijn duidelijke verschillen tussen de afzonderlijke politieregio's in de mate waarin socio-preventieve maatregelen worden getroffen. In politieregio's Noord- en Oost-Gelderland,

Gelderland-Midden, Noord-Holland Noord, Haaglanden, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid worden gemiddeld meer maatregelen genomen dan elders. Minder maatregelen worden genomen in de regio's Groningen, Fryslân, Drenthe, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Zeeland.

Grafiek 9.4
Socio-preventieve maatregelen naar politieregio (somscore), IVM 2009

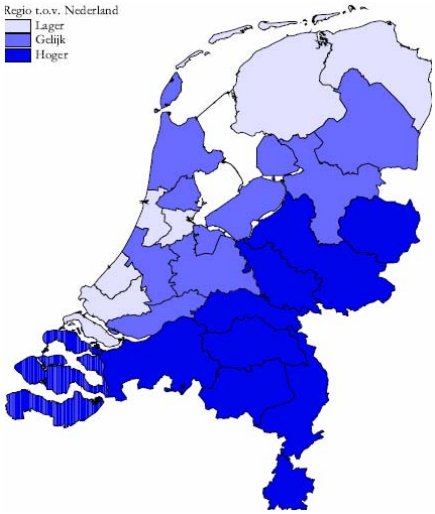

9.4 Preventie totaal

Op basis van de gevraagde preventiemaatregelen zijn somscores berekend. Deze geven het gemiddeld aantal aanwezige of getroffen preventiemaatregelen aan. Dus hoe hoger deze scores hoe meer maatregelen zijn genomen. Volgens de IVM 2009 bedraagt de gemiddelde techno-preventieve somscore 1,8 en de socio-preventieve somscore 2,1. De somscore 'preventie totaal' is de optelsom van beide voornoemde somscores en bedraagt dus gemiddeld 3,9.

Grafiek 9.5
Somscores preventie (gemiddeld aantal genomen maatregelen), IVM 2009

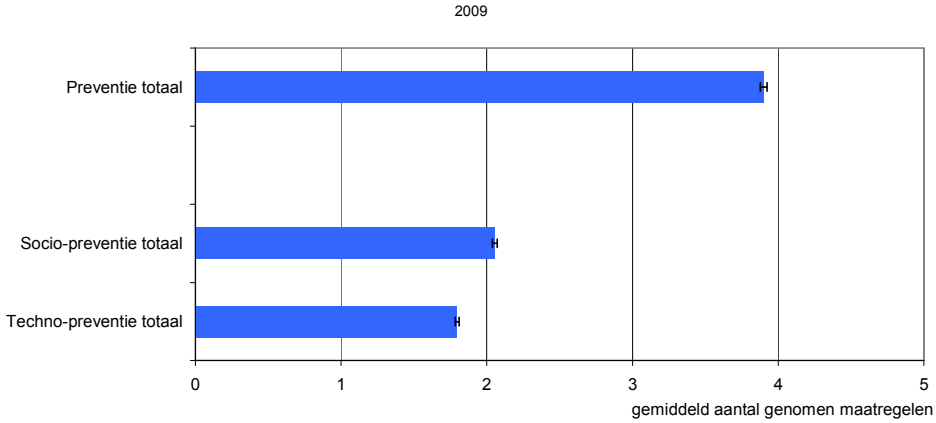

Grafiek 9.6
Totaal aantal preventieve maatregelen (somscores) naar politieregio, IVM 2009

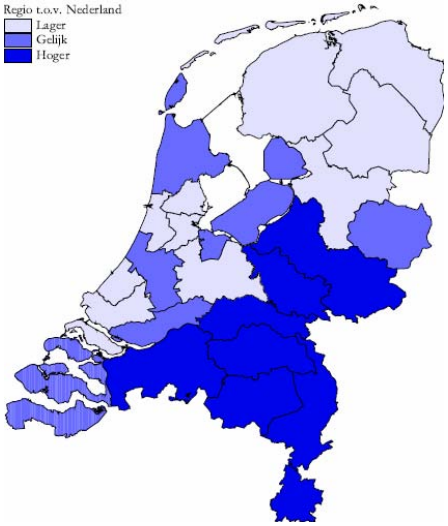

9.5 Samenvatting

In dit laatste hoofdstuk is ingegaan op de preventiemaatregelen die door de inwoners van Nederland zijn getroffen ter voorkoming van inbraak, diefstal en beroving. De belangrijkste conclusies worden hieronder kort samengevat.

Landelijke cijfers
- De aanwezigheid van buitenverlichting en extra veiligheidssloten en/of grendels op de buitendeuren zijn volgens de IVM 2009 de meest voorkomende maatregelen tegen inbraak. Bij ruim acht op de tien respectievelijk ruim zeven op de tien huishoudens zijn deze voorzieningen aanwezig. Inbraakalarm en (rol)luiken voor ramen en deuren komen aanzienlijk minder veel voor.
- Ongeveer driekwart van alle respondenten neemt waardevolle spullen mee uit de auto om auto-inbraak te voorkomen. Bijna de helft van de inwoners laat 's avonds bij afwezigheid het licht branden. Om diefstal / beroving op straat te voorkomen wordt door bijna de helft van de inwoners waardevolle spullen thuis gelaten. Ruim 4 op de tien burgers maken gebruik van een bewaakte fietsstalling.
- Volgens de IVM 2008 bedraagt de techno-preventieve somscore 1,8 en de socio-preventieve somscore 2,1. De somscore 'preventie totaal' is de optelsom van beide voornoemde somscores en bedraagt dus 3,9.

Regionale verschillen
- De somscore 'preventie totaal' is hoger dan het landelijk gemiddelde in de politieregio's Noord- en Oost-Gelderland, Gelderland-Midden, Gelderland-Zuid, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord, Brabant-Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid.
- Een lagere totaalscore is te zien in de regio's Groningen, Fryslân, Drenthe, IJsselland, Utrecht, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond.

Bijlage 1

Onderzoeksverantwoording (verkorte versie)

Integrale Veiligheidsmonitor 2009

Onderzoeksverantwoording landelijke rapportage

1. Inleiding

In deze verkorte versie van de onderzoeksverantwoording worden de belangrijkste aspecten van de opzet en uitvoering van de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) toegelicht. Een meer uitgebreide beschrijving van het onderzoek komt beschikbaar in de separaat opgesteld proces- en onderzoeksdocumentatie, welke uitsluitend elektronisch beschikbaar wordt gesteld. De IVM, voor het eerst uitgevoerd in het najaar van 2008, moet worden gezien als de opvolger van de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) die in de periode 2005 – 2008 door het CBS is uitgevoerd en waarover jaarlijks is gerapporteerd. Met de IVM is een verdere stap gezet in de integratie van uitkomsten op het terrein van de veiligheid. Het IVM onderzoek is opgebouwd rondom een gecoördineerde vragenlijst. Deze biedt de mogelijkheid om naast onderwerpen van landelijk belang ook lokale onderzoeksvragen op te nemen. Hierdoor wordt de IVM een bruikbaar meetinstrument voor meerdere bestuurlijke niveaus binnen de overheid. Daarnaast komen door het verdere samenwerken op het gebied van de veiligheid meer eenduidige cijfers beschikbaar, meer mogelijkheden voor analyse en kan er efficiënter onderzoek worden uitgevoerd.

In de volgende paragraaf wordt de opzet van de IVM 2009 kort besproken, terwijl paragraaf 3 ingaat op de structuur van de vragenlijst. In paragraaf 4 komt de steekproeftrekking voor het onderzoek aan de orde. In paragraaf 5 wordt ingegaan op het veldwerk en de responsresultaten, terwijl paragraaf 6 een beknopte beschrijving geeft van het verwerkingsproces. In paragraaf 7 ten slotte is een beschrijving opgenomen van de weging van zowel de IVM als van de VMR-extra.

2. Onderzoeksopzet

De externe stuurgroep ‘Stroomlijning Veiligheidsmonitors’, met vertegenwoordigers van BZK, Justitie, CBS, WODC, G4, G27, VNG, RHC, in het voorjaar van 2008 opgegaan in de Raad voor de Veiligheidsmonitor, heeft in juni 2008 een definitief besluit genomen ten aanzien van de organisatie en uitvoering van de Veiligheidsmonitor op landelijk/regionaal en lokaal niveau. Dit onder de naam ‘Integrale Veiligheidsmonitor’ (IVM). In deze paragraaf wordt op hoofdpunten beschreven hoe de IVM als jaarlijks onderzoek is opgezet en hoe de uitvoering ervan is georganiseerd.

De jaarlijkse waarneming op het terrein van de sociale veiligheid en ondervonden criminaliteit is voor de IVM vastgesteld voor de periode van 15 september t/m 31 december. Voor de eerdere VMR-onderzoeken werd telkens in het eerste kwartaal van het kalenderjaar op grote schaal gegevens over veiligheid en criminaliteit verzameld. Dit gebeurde door steekproefpersonen telefonisch (telefoonnummer bekend) of face-to-face te benaderen. Bij de IVM wordt echter gebruik gemaakt van vier verschillende modes, nl. waarneming via internet en papier, telefonisch en face-to-face. Om het effect van deze wijzigingen op de belangrijkste uitkomsten te kwantificeren, heeft de Raad voor VM besloten om parallel aan de IVM ook VMR op beperkte schaal uit te voeren (hierna VMR-extra) aan de hand van de oude vragenlijst en de traditionele waarnemingsmethode. Deze parallelle uitvoering naast de IVM heeft zowel in 2008 als in 2009 plaatsgevonden.

Voor de landelijke uitvoering van de IVM werken BZK, Justitie en CBS opnieuw samen op basis van een afgesloten overeenkomst. Het CBS draagt zorg voor de landelijke uitvoering. De IVM steekproef op landelijk niveau die met de nieuwe waarnemingsmethode en nieuwe vragenlijst wordt benaderd, moet resulteren in minstens 18 750 respondenten (minmaal 750 responsen per politieregio) en wordt uitgevoerd door het CBS. Ook het geschetste parallelle onderzoek (VMR-extra) wordt door het CBS uitgevoerd, waarbij bij zowel in 2008 als in 2009 minimaal van 6 000 respondenten gegevens worden verzameld. Hiermee kunnen zoals gezegd de verschillen in de belangrijkste uitkomsten worden gekwantificeerd.

Naast de vernieuwingen die in de onderzoekopzet zijn doorgevoerd biedt de uniforme vragenlijst van de nieuwe IVM ook voor lokaal geïnteresseerden zoals (politie)regio’s en individuele gemeenten de mogelijkheid om vragen op te nemen. Dit wordt mogelijk gemaakt door het hanteren van verplichte en facultatieve blokken in de vragenlijst (zie ook verder bij paragraaf 3). In 2008 deden reeds ca. 80 gemeenten aan dit onderzoek mee. In 2009 is er sprake van een veel grotere deelname. Ruim 240 gemeenten hebben zich uiteindelijk aangemeld, en al dan niet in (politie)regionaal verband meegedaan aan het onderzoek (zie tabel 1).

Voor de uitvoering van de IVM op lokaal niveau is door BZK en Justitie het bureau Veiligheidsmonitor (bVm) opgericht. De taken van dit bureau richten zich vooral op de facilitering en coördinatie van de lokale deelnemers aan de IVM. Zo kunnen lokale deelnemers gebruik maken van een drietal geselecteerde veldwerkbureaus die aan de opgestelde eisen voldeden. Verder is voor de uitvoering van de IVM op lokaal niveau door bVm, in samenwerking met het CBS, het handboek Veiligheidsmonitor samengesteld. In dit handboek worden gedetailleerde richtlijnen en andere noodzakelijke input gegeven voor de uitvoering van de IVM op lokaal niveau.

Behalve de uitvoering van de IVM op landelijk/politieregionaal niveau ondersteunt het CBS ook de uitvoering op lokaal niveau. Zo verzorgt het CBS voor alle lokale deelnemers de steekproeftrekking. Dit heeft als voordeel alle te benaderen steekproefpersonen (landelijk en lokaal) uit hetzelfde steekproefkader afkomstig zijn en eventuele kaderfouten hierdoor beperkt blijven. Ook eventuele dubbele benadering van personen is hiermee uitgesloten. Behalve het trekken van de steekproeven verwerkt en ordent het CBS ook alle onderzoeksgegevens en voorziet deze van een weegfactor, die door elke deelnemer kan worden gehanteerd. Na bewerking van de veldwerkgegevens worden beveiligde microdatabestanden teruggeleverd aan de lokale deelnemers. Deze uitlevering vindt plaats via het bureau Veiligheidsmonitor (bVm).

Tabel 1 Oversampling door gemeenten per politieregio, IVM 2009

Politieregio	Aantal gemeenten met deelname IVM	Mate van oversampling
01 Groningen	16	Deels
02 Friesland	18	Deels
03 Drenthe	0	Niet
04 IJsselland	3	Deels
05 Twente	1	Deels
06 Noord- en Oost-Gelderland	12	Deels
07 Gelderland-Midden	16	Volledig
08 Gelderland-Zuid	1	Deels
09 Utrecht	29	Volledig
10 Noord-Holland-Noord	26	Volledig
11 Zaanstreek-Waterland	0	Niet
12 Kennemerland	0	Niet
13 Amsterdam-Amstelland	6	Volledig
14 Gooi en Vechtstreek	8	Deels
15 Haaglanden	9	Volledig
16 Hollands Midden	1	Deels
17 Rotterdam-Rijnmond	20	Volledig
18 Zuid-Holland-Zuid	1	Deels
19 Zeeland	13	Volledig
20 Midden- en West-Brabant	17	Deels
21 Brabant-Noord	16	Deels
22 Brabant-Zuidoost	17	Deels
23 Limburg-Noord	7	Deels
24 Limburg-Zuid	0	Niet
25 Flevoland	2	Deels
Totaal	239	

3. Vragenlijst

Voor het uitvoeren van de Integrale Veiligheidsmonitor is een vragenlijst ontwikkeld waarmee zowel op landelijk niveau als regionaal/lokaal niveau gegevens over de veiligheid in Nederland verzameld kunnen worden. In de vragenlijst komen een aantal verschillende thema's aan de orde. De voornaamste zijn leefbaarheid en beleving van de (woon)buurt, onveiligheidsgevoelens vermijdingsgedrag en respectloos gedrag van burgers, persoonlijk

slachtofferschap, contacten met de politie, het functioneren van de politie, en preventie. Met deze geharmoniseerde vragenlijst wordt een forse stap gezet in het 'vergelijkbaar' meten van zowel de subjectieve als objectieve veiligheid en de relatie van burgers met politie en gemeenten in Nederland

De gestandaardiseerde vragenlijst van de IVM is modulair opgebouwd en bevat gestandaardiseerde vragenblokken. Deze kunnen worden opgesplitst in verplichte vragenblokken en facultatieve vragenblokken. Daarnaast wordt in de zogenaamde vrije ruimte nog de mogelijkheden geboden om eigen vragen op te nemen. De hoofdstructuur van de vragenlijst ziet er als volgt uit (zie schema 1).

Schema 1. Structuur vragenlijst IVM 2009

	Toelichting/opening en controle persoonsgegevens	
	Leefbaarheid woonbuurt	
	Beleving buurtproblemen	
	Onveiligheidsbeleving	
	Slachtofferschap	
	Aangiftegedrag	
	Tevredenheid laatste politiecontact	
	Oordeel functioneren politie	
	Oordeel functioneren gemeente	
	Preventie	
	Onveilige plekken	
	Respectloos gedrag	
	Achtergrondkenmerken	

Op landelijk/regionaal niveau worden door het CBS alle blokken van de vragenlijst in het veld afgenomen conform de eerder vermelde structuur. Sommige thema's hebben meer dan 1 blok. De nummering van de blokken in de vragenlijst is als volgt:

Standaard vragenblokken

1. Leefbaarheid woonbuurt
2. Beleving buurtproblemen
3. Onveiligheidbeleving

4. Slachtofferschap
5. Aangiftegedrag
6. Tevredenheid laatste politiecontact
7a. Oordeel functioneren politie in de buurt I
7b. Oordeel functioneren politie algemeen II
8 Oordeel functioneren gemeente
9a. Preventie I; maatregelen
9b. Preventie II; gedrag/gevoel
10. Onveilige plekken
11. Respectloos gedrag
12. Achtergrondkenmerken

Op lokaal niveau zijn er vijf standaardblokken verplicht. Dit zijn de blokken 1 t/m 4 en blok 12. Daarnaast kunnen lokale opdrachtgevers, zoals gemeenten, elk voor zich kiezen welke van de overige blokken zij opnemen in de vragenlijst. Het is niet de bedoeling dat *gedeelten* van facultatieve blokken worden opgenomen. Met andere woorden, een facultatief blok wordt helemaal of helemaal niet opgenomen. Tevens kunnen gemeenten zelf vragen formuleren (vrije ruimte). Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat wordt afgeweken van de standaard volgorde waarin de blokken en vragen worden afgenomen.

Verplichte standaard vragenblokken voor lokale deelnemers

1. Leefbaarheid woonbuurt
2. Beleving buurtproblemen
3. Onveiligheidbeleving
4. Slachtofferschap
12. Achtergrondkenmerken

Facultatieve vragenblokken voor lokale deelnemers

5. Aangiftegedrag
6. Tevredenheid laatste politiecontact
7a. Oordeel functioneren politie in de buurt I
7b. Oordeel functioneren politie in de buurt II
8. Oordeel functioneren gemeente
9a. Preventie I; maatregelen
9b. Preventie II; gedrag/gevoel
10. Onveilige plekken
11. Respectloos gedrag

Vrije ruimte: ruimte voor eventuele eigen vragen(blokken) voor lokale deelnemers

Wijzigingen in de vragenlijst:

Ten opzichte van de vragenlijst gebruikt voor de uitvoering van IVM 2008 zijn er voor de IVM 2009 naast geringe tekstuele verbeteringen ook enkele inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd:

In het blok slachtofferschap (blok 4) is in de cbs-vragenlijsten de routing aangepast bij alle voorlaatste voorvallen: vanaf 2009 worden daarbij ook slachtoffers met geen voorlaatste keer of eerder dan het vorige jaar gevraagd naar hoe vaak dit in totaal in de afgelopen 12 maanden gebeurde (in 2008 werd deze vraag aan die slachtoffers niet gesteld).

In blok 5 “Aangiftegedrag” een extra vraag toegevoegd over anonieme aangifte. Dit voor de respondenten die aangeven dat het meest recente voorval niet bekend is bij de politie. De vraagstelling en antwoordcategorieën is als volgt:

Zou het voorval wel bij de politie zijn gemeld als dit anoniem had gekund?

Ja,
Nee,
Weet niet/ wil niet zeggen
Niet van toepassing

Verder is in dit blok de inleidende vraagtekst over het meest recente ondervonden delict aangepast; de antwoordmogelijkheden zijn hetzelfde gebleven. Ook zijn de vervolgvragen over melding en aangifte in dit blok ‘gedepersonaliseerd’, d.w.z. dat de vragen betrekking hebben op het voorval in plaats van op het slachtoffer.

Ten slotte zijn enkele vragen in het (eveneens facultatieve) blok preventie aangepast: in 2008 werd van de technopreventieve maatregelen (extra sloten, (rol)luiken, buitenverlichting, alarminstallatie) alleen gevraagd of die maatregelen genomen zijn (antwoordmogelijkheden: ja, nee, soms; niet van toepassing). Vanaf 2009 zijn deze vragen opgesplitst in afzonderlijke vragen over de aanwezigheid ervan enerzijds (ja, nee) en over het gebruik ervan anderzijds ((bijna) altijd, soms, (bijna) nooit; weet niet). De vragen naar sociopreventieve maatregelen (licht laten branden, fiets in stalling, waardevolle spullen uit auto, waardevolle spullen thuis laten) gaan nu vooraf aan die over technopreventie; ook de antwoordcategorieën bij deze vragen zijn enigszins aangepast.

4. Steekproef en uitzet

De steekproef voor de Integrale Veiligheidsmonitor bestaat uit twee delen. De landelijke steekproef waarvoor de waarneming is uitgevoerd door het CBS en de lokale steekproef die in opdracht van politieregio’s en gemeenten is uitgevoerd door verschillende veldwerkbureaus of gemeentelijke instanties. Zowel de landelijke als de lokale steekproeven zijn door CBS getrokken uit steekproefkaders die door CBS zijn afgeleid uit de Gemeentelijke Basisadministratie.

De landelijke steekproef

Voor de Veiligheidsmonitor zijn van 15 september tot en met 31 december 2009 door het CBS steekproefpersonen per brief verzocht om via internet (cawi) aan het onderzoek deel te nemen, met de mogelijkheid een schriftelijke vragenlijst (papi) op te vragen. Nonrespondenten worden herbenaderd via cati als het telefoonnummer bij CBS bekend is en anders via capi.
De doelpopulatie van de Veiligheidsmonitor bestaat uit alle in Nederland woonachtige personen van 15 jaar of ouder die deel uitmaken van particuliere huishoudens. De institutionele bevolking, dat zijn personen in inrichtingen, instellingen of tehuizen, wordt niet geënquêteerd.
Maandelijks is voor elk van de varianten een gestratificeerde tweetrapssteekproef van personen getrokken uit een steekproefkader van personen dat is afgeleid uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Hierbij is gestratificeerd naar politieregio × interviewregio. In de eerste trap zijn deelgemeenten geselecteerd. In stedelijke gebieden is een deelgemeente ongeveer gelijk aan een wijk, terwijl in landelijke gebieden een deelgemeente vaak overeenkomt met de gemeente zoals die bestond vóór de gemeentelijke fusies in 1998. De deelgemeenten zijn via een systematisch steekproefontwerp getrokken met kansen evenredig aan het aantal inwoners van 15 jaar of ouder. In de tweede trap is een enkelvoudig aselecte steekproef van personen van 15 jaar of ouder getrokken uit de deelgemeenten die in de eerste trap zijn geselecteerd. De clusteromvang is één persoon per deelgemeente. Hierdoor ontstaat een optimale landelijke spreiding van de steekproef.

Bij de steekproef is gekozen voor vooraf vastgestelde steekproefomvangen per politieregio, zodanig dat in elke politieregio 750 respondenten worden verwacht. Hiermee is een reserve van 10 responsen per politieregio ingebouwd. De doelpopulatie is opgesplitst in 25 politieregio’s waarbij in elke politieregio een steekproef is getrokken. Binnen elke politieregio heeft

elke persoon die tot de doelpopulatie behoort dezelfde kans om in de steekproef terecht te komen.
Bij het vaststellen van de steekproefomvang per politieregio is rekening gehouden met de kans op telefoonbezit en de responskansen per mode in de betreffende politieregio. Deze kansen zijn gebaseerd op realisatiecijfers bij de steekproef voor de Veiligheidsmonitor in september tot en met december 2008.
Er zijn in totaal 32.852 steekproefpersonen in september of oktober benaderd met het verzoek de vragenlijst via internet in te vullen, zie tabel 2. Voor elke maand is een aparte portie uitgezet. De portie voor september is twee keer zo groot als die voor oktober. Hiervoor is gekozen omdat voor de herbenaderingen van de nonrespondenten via cati of capi in november meer capaciteit was dan in december. Dit komt door vakantie en feestdagen in december.

Tabel 1 Via cawi uitgezette steekproefaantallen naar maand en telefoonbezit

	sep	okt	totaal
uitgezet cawi	21.892	10.960	32.852
w.v. met telnr	15.075	7.226	22.301
zonder telnr	6.817	3.734	10.551

Om te voorkomen dat op het eind van de waarneemperiode nog steekproeven moeten worden bijgetrokken om de responstarget per politieregio te halen, is als volgt te werk gegaan. De omvang van de cawi-steekproef is zodanig bepaald dat de linkergrens het 99%-betrouwbaarheidsinterval van het verwachte aantal responsen per politieregio gelijk is aan 750. Daardoor is het verwachte aantal responsen per politieregio ongeveer 800. Dat zijn er 50 per politieregio meer dan nodig. Daarom is op 2 november, na afronding van de cawi-waarneming en de telefonische herbenadering van de eerste cawi-steekproef, een nieuwe schatting gemaakt van het verwachte aantal respondenten per politieregio. Op basis van deze schattingen zijn de steekproeven voor de telefonische en face-to-face herbenadering van de tweede cawi-steekproef zodanig uitgedund dat het verwachte aantal respondenten per politieregio op 31 december 2009 gelijk is aan 750. Per politieregio is één fractie berekend waarmee zowel de cati- als de capi-steekproef is uitgedund. Daardoor is de verhouding cati/capi in de steekproef per politieregio niet verstoord. Na uitdunning zijn 11.702 personen via cati herbenaderd en 6.363 via capi, zie tabel 2.

Tabel 2 Uitgezette en uitgedunde steekproefaantallen naar mode en maand

	sep	okt	totaal
uitgezet cawi	21.892	10.960	32.852
w.v. respons cawi of aanvraag papi	8.406	4.288	12.694
weigering	457	243	700
herbenaderbaar cati	8.591	4.042	12.633
herbenaderbaar capi	4.438	2.387	6.825
uitgedund herbenaderbaar cati	0	931	931
uitgedund herbenaderbaar capi	0	462	462
uitgezet cati	8.591	3.111	11.702
uitgezet capi	4.438	1.925	6.363

De lokale steekproef

In 2009 zijn in totaal 29 aanvragen gedaan voor een lokale steekproef. Iedere aanvraag heeft betrekking op één of meer gemeenten. In totaal is er van 239 gemeenten een aanvraag voor een lokale steekproef binnengekomen. In onderstaand overzicht zijn alle aanvragen voor 2009 opgenomen:

1. Politieregio Amsterdam-Amstelland (dit betreft Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel, Uithoorn)
2. Kampen
3. Friesland (dit betreft Achtkarspelen, Ameland, het Bildt, Boarnsterhim, Dantumadeel, Dongeradeel, Heerenveen, Kollumerland ca., Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Lemsterland, Menaldumadeel, Terschelling, Tytsjerksteradeel, Weststellingwerf, Ferwerderadiel, Harlingen en Franekeradeel)

4. Politieregio Haaglanden (dit betreft Den Haag, Delft, Rijswijk, Wassenaar, Zoetermeer, Westland, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp)
5. Maasgouw
6. Echt-Susteren
7. Leudal
8. Weert
9. Groningen (dit betreft Appingedam, Bedum, Bellingwedde, Delfzijl, Eemsmond, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Loppersum, Marum, Menterwolde, Pekela, Reiderland, Scheemda, Slochteren, Stadskanaal, Ten Boer, Veendam, Vlagtwedde, Winschoten).
10. Zwolle
11. Utrecht en het Gooi (dit betreft Abcoude, Amersfoort, Baarn, Breukelen, Bunnik, Bunschoten, Bussum, Eemnes, Hilversum, Houten, Huizen, IJsselstein, Laren, Leusden, Loenen, Lopik, Maarssen, Montfoort, Muiden, Naarden, Nieuwegein, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Soest, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vianen, Weesp, Wijk bij Duurstede, Woerden, Woudenberg, Blaricum, de Ronde Venen, Veenendaal, de Bilt, Zeist).
12. Leiden
13. Deventer
14. Dordrecht
15. Roerdalen
16. Almere
17. Venlo en Arcen en Velden
18. Nijmegen
19. Brabant (dit betreft Bernheze, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Heusden, Lith, Mill en Sint Hubert, Schijndel, Sint Michielsgestel, Sint Oedenrode, Uden, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Cranendonck, Eersel, Eindhoven, Heeze-Leende, Oirschot, Someren, Veldhoven, Oss, Veghel, Zundert, Geldrop-Mierlo, Nuenen ca, Valkenswaard, Moerdijk, Breda, Asten, Best, Deurne, Gemert Bakel, Son en Breughel, Etten-Leur, Halderberge, Woensdrecht, Helmond, Laarbeek, Vught)
20. Hengelo
21. Rotterdam en Rozenburg
22. Noordoostpolder
23. Harderwijk
24. Noord-Holland Noord (dit betreft Alkmaar, Andijk, Anna Paulowna, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Graft de Rijp, Harenkarspel, Heerhugowaard, Heiloo, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Niedorp, Opmeer, Schagen, Schermer, Stede Broec, Texel, Wervershoof, Wieringen, Wieringermeer, Zijpe)
25. Zeeland (dit betreft Borssele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere, Vlissingen)
26. Gelderland-Midden (dit betreft Lingewaard, Renkum, Rijwaarden, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort, Arnhem, Ede, Nijkerk, Barneveld, Doesburg, Overbetuwe, Zevenaar, Duiven, Rheden, Rozendaal)
27. Regio Haaglanden (dit betreft Den Haag, Delft, Rijswijk, Zoetermeer, Westland, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp)
28. Noordoost-Gelderland (dit betreft Berkelland, Bronckhorst, Ermelo, Brummen, Doetinchem, Epe, Lochem, Montferland, Winterswijk, Hattem, Oldebroek)
29. Rotterdam Rijnmond (dit betreft Bernisse, Dirksland, Oostflakkee, Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Goedereede, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Maassluis, Middelharnis, Ridderkerk, Schiedam, Spijkenisse, Westvoorne, Vlaardingen, Lansingerland).

Alle gemeenten uit bovenstaande aanvragen kunnen verder worden onderverdeeld in primaire eenheden. Deze primaire eenheden zijn gebaseerd op wijken, buurten of postcodes. Doorgaans betreft dit een gebied waarover de gemeente uitspraken wil doen over de veiligheid. Niet alle gemeenten zijn verder onderverdeeld: sommige gemeenten vormen op zichzelf een primaire eenheid. Binnen iedere primaire eenheid is een enkelvoudig aselecte steekproef getrokken van personen van 15 jaar of ouder. De trekkingskansen waarmee de personen zijn getrokken zijn voor verschillende primaire eenheden zeer verschillend. Binnen een primaire eenheid zijn de trekkingskansen voor alle personen van 15 jaar of ouder in de meeste gevallen gelijk.
Vanwege een verwacht afwijkend responsgedrag van personen van verschillende herkomst, zijn de trekkingskansen voor bepaalde herkomstgroepen bij een drietal aanvragen aangepast. Dit betreft de steekproeven voor Amsterdam-Amstelland, Rotterdam en Almere. Hier zijn de primaire eenheden verder opgesplitst naar herkomst, en zijn de trekkingskansen voor

deze primaire eenheden aangepast. Voor de overige steekproeven is bij de trekking geen rekening gehouden met de herkomst.
Een klein aantal gemeenten komt in meer dan één aanvraag voor. Dit betreft de gemeenten uit de aanvraag Regio Haaglanden, die ook allemaal voorkomen in de aanvraag van de politieregio Haaglanden en de gemeente Scherpenzeel die voorkomt in Utrecht en het Gooi en Gelderland-Midden. Alleen in de gemeente Den Haag is dit lastig bij het maken van primaire eenheden, omdat de verschillende indelingen elkaar kruisen. Daarom is bij Den Haag een indeling in primaire eenheden gemaakt, die als het ware de doorsnede van beide indelingen vormt. Zo kunnen de primaire eenheden uit zowel de aanvraag van de regio Den Haag als die van de politieregio worden opgebouwd uit één of meerdere primaire eenheden zoals die voor de trekking zijn gebruikt.
In de politieregio Amsterdam-Amstelland is in 2009 een doorlopend onderzoek gehouden. Het deel van het onderzoek dat betrekking heeft op de maanden september tot en met december maakt deel uit van de integrale Veiligheidsmonitor.
De omvang van de uit te zetten steekproef wordt voor alle primaire eenheden bepaald door de gewenste respons en het verwachte percentage nonrespons. Het nonresponspercentage varieert voor verschillende primaire eenheden van 16% tot 60%. De steekproeffractie van de uit te zetten steekproef is ook heel verschillend voor de verschillende primaire eenheden dit kan variëren van een paar procent tot soms wel 60%.
Om een uit te zetten steekproef van een bepaalde omvang uit te komen, moet er een grotere steekproef worden getrokken om te compenseren voor technische uitval. De grootste uitval wordt veroorzaakt door de eis dat een persoon op een adres waar al eerder iemand voor de Veiligheidsmonitor is getrokken wordt uitgesloten. Deze uitval wordt groter naarmate de steekproeffracties toenemen. Bij een paar primaire eenheden is de steekproeffractie zodanig groot dat het steekproefkader niet groot genoeg is om de gewenste steekproef te leveren. In dat geval is een kleinere steekproef geleverd. Ten slotte moet nog worden opgemerkt dat de bevolking van instituten en tehuizen buiten de trekking is gehouden.

De VMR-extra (cati/capi)

Voor de VMR-extra worden steekproefpersonen met een bij CBS bekend telefoonnummer telefonisch benaderd (cati) en de overige aan huis bezocht (capi). Bij de steekproef voor de VMR-extra is gekozen voor een evenredige allocatie over de politieregio's. Iedere persoon behorend tot de doelpopulatie heeft dezelfde kans om in de steekproef te worden geselecteerd. Het gewenste aantal respondenten is 6.000.
Bij het vaststellen van de steekproefomvang is rekening gehouden met de populatieverdeling over de interviewerregio's en met kansen op telefoonbezit, cati-responskansen en capi-responskansen per interviewerregio. Deze kansen zijn gebaseerd op realisatiecijfers bij de steekproef voor de Veiligheidsmonitor in september tot en met december 2008.
Voor de VMR-extra zijn in totaal 9.716 steekproefpersonen uitgezet waarvan 6.429 bij cati en 3.287 bij capi, zie tabel 3. Voor elke maand is een aparte portie uitgezet. De porties voor oktober, november en december zijn ongeveer gelijk in omvang en twee keer zo groot als de portie voor september. Hiervoor is gekozen omdat de eerste helft van september niet wordt waargenomen. Om de capi-portie voor september goed uit te kunnen baten, is de waarneemperiode voor die portie uitgebreid naar 15 september tot en met 31 oktober.

Tabel 3 Uitgezette steekproefaantallen naar maand en waarnemingsmethode

	sep	okt	nov	dec	totaal
uitgezet	1.368	2.783	2.781	2.784	9.716
w.v. cati	919	1.795	1.831	1.884	6.429
capi	449	988	950	900	3.287

5. Veldwerk en respons

Voor zowel het landelijk/regionale als lokale veldwerk is gebruik gemaakt van verschillende waarnemingsmethodieken. Gebruik gemaakt wordt ondermeer van waarneming via internet (CAWI) en indien de benaderde personen dit wensten was ook een schriftelijke vragenlijst beschikbaar. Hier komen dus geen interviewers aan te pas. Steekproefpersonen die van de genoemde beide mogelijkheden geen gebruik hebben gemaakt zijn daarna telefonisch CATI) of persoonlijk (CAPI) benaderd door interviewers. Deze benaderingswijze is onder andere door Intomart in 2007 toegepast bij een pilot onderzoek met vragen over de subjectieve en objectieve veiligheid[23].

[23] Pilots datacollectie tbv de Veiligheidsmonitor, 2007.

Voor de landelijk/regionale uitvoering met behulp van CATI en CAPI heeft het CBS interviewers in dienst. Deze interviewers zijn merendeels al langere tijd als interviewer werkzaam, en hebben een goede staat van dienst. CBS interviewers worden grondig getraind, en regelmatig bijgeschoold. De kwaliteit van het werk van de interviewers wordt voortdurend gecontroleerd. Bij de CATI-interviewers luisteren teamleiders steekproefsgewijs mee. CAPI-interviewers worden regelmatig begeleid door hun regiomanagers of door ervaren collega's. Dit kan uiteraard niet op even grote schaal als bij CATI. Daarom wordt bij het grootste CBS-onderzoek (de Enquête Beroepsbevolking) structureel vijf procent van het werk van de CAPI-interviewers nagebeld. Als resultaten daartoe aanleiding geven gebeurt dit ook bij andere onderzoeken van bepaalde interviewers of krijgen respondenten het verzoek een schriftelijke vragenlijst in te vullen. Hierbij wordt nagegaan of de interviewer de veldwerkregels correct heeft toegepast, het interview heeft afgenomen en wordt een aantal gegevens uit het eerdere veldinterview gecontroleerd. Interviewers waarbij grove nalatigheden worden geconstateerd worden uit het interviewercorps verwijderd. De statistische afdeling wordt hiervan op de hoogte gebracht, zodat hiermee bij de analyse rekening kan worden gehouden.

Een tweede instrument waarmee de kwaliteit van interviewers wordt gemeten is het vergelijken van interviewers met hun collega's uit de regio op een aantal indicatoren. Interviewers die afwijken worden aan een nader onderzoek onderworpen (onder meer op responsgegevens). Eventueel worden ook respondenten herbenaderd. Zowel in het veld als bij het telefonisch interviewen hebben in de IVM geen incidenten plaatsgevonden waardoor de kwaliteit in gevaar zou komen. Voor de IVM wordt de landelijke respons, de respons per interviewregio en per politieregio gemeten en besproken met de projectleiding van de IVM.
Het veldwerk voor de landelijk/regionale waarneming is zonder problemen verlopen, waarbij de target van minimaal 750 respondenten per politieregio is gerealiseerd.

De inzet van interviewers voor de lokale waarneming van de IVM is naast CAWI en PAPI vooral gericht op telefonische waarneming (CATI). Het duurdere face-to-face (CAPI) waarnemen is door de lokale deelnemers slechts op beperkte schaal toegepast en dan vooral in de grote steden zoals Amsterdam en Rotterdam. De uitvoering van het lokale veldwerk kende in tegenstelling tot 2008 geen startproblemen. De door het CBS getrokken steekproeven waren voor aanvang van het veldwerk beschikbaar waardoor ook tijdig met het veldwerk kon worden gestart.

Van de 244 gemeenten die voor de uitvoering van de Integrale Veiligheidsmonitor een steekproef hebben ontvangen zijn van een vijftal gemeenten geen veldwerkgegevens ontvangen. Achteraf bleek dat deze gemeenten het onderzoek niet hebben uitgevoerd In totaal werden van de 239 in het onderzoek als oversampling opgenomen gemeenten bijna 470 000 steekproefpersonen benaderd. Hierdoor was in zeven politieregio's sprake van een volledige oversampling terwijl in 14 politieregio's sprake was van een gedeeltelijke oversampling. In vier regio's was er geen oversampling en hebben de uitkomsten betrekking op alleen personen uit de CBS steekproef.(zie ook tabel 4). De oversampling in 2009 was veel groter dan in 2008 toen een 80-tal gemeenten meededen aan de lokale IVM.

In totaal werden voor de IVM 2009 in de periode van 15 september tot en met 31 december 2009 meer dan een half miljoen personen van 15 jaar en ouder benaderd voor het onderzoek. Alle steekproefpersonen werden door het CBS getrokken ten behoeve van de landelijk en lokale uitvoering van de IVM 2009. Het CBS zelf benaderde in dezelfde periode bijna 33 000 respondenten voor de landelijk/regionale meting.

Tabel 4 Overzicht van uitgezette steekproefpersonen naar politieregio

Nr Polreg	Naam Polreg	Uitgezette steekproefpersonen CBS	Lokaal	Totaal
1	Groningen**	1349	20000	21349
2	Friesland**	1345	15611	16956
3	Drenthe	1331		1331
4	IJsselland**	1263	14620	15883
5	Twente**	1353	6149	7502
6	Gelderland - Noord - Oost**	1308	21008	22316
7	Gelderland - Midden *	1295	39809	41104
8	Gelderland - Zuid**	1208	3978	5186
9	Utrecht *	1270	20394	21664
10	Noord - Holland - Noord*	1303	24928	26231
11	Zaanstreek - Waterland	1287		1287
12	Kennemerland	1319		1319
13	Amsterdam - Amstelland *	1626	16201	17827
14	Gooi- en Vechtstreek**	1347	5347	6694
15	Haaglanden *	1358	80275	81633
16	Hollands Midden **	1279	7299	8578
17	Rotterdam - Rijnmond *	1477	96305	97782
18	Zuid - Holland - Zuid**	1348	1714	3062
19	Zeeland*	1279	10750	12029
20	Brabant-Midden- en West**	1299	33281	34580
21	Brabant - Noord **	1270	24141	25411
22	Brabant - Zuid - Oost **	1235	25521	26756
23	Limburg - Noord**	1190	20480	21670
24	Limburg - Zuid	1178		1178
25	Flevoland**	1335	27572	28907
	Totaal	32852	467618	500470

* = Volledige oversampling (alle gemeenten in de betreffende regio)

** = Gedeeltelijke oversampling

Uiteindelijk zijn in totaal (landelijk en lokaal) van 198.122 personen de onderzoeksgegevens verzameld en verwerkt. Hiermee werd een overall respons van nagenoeg 40 procent gerealiseerd. Dit is vier procentpunten hoger dan in 2008. Bij de landelijk/regionale uitvoering werd een respons van 58,5 procent behaald. Bij de lokale uitvoering lag dit percentage op 38,3 procent. Dit aandeel wordt vooral gedrukt door de lage respons in de groot stedelijke politieregio's zoals bijvoorbeeld Amsterdam-Amstelland, Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond. De verschillen tussen de oversampelde politieregio's lopen uiteen van 29,0 procent in Amsterdam-Amstelland tot 50 procent in de politieregio Gooi- en Vechtstreek. In de regio's waar niet is oversampled ligt het responspercentage rond het niveau van de landelijke CBS-waarneming.

Bij de uitvoering van de IVM is opnieuw gebruik gemaakt van vier verschillende waarnemingsmethoden. Gestart wordt met de waarneming via internet (CAWI) waarbij de respondent ook de mogelijk is geboden om een papieren vragenlijst aan te vragen (PAPI). Indien beide modes geen resultaat opleverde zijn de betreffende steekproefpersonen telefonisch (CATI; indien telefoonnummer beschikbaar) of face-to-face (CAPI; geen telefoonnummer beschikbaar) benaderd. Bij de lokale uitvoering wordt CAPI alleen in Amsterdam en Rotterdam toegepast. In tabel 5 zijn de responsresultaten van de landelijke/regionale uitvoering en de lokale uitvoering opgenomen. De behaalde responsen zijn daarnaast uitgesplitst naar de verschillende modes.

Bij de waarneming van de IVM 2009 is net als in 2008 opnieuw gebruikt gemaakt van waarneming via internet (CAWI). Uiteindelijk bleek dat van de binnengehaalde responsen bijna 70 procent is verkregen via deze methode van waarnemen. Dit aandeel ligt veel hoger dan in 2008, toen nog 56 procent van de respondenten via internet hun vragenlijst invulden. In de politieregio's Noord-Holland-Noord, Haaglanden en Brabant-Zuid-Oost vulde zelfs bijna drie van de vier respondenten de vragenlijst in via internet. Internet werd naar verhouding het minst voor beantwoording gebruikt in de niet oversampelde regio's Drenthe, Zaanstreek-Waterland, Kennemerland en Limburg-Zuid. In deze regio's, waar alleen het CBS heeft waargenomen, is echter meer gebruik gemaakt van CAPI, waardoor het aandeel CAWI binnen de behaalde responsen lager uitvalt.

Van de mogelijkheid om een papierenvragenlijst in te vullen werd door bijna één op de acht respondenten (12,3 %) gebruik gemaakt. Dit ligt iets hoger dan in 2008 (11,4%). Ook hier

grotere verschillen tussen de afzonderlijke politieregio's, echter in vrijwel alle regio's lag dit aandeel boven de tien procent.

De toename van vooral CAWI en PAPI zorgde voor een daling van het aandeel CATI interviews. Van alle respondenten in 2009 werd 17,3 procent telefonisch ondervraagd. In 2008 bedroeg dit aandeel 26,6 procent. Ook hier net als bij de overige modes grote verschillen tussen de afzonderlijke politieregio's. De percentages lopen uiteen van 28 procent in Kennemerland tot nog geen tien procent in Noord-Holland-Noord.

In de meeste oversampelde regio's is geen gebruik gemaakt van de duurdere face tot face benadering. Van alle behaalde responsen werd slechts anderhalf procent thuis ondervraagd. Vorig jaar bedroeg dit aandeel nog zes procent. Het toepassen van face-to-face ondervraging is dan ook niet verplicht gesteld voor de lokale uitvoering van de IVM. Voor de landelijk/regionale waarneming die door het CBS is uitgevoerd is CAPI wel toegepast. Ook hier zijn er tussen de politieregio's afzonderlijk grote verschillen, dit uiteraard voor zover in de betreffende regio's sprake is van oversampling

Tabel 5. Respons en methode van dataverzameling naar politieregio, IVM 2009

		Respondenten			Respons			Respons naar mode			
Nr Polreg	Naam Polreg	CBS	Lokaal	Totaal	CBS	Lokaal	Totaal	CAWI	PAPI	CATI	CAPI
		abs			%			% (totale respons = 100			
1	Groningen	762	3371	4133	56,5	42,1	44,2	68,3	12,8	16,6	2,3
2	Friesland	764	6256	7020	56,8	40,1	41,4	57,9	14,2	26,9	1,1
3	Drenthe	789		789	59,3		59,3	45,5	18,3	25,9	10,4
4	IJsselland	781	4617	5398	61,8	36,8	39,1	67,4	10,4	20,5	1,8
5	Twente	783	2478	3261	57,9	40,3	43,5	60,8	14,5	22,6	2,1
6	Gelderland - Noord - Oost	775	7725	8500	59,3	46,5	47,4	67,7	11,4	20,2	0,8
7	Gelderland - Midden	767	19167	19934	59,2	48,1	48,5	70,2	14,1	15,3	0,4
8	Gelderland - Zuid	751	1013	1764	62,2	33,8	41,9	63,2	14,9	17,1	4,9
9	Utrecht	760	9608	10368	59,8	47,1	47,9	68,1	9,8	21,4	0,7
10	Noord - Holland - Noord	775	7918	8693	59,5	31,8	33,1	73,3	16,9	8,6	1,1
11	Zaanstreek - Waterland	765		765	59,4		59,4	45,2	15,0	25,4	14,4
12	Kennemerland	764		764	57,9		57,9	49,7	13,2	28,0	9,0
13	Amsterdam - Amstelland	753	4691	5444	46,3	29,0	30,5	65,3	11,6	17,9	5,2
14	Gooi- en Vechtstreek	760	2675	3435	56,4	50,0	51,3	61,8	14,1	21,9	2,2
15	Haaglanden	761	22309	23070	56,0	32,8	33,3	74,4	11,0	14,2	0,5
16	Hollands Midden	795	2268	3063	62,2	38,1	42,4	67,2	9,9	20,3	2,6
17	Rotterdam - Rijnmond	760	28932	29692	51,5	34,1	34,4	66,2	12,1	19,4	2,2
18	Zuid - Holland - Zuid	771	458	1229	57,2	28,5	41,6	56,1	14,1	22,6	7,2
19	Zeeland	763	3711	4474	59,7	34,5	37,2	62,2	16,7	19,6	1,5
20	Brabant-Midden- en West	763	14184	14947	58,7	42,6	43,2	73,1	11,4	15,0	0,6
21	Brabant - Noord	756	10185	10941	59,5	42,2	43,1	73,2	10,5	15,6	0,7
22	Brabant - Zuid - Oost	775	11158	11933	62,8	43,7	44,6	74,5	12,1	12,6	0,9
23	Limburg - Noord	763	8023	8786	64,1	46,0	47,2	71,0	13,0	15,2	0,7
24	Limburg - Zuid	774		774	65,7		65,7	44,2	16,4	24,8	14,6
25	Flevoland	772	8173	8945	57,8	29,6	30,9	69,7	10,5	18,5	1,2
	Totaal	19202	178920	198122	58,5	38,3	39,6	68,9	12,3	17,3	1,5

6. Verwerking onderzoeksgegevens

Het verwerken van de onderzoeksgegevens wordt ook wel aangeduid al het dataproces. Tot een dergelijk proces kunnen alle werkzaamheden worden samengevat die nodig zijn om van de antwoorden die respondenten geven op de vragen in de vragenlijst, één of meerdere analysebestanden te maken waaraan plausibele statistische informatie te ontlenen is. Uitgangspunt daarbij is de gewenste output(tabel). De verwerking van de data is zoveel mogelijk geautomatiseerd. Het dataproces voor de IVM 2009 bestaat uit een aantal functioneel van elkaar te onderscheiden processen. Het gaat daarbij om:

Centrale data opslag en controle van landelijke en lokale onderzoeksgegevens

Naast de centraal door het CBS uitgevoerde steekproeftrekking voor zowel de landelijke als lokale meting van de IVM is ook gekozen voor het centraal opslaan van de microdata in één bestand. Dit voor de later ook centraal uit te voeren weging. In verband met het centraal onderbrengen van alle onderzoeksgegevens binnen een databestand was het efficiënter om alle lokale onderzoeksgegevens aan te leveren volgens een vooraf vastgestelde recordinde-

ling. Hiertoe is door CBS in samenwerking met bVm een uniforme recordindeling en codeboek samengesteld waaraan alle partijen gehouden zijn. Door deze uniforme indeling van de variabelen kunnen de landelijke en lokale onderzoeksgegevens gemakkelijk op elkaar gestapeld worden tot één SPSS-microdatabestand.

Voordat de onderzoekgegevens worden samengevoegd wordt per afzonderlijk databestand gecontroleerd of de gehanteerde routing conform de gestandaardiseerde vragenlijstblokken is gevolgd. Ook range controles op alle uniforme variabelen worden toegepast zodat alle antwoordcategorieën op een zelfde wijze worden vastgelegd.

Koppeling en selectie van variabelen uit administratieve en andere registers

Tijdens de steekproeftrekking wordt een aantal administratieve variabelen toegevoegd. Het gaat daarbij om persoonskenmerken zoals geslacht, leeftijd en herkomst maar ook om geografische kenmerken Voor zover noodzakelijk wordt na het starten van de dataverwerking ook sociaal-economische informatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) en/of uit andere registers toegevoegd. Hierdoor wordt de data verder verrijkt met regionale kenmerken en huishoudkenmerken.

Bewerking van enquêtedata naar persoonsgegevens (incl. de toevoeging van de geselecteerde secundaire data)

Tijdens deze fase van het dataproces worden alle verzamelde en gecontroleerde onderzoeksgegevens samengevoegd met de voorhanden steekproef en registergegevens tot één bruikbaar analysebestand.

Harmonisatie en weging

Door uitval en non-respons bij enquêteonderzoek is er sprake van selectiviteit bij de verkregen onderzoeksgegevens. Op basis van de beschikbare steekproefgegevens, waargenomen c.q. beschikbare achtergrondkenmerken en voorhanden respons- en onderzoeksgegevens kan hiervoor goed worden gecorrigeerd door de onderzoeksgegevens te herwegen. De herweging van de IVM is integraal uitgevoerd, dat wil zeggen er is één weging beschikbaar voor zowel de landelijke als lokale onderzoeksgegevens.

Bij de analyse van de onderzoeksgegevens van de in 2009 uitgevoerde IVM is gebleken dat de uitkomsten minder goed vergelijkbaar zijn met die van de IVM 2008. In overleg met de onderzoekspartners is daarom besloten om de op 1 maart 2010 geplande publicatie op te schorten om nader onderzoek te kunnen verrichten naar de mogelijke oorzaken van de onverwachte resultaten. Bij dit nader onderzoek heeft het CBS zich gericht op twee aspecten. Enerzijds is het productieproces van de IVM gescreend, dit om eventuele fouten hierin uit te sluiten. Anderzijds zijn ook methodologische aspecten van het onderzoek opnieuw bezien en waar mogelijk getoetst.
Het nader onderzoek door het CBS heeft geleid tot het doorvoeren van een verbetering in het afleidingsproces voor het aantal ondervonden delicten/slachtofferschap. Zie ook de toelichting hierna. Daarnaast heeft het nader onderzoek ook geleid tot een aanpassing van het weegmodel voor zowel de IVM 2008 als de IVM 2009. Op basis hiervan kunnen thans meer plausibele en methodologisch verantwoorde uitkomsten worden gepubliceerd. Het eveneens aanpassen van het weegmodel voor de IVM 2008 heeft tot gevolg dat de uitkomsten van dit onderzoek zijn herzien en hierdoor afwijken van de eerder gepubliceerde uitkomsten. De herziene uitkomsten van de IVM 2008 zijn opgenomen in het tabellenrapport en de landelijke rapportage van de IVM 2009, waarin over beide onderzoeksjaren de resultaten worden getoond en beschreven. Een beschrijving van het aangepaste weegmodel is opgenomen in paragraaf 7.

Imputeren van enquêtedata bij incidenten

Vooral voor het incidentenbestand (de data met gegevens over afzonderlijke voorvallen) is het imputeren van ontbrekende of onbekende datum van belang voor de afbakening van de referentieperiode (het gaat hierbij om het at random imputeren van de maand/dag waarin het incident plaatsvond). Deze referentieperiode is de afbakening van een periode van12 maanden, gerekend vanaf de interviewdatum, waarbinnen gesommeerd wordt voor bijvoorbeeld slachtofferschappen.

Gelijktijdig met het aanpassen van de weging voor de IVM 2008 en -2009 is in de afleiding van het aantal ondervonden delicten, op basis waarvan ook het slachtofferschap wordt vastgesteld, een aantal verbeteringen doorgevoerd. Een korte beschrijving van deze aanpassing wordt hierna toegelicht:

Afleiding van slachtofferschap in de IVM

Welke/ hoeveel gerapporteerde delicten vonden plaats in de afgelopen 12 maanden.

Figuur 1 illustreert de vraagstelling over slachtofferschap in de IVM. Deze is voor alle delicten vergelijkbaar. Bij de analyse wordt op grond van de opgegeven datums (maand, jaar) in combinatie met de interviewdatum[24] bepaald of een delict al dan niet in de afgelopen 12 maanden heeft plaatsgevonden. Delicten die 'nog dit jaar' plaatsvonden worden allemaal meegeteld. Als het delict 'vorig jaar'[25] plaatsvond, maar de maand is onbekend, wordt een willekeurige maand toegewezen, waarbij iedere maand een gelijke kans heeft. Omdat niet gevraagd wordt naar de exacte datum van het delict wordt ook de dag waarop het delict plaatsvond willekeurig bepaald. Wanneer de vraag naar welk jaar niet is ingevuld, wordt het betreffende delict niet gerekend als gebeurd in de afgelopen12 maanden.

De vraag 'hoe vaak' wordt slechts in twee situaties geraadpleegd. Het antwoord op deze vraag is namelijk vaak inconsequent met de eerder gegeven antwoorden en/of wordt erg hoog ingevuld.
Als op grond van de voorgaande vragen 2 delicten hebben plaatsgevonden in afgelopen 12 maanden wordt gekeken naar het antwoord op de vraag 'hoe vaak'. Alleen als het antwoord op deze vraag méér dan 2 is, wordt het aantal ondervonden delicten van de betreffende delictsoort op '3' gezet. De analyse gaat er dus vanuit dat een respondent niet meer dan 3 delicten per delictsoort heeft ondervonden in de afgelopen 12 maanden.
Ook als de ingevulde tijdstippen gelijk zijn en beide delicten 'dit of vorig jaar' plaatsvonden wordt het antwoord op de vraag 'hoe vaak' geraadpleegd. Als dit 1 is, wordt het aantal delicten op 1 gezet. Als het antwoord niet gelijk aan '1' is wordt de normale procedure gevolgd.

<u>Een aantal bijzonderheden</u>
- Bij het aantal ondervonden inbraken (of poging daartoe) wordt het aantal delicten gedeeld door de
  huishoudomvang. Deze delicten treffen namelijk het hele huishouden.
- Diefstal of beschadiging van/ uit de auto telt niet mee als de respondent geen hoofdgebruiker van de auto of
  jonger dan 18 was
- delicten die in het buitenland plaatsvonden, tellen niet mee bij het gepubliceerde aantal ondervonden delicten,
  wel bij slachtofferschap.
- 'overige' niet specifiek omschreven delicten (zie laatste vraag slachtofferschap) tellen niet mee in het
  gepubliceerde totaalcijfer

[24] Bij een aantal respondenten is de interviewdatum niet bekend.
- Bij de personen die via een papieren vragenlijst hebben gereageerd. Voor de CBS respondenten is hiervoor bij benadering de datum van binnenkomst van de vragenlijst genomen. Voor de niet-CBS-respondenten is het gemiddelde aantal dagen tussen eerste aanschrijfbrief van het CBS en binnenkomst vragenlijst van het CBS opgeteld bij de datum eerste aanschrijfbrief van de veldwerkbureaus. Bij respondenten die ná de op deze manier geschatte interviewdatum nog een delict rapporteren is de maand van het laatst gerapporteerde delict genomen.
- Bij een aantal respondenten uit de IVM2008 die ná 31 december hebben gerespondeerd was de interviewdatum aanvankelijk op 31 december gezet. Omdat de meeste van hen in januari zijn ondervraagd is de interviewdatum voor hen op 15 januari gezet.

[25] NB. Een aantal respondenten is na 31 december van het IVM-jaar geïnterviewd. Al zijn voor hen de antwoordcategorieën voor jaar delict niet consequent, ze zijn wel meegenomen bij de bepaling van slachtofferschap. Uit nadere analyse bleek dat door hen vaker naar de tekst 'dit jaar' en 'vorig jaar' wordt gekeken dan naar het feitelijke jaartal dat tussen haakjes staat in de vragenlijst. Er zullen echter ook respondenten zijn die bij de antwoorden naar het feitelijke jaartal hebben gekeken. Bij hen zal het aantal delicten iets zijn overschat.

Figuur 1. Vraagstelling slachtofferschap in de IVM

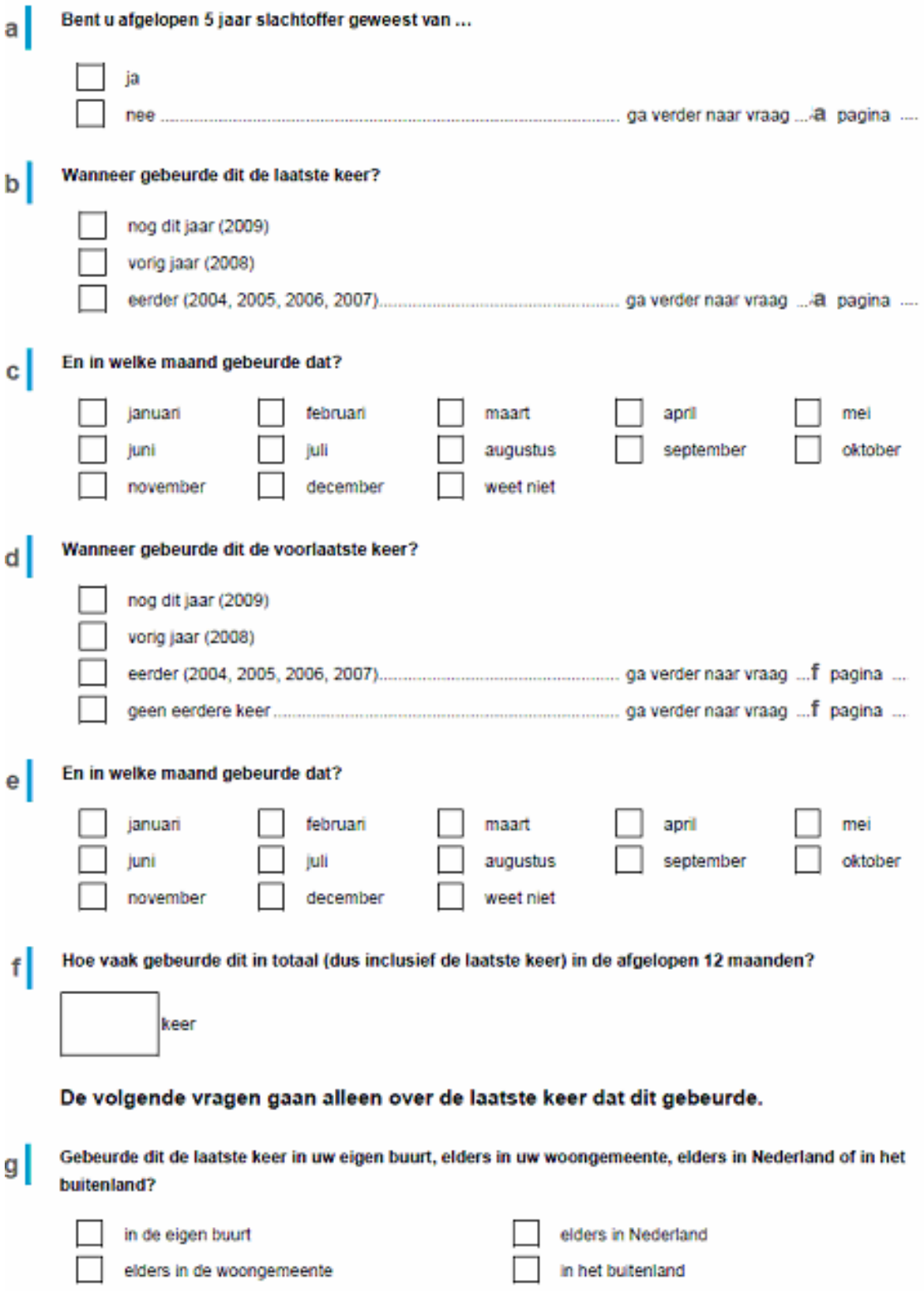

a **Bent u afgelopen 5 jaar slachtoffer geweest van ...**

☐ ja
☐ nee ..... ga verder naar vraag ...a pagina ....

b **Wanneer gebeurde dit de laatste keer?**

☐ nog dit jaar (2009)
☐ vorig jaar (2008)
☐ eerder (2004, 2005, 2006, 2007)..... ga verder naar vraag ...a pagina ....

c **En in welke maand gebeurde dat?**

☐ januari ☐ februari ☐ maart ☐ april ☐ mei
☐ juni ☐ juli ☐ augustus ☐ september ☐ oktober
☐ november ☐ december ☐ weet niet

d **Wanneer gebeurde dit de voorlaatste keer?**

☐ nog dit jaar (2009)
☐ vorig jaar (2008)
☐ eerder (2004, 2005, 2006, 2007)..... ga verder naar vraag ...f pagina ....
☐ geen eerdere keer ..... ga verder naar vraag ...f pagina ....

e **En in welke maand gebeurde dat?**

☐ januari ☐ februari ☐ maart ☐ april ☐ mei
☐ juni ☐ juli ☐ augustus ☐ september ☐ oktober
☐ november ☐ december ☐ weet niet

f **Hoe vaak gebeurde dit in totaal (dus inclusief de laatste keer) in de afgelopen 12 maanden?**

☐ keer

De volgende vragen gaan alleen over de laatste keer dat dit gebeurde.

g **Gebeurde dit de laatste keer in uw eigen buurt, elders in uw woongemeente, elders in Nederland of in het buitenland?**

☐ in de eigen buurt ☐ elders in Nederland
☐ elders in de woongemeente ☐ in het buitenland

Afleiden outputvariabelen en tabelleren

Afleiden van outputvariabelen:
Nadat alle gegevens verwerkt en bewerkt zijn worden op basis van de beschikbare gegevens outputvariabelen geprogrammeerd volgens een vooraf besproken outputplan, waarbij de vragenlijst als belangrijkste hulpmiddel wordt gebruikt. De hierdoor verkregen resultaten worden vervolgens in overzichtelijke tabeloverzichten geplaatst en kunnen gebruikt worden voor het beschrijven en illustreren van de uitkomsten.

Marges:
Bij de berekening van de marges is rekening gehouden met het steekproefontwerp.

Tabellering:
Naast de gegevens van de IVM 2008 en IVM 2009 zijn in de landelijke tabeloverzichten ook de gegevens opgenomen van de parallel uitgevoerde VMR onderzoeken. Deze informatie is niet beschikbaar op het niveau van de politieregio's. Verder worden gegevens gebaseerd op minder dan 50 waarnemingen niet gepubliceerd. In de tabellen is dit aangegeven met een punt (gegevens ontbreken).

Analysebestanden

Het analysebestand kan ter beschikking worden gesteld via het Centrum voor beleidsstatistiek van het CBS (CvB). Op basis van dit bestand is het mogelijk informatie samen te stellen voor beleidsmakers en overheden. Het gebruik maken van de microdata vindt plaats conform de voorwaarden die hiervoor door CvB worden gehanteerd. Ook bVm krijgt, op grond van een afgesloten aanvullende overeenkomst met het CBS, de beschikking over een analysebestand en kan hierdoor informatie beschikbaar stellen voor lokale deelnemers aan de IVM. Hiervoor heeft bVm een aparte tool laten ontwikkelen die beschikbaar is gesteld via internet.

Daarnaast worden ook voor de lokale deelnemers microdatabestanden beschikbaar gesteld met daarin de belangrijkste onderzoeksgegevens van de eigen regio/gemeente, aangevuld met de door het CBS verzamelde gegevens in de regio/gemeente. Dit alles voor zover mogelijk binnen de criteria van de statistische beveiliging.

7. Weging Integrale Veiligheidsmonitor (IVM)

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de toegepaste weging van de Integrale Veiligheidsmonitor en de parallel uitgevoerde VMR-extra.

In de inleiding van deze rapportage (paragraaf 1.4.2) is aangegeven dat als gevolg van nader onderzoek het weegschema voor de IVM is aangepast. Deze aanpassing geldt zowel voor de IVM van 2008 als voor 2009.

In 2009 zijn 239[26] gemeenten oversampled[27], in 2008 waren dat er 77. Van deze 77 zijn er 47 die ook in 2009 weer zijn oversampled. Omdat een aantal gemeenten is opgesplitst in verschillende primaire eenheden[28], is ook dat aantal aanzienlijk toegenomen, van 178 primaire eenheden in 2008 tot 1012 in 2009. Het integrale responsebestand van de IVM 2009 bevat 198.122 respondenten. In 2008 waren dat er 62.803.

De IVM hanteert een sequentieel mixed mode design. De keuze voor de wijze waarop men respondeert, ligt hoofdzakelijk bij de respondent zelf. Na non-response via een bepaalde mode wordt een andere mode ingezet. Eerst wordt gevraagd om te antwoorden via CAWI (Computer Assisted Web Interviewing), of eventueel PAPI (Paper And Pencil Interviewing). Bij non-response wordt CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) ingezet voor

[26] Deze 239 gemeenten zijn exclusief vijf gemeenten waarvoor wel extra steekproeven zijn getrokken, maar waar deze niet zijn uitgezet. Het gaat om Appingedam, Loppersum, Marum, en Menterwolde in politieregio Groningen, en Grave in politieregio Brabant-Noord.

[27] Het afnemen van extra steekproeven wordt oversamplen genoemd, en met oversampelde gemeenten worden gemeenten bedoeld waarbinnen extra steekproeven zijn afgenomen.

[28] Een gebied waarbinnen een aanvullende steekproef wordt getrokken, wordt een primaire eenheid genoemd. Steekproeftechnisch gezien zijn dit strata, maar aansluitend bij de terminologie van het Handboek Veiligheidsmonitor (Van der Heide, 2008) wordt in deze nota de term primaire eenheden gebruikt.

personen waarvan een telefoonnummer bekend is, en anders kan CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) worden ingezet. Een opvallend verschil tussen de IVM 2008 en 2009 is dat er in 2009 procentueel meer response is behaald via CAWI, hoofdzakelijk ten koste van CATI.

Tijdens het verwerkings- en analysetraject van de IVM 2009 werd vastgesteld dat de uitkomsten van 2009 niet plausibel waren voor een aantal variabelen, met name slachtofferschap en aantal delicten. Schattingen op basis van de IVM 2009 vertoonden heel andere ontwikkelingen ten opzichte van 2008 dan overeenkomstige schattingen op basis van alleen het CBS-deel van de IVM. Ook de uitkomsten op basis van de VMR-extra verschilden sterk van de uitkomsten op basis van het integrale bestand. Ten slotte waren de ontwikkelingen op basis van de integrale IVM niet in lijn met de politieregistratie. Naar aanleiding van deze bevindingen is een traject ingezet om de oorzaken te onderzoeken en oplossingen aan te reiken.

Responsemodes in de IVM

Vastgesteld is dat de verdeling van de verkregen response naar responsemode in de IVM 2009 vrij sterk verschilt van de verdeling bij de IVM 2008, zie tabel 6. Voor wat betreft het integrale bestand komt dit ondermeer omdat er in 2009 veel meer is oversampled dan in 2008, en omdat bij de oversampling geen CAPI wordt ingezet, met uitzondering van de gemeenten Amsterdam en Rotterdam. Bovendien zijn de veldwerkbureaus die de oversamplede gebieden enquêteren minder succesvol in het bijzoeken van telefoonnummers. Maar ook in het CBS-deel alleen is een sterke toename van het aandeel CAWI & PAPI. Mogelijke verklaringen zijn het breder beschikbaar zijn van internet, een afnemende telefoondekking, of gewoon een grotere bereidheid van respondenten om mee te doen met het onderzoek.

Tabel 6. Verdeling naar responsemode na weging met het standaard weegmodel (zonder term met betrekking tot mode)

CBS-deel	***IVM 2008***	***IVM 2009***
CATI & CAPI	46,8 %	37,4 %
CAWI & PAPI	53,2 %	62,6 %
Integraal bestand		
CATI & CAPI	40,9 %	25,6 %
CAWI & PAPI	59,1 %	74,4 %

Aangezien de verschuiving van responsemodes tussen de beide jaren één van de meest opvallende veranderingen is geweest die de uitkomsten kunnen hebben beïnvloed, is gekozen om te wegen naar een vaste verhouding van responsemodes. De motivatie om de responsemode op te nemen in de weging is dat het wenselijk is te vermijden dat ontwikkelingen in de doelvariabelen zouden veroorzaakt worden door verschuivingen in de verdeling van responsemodes. Aangezien mode-effecten niet gescheiden kunnen worden van selectie-effecten is het helaas strikt gesproken niet mogelijk om alleen de mode-effecten te neutraliseren (Kraan et al., 2010).

Indien men echter aanneemt dat, na weging naar sociaaldemografische achtergrondkenmerken, selectie-effecten niet verantwoordelijk zijn voor verschillen in de verdeling van de responsemodes, en dus dat verschillen in die verdeling alleen maar mode-effecten tot gevolg hebben, kan responsemode wel opgenomen worden in de weging. De vier mogelijke responsemodes zijn daarbij gereduceerd tot twee categorieën, één waarbij wel een interviewer aanwezig is (CAPI en CATI) en één waarbij geen interviewer aanwezig is (PAPI en CAWI). Er is gewogen naar een vaste verhouding op politieregioniveau. Deze verhouding is niet cruciaal en is op 40/60 bepaald, wat ongeveer het midden houdt tussen de verdelingen van het CBS-deel in 2008 en 2009. Deze vaste verhouding is opgelegd aan zowel de IVM 2008 als de IVM 2009. Deze toepassing legt een van buitenaf gekozen verdeling van de responsemodes op aan elke politieregio.

Ideaal zou zijn om elk jaar dezelfde modeverdeling te verkrijgen door middel van de opzet en het design van het onderzoek. Omdat dit niet mogelijk is, wordt een vaste verhouding opgelegd door te wegen naar een verdeling die constant wordt gehouden. Een gelijkaardige maatregel is jaren geleden ook ingevoerd bij de Enquête Beroepsbevolking (EBB), waar ook een vaste verhouding wordt gehanteerd voor de CAPI/CATI peilingen (Cuppen en Martinus,

2001). Bij de EBB zijn de mode-effecten echter niet zo sterk verweven met de selectie-effecten.

Besluitvorming en keuze voor een aangepast weegmodel

De gekozen oplossing, waarbij de responsemodes naar een vaste verhouding worden gewogen, zorgt voor aanvaardbare resultaten op basis van het integrale bestand. Het risico bestaat dat hiermee selectie-effecten en daarmee samenhangende werkelijke ontwikkelingen gedeeltelijk worden geneutraliseerd, maar of en in welke mate dit het geval is kan niet worden bepaald op basis van de beschikbare data. Door een vaste verhouding op te leggen wordt er van uit gegaan dat het mode-effect het enige effect is dat speelt. Wegen naar vaste verhoudingen voorkomt dat ontwikkelingen worden beïnvloed door mode-effecten in combinatie met het verschuiven van de verdeling van de respondenten over de modes.

Weging integraal bestand

Eerst worden insluitkansen bepaald op basis van de verkregen response. Voor respondenten *i* behorend tot primaire eenheden *p* zijn de insluitkansen:

$$\pi_{ip} = \frac{n_p}{N_p},$$

waarbij n_p het aantal respondenten is in primaire eenheid *p*, en N_p de populatieomvang.

Voor respondenten buiten de primaire eenheden zijn de insluitkansen:

$$\pi_{ir} = \frac{n_r}{N_r}$$

voor politieregio's *r* waarbinnen niet is oversampled, en:

$$\pi_{ir} = \left(n_r - \sum_{p \in r} n_p \right) \left(N_r - \sum_{p \in r} N_p \right)^{-1}$$

voor politieregio's *r* waarbinnen deels is oversampled. Hierbij is n_r het aantal respondenten in politieregio *r*, en N_r de populatieomvang.

Het weegmodel toegepast in 2009 is:

Geslacht(2) x Politieregio(25) + (1)

Leeftijd(11) x Politieregio(25) + (2)

Geslacht(2) x Leeftijd(11) x PolitieregioOversampled(2) (3)

Huishoudgrootte(5) x PolitieregioOversampled(2) + (4)

Stedelijkheidsgraad(5) x ProvinciePlus(16) + (5)

Herkomst(2) x ProvinciePlus(16) + (6)

Herkomst(5) x GroteSteden(5) + (7)

PrimaireEenheid(1013) + (8)

GemeenteOsMin100(228) x Geslacht(2) + (9)

GemeenteOsMin100(228) x Leeftijd(3) + (10)

Responsemode(2) x Politieregio(25). (11)

Achter iedere variabele staat tussen haakjes het aantal categorieën vermeld. Termen (1) tot en met (8) zijn gelijk aan de termen van het weegmodel van 2008. In 2008 waren er slechts 178 primaire eenheden, in 2009 zijn er dat 1012 (met telkens één restcategorie met de respondenten uit gebieden die buiten de oversampling vallen). In 2008 moest de oversampling in een aantal krachtwijken van Den Haag afzonderlijk meegenomen worden door middel van een extra term. In 2009 is dit niet het geval en omvatten de primaire eenheden alle regionale indelingen.

Termen (9) en (10) zijn nieuwe termen met betrekking tot gemeentelijke randtotalen. Hierbij zijn die gemeenten meegenomen waarbinnen oversampled is en waar een response van minstens 100 is behaald. Met een lagere response zijn de uitsplitsingen naar leeftijd en geslacht niet mogelijk, omdat dat tot te extreme gewichten leidt. Deze toevoeging heeft alleen een cosmetisch effect, maar is wel wenselijk voor de betrokken gemeenten (Buelens, 2009).

Term (11) is de nieuwe term met betrekking tot responsemode. Voor responsemode is een tweedeling gemaakt, CAPI en CATI enerzijds en CAWI en PAPI anderzijds. De opgelegde randtotalen zijn respectievelijk 40% en 60% van de populatie. Dit gebeurt op het niveau van politieregio.

Omdat deze term het weegmodel essentieel verschillend maakt van het in 2008 gehanteerde model, is de IVM 2008 opnieuw gewogen, met het eerder gebruikte model beschreven in Buelens en Van den Brakel (2009) uitgebreid met de term *Responsemode(2) x Politieregio(25)*.

De correctiegewichten die verkregen worden voor de IVM 2009 zijn verdeeld zoals weergegeven in Figuur 1 en Staat 1. In grote lijnen komt deze verdeling overeen met die van de IVM 2008. In 2009 ligt het minimum iets lager, en komen de extreem grote gewichten die in de IVM 2008 zaten niet voor.

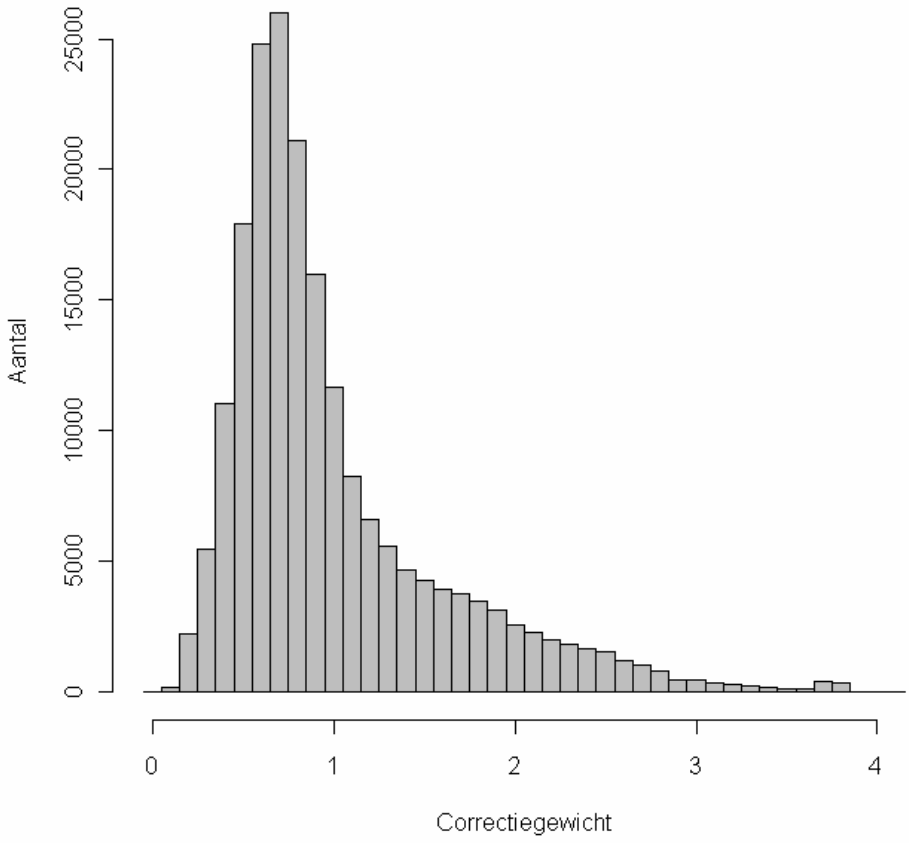

Figuur 1. Verdeling van de correctiegewichten na weging van het integrale bestand.

Staat 1. Verdeling van de correctiegewichten na weging van het integrale bestand.

minimum	0.0783
1ste kwartiel	0.6042
mediaan	0.8002
gemiddelde	1.0000

3de kwartiel	1.2080
maximum	3.8170

Weging facultatieve vragenblokken

Algemeen

De vragenlijst van de IVM bestaat uit vijf verplichte vragenblokken en negen facultatieve blokken. Bij de landelijke waarneming worden alle blokken afgenomen. Bij de lokale aanvullende steekproeven worden de verplichte blokken altijd afgenomen en de facultatieve blokken optioneel. Het gevolg is dat doelvariabelen uit de facultatieve blokken niet noodzakelijk zijn uitgevraagd bij alle respondenten in het integrale databestand. Bij de IVM 2008 was hier oorspronkelijk bewust geen rekening mee gehouden. Voor- en nadelen en bijhorende motivaties voor deze keuze zijn beschreven in Buelens et al. (2010).

Er is nu besloten om bij het schatten toch rekening te houden met deze kwestie. Daarom is bij de IVM 2009, en ook retrospectief bij de IVM 2008, de methodologisch te verkiezen domeinschatter toegepast. Dit is een complexere schatter die wordt beschreven in de volgende paragraaf.

Domeinschatter

De integrale weging zoals hiervoor beschreven weegt het volledige responsbestand. De toegekende eindgewichten w_i worden op de gebruikelijke wijze aangewend om schattingen te maken, bijvoorbeeld van populatietotalen van een variabele *Y* uit een verplicht vragenblok:

$$\hat{Y} = \sum_{i=1}^{n} w_i y_i \ ,$$

met *n* het aantal respondenten en y_i de geobserveerde waarden van *Y*. Voor een variabele *Z* uit een facultatief vragenblok ontbreken de observaties z_i in de primaire eenheden waar dit vragenblok niet is afgenomen. Deze respondenten dragen dan ook niet bij tot de schatting van bijvoorbeeld het totaal van *Z*. De gewichten van de respondenten waar *Z* wel is geobserveerd moeten aangepast worden om te compenseren voor het ontbreken van observaties.

Dit gebeurt door de toepassing van een zogenaamde domeinschatter (Hájek, 1971). Omdat er primaire eenheden zijn waarbinnen geen of weinig landelijke waarnemingen zijn, wordt de domeinschatter toegepast op gemeenteniveau:

$$\hat{Z}_G = \frac{\sum_{i \in G} w_i}{\sum_{i \in G_Z} w_i} \sum_{i \in G_Z} w_i z_i$$

waarbij G_Z de deelverzameling is van alle respondenten in gemeente *G* waarvoor *Z* is geobserveerd. Deze schatter kan ook gezien worden als een aanpassing op de gewichten w_i verkregen uit de weging:

$$\hat{Z}_G = \sum_{i \in G} w'_i \, z_i$$

met

$$w'_i = \frac{\sum_{j \in G} w_j}{\sum_{j \in G_Z} w_j} w_i \qquad \text{als } i \in G_Z \ ,$$

$$w'_i = 0 \qquad \text{als } i \notin G_Z .$$

De w'_i zijn de aangepaste gewichten. De factor $\frac{\sum_{j \in G} w_j}{\sum_{j \in G_Z} w_j}$ waarmee de gewichten worden aangepast wordt bepaald per gemeente, en wordt berekend aan de hand van de gewichten uit de standaard weging. Op deze manier wordt een set aangepaste gewichten verkregen voor elk facultatief vragenblok. Bij het kruisen van variabelen uit twee verschillende facultatieve blokken is in het algemeen een gelijkaardige aanpassing noodzakelijk.

Weging VMR-extra

In 2009 heeft een parallelle waarneming plaatsgevonden volgens de opzet van de Veiligheidsmonitor Rijk. Ook in 2008 heeft een parallelle waarneming plaatsgevonden. De parallelle waarneming van 2009 is gewogen met hetzelfde model als in 2008 (CBS, 2009):

Leeftijd(6) x Telefoonbezit(2) +

Geslacht(2) x Leeftijd(11) +

Politieregio(25) +

ProvinciePlus(16) +

BurgerlijkeStaat(4) +

Stedelijkheidsgraad(5) x Inkomen(6) +

Herkomst(3) +

Huishoudgrootte(5)

Figuur 2 en Staat 2 tonen de verdeling van de resulterende correctiegewichten. In vergelijking met de verdeling in 2008 (CBS, 2009), is de verdeling dit jaar iets minder gespreid, wat wijst op een iets representatievere response.

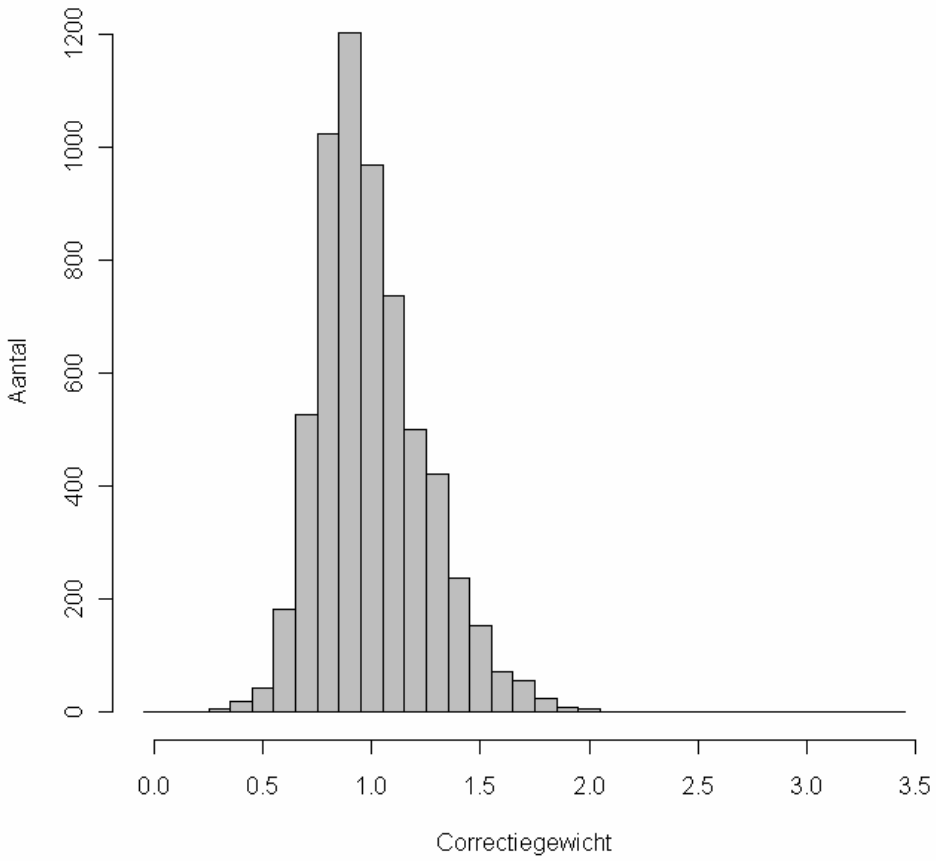

Figuur 2. Verdeling van de correctiegewichten na weging van de VMR-extra.

Staat 2. Verdeling van de correctiegewichten na weging van de VMR extra.

minimum	0.2416
1ste kwartiel	0.8264
mediaan	0.9607
gemiddelde	1.0000
3de kwartiel	1.1390
maximum	2.1520

Referenties

Buelens, B. en J. van den Brakel, (2009). Weging Integrale Veiligheidsmonitor 2008. CBS-rapport, BPA-nr DMH-2009-04-15-BBUS, Centraal Bureau voor de Statistiek, Heerlen

Buelens, B. (2009). Autopsie van de IVM 2008. CBS-rapport, BPA-nr DMH-2009-11-11-BBUS, Centraal Bureau voor de Statistiek, Heerlen

Buelens, B., J. van den Brakel, H. Huys en G. Linden (2010). Het schatten van variabelen uit facultatieve vragenblokken bij de IVM. CBS-rapport, BPA-nr DMH-2010-02-05-BBUS, Centraal Bureau voor de Statistiek, Heerlen

CBS (2009). Integrale Veiligheidsmonitor 2008 – Landelijke rapportage, Centraal Bureau voor de Statistiek

Cuppen, M. en G. H. Martinus (2001). Weegmodel voor de Enquête Beroepsbevolking. CBS-rapport, BPA-nr 1948-01-TMO, Centraal Bureau voor de Statistiek, Heerlen

Kraan T., Van den Brakel, J., Buelens, B., Huys, H. (2010). Social desirability bias, response order effect and selection effects in the new Dutch Safety Monitor, Discussion paper 10004, BPA-nr: DMH-2010-01-08-TKRN. Presented at the FCSM Research Conference, Nov. 2009

Bijlage 2

Van VMR naar IVM

Methodebreukanalyse;

Bijdrage aan de onderzoeksdocumentatie

Methodebreuken

Inleiding

De eerder beschreven verschillen in onderzoeksopzet tussen IVM en VMR hebben tot gevolg dat er systematische effecten optreden in de uitkomsten van de IVM. Dit fenomeen wordt aangeduid met de term methodebreuken. Om de omvang van deze breuken in beeld te brengen is in 2008 en in 2009 de VMR parallel aan de IVM uitgevoerd (VMR_extra). De VMR_extra had in beide jaren een steekproefomvang van circa 6000 respondenten. Voor een aantal indicatoren, welke bij het project “Veiligheid Begint bij Voorkomen” zijn aangewezen als de belangrijkste indicatoren voor beleidsmatige doeleinden, zijn de uitkomsten van IVM en VMR_extra met elkaar op landelijk niveau vergeleken. Een analyse op lokaal niveau vereist een veel grotere omvang van de VMR_extra.

Breuken

De waargenomen verschillen tussen de resultaten van de IVM en de VMR_extra worden veroorzaakt door de verschillen in de onderzoeksopzet zoals beschreven in 1.4.3, maar niet door de veranderde waarnemingsperiode. De IVM en VMR_extra zijn namelijk in dezelfde periode uitgevoerd, zodat het effect van de veranderde waarnemingsperiode in deze vergelijking niet wordt meegenomen. Daarnaast zijn de afleidingen voor een aantal indicatoren veranderd. Dit is een gevolg van een aantal gewijzigde vraagstellingen en schaalindelingen, en een wijziging in de wijze waarop de ‘weet niet/weigert’ categorie is verwerkt.
De VMR en de IVM zijn gedurende twee opeenvolgende jaren parallel aan elkaar uitgevoerd. De beste schatting voor de breuk is daarom het verschil tussen de gemiddelde waarde van een indicator op basis van de IVM en de gemiddelde waarde op basis van de VMR_extra over deze twee jaren. De resultaten voor de onderzochte indicatoren zijn samengevat in Tabel 1. In deze tabel zijn de gemiddelden van de puntschattingen voor de indicatoren op basis van de IVM en VMR_extra over 2008 en 2009 weergegeven met de bijbehorende marges. Ook is het verschil met de bijbehorende marges weergegeven. De marge is steeds gedefinieerd als 1,96×steekproeffout.
Het blijkt dat er bij alle onderzochte grootheden sprake is van een significant verschil in uitkomst tussen IVM en VMR_extra, behalve bij het slachtofferschap door geweld. Grote verschillen doen zich voor bij de indicatoren over misdrijven, in het bijzonder ‘totaal aantal delicten’ en ‘aantal vermogensdelicten’ en de bijbehorende slachtofferschappen, de indicatoren m.b.t. ‘overlast’, ‘oordeel politiefunctioneren’ en ‘verloedering’, en het percentage mensen dat tevreden is over het politiefunctioneren n.a.v. het laatste contact. De verschillen laten zich deels verklaren door een verschil tussen IVM en VMR wat betreft de gebruikte responsmodes en deels door een verschil in de berekening van de indicatoren uit de responsgegevens en de gehanteerde vragenlijst.

Tabel 1: indicatoren “Veiligheid begint bij voorkomen”; gemiddelde waarde methodebreuken over 2008 en 2009.

Indicator	VMR_extra		IVM		Breuk	
	Gemiddelde	marge	gemiddelde	marge	gemiddelde	marge
	x 1000					
aantal delicten	4477	185	6118	129	1642	225
aantal fietsdiefstallen	597	54	878	36	281	65
aantal vermogensdelicten	1438	88	2194	63	756	108
aantal geweldsdelicten	947	86	1204	57	257	103
	%					
slachtofferschap totaal	22,7	0,7	26,5	0,4	3,9	0,8
slachtofferschap vermogen	10,1	0,5	13,3	0,3	3,2	0,6
slachtofferschap geweld	4,9	0,4	5,6	0,2	0,7	0,4
	schaalscore					
overlast	1,3	0	1,7	0	0,4	0
oordeel politiefunctioneren	5,9	0,1	5,2	0	-0,7	0,1
verloedering	3	0,1	3,7	0	0,7	0,1
	%					
tevredenheid politiefunctioneren laatste contact	54,4	1,7	60	0,9	5,6	1,9
contact gehad met politie	28,5	0,8	31,9	0,5	3,4	0,9

Zoals al eerder is opgemerkt worden er in de IVM en de VMR verschillende responsmodes gebruikt. Er treden verschillen op in de uitkomsten op basis van de dataverzamelingsmetho-

den. Deze worden deels veroorzaakt door mode-effecten en deels door selectie-effecten. Het mode-effect ontstaat doordat respondenten bij verschillende modes, verschillende antwoorden genereren. Het selectie-effect ontstaat doordat de groep mensen die de vragen via het Internet beantwoorden een andere is dan die dat via een andere mode doen.
Naast de verschillen in gehanteerde responsmode, speelt ook een verschil in vraagstelling tussen IVM en VMR en daaruit voortvloeiende verschillende berekeningswijzen van indicatoren een rol. Zo geeft bij de indicator met betrekking tot het politiefunctioneren de afleiding van de schaalscore uit vijf geldige antwoordcategorieën (bij de IVM) in plaats van drie (bij de VMR) aanleiding tot verschillende uitkomsten. In Kraan et al. (2009)[29] zijn de verschillende factoren die bijdragen aan de waargenomen methodebreuken in detail besproken.
Bij de attitudevragen over (on)tevredenheid over het politieoptreden n.a.v. het laatste contact zien we bij de IVM een positiever oordeel over de politie dan bij de VMR_extra. Dit is anders dan bij de schaalscore over het politiefunctioneren, waar we bij de IVM een negatiever oordeel zien. Hier spelen twee zaken die vergelijking van deze schijnbaar tegenstrijdige observaties bemoeilijken. Ten eerste is de vraagstelling anders: die van de schaalscore zijn van algemene aard en de (on)tevredenheid gaat over een specifiek geval. Ten tweede wordt de schaalscore afgeleid uit antwoorden van alle respondenten, het percentage (on)tevredenheid alleen uit de antwoorden van hen die contact hebben gehad met de politie.
Ook de afleiding van de delictenaantallen en slachtofferschappen uit de respons is voor de IVM anders dan voor de VMR, als noodzakelijk gevolg van de gewijzigde vraagstelling in de vragenlijst, onder meer bij het aantal delicten dat kan worden opgegeven. Dit draagt mogelijk bij aan de waargenomen verschillen voor deze indicatoren.

Correctie

Met de uitkomsten van de IVM en VMR_extra in 2008 en 2009 is het mogelijk om de uitkomsten van de VMR van eerdere jaren bij benadering vergelijkbaar te maken met de IVM.
Voor indicatoren die betrekking hebben op aantallen of percentages ligt het voor de hand om de verhouding tussen de schattingen voor een indicator op basis van de IVM en de VMR te gebruiken om de uitkomsten onder de VMR te corrigeren voor de waargenomen methodebreuk. Deze correctie is geschikt voor variabelen die logischerwijs geen negatieve waarden kunnen aannemen. Deze synthetische correctiemethode staat beschreven in Van den Brakel e.a.[30] Ook wordt daar uitgelegd hoe steekproeffouten doorwerken in de gecorrigeerde cijfers. Een benadering voor het delictenaantal volgens de IVM in eerdere jaren wordt binnen deze methode verkregen door het aantal delicten volgens de VMR te vermenigvuldigen met dit verhoudingsgetal (IVM = factor x VMR). Hierbij wordt aangenomen dat de omrekenfactor constant is in de tijd. De omrekenfactor is voor iedere variabele anders en wordt geschat door de resultaten beschreven in de vorige paragraaf (breuken). De resultaten zijn weergegeven Tabel 2.

Tabel 2 Omrekenfactoren IVM/VMR

Indicator	Factor IVM/VMR
	omrekenfactor
aantal delicten	1,37
aantal fietsdiefstallen	1,47
aantal vermogensdelicten	1,53
aantal geweldsdelicten	1,27
slachtofferschap totaal	1,17
slachtofferschap vermogen	1,32
slachtofferschap geweld	1,13
overlast	1,31
oordeel politiefunctioneren	0,89
verloedering	1,22
tevredenheid politiefunctioneren laatste contact	1,1
contact gehad met politie	1,12

[29] Social desirability bias, response order effect and selection effects in the new Dutch Safety Monitor, T. Kraan, J.A. van den Brakel, B. Buelens en H. Huys , CBS, 8/1/2010, DMH-2010-01-08-TKRN
[30] Van den Brakel, J.A., P.A. Smith, and S. Compton. Survey Research Methods Vol. 2., No. 3, p. 123-141 (2008).

Om te verduidelijken hoe de gegevens in bovenstaande tabel gebruikt kunnen worden, geven we een voorbeeld. Stel dat in een eerder jaar volgens de VMR in totaal 4 miljoen delicten waargenomen worden. Het is dan te verwachten dat met de IVM, wanneer die in dat jaar uitgevoerd zou worden, 1,37 x 4 miljoen = 5,48 miljoen delicten waargenomen zouden worden.
De omrekenfactoren kunnen ook worden gebruikt om de regionale uitkomsten van de VMR vergelijkbaar te maken met de IVM. Voor de delictenaantallen kan dezelfde werkwijze toegepast worden (IVM = factor x VMR). In dit geval wordt verondersteld dat de methodebreuk die op landelijk niveau is waargenomen voor alle regio's gelijk is en constant is in de tijd. Een voorbeeld moge dit verduidelijken. Stel dat in een eerder jaar in een bepaalde politieregio 40 duizend vermogensdelicten werden waargenomen met de VMR. Het te verwachten aantal vermogensdelicten in die politieregio volgens de IVM – wanneer die daar in dat jaar lokaal zou zijn uitgevoerd – bedraagt dan 1,53 x 40 duizend = 61 duizend.
Voor de schaalscores (attitudevragen) en percentages (vb. tevredenheid over politiefunctioneren) zijn betere correctiemethoden beschikbaar. Correctie via de hierboven beschreven omrekenfactor zou theoretisch kunnen leiden tot gecorrigeerde percentages groter dan 100% (indien de omrekenfactor een waarde groter dan 1 heeft). Dit kan worden voorkomen met alternatieve, meer complexe, correctiemethoden. Zie Van den Brakel e.a. (2008).[31] Deze worden hier verder niet toegelicht.

[31] Van den Brakel, J.A., P.A. Smith, and S. Compton. Survey Research Methods Vol. 2., No. 3, p. 123-141 (2008).

Bijlage 3

Schaalscores

Schaal- en andere scores

Mensen vormen een mening over een onderwerp door verschillende aspecten hiervan te wegen. Er zijn verschillende redenen waarom bij het meten van meningen de voorkeur wordt gegeven aan het combineren van de antwoorden op verschillende vragen. Bij slechts één vraag kunnen allerlei niet ter zake doende toevalsinvloeden meespelen. Zo kan respondent A denken aan één aspect, terwijl respondent B denkt aan een ander aspect. Ook kan de respondent even afgeleid zijn of de vraag verkeerd begrijpen, enz. Veel van deze invloeden vallen tegen elkaar weg als de antwoorden op een aantal vragen worden gecombineerd in een score, bijvoorbeeld een schaalscore.

Dergelijke (schaal)scores zijn dus gebaseerd op meerdere samenhangende vragen over hetzelfde onderwerp. Elk van de antwoorden op deze vragen krijgt een waarde toegekend. Aansluitend op eerdere publicaties van de Politiemonitor Bevolking (PMB) en de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) zijn voor een aantal indicatoren in de IVM samengestelde scores samengesteld. Sommige van deze scores bestaan uit een eenvoudige sommering van antwoorden, bijvoorbeeld het aantal keren dat iets voorkomt. Dit geldt in de IVM onder meer voor preventiemaatregelen. Voor andere scores levert een sommering van de waarden van de afzonderlijke antwoorden niet altijd een duidelijke of gemakkelijk interpreteerbare score op tussen vooraf bepaalde grenswaarden. Daarom wordt hierop een berekening uitgevoerd. Anders dan in de PMB en de VMR is het bereik van al dergelijke schaalscores in de IVM gestandaardiseerd: de waarde van al deze scores varieert tussen 0 en 10[32].

De vragen waarop de schaalscores zijn gebaseerd hebben een ordinaal meetniveau; dat wil zeggen dat de ene antwoordcategorie wel ‘meer’ is dan de andere (vergelijk ‘komt vaak voor’ met ‘komt soms voor’), maar dat niet exact kan worden aangegeven hoeveel meer. Dit betekent dat ook de schaalscores als variabelen met een ordinaal meetniveau beschouwd moeten worden. We kunnen dus niet zeggen dat een twee keer zo hoge schaalscore voor bijvoorbeeld ‘fysieke verloedering’ twee keer zo erg is.

Schaalscores zijn berekend voor de volgende groepen van samenhangende vragen:
- Sociale cohesie
- Fysieke verloedering
- Sociale overlast
- Dreiging
- Overlast van vermogensdelicten
- Verkeersoverlast
- Overige overlast
- Functioneren van de politie in de buurt
- Beschikbaarheid van de politie
- Optreden van de politie
- Vertrouwen in de politie
- Politie als crimefighter
- Wederkerigheid politie - burgers
- Communicatie politie - burgers

Daarnaast zijn scores via sommering samengesteld op basis van een aantal samenhangende vragen over:
- Technopreventie
- Sociopreventie
- Preventie totaal

Per (schaal)score is hieronder telkens aangegeven uit welke afzonderlijke vragen de score is samengesteld en hoe het resultaat moet worden geïnterpreteerd.

Sociale cohesie

De schaalscore voor sociale cohesie is een van de GSB-III-indicatoren in het kader van het verbeteren van de sociale kwaliteit van de samenleving. Deze score is samengesteld op basis van de mening van de respondenten over een aantal sociale aspecten van hun woonbuurt. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over deze aspecten.

[32] In de PMB en de VMR varieerde dit voor sommige schaalscores tussen 1 en 7, voor andere tussen 1 en 10 en voor weer andere tussen 0 en 10.

De indicator bestaat uit de volgende stellingen:
- de mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks
- de mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om
- ik woon in een gezellige buurt, waar veel saamhorigheid is
- ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen

Voor de schaalscore worden de antwoorden op de eerste (negatief geformuleerde) stelling (de mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks) 'omgekeerd ' gehercodeerd:
(helemaal mee eens = 0; mee eens = 1; neutraal = 2; niet mee eens = 3; helemaal niet eens = 4; weet niet, geen mening = missing).
De antwoorden op de drie andere stellingen worden 'gewoon' gehercodeerd:
(helemaal mee eens = 4; mee eens = 3; neutraal = 2; niet mee eens = 1; helemaal niet eens = 0; weet niet, geen mening = missing).
De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/16.

Fysieke verloedering

De schaalscore voor 'fysieke verloedering' vormt eveneens een indicator in het kader van het GSB-III-beleid ter verbetering van de kwaliteit van de woonomgeving. Ook voor het veiligheidsbeleid ('Veiligheid begint bij Voorkomen') vormt fysieke verloedering een indicator.
Deze score is gebaseerd op een viertal vragen over de perceptie van de fysieke woonomgeving. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe ernstiger de respondenten de verloedering ervaren. De indicator bestaat uit de vragen naar:
- bekladding van muren en/of gebouwen
- rommel op straat
- hondenpoep
- vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes,
(komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden opgeteld en vermenigvuldigd met de factor 10/8.

Sociale overlast

Deze schaalscore is gebaseerd op vier vragen naar buurtproblemen die te maken hebben met vormen van gedrag die als 'ernstig overlast gevend' kunnen worden aangemerkt. Ook sociale overlast vormt een indicator voor het veiligheidsbeleid ('Veiligheid begint bij Voorkomen'). Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer dergelijke overlast men ervaart van deze vormen van gedrag. Het gaat om de vragen over de volgende items:
- dronken mensen op straat
- mensen die op straat worden lastiggevallen
- drugsoverlast
- overlast van groepen jongeren
(komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

Ook hier worden de waarden opgeteld en vermenigvuldigd met de factor 10/8.

Dreiging

De schaalscore 'dreiging' is gebaseerd op acht vragen naar vormen van gedrag die als 'dreigend' kunnen worden ervaren. Drie van deze vragen zijn ook opgenomen in de schaalscore voor sociale overlast. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe ernstiger men dergelijke overlast ervaart. Het gaat om de vragen over de volgende items:
- overlast van groepen jongeren
- mensen die op straat worden lastiggevallen
- drugsoverlast
- bedreiging
- gewelddelicten
- straatroof
- vrouwen en meisjes die op straat worden nagefloten, nageroepen of op een andere manier ongewenst aandacht krijgen
- jeugdcriminaliteit
(komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden opgeteld en vermenigvuldigd met de factor 10/16.

Overlast van vermogensdelicten

Deze schaalscore is gebaseerd op vier vragen over het vóórkomen van vermogensdelicten in de woonbuurt. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer overlast men ervaart van vermogensdelicten in de buurt. Het gaat om de vragen over de volgende items:

- fietsendiefstal
- diefstal uit auto's
- beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal vanaf auto's, bijvoorbeeld wieldoppen, etc.
- inbraak in woningen
  (komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden opgeteld en vermenigvuldigd met de factor 10/8.

Verkeersoverlast

De schaalscore voor 'verkeersoverlast' is een samengestelde score van een aantal vragen over in welke mate mensen vinden dat ze in hun woonbuurt last hebben van het verkeer. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer overlast men ervaart. De indicator bestaat uit de vragen naar:

- agressief verkeersgedrag
- geluidsoverlast door verkeer
- te hard rijden
- parkeeroverlast
  (komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden opgeteld en vervolgens vermenigvuldigd met de factor 10/8.

Overige overlast

De schaalscore 'overige overlast' is gebaseerd op vier vragen over overige overlast in de woonbuurt. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer overlast men ervaart. De indicator bestaat uit de vragen naar:

- overlast door omwonenden
- andere vormen van geluidsoverlast
- dronken mensen op straat
- overlast van zwervers/daklozen
- overlast door horecagelegenheden
  (komt vaak voor = 2, komt soms voor = 1, komt (bijna) nooit voor = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden opgeteld en vervolgens vermenigvuldigd met de factor 10/10.

Oordeel over de politie

Het oordeel van de burgers over de politie is gemeten met behulp van een aantal stellingen over het functioneren en de beschikbaarheid van de politie in hun woonbuurt en over enkele meer algemene aspecten. De stellingen vormen een aantal clusters waarvoor een schaalscore kan worden berekend.

Functioneren van de politie in de buurt

- de politie biedt de burgers in deze buurt bescherming
- de politie heeft hier contact met de bewoners uit de buurt
- de politie reageert op de problemen hier in de buurt
- de politie doet in deze buurt haar best
- de politie pakt de zaken in deze buurt efficiënt aan
  (helemaal eens = 4; eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 1; helemaal niet mee eens = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/20. Hoe hoger de score, hoe positiever het (totale) oordeel over het functioneren van de politie.

Beschikbaarheid van de politie

- je ziet de politie in de buurt te weinig
- de politie komt hier te weinig uit de auto
- de politie is hier te weinig aanspreekbaar
- de politie heeft hier te weinig tijd voor allerlei zaken
- de politie komt niet snel als je ze roept
  (helemaal eens = 0; eens = 1; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 3; helemaal niet mee eens = 4; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/20. De antwoorden op deze 'negatieve' stellingen zijn omgerekend, zodat ook hier geldt: hoe hoger de waarde van de schaalscore, hoe positiever de respondenten oordelen over de beschikbaarheid van de politie.
Daarnaast is via enkele stellingen het algemene vertrouwen van de burgers in de politie en de aspecten die daarbij een rol spelen gemeten. Het betreft de volgende aspecten:

Vertrouwen in de politie

Het vertrouwen in de politie wordt gemeten via de volgende stellingen:

- als het er echt om gaat zal de politie het uiterste doen om je te helpen
- als het er echt om gaat dan is de politie er voor je
  (helemaal eens = 4; eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 1; helemaal niet mee eens = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/8. Hoe hoger de score, hoe groter het vertrouwen.

Politie als crimefighter

De mening over de politie als crimefighter wordt gepeild via de volgende stellingen:

- de politie weet hoe ze boeven moeten vangen
- de politie bestrijdt succesvol de criminaliteit
  (helemaal eens = 4; eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 1; helemaal niet mee eens = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/8. Hoe hoger de score, hoe meer men de politie als crimefighter beschouwt.

Wederkerigheid politie – burgers

De wederkerige relatie tussen politie en burgers wordt in kaart gebracht met de volgende drie stellingen:

- de politie houdt rekening met de wensen van de samenleving
- de politie werkt goed samen met de bewoners
- de politie heeft hier contact met de bewoners uit de buurt
- de politie neemt je serieus
  (helemaal eens = 4; eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 1; helemaal niet mee eens = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/16. Hoe hoger de score, hoe meer men de relatie tussen burger en politie als wederkerig beschouwt.

Communicatie politie – burgers

Het communicatieve aspect van de politie wordt gemeten met de drie volgende stellingen:

- de politie wil contact hebben met burgers
- de politie is benaderbaar
- de politie informeert de burgers
  (helemaal eens = 4; eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; niet eens = 1; helemaal niet mee eens = 0; weet niet/geen mening = missing).

De waarden worden bij elkaar opgeteld en vermenigvuldigd met 10/12. Hoe hoger de score, hoe meer communicatief men de politie beschouwt.

Technopreventie

Voor een aantal technische preventiemaatregelen in en om de eigen woning is in de IVM-2009 vastgesteld of die thuis aanwezig zijn of niet (in de IVM-2008 werd alleen gevraagd of die maatregelen getroffen waren). Het gaat om de volgende maatregelen:

- extra veiligheidssloten of grendels op buitendeuren
- (rol)luiken voor ramen en deuren.
- buitenverlichting;
- alarminstallatie in huis

De indicatorscore voor technopreventie is het aantal van deze maatregelen dat in huis aanwezig is. Deze score loopt van 0 tot 4. Voor deze score is het huishouden als uitgangspunt genomen en niet de persoon.

Sociopreventie

Ook van enkele maatregelen die men zelf kan treffen tegen criminaliteit is een dergelijke score berekend. Bij deze socio-preventie gaat het om:

- licht laten branden als er 's avonds niemand thuis is
- fiets in een bewaakte fietsenstalling zetten
- waardevolle spullen meenemen uit de auto
- waardevolle spullen thuis laten om diefstal of beroving te voorkomen

Ook hier bestaat de indicatorscore uit het aantal maatregelen dat (bijna) altijd wordt getroffen. Deze score loopt eveneens van 0 tot 4.

Preventie totaal

Een totaalscore voor preventie bestaat uit de som van de (bijna) altijd gebruikte of getroffen technische en sociopreventieve maatregelen.[33] Deze score wordt individueel bepaald en loopt van 0 tot 8.

[33] Voor de tecbnopreventieve maatregelen gaat het dus niet om de aanwezigheid ervan. Vanwege methodologische verschillen zijn de gegevens op basis van de IVM-2008 niet opgenomen.

Bijlage 4

Indeling Nederland in politieregio's

Indeling Nederland in politieregio's

Bijlage 5

Vragenlijst IVM 2009

http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/veiligheid-recht/publicaties/publicaties/archief/2010/default.htm